דבר

יום שישי, כ"ג בתשרי תשמ"ח, 16 באוקטובר 1987 ● גליון 19246

היום 20 עמודים ● המחיר 1.50 ש"ח, באילת 1.30 ש"ח

היום בדבר

השבוע / חיים גורי, חגי אשד, יוסי מלמן, טובה צימוקי, אהרן שמי, מושיק, יוני להב. במחשבה שניה / דני רובינשטיין. עשינו עסק / דרור שרביט. תחקיר ה„אקונומיסט". שיתוף פעולה בלבלי בין־לאומי. הדיאר־קליפ / אהוד מנור. זכרונות הנסיבה / שמשון ארד. „משא" לתרבות ולאמנות ו„דבר השבוע"

מזג האויר

(עתי"ס) – תחזית מזג האויר ליום ו': בהיר עד מעונן חלקית עם טמפרטורות נוחות.

הטמפרטורות: ירושלים, 16 עד 26, תל אביב, 20 עד 28, חיפה, 21 עד 28, רמת הגולן, 16 עד 27, נהריה, 22 עד 28, טבריה, 19 עד 32, נצרת, 18 עד 27, עפולה, 19 עד 29, השומרון, 18 עד 28, נמל התעופה לוד, 18 עד 28, יריחו 19 עד 33, עזה 20 עד 27, באר שבע 18 עד 29, אילת 22 עד 33 מעלות.

אידה נודל בישראל: היום המאושר בחיי

אתמול בשעה 8.46 בערב עצר המטוס על רחבת הטקסים: ראשונה הובלה החוצה הכלבה, אחר־כך עלתה השחקנית ג'ין פונדה אל בטן המטוס ואסירת־ציון המפורסמת ביותר, מובלת על־ידי ארמנד האמר – נמסרה לזרועות אחותה ומקבלי פניה, ראש הממשלה וממלא־מקומו ■ שמיר: הגיע הזמן למאבק לשיבתם של כל היהודים ארצה ■ פרס: תודה לסובייטים על ההיתר – אך בכך עדיין לא די ■ אידה נודל תתגורר ברחובות ליד אחותה אילנה פרידמן

אידה נודל (מימין) ואילנה פרידמן, מאחור: ארמנד האמר (צילום: ישראל סמיונסקי)

מאת אריה ארד, סופר „דבר"

„אעשה ככל יכולתי להביא לישראל את כל היהודים הרוצים לחיות בה", אמרה אמש אידה נודל, הידועה ביותר מבין אסירי ציון בברה"מ, בהגיעה לנמל התעופה בן־גוריון. „יש לי הרבה מאוד רעיונות להמשך המאבק". „אני רוצה שייפסקו הרדיפות ושיותר לעלות לישראל לכל היהודים הרוצים בכך".

לאחר שנרגעה קצת התרגשה שוב ושוב נוכח הקהל העצום שהקיף אותה באולם נמל התעופה בן־גוריון, אמרה אידה נודל תוך שהיא מתנצלת שהיא מדברת בשפה האנגלית: „זה הרגע הגדול של חיי, אני בבית, בקרב בני־עמי, אני מאוד נרגשת ברגע זה". בכל פעם שאפסו המלים מפיה היתה מחייכת נרגשות ומאות הצלמים הבזיקו במצלמותיהם, תוך הסתערות על כל זווית של צילום ומשתמשים גם בכוח ובמכות ידיים אחד נגד השני, כדי שלא יסתירו להם את המראה של אידה העומדת ליד המיקרופונים.

עוד אמרה אידה נודל: „זה הנאום הראשון בחיי ואני משוכנעת שאנחנו ניצחנו וכל הנרדפים ויהודי בריה"מ יבואו לארץ ישראל". היא ביקשה להודות לאחותה, לגיסה ולאחיינה שעמדו לצידה במשך כל השנים ועזרו לה במסירותם. היא ביקשה להודות לממשלת ישראל, לארמנד האמר שהביאה במטוסו „נתן לי טיול פנטסטי. אתם צריכים להבין שלפני כמה שעות הייתי שפחה במוסקבה וכעת אני אזרח חופשי במדינה שלי".

היא הודתה נירגשות לממשלת ארה"ב ולממשלות של מדינות אחרות, „שאני יודעת שפעלו למעני. אני רוצה להודות לכל אותם נער ונערה שעזרו לי".

היא סיפרה שביום ג' היתה במוסקבה ובאו ידידים, ערכו לה

(המשך בעמ' 2)

אתה חופשי – אמרו הסובייטים לסלפאק

אסיר־ציון ולאדימיר סלפאק מיהר לבשר לאחותו על אשרת ההגירה: מקווה לראותכם בקרוב

מאת אמיר רוזנבליט, סופר „דבר"

הבשורה על הענקת אשרת הגירה למסורב העלייה הוותיק ולאדימיר סלפאק, היכתה בתדהמה את גיסתו, הנרייטה אורלובסקי, המתגוררת בבאר שבע. הנרייטה, שאחותה מריה, נשואה לולאדימיר ויחד עמו היתה בגלות סיביר במשך חמש שנים, עדיין מתקשה להאמין שהעניין ממשי.

„משך כל השנים הארוכות הללו דימיינתי לעצמי את הרגעים המציגות הללו שיתרחשו אצלנו, בבית, אם וכאשר תתקבל הבשורה המשמחת. והנה, כאשר סוף סוף הגיע הרגע המאושר הזה, אני עדיין בהלם. אינני יודעת כיצד לעכל את הידיעה הזאת. פשוט קשה לי להאמין שזהו דבר אמיתי", אמרה אתמול לסופר „דבר" הנרייטה אורלובסקי, קלינאית תקשורת במקצועה.

את הידיעה על ההחלטה להעניק אשרת יציאה לולאדימיר סלפאק, קיבלה הנרייטה ממנו עצמו. הנרייטה: „ביום רביעי, ערב החג, בשעה 18.30 התקשר ולאדימיר וסיפר, כי לפני כשעה וחצי טילפנו אליו מה'אוביר', רשויות ההגירה הסובייטיות, האמרו שתוך זמן קצר יגיעו אליו פקידי המשרד כדי לשוחח עמו בעניין חשוב. במהלך השיחה שהתקיימה עמו, הם בישרו לו כי הוא חופשי ורשאי לעזוב את רוסיה מיד. הוא נשמע מאוד שמח והביע תקווה שבקרוב יראה אותנו בארץ". להערכתה, יגיע סלפאק לישראל תוך שבועיים, לאחר שישלמו ההליכים הביורוקרטיים והכנת הויזה באמצעות שגרירות הולנד בברית המועצות, המייצגת את האינטרסים של ישראל בארץ זו.

ולאדימיר סלפאק, בן 59, הוא אחד ממסורבי העלייה הוותיקים בברית המועצות, ובחג פסח האחרון, עם מלאו 17 שנות סירוב לבקשתו לעלות ארצה, פתח בשביתת רעב במוסקבה, שנמשכה כשלושה שבועות. ביחד עם אידה נודל, הוא נחשב לאחד מהמנהיגים המובילים בקהילה היהודית בברית המועצות. ביתו במוסקבה משמש מרכז לפעילות יהודית־ציונית שוקקת חיים. במהלך תקופת מאבקו

(המשך בעמ' 2)

המו"מ עם השובתים – במבוי סתום

העתונאים ברשת השידור גינו את הכיסוי בערוץ השני

מאת רמי לוין וטובה צימוקי, סופרי „דבר" בירושלים

ועד העתונאים גינה אתמול את השידור הישיר של נחיתתה של אידה נודל בשבירת שביתה.

במוצאי החג שידר הערוץ השני את השידור הישיר הראשון בתולדותיו: כיסוי בואה של אידה נודל מברה"מ. במבצע שיתפו פעולה אולפני הרצליה המאוחדים, משרד התקשורת וחברת איי.סי.בי המפעילה זמנית את הערוץ השני.

השידור הועבר בערוץ השני למרות שהעתונאים השובתים של רשות השידור הביעו בפני ח"כ פנחס גולדשטיין, בפני שר החינוך דרך ח"כ רייס וח"כ דב בן־מאיר ובפני הנהלת הרשות ישירות את נכונותם לעשות מצווה ולסקר את בואה של נודל ארצה.

בפגישה עם הנהלת הרשות ביום שישי במשרדו של נחמן אורי הממונה על יחסי העבודה באוצר הציעו העתונאים הצעות שונות, החל מהצמדתם (לא ברמה) בעקרון לסוג הסכמי השכר להם זכאים בכירים כמו מנכ"לים וסגניהם ואז יוותרו על שעות נוספות לגמרי, וכלה בהצעה שהם מוכנים לקבל את הצעת האוצר של 15 שקלים תוספת לשכר אם תנאי עבודתם ישונו למודים התיכוניים.

הם גם הציעו שאם הכנסת תחוקק חוק שההסכם בסקטור הציבורי חל גם על הבכירים (מנכ"לים, שופטים, רבנים, דיינים, קצינים, חברי כנסת וכו') וגם הם יקבלו תוספת של 15 שקלים ולא 20 אחוזים אז הם ישובו לעבודה לאלתר. עמדת האוצר נשארה כשהיתה, 15 שקלים ולא אגורה אחת יותר, ועמדת הרשות היא כנראה שישבתו, יש אלטרנטיבות אמרו ועשו – הפעילו את הערוץ השני בשידור חדשותי ראשון.

בעניין סיקור בואה של אידה נודל שלחו העתונאים מכתב חריף לאורי פורת מנכ"ל רשות השידור. במכתב נאמר בין היתר: „מהלכים

(המשך בעמ' 2)

שולץ מגיע עם צוות ניסוח הסכמים אבל בפמלייתו אין צופים פריצת דרך

מאת יוסי מלמן, סופר המדיני של „דבר"

„צוות ניסוחי הצטרף לפמליית שר החוץ האמריקני ג'ורג' שולץ המגיעה היום לביקור בישראל". ל„דבר" נודע כי בצוות, משתתפים פקידים המתמחים בעניני המזרח התיכון ובניסוח הסכמים חוזים. דבר זה מצביע, לדעת פקידים בירושלים, על כוונתו של השר שולץ לנסות ולהגיע במהלך שלושת ימי ביקורו בארץ לניסוח של „מזכר הסכמה" בין וואשינגטון לירושלים בקשר לכנוס ועידה בינלאומית לשלום במזרח התיכון.

פרטי המזכר שפורסמו לראשונה ב„דבר" לפני כעשרה ימים, קובעים, כי ארה"ב תפרוש יחד עם ישראל, אם הוועידה הבין־לאומית תחרוג מסמכותה. השר שולץ מקווה כי הצעתו לחתום עם ישראל על המזכר, תסיר את התנגדותו של ראש הממשלה יצחק שמיר לרעיון הועידה הבין־לאומית.

ואולם, מקורביו של ראש

(המשך בעמ' 2)

מאת אמנון דנקנר, סופר „דבר" בארה"ב

וושינגטון, (מיוחד ל„דבר"). – באווירה של ציפיות נמוכות וראייה שגרתית של ביקורו באיזור, קיים מזכיר המדינה האמריקאי, ג'ורג' שולץ, מסיבת עיתונאים בוואשינגטון, אתמול, ואמר כי לא יתערב בבעיות הפוליטיות הפנימיות של ישראל.

שעות ספורות לפני צאתו למסע במזרח־התיכון, אמר שולץ כי היו

(המשך בעמ' 2)

מאת דני רובינשטיין ויורם לוי, סופרי „דבר"

מספר הפרות סדר, שביתות מסחר ולימודים והלקות היו בסוף השבוע ביו"ש ובמזרח ירושלים. הרקע הוא ככל הנראה ביקורו הקרוב של ג'ורג' שולץ. רשימת האישים מהשטחים שאמורים לפגוש אותו במוצאי־שבת בירושלים עדיין לא נקבעה סופית.

התקריות החמורות ביותר אירעו ביום שישי ושבת בקרבת מחנה הפליטים ענתא (ענתות) בצפון מזרח ירושלים. צעירים מהמחנה חסמו ביום ו' כביש העובר סמוך למקום באבנים וכוחות הבטחון פיזרו אותם בגז מדמיע. 25 צעירים נעצרו. באזור ענתות–שועפט נמשכה המתיחות גם במשך השבת, היו מקרים של ידוי אבנים ושביתת מסחר ולמודים שהקיפה גם חלקים ממזרח ירושלים. ברמאללה נמשכת שביתת המסחר החלקית זה היום הרביעי ברציפות. כן נמשך העוצר שהוטל ביום שלישי שעבר על מחנה

(המשך בעמ' 2)

המדד – 0.9% ● תוספת בנובמבר: 5.5%

עדכון מדרגות המס ותוספת היוקר מיטיבים בעיקר עם העשירים

מאת אמנון אבנר, סופר הכלכלי של „דבר" בירושלים

מדד חודש ספטמבר שפורסם ערב החג הסתכם ב־0.9 אחוז ובתוצאה מכך יקבלו כל השכירים במשק בתחילת החודש הבא תוספת יוקר בשיעור של 5.5 אחוזים. התוספת לשכר תהיה מעט גבוהה יותר, בשל עדכון מדרגות המס ונקודות הזיכוי ב־7.8 אחוזים.

מדד ספטמבר משקף עליות מתונות כמעט בכל סעיפי ההצטרפות, פרט לירידה עונתית של כמעט אחוז אחד במחירי ההלבשה והנעלה. בניגוד למגמה נרשמה בחודש שעבר ירידה קלה גם במחירי הירקות והפירות, וזאת בניגוד לעלייה הנרשמת בדרך כלל במחירים אלה בספטמבר. עלייה עונתית גדולה נרשמה במחירי שירותי החינוך שהתייקרו ב־2.3 אחוזים.

עלייה חריגה נרשמה גם בסעיף הבריאות שעלה ב־1.7 אחוז. מחירי אחזקת הדירה, תחבורה ותקשורת עלו ב־1.1 אחוז ואילו בסעיפי הריהוט, המזון והדיור נעו ההתייקרויות המתונות בין 0.6 ל־0.8 אחוז. לפי תחזית הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, צפוי לנו בחודש הבא מדד גבוה בהרבה מזה שפורסם שלשום.

מדד אוקטובר יושפע בעיקר משלושה גורמים: סעיף הדיור שייקבע הפעם בהתאם לתוצאות הסקר התלת־חודשי של מחירי הדירות, עלייה עונתית במחירי ההלבשה וההנעלה בשל הפסקת מכירות סוף העונה והעלייה העונתית הנרשמת כל שנה בחודש אוקטובר במחירי הירקות והפירות. לפי תחזיות האוצר תסתכם העלייה במדד אוקטובר בין 2.5 ל־3 אחוזים.

בתגובה על מדד ספטמבר הודיע משרד האוצר, כי מדד זה מבטא יותר מתמיד את הצורך להמשיך לשמור על מסגרות התקציב השכר. לדברי האוצר מצביע המדד על המשך המגמה

(המשך בעמ' 8)

רייגן מאיים להגיב על תקיפת המיכלית

מקורות במפרץ: האיראנים התכוונו לפגוע בארבע מיכליות כוויתיות הנושאות דגלים אמריקאיים

בחריין (רויטר וא.פ). – ייתכן שאיראן התכוונה לפגוע בארבע מיכליות כוויתיות הנושאות דגל אמריקאי כאשר ירתה טיל שפגע במיכלית בבעלות אמריקאית במימי כוויה אתמול – כך אמרו מקורות ספנות באיזור המפרץ הפרסי.

ארבע המיכליות עגנו בסמוך למיכלית „סונגארי" שעלתה בלהבות כתוצאה מפגיעת הטיל. „יש לי חשד כבר שהאיראנים התכוונו לספינות האלה" אמר אחד המקורות. עד כה טהראן לא ניסתה לפגוע במיכליות כוויתיות הנושאות דגל אמריקאי, למרות שהמיכלית „ברידג'טאון" נפגעה ממוקש בחודש יולי שהונח כנראה על־ידי איראן.

התקפת הטילים האיראנית הוליכה לניחושים כבר פעולת גמול מצד האמריקאים, שתכלול אולי פגיעה באתרי הטילים של איראן. הנשיא רייגן רמז על אפשרות כזו באומרו כי „בריטניה היא להגן על עצמנו אם נותקף", אולם בפנטגון ובמשרד החוץ היו ההתבטאויות מתונות יותר". מקור יודע דבר בכווית אמר, כי פעולת גמול אינה נמצאת בסמכות הכוחות האמריקאים הנמצאים במפרץ, שתפקידם הוא להגן אך ורק על מיכליות הנושאות דגל ארה"ב.

המיכלית „סונגארי", הרשומה בליבריה, עגנה בנמל הנפט מינה אל־אחמדי, בצד ארבע המיכליות הכוויתיות, שהעמיסו נפט לאחר שזכו לליווי ספינות מלחמה אמריקאיות לאורך המפרץ. המיכלית „סונגארי", לא זכתה לליווי כזה משום שאינה נושאת דגל אמריקאי.

המומחים הצבאיים חלוקים בדעתם לגבי סוג הטיל האיראני שנורה לעבר המיכלית.

רופאה בת 69 נרצחה בסוכה ליד ביתה בת"א

המשטרה: כנראה על רקע מיני ● נעצר חשוד במעשה: ערבי בן 46 תושב כפר ליד עפולה

מאת בנן רועי, סופר „דבר" לענייני משטרה

ד"ר מרים וילמובסקי (69), רופאה פנימית, נרצחה אתמול בסוכה שבחצר ביתה ברחוב ארלוזורוב 194 בתל־אביב. המשטרה חוששת כי הרצח בוצע על רקע מיני.

המשטרה עצרה אתמול גבר ערבי בן 46, תושב כפר ליד עפולה, החשוד ברצח. החשוד יובא היום לבית משפט השלום בתל־אביב להארכת מעצרו.

אתמול בשעה 7.10 בבוקר נמצאה הד"ר וילמובסקי ללא רוח חיים בסוכה שבחצר ביתה. למקום הוזעקה ניידת טיפול נמרץ של מגן דוד אדום. תיק הרצח מטופל על ידי מפלג בילוש נוסאי ביחידה המרכזית של משטרת מחוז תל־אביב. אתמול נמסר מן המשטרה, כי יש חשש לתקיפה על רקע מיני.

הד"ר מרים וילמובסקי, גרושה ואם לשניים, עבדה גם כרופאת ילדים מלבד היותה רופאה פנימית.

סופר „דבר" לענייני משטרה מציין, כי באיזור זה נרצחו לפני כמה שנים בני הזוג הקשישים לדינסון. תיק רצח בני־הזוג לדינסון מטופל עדיין על ידי משטרת מחוז תל־אביב, אך לא נראה כי יש קשר בין שני תיקי רצח אלה.

גופתה של ד"ר וילמובסקי נתגלתה אתמול בשעה 7.10 בבוקר, כשהיא מוטלת בתוך סוכה, בחצר הבניין בו גרה ברחוב ארלוזורוב 194 בתל־אביב. הגופה התגלתה ע"י אחד השכנים, והוא מיהר להזעיק את המשטרה.

(המשך בעמ' 2)

هكذا من الأصل

صكذا من الاجل

נחשפה התארגנות ג'יהאד אסלאמי ברצועה • הפרות הסדר נמשכות

מאת דני צדקוני
סופר „דבר" בדרום

ביחידות השמקן עצרו בימים האחרונים 50 ויותר מתושבי הרצועה החשודים במחבלים המסוכנים. נראה שרוב העצורים משתייכים לארגון ה„ג'יהאד האסלאמי" שבשנה וחצי האחרונה היה ארגון המחבלים הפעיל ביותר ברצועה. העצורים נעצרו בבדיקות שנעשו ע"י יחידות השמקן. דובר צה"ל אישר אמש כי נעצרו מחבלים ופעילים אך סירב להקיב בפספים, לציין את זהותם ואת נסיבות מעצרם.

כפיד מוחמד עשור, בן 39, תושב מחנה הפליטים ג'באליה בתוך עזה, נרצח ביום רביעי בשעות הערב, בשלוש יריות שנורו בגבו ע"י אדם רעול פנים שברח מהמקום. המשטרה חוקרת אם הכיבה לרצח היתה פלילית או תבלנית.

גורמים ישראליים רשמיים טרם מסרו פרטים על חשיפת התתארגנות ההתרגית של „הג'יהאד האסלאמי" ברצועה, אולם גורמים בטחוניים אישרו את גבנות הדיקה בכללותה.

על רקע חשיפת פעילי ארגון הג'יהאד האסלאמי ברצועת עזה ומעצרם של כ־50 מחברי הארגון, היתה בשבועיים האחרונים סידרה של הפרות־סדר חמורות באיזור. מאות בני מחפשות, שבניהם בעלכו לאחרונה, נאספים מדי יום ליד כלא עזה שכמוצר הממשל הצבאי ובכניסים לברר אם בניהם נמצאים בין העצורים.

נוסף על עשרות עצורי הג'יהאד האסלאמי נעצרו עוד חשודים רבים בהסתה להפגנות ולהשתתפות בהן.

את הגירסאות, שעשתו באשפוה בעזה ושהוכחשו נמרצות על ידי גורמים צבאיים, היא שמידע מוכד על התארגנות הנמלטים התקבל מחקירת אחד הבורחים בכלא עזה, שהוצא להורג אחרי שהסגיר את הנמלטים לחוקריו. על פי גירסה זו, לא נודה לכוות אל־סורי, תושב עזה, בתקרית הדרי ביום 1.10.87 בבכיה למחנה הפליטים אל־בוריג'. בוכו, מסר אז דובר צה"ל על שלושה תושבי הרצועה שלא נשמעו להוראות החיילים ובמקום לחיעצר לביקורת, פרצו במכוניתם את המחסום ובעקבות כך נורו למוות. בעזה נפוצו שמועות, שאל־סורי לא נורה במקום, אלא נתפס, עונה ורק לאחר מכן נהרג. זאת כיוון, שכל־פי גירסה זו, נמצאו סימני התעללות על הגופות ורק שלושה מהם נקברו בעבור ימים אחדים, ואילו הגופה השלישית טרם נקברה. לברורת שעברו יותר משבועיים מאז התקרית. דובר צה"ל הכחיש מכל־וכל ידיעות אלה וסיפר, שמכבאי נתיחת שלושת הגופות גמסו לרפואה משפטית באבו־כביר קבעו, שכל השלושה נהרגו בפגיעת קליעים שנורו מנשק צה"ל.

אי־שקט בירושלים ובחברון

אי־השקט נמשך גם ביום ד' ומוקד ההתארגנות התמקד מסביב לירושלים. תלמידים התפרעו ביום ד' בבוקר במחנה הפליטים ענתות שעל כביש רבאללה ירושלים. התלמידים הקימו מחסומים בבריכה והכבים יידו אבנים לעבר כלי רכב ישראלי שחלפו על הכביש. כוח משטרה שהוזעק למקום קרא למפגינים להתפזר. משלא נענו נאלצה המשטרה להפעיל כוח שכלל שימוש בגז מדמיע ופיזרה את המפגינים. המשטרה עצרה 25 מפגינים החשודים בידויי האבנים.

בברכה רבאללה התגרשה קבוצת תלמידים, הקימה מחסומים ויידתה אבנים לעבר כלי רכב ישראלי. כח צה"ל שהגיע למקום, קרא למפגינים להתפזר. משסירבו המפגינים פיזרו חיילי צה"ל את ההתקהלות תוך שימוש בגז מדמיע.

העוצר במחנה הפליטים דהיישה נמשך. בבירור למה שנמסר ביום ד' בבוקר על ידי מסתות במתהנים על הפרת העוצר, הוליש אלוף פיקוד המרכז עמרם מצנע על הארכת העוצר עד להיום וזאת בעקבות ההתפרעויות שהיו במקום ביום ג' בערב.

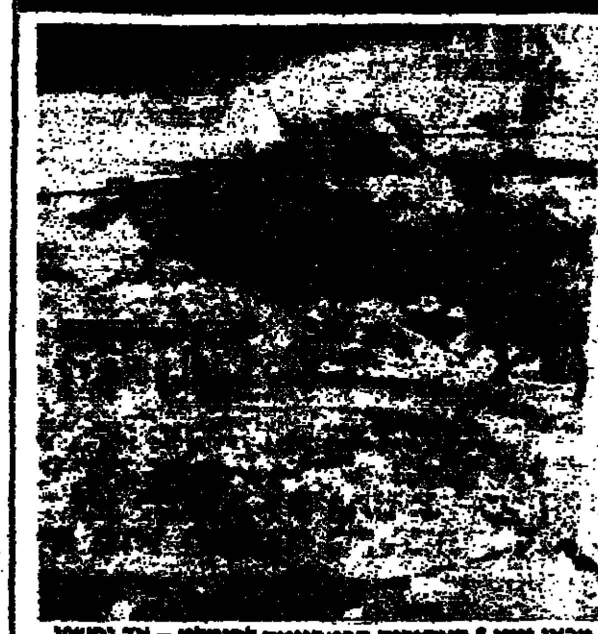

המינהרה בבכלא יו"ש

מכאן ניסו 8 האסירים הבטחוניים להימלט – אך נחשפו אחרי 40 ס"מ

מחבל נהרג בהיתקלות עם צה"ל ליד שבעא

מאת שמעון וייס, סופר „דבר" בנגב

מחבל נהרג אור ליום אתמול בהתקלות בין חוליית מחבלים לבין כוח של צה"ל בגזרה המזרחית של אזור הבטחון. לא היו נפגעים לכוחותינו.

התקרית אירעה כאשר אור ליום אתמול הבחין סיור של צה"ל ברמזיות חשודות הנעות בגזרה המזרחית באזור הכפר שבעא. חיילי צה"ל פתחו באש ובסריקות שנערכו עם אור ראשון אתמול נתגלתה גופת מחבל ולידה נשקו האישי ותחמושת.

בחקירה ראשונה התברר כי אנשי החוליה היו בדרכם לבצע שורה של פיגועים נגד צה"ל וצד"ל באזור הבטחון.

פרס דחה הצעה לתבוע מברה"מ רפטריאציה ליהודים

מאת יוסי מלמן, סופרו המדיני של „דבר"

שר החוץ שמעון פרס דחה את ההצעה שישראל תתבע מברית המועצות להגיע להסכם בכתב על הפטריאציה של היהודים שם.

ארבעה פעילים למען יהודי ברה"מ נפגשו ערב החג עם השר פרס והגישו לו מסמך בעניין זה. הארבעה, נתן שצ'רנסקי, ויקטור ברילובסקי, יוסף מנדלוביץ ויולי אדלשטיין, תבעו כי ישראל תגיע להסכם בכתב שבו תידרש ברה"מ להסכים לכך שכל יהודי יורשה לעלות לארץ. שר החוץ דחה את התביעה באומרו כי היא בלתי מציאותית ואמר כי סדר העדיפות שלו בשיחותיו עם נציגי ברה"מ הוא: עלייה יהודית, טיסות ישירות, יחסים דיפלומטיים והתחייבות סובייטית שלא להפריע לתהליך השלום.

אידה נודל

(המשך מעמ' 1)

מסיבה ושמחו בשימחתה „והתעצבו לגבי עצמם, כי ידעו שלמחרת היום אהיה בישראל. הם היו קצת מאוכזבים כי אני נוסעת ולא הם. אמרתי להם, [illegible] את כל היהודים שרוצים להגיע לישראל וכי אני אפעל למענם".

בתשובה לשאלה ציינה, כי היו אלה 16 שנים קשות מאוד לבריאות. „אך האמת שקיוויתי שיבוא היום ואני אגיע לכאן", אמרה.

ראש הממשלה יצחק שמיר אמר בקבלו את אידה נודל: „אנו חושבים שהגיע הזמן לא להלחם עוד על זכויותיהם של יחידים; הגיע הזמן למאבק לאומי כולל לכינון שיבתם של מאות אלפי היהודים מברה"מ למולדתם. אנחנו דורשים ריפטריאציה. ממלא מקום ראש הממשלה שמעון פרס אמר: „בואך לכאן מחזק אותנו בהחלטתנו הנחושה להאבק למען יהודי ברה"מ. צריך לומר לסובייטים „תודה על מה שעשיתם, אך לא די במה שעשיתם וצריך להמשיך להאבק".

מטוס הבואינג הפרטי של ארמנד האמר, שהביא את אידה נודל בטיסה ישירה מברה"מ לישראל, עצר בשעה 20:46 בערב ברחבת הטקסים של נמל בן־גוריון. למטוס, המעוטר בדגל ארה"ב המתינו ברחבת הטקסים ראש הממשלה שמיר וממלא מקומו פרס, יו"ר הסוכנות אריה דולצ'ין, גזבר הסוכנות עקיבא לוינסקי, שרים, חכ"ים ועולים מברה"מ, בניהם אביטל ואנאטולי שצ'רנסקי. עם עצירת המטוס צילמה הטלוויזיה האמריקאית ראיון עם אנאטולי שצ'רנסקי ברחבה על רקע המטוס.

משנפתחו דלתות המטוס ירדה בלכתה הענקית של אידה נודל כשהיא מובלת בידי אחר מאנשי המטוס. ראשונה עלתה אל אסירת ציון המשוחררת השחקנית ג'יין פונדה, שעמדה בסמכה השנים האחרונות בראש המאבק הציבורי בארה"ב למען שיחרורה, ושהגיעה לארץ במיוחד לקבלת פניה. אחר כך ירדה אידה נודל כשהיא מובלת בידיי ארמנד האמר ש„מסר אותה לידי ראשי ראשי המדינה שהמתינו לה. היא נסעה לטרמינל במכונית הוולוו של שר הקליטה יעקב צור.

בהגיעה לטרמינל התכנסו עם אידה נודל בחדר האירוח של אל־על ראשי המדינה ונציגי השגרירות האמריקאית. אנשי השגרירות חייגו בטלפון את המספר אישיר של לשכתו של השר האמריקאי ג'ורג' שולץ. וכשעלה שולץ על הקו אמרה לו אידה נודל: „תודה לך על הרגע הזה בחיי, שבו אני בביתי. תודה בשם כל יהודי ברה"מ אני מקווה לפגוש אותך בקרוב בארצי".

אה"ב נטל את השפופרת ארמנד האמר. „תודה לך ג'ורג', ומסור את תודתי גם לנשיא רייגן ולחברי הקונגרס", אמר האמר לשולץ. „זה רגע גדול בהיסטוריה". אה"ב אמר האמר לשולץ כי הוא יוצא מישראל לפקיסטן במסגרת המאמץ להביא ליציאת הצבא הסובייטי מאפגניסטן.

על מתן היתר יציאה מברית־המועצות לה, סיפרה אידה נודל, בשיחתה עם אילנה פרידמן אחותה של התראותה אתה 12 שנים, כי בערב יום הכיפורים כאשר שוחחה עם אחותה בישראל אמרה לה ז שתלך ל„אוביר" – משרד הפנים והגידה הסובייטי ותשוחח שם עם אלברט קולינצוב בעניין אישור העלייה שלה. אילנה פרידמן סיפרה לאחר מכן, כי אידה אחותה אמרה לה „אינני הולכת. אם יצטרכו אותי הוא ימצאני".

עם פתיחת האוניברסיטה האיסלאמית של עזה

צפוי אי־שקט על רקע מאבק שליטה בין אש"ף ל„ג'יהאד"

מאת דני צדקוני, סופר „דבר" בדרום

התלמידים באוניברסיטה האיסלאמית של עזה ובמכון „אל אזהר" הצמוד לה יתחילו מחר לאחר ששני המוסדות נסגרו לפני שבוע בעקבות ההפגנות שפרצו בהם לפי החלטת הזהב המושל שלהם.

בשבת שעברה הפעיל שם הצבא נשק, ופצע מספר סטודנטים שהתכנסו עם מאות מחבריהם לאסיפת אזכרה לזכר שבעת המחבלים והסייענים שנהרגו בשבוע שלפני כן בהתקלויות עם חיילי צה"ל. האוניברסיטה האיסלאמית בעזה היא המוסד להשכלה גבוהה הגדול ביותר בשטחים. לומדים בה 5000 תלמידים לעומת 1300 בביר זית המפורסמת שבגדה. היא נחשבת לאחד ממוקדי הקצנה הדתית ברצועה ובשטחים. ועד העובדים שלה (המורים) נשבא כולו בשליטת הדתיים. 70% מהסטודנטיות והבנים ו־80% מהסטודנטיות הם דתיים, עובדה שאינה נראית להנהגת אש"ף אע"פ שה„ג'יהאד האיסלאמי" ושאר הארגונים הדתיים הם חלק ממנו. על רקע זה, צופים בעיר אי שקט בעונה הקרובה באוניברסיטה, שילבש כמובן אופי אנטי־ישראלי.

ראש עיריית עזה לשעבר ראשד א־שאווה, חזר השבוע לעזה משליחותו לירדן, אליה נסע כדי לבקש מממשלתה לעמוד בהתחייבותה להעביר לרצועה את כספי הפיתוח והסיוע שהובטחו לה על ידה. עיתוי שובו של שאווה קשור גם בביקורו של שולץ בארץ ובפגישתו עם אישים מהשטחים.

ברצועה נמשכו בימים האחרונים אם כי בקנה מידה קטן מאשר בימים שלפני כן, הפרות סדר משמעותיות, כמו יידוי אבנים ושריפות צמיגים. חלק מהתלמידים באים לבתי הספר ומשיבים בלימודים, וחלק לא. את המצב ברצועה נכון לאתמול הגדיר אחר התושבים בכך שהוא עוד לא חזר להיות נורמאלי.

מתיחות בין עובדי השגרירות הישראלית בוואשינגטון

תרעומת על „האיש החזק" עודד ערן: פלש לתחומים של אחרים

מאת אמנון דנקנר
סופר „דבר" בארה"ב

מתיחות רבה שוררת בימים האחרונים בשגרירות ישראל בוואשינגטון על רקע מריבות בין פקידים בשגרירות לבין „האיש" מספר שניים בה, הציר המדיני עודד ערן. ערן, הנחשב לאיש החזק של השגרירות, בעל קשרים מצויינים בקונגרס ובמחלקת המדינה, נתקל בתרעומת קשה מצד הסגל המדיני של השגרירות המוען, כי ערן פולש לתחומים של הכפופים לו, מקיים פגישות עם אישים בוואשינגטון בלי לדווח עליהן ומנהל מערכת של יחסי אנוש קשים עם הכפופים לו.

במהלך החג החלו כמה מאנשי הסגל המדיני של השגרירות לנסח מכתב עליו הם מתכוונים לחתום ולשלוח אותו למשרד החוץ בירושלים ובו־תלונות קשות על עודד ערן. כמה מן האנשים כבר נפגשו בעניין עם השגריר משה ארד והביעו באוזניו תרעומת על יחסי העבודה עם הציר המדיני.

שגרירות ישראל בוואשינגטון סובלת כבר חודשים ארוכים ממורל נמוך בשל תחושה קשה של ירידת מעמדה. הדברים באו לידי ביטוי בתקופה הממושכת שבה היה השגריר הקודם מאיר רוזן מועמד להחלפה, בתקופה הארוכה שבה לא היה למעשה שגריר ישראלי בוואשינגטון אחרי פרישתו של רוזן ולפני הגיע ארד לוואשינגטון. כבר בתחילת כהונתו של ארד ספגה השגרירות מכה ביוקרתה כשהתברר, כי ח"כ שמחה דיניץ ביקר בחודש שעבר את מזכיר המדינה האמריקאי ג'ורג' שולץ בשליחות שר החוץ, בלי לבקש מהשגריר, כפי שנהוג, שיצטרף לפגישה.

תופעות אלה גרמו לאווירה קשה בין השגרירות לבין משרד החוץ שבאו לידי ביטוי בעת ביקורו כאן של שר החוץ פרס. במהלך הביקור, בשעת תדרוך שנתן השגריר ארד לעיתונאים ישראלים בניו יורק, תיקן אותו עוזרו של שר החוץ ד"ר נמרוד נוביק פעם אחר פעם בצורה מביכה ביותר. יומיים לפני פתיחת הכנס [illegible] בין ד"ר נוביק לבין הציר המדיני עודד ערן במהלך סמינר במכון מחקר וואשינגטוני המקורב לתנועה הפרו־ישראלית, ריב שגם הוא גרם מבוכה לשומעיו.

השגריר ארד והציר ערן יצאו את ארה"ב בדרכם לארץ, לרגל ביקורו של שר החוץ האמריקאי ג'ורג' שולץ באיזור.

נהגי התברואה בת"א יפנו היום אשפה בהמתנה לחתימת ההסכם

מאת נתן רועי,
סופר „דבר" בתל־אביב

נהגי אגף התברואה בעיריית תל־אביב ימשיכו לפנות היום אשפה מכל רחבי העיר למרות שעדיין לא נחתם באורח סופי ההסכם בין העיריה לבינם.

נהגי התברואה אמרו אתמול: „ההודעה כי פוצצנו את המו"מ בליל החתימה איננה נכונה. יום לפני החתימה על ההסכם בינינו לבין העיריה, ישבנו בבית־קפה ביפו עם סמנכ"ל העיריה, מאיר רוזן, והגענו עימו לסיכום הדברים. הישיבה ארכה עד לשעה 2 אחר חצות והסכם, כי העיריה תכניס להסכם הקיבוצי את התיקונים שעליהם הוסכם. אחד הסעיפים שעליהם הוסכם (סעיף 19) נגע לשליטה על אגף התברואה. הסכמנו לסעיף, שעל פיו העיריה תשלוט בלעדית על האגף אך הוסכם כי נוסיף למילה זו את המלים: „על פי ההסכמים". הלכנו לישון, ובשעה 16:00 אחר הצהריים קיבלנו את ההסכם עם התיקונים של העיריה. התברר לנו, לאחר שבדקנו את ההסכם עם עורכת־הדין שלנו, גלילה הרדשטיין, כי העיריה לא הכניסה את התיקונים שעליהם הוסכם בבית הקפה ביפו. זו הסיבה שאמרנו, כי אנו מבקשים לדון בעניין זה בבוקר. העיריה הבינה כי פוצצנו את ההסכם, כי היה נוח לה להבין כך. לעיריה יש אינטרס להכפיש אותנו במהלך המו"מ ולהפעיל עלינו לחצים דרך העיתונות".

ראש עיריית תל־אביב, שלמה להט: „תפקידה של ההנהלה לנהל ותפקידו של ארגון עובדים להגן על העובדים. ניסיון הוועד לנהל את האגף הוא ניסיון שלא יעלה על הדעת חוזי נקודה עקרונית במו"מ".

מזכיר מועצת פועלי תל־אביב, תדי קאופמן, שב כגרבעיה בערב החג, על פי התוכנית. דוברה, צבי איידלמן, מסר אתמול כי היום יכנס מזכיר המועצה את עוזריו הבכירים כדי לדון בשביתת נהגי התברואה של עיריית תל־אביב.

הפיכה צבאית בבורקינה פאסו

אבידג'אן (רויטר).– נשיאה הראדיקאלי של בורקינה פאסו, קפטן תומס סאנקארה, הודח אתמול על־ידי סגנו קפטן בלייז קומפאורה – כך נמסר בהודעה בנזיו הרשמי של המדינה המערב אפריקאית.

ההודעה הגדירה את סאנקארה בן ה־37 „בוגד". בהודעה שנקלטה בחוף השנהב השכנה נאמר, כי הממשלה והמועצה המהפכנית הלאומית השלטת פוזרו. עוצר הוכל בבירת המדינה, והגבולות נסגרו.

העיתונאים

(המשך מעמ' 1)

מהסוג שנקטת יביאו להקשחת עמדת האיגוד לעמדה הגמישה שגילו בערב החג בפגישה אצל הממונה על יחסי העבודה". הם קוראים במכתב למעשה אישור הסיקור בערוץ השני מעשה של עבירת שביתה.

נמסר. שמר משה סרד מאולפני הרצליה השיב לוועד על פנייתו לא לספק ניידת שידור לכיסוי נחיתתה של אידה נודל, כי זה עניין מסחרי ואם הם ישלמו לו 3,500 דולר במקום הערוץ השני הוא לא יספק את הניידת. בתגובה נאמר מהאיגוד כי „האיגוד ינקוט כל צעד נגד מי שנתן יד לשבירת השביתה ובעיקר שמדובר בגופים ששידורי חדשות אינם עסקם הרגיל".

צבי גורן, דובר השביתה שאל בציניות לאור שגר יעקבי שר התקשורת הופיע בשידור זה הראשון של הערוץ השני מבחנ"ב „האם זו הפוליטיזציה שתהיה בערוץ השני" כיוון הערוץ השני אמור להיות על טהרת החומה הפרטית.

שר החינוך: הממונה על רשות השידור שומר על פרופיל נמוך בסכסוך מכיוון שלדעתו המו"מ צריך להיות בין הרשות והאוצר ובין השוכתים. ח"כ יאיר צבן ממפ"ם תובע לדון במליאת הכנסת בהשבתת השידורים, ברדיו ובטלויזיה.

ולאדימיר סלפאק

(המשך מעמ' 1)

לעלייה, נאסר סלפאק כ־25 פעם. בשנת 1978 נגזרו עליו ועל רעייתו מריה, על אנטולי שצ'רנסקי ועל אידה נודל 5 שנות גלות בסיביר. לאחר שתלו שלט על מרפסת ביתו של סלפאק, בנוסח „תנו לנו לעלות לארץ ישראל". בעקבות גזר הדין, פתחה גיסתו, הנרייטה, במאבק ציבורי בישראל, שהתבטא בין היתר בשביתת רעב מול משרד ראש הממשלה בירושלים, כדי לעורר את דעת הקהל העולמית.

קו טיסות־שכר ישראלי ישיר לפולין ייחנך היום

מאת אריה אדר,
סופר „דבר"

קו טיסות־שכר ישראלי ישיר לפולין ייחנך ביום זה הקרוב בטיסה ישירה של „יבואיבא דו?" לוורשה – מסר מנכ"ל „ישראליפי" רפאל הרלב ל„דבר".

מבדיקת מפות תעופתיות נראה, כי הטיסה תעבור בשמי יוון, בולגריה ורומניה ומשם או בשמי ברה"מ או בשמיהן של הונגריה וצ'כוסלובקיה.

המנכ"ל הרלב אומר, כי הטיסות ייערכו במטוסי „אל־על" באמצעות חברה־הבת שלה, „מג'וד". טיסה ישירה, מנמל בן־גוריון לוורשה תהיה במחיר 427 דולר, כמחיר טיסה שבגבנות, ותימשך כארבע שעות. הנוסעים יוכלו את הנוסע לשהות של 6–40 ימים בפולין. בהשגת אשרות הכניסה יטפלו סוכני הנסיעות במקומם. בטיסה מנמל בן־גוריון לוורשה חזרה יוצא מן הכשר, שילקח מישראל.

עוד אמר הרלב, כי הטיסות לוורשה ייערכו בשלב זה „באופן מזדמן, ללא לוח זמנים קבוע על בסיס הביקוש שינתפתח בשעתו". בטיסת הבכורה ייצאו לוורשה נוסעים ישראלים ואת הטיסה לארץ תתנך קבוצה של אנשי הבנות מארה"ב, שביקרו כאילו בדרכם לישראל.

אסף יגורי נזכר בפגישה ביום כיפור

הרמטכ"ל החדש של מצרים: איש צבא קשוח ומקצועי

מאת פלי אלינגר,
הסופרת הצבאית של „דבר"

מינויו של סייף אדין אבו שנאף לרמטכ"ל צבא מצרים מעורר עניין בישראל, תראות, כי הבלטת הרקע הצבאי שלו במלחמת יום הכיפורים והערכה שהוא נפגש מיד עם נפילתו בשבי עם סגן אלוף אז אסף יגורי, היא בעלת משמעות פוליטית פנימית מצרית ועניינה תזכורת הצלחות הקרב בפרוץ בשלבים הראשונים של מלחמת יום הכיפורים.

אסף יגורי נזכר אמש איך פגש בבריגדיר סייף אדין אבו שנאף: „נפגשנו ליד תעלת סואץ בתשעה באוקטובר 1973. היתה שעת בוקר מוקדמת. אחרי לילה ארוך וקשה שלי בשבי המצרי, ראיתי לפני קצין לבוש מדי קרב עם אקדח בעל נרתיק שחור עומד בנגמ"ש סובייטי ומשני צידיו שומרי ראשו. הוא הציג עצמו כבריגדיר אבו שנאף ואמר לי, „תראה, במלחמה הזו אנחנו נצחנו". אני אמרתי לו שמי שחוק ינצח. הוא נראה חרוץ כטוזן.

„הוא לא היהמהיר. הוא היה איש צבא קשוח ומקצועי. נראה מאובק קליל עם עיניים אדומות מחוסר־שינה. הוא לחץ לי את היד ועודד הגושה שאנשי שרה יודעים בכל מגע לכבד אחד את השני. לא נשאר לי מזה משקעים. אני זוכר שחשבתי שהם למדו משהו מלקחי העבר שראיתי להפתעתי שהוא בחרי כמדי קרב, נעדר פאר דרגות דומה בלבושו למדי הקרב שלנו, בין אנשיו בשורה. במשך השנים העברנו מספר מסרים אבל לא נפגשנו מאז".

רופאי קופ"ח מחדשים העיצומים; 2 בתי"ח יושבתו בכל יום

(ע). – המזכירות רופאי בתי החולים של קופת חולים הכללית השבנתו לחדש את העיצומים בבתי החולים של קופת חולים, לאחר שהמשא ומתן עם הנהלת הקופה נקלע למבוי סתום.

הרופאים מתכוונים לשבש את העבודה בבתי החולים החל מיום ראשון הקרוב, ובכל יום ישבתו שני בתי חולים ויעבדו במתכונת שבת.

במכתב ששיגרו ליו"ר קופת חולים פרופ' חיים דורון נאמר, כי הרופאים אינם רואים נכונות מצידו להגיע לסיכום באותם נושאים השנויים במחלוקת, אלא נסיגה בנושאים שסוכמו בדיונים קודמים שהיו בחודשים האחרונים.

שולץ מגיע עם צוות

(המשך מעמ' 1)

הממשלה הדגישו אמש כי התנגדותו לועידה הבין־לאומית היא מוחלטת ולא יסכים לה גם אם ארה"ב תספק ערבויות בעניין זה לישראל. גם במפלגת העבודה מעריכים עם זאת שלא צפויה פריצת דרך בשיחותיו והנוכחות של השר שולץ באיזור. שר החוץ שולץ יפגש היום לשיחות נפרדות עם ראש הממשלה וממלא מקומו, מתי יצא לשיחות בריאד ובשובו במוצאי שבת יתעד עם אישים פלשתינים המזוהים עם ירדן ואחר כך שוב עם ראש הממשלה וממלא מקומו.

סיבוב שיחות נוסף יתקיים ביום ראשון, שבו יקבל שר החוץ האמריקאי תואר דוקטור כבוד מאוניברסיטת תל־אביב ומכון וייצמן. הוא יעזוב את ישראל ביום שני לקהיר ומשם ימשיך לפגישה בלונדון עם חוסיין מלך ירדן.

המצב הדמוגרפי
מסוכן למצב האזורי

לקראת ביקורו של השר ג'ורג' שולץ תקף שר החוץ שמעון פרס את ראש הממשלה יצחק שמיר והליכוד.

בישיבה של שרי מפלגת העבודה ערב החג אמר שר החוץ כי „המצב הדמוגרפי מסוכן יותר מהגיאוגרפי". לדבריו, „הליכוד טועה כי רשיון הוועידה הבין־לאומית מת אך ביקורו של השר שולץ מוכיח כי היוזמה חיה ובועטת". שמעון פרס סיפר כי השר האמריקאי מגיע לישראל „לשיחות עבודה ולא לטקסים ויתקיימו שיחות בצוותים והתגייסות לכבודו".

שר האוצר משה נסים הציע בישיבה כי השר שולץ יציג בישראל „הסכם הבגה" לגבי כנוס ועידה בין־לאומית.

(המשך מעמ' 1)

באחרונה, בקה מגרים, השבוע בתהליך השלום וכו' [illegible] להתקדם, בתשובה על שאלה לגבי מעשי האלימות באיזור בימים האחרונים, אמר כי בכל פעם שיש ניסיון להתקדם – אויבי השלום מנסים ליצור אווירה גרועה, והוא אמר כי ארה"ב בוחן „תמיד שהפלשתינים צריכים להיות שותפים למו"מ וכי יש להם דרישות לגיטימיות. אולם עדיין אין הוא רואה את הפלשתינים ממתינים בשורה כדי להכנס בישראל. שולץ אמר כי במהלך ביקורו יפגש גם עם מנהיגים פלשתינים. אולם לא ויגע ולא פקידים במשרדו היו מוכנים אתמול לנקוב בשמותיהם.

הפליטים, אידה־נישה שמרדום לכירלים.

במוות ירושלים התכנסו אתמול כ־150 צעירים ברחובת המסגדים בהר־הבית. הם השמיעו קריאות לאומיות אולם התפזרו ללא שכוונות המשטרה התערבה. הגל פלשתיני הוגש אתמול ליד שער הפרחים בעיר העתיקה של ירושלים וקבוצה של נשים ערביות קיימו עצרת השביתה שבת במשרדי הצלב האדום בעיר.

עוד נמסר, כי בקבוק תבערה הושלך ביום שישי על רכב ישראלי ליד שכם בגדה. לא היו נפגעים ולא נגרם נזק.

שר החוץ האמריקאי ג'ורג' שולץ אמור לפגוש מחר בירושלים קבוצה של אישים ערבים מהשטחים, רובם בכולם אנשי עסקים. הקונסוליה במזרח ירושלים עדיין לא הפיצה את ההזמנות בין האישים כדי לא לגרום להרתעות. בקרב ההנהגה הערבית שוררת מבוכה באשר לשאלה מי יזמן ואם להיענות להזמנה.

המשטרה נערכת לביקור

משטרת ירושלים התגברה בסוף השבוע במאות שוטרים וחיילים לקראת אבטחת ביקורו של מזכיר המדינה האמריקאי ג'ורג' שולץ המגיע היום לישראל.

רופאה בת 69 נרצחה

(המשך מעמ' 1)

ד"ר מרים וילמובסקי היתה בשנים האחרונות כנפגר מבעלה, עו"ד חיים וילמובסקי, שמשרדו עדיין ממוקם באותו בניין כו בגוה. עו"ד וילמובסקי גר ביום בכוית נשדות, לא הרחק מדירתה של הנרצחת. שני בניה של הנרצחת בן 30, ובת, 28, הוזעקו למקום הרצח בסביבות 9 בבוקר, רק לאחר שהגיעו לשם נודע להם על הירצחה של אמם.

לאחר בדיקה ראשונית אשר ביצע הפתולוג, ד"ר בירבולה, לצ' שקבע כי קיים חשש שהרצח בוצע בעקבות תקיפה מינית. העברה גופתה של הנרצחת למכון הפתולוגי באבו־כביר. המשך חקירת הרצח הופקד בידי צוות מיוחד בילוש משרדי שכוחה המרכזית בת"א, בראשות רב פקד פייבל לבון.

המדד – 0.9%

(המשך מעמ' 1)

של אינפלציה ברמה שנתית של 18–19 אחוזים.

תוספת היוקר הקרובה הצורבת –
בקיקר לעשירים

תוספת היוקר הערכת מדינות המס שיכללו בתחילת החודש הבא יבילו בעיקר את הכנסתם של בעלי ההכנסות הגבוהות.

מחישובי „דבר" עולה, כי תוספת השכר נטו לפני שמשתכר היום 800 ש"ח לחודש תסתכם בחודש הבא ב־5.7 אחוזים. תוספת בשיעור דומה יקבל גם מי שמשתכר היום 1,500 ש"ח לחודש. לעומת זאת ברמת הכנסה של 8,000 ש"ח לחודש תסתכם התוספת נטו ב־10.8 אחוזים, ואילו המשתכרים 10 אלפים ש"ח לחודש יקבלו תוספת של 8.5 אחוזים.

הכישלון שדי בגבה יהשית

„עליית מדד המחירים לצרכן בשיעור של 0.9 אחוז בחודש ספטמבר 1987 עדיין אינה מבשרת את „תור הזהב הכלכלי" בישראל. זוהי מדד גבוה יחסית בהתחשב במגמה הלאומית להגיע לאינפלציה בגמת מידה אירופית־אמריקאית שלא תעלה על שיעור שנתי חד־ספרתי, מחות מ־10 אחוזים לשנה, שהוא תנאי להתפתחות. המשק הישראלי עם המשק בארצות המערב המפותחות שעמן יש לנו קשרי סחר ליבוא וליצוא" – אמר מ"מ מנכ"ל ההסתדרות חיים הברפלד בתגובה ההסתדרות על פרסום מדד המחירים לצרכן בחודש ספטמבר 1987.

ביום א' כ"ה בתשרי תשמ"ח 18.10.87 בשעה 15.30
יתקיים טקס גילוי מצבה על קברה של חברתנו

מיכל יפה ז"ל

לבית לויסון

בשעה 17.00 תערך בחדר האוכל אזכרה

המשפחה
ובית יפתח

במלאת שלושים לפטירת חברתנו

פרידקה גוטספורכט ז"ל

(לבית סרויאנסקי)

נעלה לקברה בבית העלמין בקבוץ שפיים, לטקס גילוי המצבה, ביום ראשון כ"ה תשרי תשמ"ח 18.10.87 בשעה 4.30 אחה"צ. יוצאים מבית הבנים.

המשפחה
ובית שפיים

אנו מודיעים בצער רב על מותו של חברנו

מרדכי טרון

נטמן בתנאית ההורים
ביום חמישי כ"ב תשרי תשמ"ח (שמחת תורה) 15.10.87.
על מועד ההלויה שתערך בקבוץ שפיים, נא להתקשר לטלפונים: 052־523350, 052־523459

המשפחה
ובית שפיים

בצער רב אנו מודיעים על פטירתו של
יקירנו, אבינו וסבנו

אברהם הרשקוביץ ז"ל

המשפחה
ובית ניר עם

למשפחות יוסף (שוקרי) וצברי
למושבים גבעת־יערים וצלפון
כואבים מאוד את מותם הטרגי של

דוד יוסף ז"ל
ואסף צברי ז"ל

ומאחלים רפואה שלמה לפצועים.
בבנין ארצנו תנוחמו.

דוד דוד
ראש המועצה האזורית
משה יהודה

יקירתנו

עתליה עצמון

(אטל אברמוביץ לבית וולמן)
נגאלה מיסוריה

ההלויה נערכה בערב שמחת תורה

משפחות עצמון ולוי

במלאת שלושים למותו של

שלום בלנק ז"ל

נעלה לקברו ונתייחד עם זכרו ביום ראשון 18.10.87 כ"ה בתשרי בשעה 13.00.
נפגשים בשער הישן בבית העלמין בחולון.

המשפחה

בית מודעות 24 שעות רחוב
מודעות משפחתיות דחופות
וכל יתר סוגי המודעות ל'
הארץ [illegible]
דבר
מתקבלות 24 שעות ביממה
ב' [illegible] דיזנגוף
רח' דיזנגוף 118
(מול רסית)
239952 ,248518

דבר DAVAR
תאגיד עם הפועל
העורכת: חנה זמר
משנה לעורך: דוד פדהצור
מזכיר מערכת: מרדכי ברקאי
מנהל כללי: אמנון ברזילי
המו"ל – „דבר" בע"מ
נדפס בדפוס דבר בע"מ
המערכת והמנהלה תל־אביב
רח' שינקין 45, ת.ד 199
מיקוד 61001
טלפון 286141 (6 קווים)
מחלקת המודעות
טלפונים ישירים
286156, 281060, 298032
מנויים:
ת"א, בית „דבר" רח' שינקין 45
טלפון 285141, מיקוד 65233
ירושלים:
המערכת: רח' המלך ג'ורג' 16
בית מאזיה קומה ג
טלפון 242203, ת.ד 94229
חיפה: רח' הנביאים 27
טלפונים 642111־3, מ 33104

מפגינים במרפסת הפליטים עגונות ליד ירושלים (צילום: יצחק הררי)

מקצוע חדש בקיבוצי הצפון: מפעלים משותפים לעריכת־דין

מאת שמעון וייס, סופר "דבר" בצפון

לאט לאט ובהתמדה חודר אל התנועה הקיבוצית מקצוע חדש, מה שקרוי בעגה העיתונות, מקצוע חופשי, והכוונה היא לעריכת־דין. עד לפני מספר שנים היה המקצוע הזה בבחינת קוץ בעיני בקיבוץ ולעיתים מאוד נדירות. והתנה נדרשת אסיפת הקיבוץ לאשר את יציאתו של חבר פלמוני ללימודי משפטים. לא תמיד היו מאושרים במענה שהקיבוץ אינו זקוק לחבר־עורך־דין וזה לו עם עורכי־דין שהוא שוכר בחוץ. לבד מזאת, התקשר בקיבוץ לדתמורדה, מבחינה עסקית, עם פתיחת משרד עורך־דין.

היו שטענו כי בעייתיות עורך־דין־חבר קיבוץ דומה לבעייתיות של רופא־חבר קיבוץ, שניהם עוסקים ב"קרביים" של חבריהם ובמקרים כאלה, עדיף להעזר בשירותיו של איש מקצוע מן החוץ שאינו שכן ואינו מכיר באופן אישי את לקוחותיו.

כמו במקרים רבים אחרים, נשבר המחסום גם במקרה זה ואחרי שאחד פרץ את המחסום, באו גם אחרים. אחד הראשונים שעסקו בעורכות־דין במסגרת הקיבוץ היה עו"ד יוסף רונן מעין חרוד/מאוחד שלא נרתע מדיעות קדומות ופתח משרד בעפולה. עו"ד רונן הירבה לפרסם מאמרים ולהגיב על התרחשויות בחצרות הקיבוצים שיש להן הבטים משפטיים.

היום כבר מלאים מסדרונות הפקולטות ובתי־הספר למשפטים באוניברסיטאות הגדולות בסטודנטים למשפטים שהם חברי קיבוץ. מעריכים את מספר הסטודנטים לומדי המשפטים שנשלחו על ידי הקיבוץ או תחת הכותרת המוכרת "מימוש עצמי", בעשרות רבות. שוב אין מדובר במקרים בודדים של חברים שלא נרתעו מהתמודדות עם דעת הקהל בחצר המשק. מן הסתם, סייעה לשבירת המחסום גם התחושה שמקצוע עורך־הדין הוא מקצוע "מכניס" מבחינה כספית.

לפני מספר שנים פתח קיבוץ יפעת משרד עורכי־דין שבבעלות המשק, המעסיק גם עורכי־דין קיבוצניקים ועירוניים מהסביבה כשכירים. הלבטים היו רבים, העידו ביפעת, אבל המשרד הוקם וזוכה להצלחה לא מעטה. גם קיבוץ אילון שבגליל המערבי שיגר את אחד מחבריו ללמוד משפטים וזה פתח משרד מטעם המשק בחיפה. קיבוצים רבים העדיפו להסתייע בחבר או חברי המשק שלמדו משפטים בפרופיל נמוך יותר. אחדים מהם עובדים כשכירים במשרדים עירוניים ואחרים עובדים במקצוע בחצר המשק וחוסכים בכך כסף רב לקיבוץ ששוב אינו צריך להטיל את כל יהבו המשפטי על משרד מבחוץ. חבר משק כזה מכסה תחום, מייצג את הקיבוץ במשפטים מסויימים ומשמש כיועץ משפטי לוועדות וחברים במשק.

בטבריה נפתח לפני כחודשיים משרד עורכי־דין המשותף לדגניה א' ולגינוסר. "המפעל" המשותף הזה הוא כבר חידוש בנוף משרדי עורכי־הדין של הקיבוצים, שכן כאן מדובר על שיתוף פעולה ושותפות עסקית בין שני קיבוצים. דבר חדש שירכוש לעצמו, ודאי, מתחרים, אם יזכה להצלחה עיסקית כפי שצופים מקימיו. היוזמה להקים משרד משותף יצאה משני הקיבוצים ומחבריהם שלמדו משפטים.

מאחורי היוזמה עומדת כוונתם של שני הקיבוצים לשרת, קודם כל ובעיקר, את קיבוצי עמק הירדן ומפעליו. אין פלא, איפוא, שהתמחותו של המשרד בטבריה היא בעניני קיבוצים. בגינוסר ודגניה מרגישים שגם קליינטורה מקצועית אחרת תתקבל באהדה ותטופל כנדרש על־ידי עובדי המשרד, אך תכלית הקמת המשרד המשותף היתה להעניק סיוע ייעוץ משפטי לקיבוצים ממשרד שהוא קרוב לבית ולעניינים.

ואמנם, יוזמת שני הקיבוצים זכתה להענות מצד השכנים. וכיום משרת המשרד את מרבית קיבוצי עמק הירדן, המועצה האזורית ומפעליה. הכנסותיו מחולקות בין שני הקיבוצים ובקריצת עין, אומרים בשני הקיבוצים ש"אין מה להתלונן" ואם הסיפתח מעיד על העתיד, "אז עשינו עסק טוב".

ארגנטינה מסייעת לאיראן לפתח יכולת גרעינית – טוענים מומחים

מאת גדעון קרין, סופר "דבר" בצרפת

פאריס, (מיוחד ל"דבר"). – איראן מפעילה זה כמה חודשים מאמצים להגיע במהירות ליכולת לייצר נשק גרעיני. כך מעריכים מומחים צרפתיים המצוטטים בעתון "לה מונד". ארגנטינה מסייעת לאיראן להשיג יכולת זו.

בניית המרכז הגרעיני בבושיר, הכולל שני כורים למטרות אזרחיות, חודשה לא מכבר. הבנייה שבה עסקה חברה גרמנית ק.ו.או. נפסקה ב־1979. באביב שעבר חתמה איראן הסכם עם תאגיד של חברות ארגנטיניות וספרדיות להשלמת הכור. בידי הארגנטינים נמצאת הטכנולוגיה הגרמנית במלואה, משום שהגרמנים השתתפו בבניית המתקנים הגרעיניים הארגנטיניים. ארגנטינה הבטיחה לאיראן תמורת 5.5 מיליארד דולר, לא רק את השלמת הכורים אלא גם אורניום מועשר, אספקת לב חדש לכור הנסיוני הקטן בטהראן, שיאפשר הפעלתו בעזרת אורניום מועשר באורח חלקי והכשרת טכנאים איראנים בארגנטינה. מומחים צרפתים אומרים כי ההסכם עם ארגנטינה הוא מסוכן משום שאינו ניתן לפיקוח – ארגנטינה לא חתמה על האמנה למניעת הפצת הנשק הגרעיני.

צרפת הכשילה נסיון לפתוח את ארכיון האו"ם

מאת מרים פוקס, סופרת "דבר" בניו יורק

ניו־יורק (מיוחד ל"דבר") – התנגדותה של צרפת לפתוח את ארכיון האו"ם לציבור הכשילה אתמול שנית את המאמץ של משלחת ישראל באו"ם.

אתמול נפגשו באו"ם נציגי 17 המדינות שהיו חברות בוועדה לפשעי הנאצים כאשר זו החליטה על סגירת הארכיונים בשנת 1948, לאחר שסיימה את דיוניה והעבירה את המסמכים לארכיון האו"ם, לדון שנית בבקשת ישראל לאפשר גישה לארכיון לציבור הרחב, בניגוד לנוהל המקובל כיום המאפשר רק לנציגי ממשלות לעיין בתיקים, אבל אוסר על פרסום תוכנם.

אף־על־פי שגם משרד המשפטים האמריקאי מבקש לאפשר גישה חופשית לארכיון, בדיון אמש לא הגיעו נציגי המדינות להסכמה בדבר פתיחות הארכיון בעיקר בגלל התנגדותו של נציג צרפת אשר טען שיש אפשרות שהמידע יפגע באנשים חפים מפשע. נציגי 17 המדינות החליטו להמשיך בדיונים.

כתגובה אמר שגריר ישראל באו"ם בנימין נתניהו בזעם עצור שהוא מופתע מדוע יש להתווכח על הנושא כל כך הרבה זמן כשברור כי על בסיס התיקים בארכיון אפשר להביא לדין פושעים נאציים רבים.

העתק של רשימת פושעי מלחמה נאציים אשר תיקיהם מצויים בארכיון נמצא במקרה בארכיון הלאומי האמריקאי כבר בשנה שעברה. ברשימה זו מוזהים 24,453 חשודים בפשעי מלחמה. הוועד היהודי האמריקאי הודיע השבוע שיפרסם את הרשימה הזו ויפיץ אותה ברבים.

המידע על מעורבותו של נשיא אוסטריה קורט ואלדהיים בפשעי מלחמה בעת מלחמת העולם השנייה התקבל מארכיוני האו"ם.

שני גרעינים בגוש קטיף

מאת דני צוקרמן, סופר "דבר" בדרום

טקסי הכרזתם של שני גרעיני התיישבות חדשים נערכו ביום ג' ברצועת עזה.

הגרעין הראשון, "דוגית", מונה 70 משפחות מכל הארץ, שבכוונתם להקים על חוף הים צפונית לעזה כפר דייגים ותיירות. הקמת הישוב הזה אושרה על ידי הממשלה במסגרת ששת הישובים שעל הקמתם בשטחים הוסכם בין הליכוד והמערך. בטקס הכרזת הגרעין השתתפו הח"כים רפאל איתן ויובל נאמן מ"התחיה".

הגרעין השני, "צופיה", של גוש אמונים מונה 15 משפחות, בעיקר של בני מושבים דתיים מדרום הארץ. בטקס הזה הח"כ חיים דרוקמן וגרשון שפט.

האפיפיור יבקר בירושלים במסעו הבא

מאת גדעון קרין, סופר "דבר" בצרפת

פריס. (מיוחד ל"דבר") האפיפיור יוחנן פאולוס מתכונן לבקר בירושלים במסגרת מסעו הבא בעולם.

כך מוסר השבועון הצרפתי "ו.ס.ד.". השבועון אומר, כי ישראל כבר נתנה את הסכמתה וכי אש"ף שהוותיקן שאל לדעתו – לא הביע התנגדות. עתה, טוען השבועון, נותר רק לקבוע את תאריך הביקור.

"פולה" הנמרה סיירה בבסיס צה"ל – בחיפוש אחר מזון לגורה

מאת אמיר רוזנבליט, סופר "דבר"

ביום שלישי בערב חדר נמר לבסיס של צה"ל, סמוך לעיירה מצפה רמון. הנמר המסתובב בתוך הבסיס באין מפריע החיילים שהבחינו בו, הזעיקו למקום את פקחי רשות שמורות הטבע ואת שומרי תחנת מצפה רמון. אולם עד שאלה הגיעו לבסיס, אבדו עקבותיו של הנמר.

ברשות שמורות הטבע מעריכים כי אם אכן ראו החיילים נמר, הרי מדובר בכל הנראה בנמרה המכונה "פולה", שמתגוררת באזור ונכנסה לבסיס כדי לחפש מזון עבור הגור שהמליטה לפני מספר חודשים. יצויין כי לפני כשבועיים חדרו שני נמרים לקיבוץ עין גדי שלחוף ים המלח. הנמרה שזוהתה, שלומציון, חזרה לישוב כדי לחפש מזון עבור גורה ובתוך כך גם טרפה התולה שנקרתה בדרכה.

התנחלות בלתי־חוקית של תושבי קרית־שמונה בגליל

מאת שמעון וייס, סופר "דבר" בצפון

ראש המועצה האזורית גליל עליון, זלמן נבטר, תובע מהמשטרה ומהמנהל מקרקעי ישראל לסלק לאלתר "התנחלות" בלתי חוקית שהקימו לפני מספר ימים תושבים מקריית שמונה וממושבים באזור ההר, ליד קיבוץ שדה נחמיה בגליל העליון.

מתברר, כי לפני מספר ימים התמקמו שלוש משפחות מקריית שמונה ומהמושבים דישון ורמות נפתלי בצריף שבנו, לא הרחק מגדת הירדן ליד קיבוץ שדה נחמיה והם מתכוונים להרחיב את "התנחלותם" ולבנות במקום צריף גדול נוסף וכן קיוסק בדרך להקמת חניון וכפר נופש כדוגמת אתרי התיירות שבנו בשנים האחרונות על־ידי הקיבוצים לאורך הירדן.

לדברי ראש המועצה האזורית גליל עליון, אנשי ה"התנחלות" באו כדי לעשות פרובוקציה נגד הקיבוצים והם מגדפים ומוציאים דיבת הקיבוצים לפני אורחים ומטיילים הפוקדים את האזור. עוד טען נבטר כי ה"מתנחלים" מק"ש ומהמושבים מבטיחים כי "יישפך דם", כלשונם, אם יאלצו אותם להתפנות מהשטח.

ראש המועצה האזורית גליל עליון ועמו פעילים מהקיבוצים אמרו, כי צעדם של אנשי ק"ש ובהם כמה מראשי המקומון "מבט לקריה" שפירסם, כזכור, מאמר שיטנה נגד הקיבוצים, נועד לשם עשיית פרובוקציה נגד הקיבוצים בטענה שהם "משתלטים" על כל אתרי התיירות לאורך הירדן וכדי לחסום את האווירה בין הקיבוצים לקריית שמונה. צעדם זה, טען נבטר, נעשה ממניעים פוליטיים ואולי אף על פי הנחיות מגבוה.

בעקבות תלונת הקיבוצים הוצא לשלוש המשפחות צו פינוי מטעם המינהל והמשטרה, אך הם לא מילאו אחריו. נבטר הדגיש כי כוונתם של אנשי ק"ש והמושבים היא להיכנס לעסקי התיירות באזור, אך הם אינם מתכוונים לקבל רשיונות ולפעול כחוק, אלא בכוח ועל־ידי קביעת עובדות בלתי חוקיות בשטח.

בתגובה אמרו ה"מתנחלים" כי אינם מתכוונים לפעול בכוח וכי כל כוונתם היא להקים כפר נופש, כהגדרתם, על גדות הירדן. שמואל ומפרלס תושב ק"ש לשעבר, אברהם לב מרמות נפתלי שהוא בעל העתון המקומי ושמואל קלמן מדישון שהקימו את הצריף עם משפחותיהם, אמרו כי יבקשו צו מניעה נגד צו ההריסה שקיבלו ועד אז אין הם מתכוונים לעשות דבר, אלא להמשיך ולהתגורר בצריף שהקימו. הם אמרו, כי ביקשו רשיונות להקמת הצריף והקיוסק.

בהנחיות חדשות של היועץ המשפטי לממשלה

ממלא־מקום שר יקבל את הנחיית השר כיצד להצביע

מאת טובה צימוקי, סופרת "דבר" בירושלים

היועץ המשפטי לממשלה יוסף חריש קבע בחוות־דעת, כי ממלא מקום של שר בממשלה המבקש להשתחרר ממילוי המקום, אינו רשאי לעשות זאת בהודעה חד־צדדית לממשלה. כמו כן נקבע, כי על ממלא מקום של שר לפעול בתיאום עם השר הנעדר בכל הנוגע להפעלת התפקידים והסמכויות במשרדו של השר הנעדר ולקבל מאת השר הנעדר את הנחייתו בדבר האופן בו יצביע במקומו בממשלה ובוועדותיה.

חוות דעתו של היועץ המשפטי לממשלה בנושאים אלה הופצה לאחרונה בין שרי הממשלה.

בחלקה הראשון של חוות הדעת התייחס היועץ המשפטי לממשלה לשאלה אם שר, הממלא מקומו של שר שנעדר, יכול לפרוש מתפקיד ממלא המקום. בחוות הדעת נקבע, כי מטרת סעיף 20 לחוק יסוד הממשלה בדבר מינוי ממלא מקום לשר שנעדר היא למנוע מצב שבו אין ניתן להפעיל סמכות ולמלא תפקידים שהוענקו והוטלו על שר שנעדר או שנבצר ממנו למלא את תפקידו. לפיכך, כשמבקש שר שנקבע כממלא מקומו של שר שנעדר להשתחרר ממילוי המקום אין הוא יכול לעשות כן בהודעה חד צדדית לממשלה, אלא עליו להודיע על כך לממשלה אשר תחליט בדבר, וכל זאת למען יהיה תמיד ממלא מקום לשר הנעדר ויהיה ברור מי הוא ממלא מקומו.

חלקה השני של חוות הדעת מתייחס לתפקידים ולסמכויות אשר במסגרתן פועל השר ממלא המקום במשרדו של השר הנעדר.

היועץ המשפטי לממשלה קובע בחוות הדעת, כי סמכותו ואחריותו של שר משתרעות על פני כל תקופת כהונתו של שר בין בהיותו בישראל ובין בהיותו בחו"ל, בין אם הוא מתייצב במשרדו ופועל בו במסגרת פעילותו הרגילה ובין אם נבצר ממנו זמנית למלא תפקידו.

ממלא מקומו של השר מפעיל באופן מעשי את הנדרש להפעלה בתקופת העדרו של השר הנעדר, ולפיכך עליו להימנע מלטפל בכל העניין שבו מטפל השר עצמו בעת העדרו ועליו לפעול בתיאום עם השר הנעדר בכל הנוגע להפעלת התפקידים והסמכויות במשרדו של השר שנעדר.

לגבי הצבעתו של השר הממלא מקום קובעת חוות הדעת, כי גם אם מן הבחינה המשפטית הצרופה אין השר ממלא המקום חייב לקבל מאת השר הנעדר הנחיה בדבר האופן בו יצביע במקומו בממשלה ובוועדותיה, הרי הלכה למעשה על השר ממלא המקום לקיים את הנחיה של השר הנעדר.

צד"ל פינה עמדות ליד גבול רצועת הבטחון

מאת שמעון וייס, סופר "דבר" בצפון

מפקד צד"ל, גנרל אנטואן לחד, הורה לחייליו לפנות שני מוצבים ליד הכפרים יעטר ובפרא בגזרה המרכזית של רצועת הבטחון מתוך התחשבות, כדבריו, באוכלוסייה האזרחית בכפרים ומתוך היענות לבקשת החקלאים הלבנונים באזור.

גנרל לחד שהודיע על כך בשידור מיוחד בתחנת "קול התקווה" שלשום, הוסיף כי מדובר במחווה של רצון טוב ולאחר שנוכח לדעת, כי פעילות הטרור באזור גרמה להרחקת חקלאים משדותיהם ותושבים מכפריהם והגבירה את המצוקה הכלכלית בדרום לבנון.

מקורות בצד"ל אמרו לאחר הודעתו של גנרל לחד, כי צעד זה הוא תשובה לגורמים זרים באזור ולאלה הנתונים להשפעה פלשתינית או סורית קיצונית באזור שאינם מתחשבים בצורכי האוכלוסייה המקומית וגל ההגירה הגדול של תושבים מקומיים מהאזור. הגורמים בצד"ל הביעו את התקווה כי המחווה של הגנרל לחד תגרום לשקט והתייצבות כלכלית באזור, אך עם זאת ההדגישו כי אם הפינוי ינוצל לרעה על־ידי גורמים עוינים, יחזור צד"ל ויתפוס עמדות אלה.

בתגובה אמרו מקורות ביוניפי"ל, כי פינוי המוצבים הגובלים בשטח שבשליטת כוח האו"ם מנפאל, נעשה על רקע החשש להתלקחות מחודשת באזור ובעקבות התקרית שבה נהרג חייל או"ם מיוניפי"ל לפני יותר משבוע על־ידי כוח של צד"ל.

מיליון דולר מחו"ל לחסידי סאטמר – למאבקי השבת

מאת בת זבולוני, סופר "דבר" בירושלים

החרדים בירושלים יחדשו ועוד יגבירו את המערכה שמנהלים נגד חקרנת סרטים בשבתות בעיר, הודות להיענות הרבה של יהודי ארצות הברית לפניית האדמו"ר מסאטמר לתרום למגבית שמטרתה לממן את ההוצאות הכרוכות ב"מלחמתם" על קדושת השבת בירושלים.

בית דין צדק של העדה החרדית בירושלים, יחד עם התאחדות הרבנים בארצות הברית, שני מוסדות אלה עומדים תחת מרותו של האדמו"ר מסאטמר הרב משה טייטלבוים הנמצא בוויליאמסבורג ומכהן כרבה הראשי של העדה החרדית בירושלים, הקימו ועדה בשם "ועד למען קדושת ירושלים ת"ו" שפתח מגבית בין יהודי אמריקה וקגדה למען מימון הפעולות של המפגינים נגד הקרנת סרטים בשבת בירושלים. לצורך זה יצאו לפני כחודש מירושלים לניו־יורק שליחי ה"עדה" כדי לעורר את הציבור החרדי על הסכנה העומדת בפני היהדות החרדית בארץ הקודש.

האדמו"ר מסאטמר פרסם קריאה נרגשת אל הציבור החרדי באמריקה שיבוא לעזרת ה' בגבורים תומכי ארץ הקודש הנלחמים למען קדושת שבת קודשנו והם מוכים ונגררים ונאסרים עבור קדושת השבת", והיות שהמערכה עולה הון עתק הדרוש "למען שחרור האסירים" קורא האדמו"ר לתרום בעין יפה למגבית זו.

ה"ועד" נקב בסכום מינימום לכל ראש המשפחה לתרום קך של 18 דולר. לפי ההערכה נאספו קרוב למיליון דולר. בעקבות הצלחת המגבית החליטו החרדים בירושלים לצאת בקרוב בהפגנות ולהרחיב את הפעילות כדי להשיג את המטרה שלמענה נערכה המגבית.

קיסר נפגש עם רה"מ ושר החוץ של נורווגיה

על הענקת 10 מלגות למנהיגים של האיגודים המקצועיים השחורים בדרום־אפריקה להשתלמות במכון האפרו־אסיאתי של ההסתדרות בישראל – סוכם בין צמרת התנועה המקצועית בנורווגיה לבין מזכ"ל ההסתדרות ח"כ ישראל קיסר, העושה בימים אלה בשליחות ההסתדרות בביקור גומלין בארצות סקנדינביה.

בסיום ביקורו של קיסר באוסלו נחתם הסכם בין ההסתדרות לבין אל.או. לשיתוף פעולה בנושאים אזוריים ובינלאומיים ובין היתר חיזוק המאבק נגד האפרטהייד בדרום־אפריקה, והחלפת משלחות בין התנועות, השתתפות משלחת ועד־הפועל של פדרציית האיגודים בנורווגיה בחגיגות שמארגנת ההסתדרות לציון את שנת הארבעים למדינת ישראל ועוד.

בשיחה מסכמת עם מארחיו פירט קיסר את הפעולות שקבעה באחרונה המדינה – וקודם לכן ההסתדרות – בנושא החרם על דרא"פ, ולא במעט בשל הלחץ הבינלאומי במצבה הנוכחי של מדינת ישראל.

חברים מרכזיים בנורווגיה הביעו הערכה לביקורו של קיסר בארצם וציינו בכלי התקשורת שהמזכ"ל הצליח "להפשיר את הקפאון שחל ביחסים בין שני העמים מאז מלחמת לבנון". כן נתקבל קיסר לשיחות עם שר־החוץ הנורווגי טורוואלד סטולטנברג, לאחר שנפגש עם ראש־הממשלה במקום.

בר־לב לח"כ כהן: הושלמה החקירה נגד ראש עיריית צפת

מאת שמעון וייס, סופר "דבר" בצפון

שר המשטרה, חיים בר־לב, הודיע השבוע לחבר הכנסת רן כהן, כי המשטרה סיימה את חקירתה בפרשת החשדות נגד ראש עיריית צפת, זאב פרל, והמסמכים הועברו לפרקליטות המדינה, כדי שזו תבדוק אם יש מקום להגשת כתב אישום. בר־לב השיב בכך לשאלתו של ח"כ כהן באיזה שלב מצויה חקירת המשטרה נגד פרל.

חקירת המשטרה נגד זאב פרל החלה לפני למעלה משנה בעקבות שורה ארוכה של תלונות שהוגשו נגד ראש עיריית צפת מצד תושבים ופעילים פוליטיים בעיר. ח"כ כהן אמר לכתבנו, כי ידוע לו שהמשטרה העבירה ממצאים חמורים בעקבות החקירה והנושא נמצא בטיפולה של המשנה ליועץ המשפטי לממשלה, דורית ביניש.

נודע, כי חקירת המשטרה שנוהלה על־ידי השלוחה הצפונית של היחידה לחקירות הונאה בראשות תנ"ץ יורם גונן, התמקדה בפרשת ההסכם שחתם פרל עם סיעת "גשר" בעירייה המשותפת לאגודת ישראל ולחסידי ברסלב בראשות הרב אברהם שורץ.

על־פי החשד, סיכמו ביניהם שני הצדדים, ערב הסיבוב השני של הבחירות לרשויות המקומיות באוקטובר 83', כי תמורת התמיכה בפרל יקבלו הסיעות החרדיות טובות הנאה, קידום ענייני הדת בעיר ותמיכה כספית בעניני החרדים מתוך תקציב העירייה. במהלך חקירת המשטרה, נחקרו, בין השאר, כמה מראשי סניף "חרות" בצפת וכן פעילים של הליכוד שפרשו מסיעת "אמנה־חרות" שבראשה עמד זאב פרל. כן נחקרו פעילים חרדיים בעיריית צפת.

לחוקרי המשטרה נמסרו מסמכים על הפרשה ובכלל זה ההסכם בין פרל לשורץ וכן עדויות ומסמכים בפרשיות אחרות שמהן עולה, לכאורה, החשד למתן טובות הנאה למקורבים ותושבים תמורת תמיכה בבחירת פרל לראשות העירייה.

ראש עיריית צפת, זאב פרל, אמר בתגובה כי כל הפרשה היא עורבא פרח וכי הכל נעשה על־פי החוק וסדרי מנהל תקינים. "מדובר בהסכם קואליציוני שנעשה לאחר סיבוב הבחירות הראשון ואין כאן שום סיפור" אמר פרל וציין כי מוסדות אגו"י כמו "הפועל", "בני עקיבא" ואירגונים ומוסדות אחרים בצפת, מקבלים הקצבות מסודרות מתוך התקציב המאושר של העירייה והאישור משרד הפנים.

"הרב שורץ לא קיבל שכר או הקצבה מהעירייה והדבר היחיד שעשיתי הוא שסוף־סוף קבעתי קריטריונים ומה שהיה עד זמני מתחת לשולחן – נעשה גלוי ואני גאה שעשיתי זאת. החרדים הם תושבי צפת כמו כולם וזכאים לסיוע כמו כולם", אמר פרל.

פרקליט מחוז הצפון, ד"ר מרדכי למברג, אמר כי אף תיק חקירה על פרל לא הגיע למשרדו ולכן אין לו מושג במה מדובר. עם זאת הודה שהמשטרה התייעצה עמו בנושא סודי, כדבריו, הקשור לזאב פרל והוא מסר לה חוות דעת מפורטת. ומנומקת המתירה לחוקרים לפנות ליועץ המשפטי לממשלה או לפרקליט המדינה. למברג סירב לומר אם נושא ההתייעצות הסודי היה ההסכם שחתם פרל עם החרדים בצפת.

מוסיקה דא קאמרה ביפו

קונצרט

מאת יהודה כהן

ימי המוסיקה הקאמרית בחול המועד סוכות שנערכו מטעם העירייה והחברה לפיתוח יפו העתיקה בהנהלתו האמנותית של נועם שריף, הוכיחו את עצמם. שום אדם כמובן אינו יכול לפקוד את כל 36 הקונצרטים.

אדרבא, הביקור בקונצרט אחד ביום האחרון הספיק לי כדי לעמוד על משמעות המפעל הבריא. השמחה הומה אנשים על לוח עצום רשום בקונצרטים כל מופע, ועל דלתות הכניסה אליהם צבורין שלל אשכאים. מסתבר, שכאן עושים מוסיקה. הדבר מצביע שרוב הקהל אינו זהה עם זה שבא לקונצרטים הקאמריים ולמוזיאון לספריית שערי־ציון או לכל מקום אחר. עצם האירוע הפגיש המבקרים מעמקים משכב קהל שרובו נגבה, ואין ספק שלמולק אינו ממנו נפתח עולם חדש הנוא הפך לקהל פוטנציאלי לקונצרטים המתקיימים במשך כל השנה באולמות שונים.

באותו ערב, אחרון שמעתי בתיאטרון הסמטה בחצרת של מכון גיתית את חמישיית כלי הנשיפה ע"ש אלברט שווייצר מגרמניה: אמנים צעירים, ארבע נשים ובסונאי (בתמורות שלנו משתתפות גם נגנות בסון), שהגישו תוכנית מגוונת יפה מאת היידן, הינדמית, מוצארט וכן רייכה, מלחין צ'כי בן גילו של בטהובן; בין שניהם שררו יחסים מצויינים. וכן רייכה נהנה בתוכנית מהערכה רבה. אך היצירה המעניינת ביותר היתה המוסיקה מאת אלכסנדר זמלינסקי, שלא צוינה בתוכניה. המלחין היה יהודי, מורו וגיסו של שנברג, והיה בזמנו ידוע בעיקר כמנצח מעולה, אף כי גם חיבר מוסיקה מצויינת מכל סוג, לרבות אופרות שהצגנו. הוא כמעט נשכח, ורק בזמננו לקראת מאה שנה להולדתו (1972) זכה מחדש לתהילתו. החמישייה האורחת מנגנת בהתמסרות ובדיקנות רבה, הם מוסיקאים טובים ושולטים גם מבחינה טכנית בכלים שלהם, אבל טרם התגבשו לגוף אחד.

קיצור התורים לרופאים מקצועיים בקופ"ח הכללית

שרותי קופ"ח הכללית נערכים לקיצור התורים לרופאים במקצועות:

פנימית • כירורגיה כללית • אורטופדיה • נשים • אורולוגיה • עיניים • עור • א.א.ג.

רופאים במקצועות אלה יקבלו את חברי קופ"ח עם הפניית רופא המשפחה במרפאות המקצועיות (וגם ע"י רופאים עצמאיים הקשורים לקופת חולים).

4

רשימה רביעית בסדרה

המאמץ ימשך ויתמיד

גזור ושמור

	עיר	מקצועות	שם המרפאה
.1	[illegible]	אורטופדיה, עיניים, נשים, א.א.ג, כירורגיה	באמצעות כל מרפאות הקהילה
.2	יפו	עור, אורולוגיה, פנימית	באמצעות כל מרפאות הקהילה
.3	חולון	אורטופדיה, עיניים, נשים, א.א.ג, כירורגיה	באמצעות כל מרפאות הקהילה
.4	חולון	עור, אורולוגיה, פנימית	באמצעות כל מרפאות הקהילה
.5	בת־ים	אורטופדיה, עיניים, נשים, א.א.ג, כירורגיה	באמצעות כל מרפאות הקהילה
.6	בת־ים	עור, אורולוגיה, פנימית	באמצעות כל מרפאות הקהילה
.7	נתניה	כירורגיה, אורטופדיה, אורולוגיה, נשים, א.א.ג	באמצעות כל מרפאות הקהילה
.8	אילת	עיניים, נשים, פנימית, כירורגיה,	באמצעות כל מרפאות הקהילה
.9	אילת	אורטופדיה, עור, א.א.ג	באמצעות כל מרפאות הקהילה
.10	טבריה	אורולוגיה, אורטופדיה, עיניים, כירורגיה	באמצעות כל מרפאות הקהילה
.11	טבריה	נשים, עור, א.א.ג	באמצעות כל מרפאות הקהילה
.12	רחובות	א.א.ג, עור, כירורגיה	באמצעות כל מרפאות הקהילה
.13	קרית שמונה	אורטופדיה, אורולוגיה, כירורגיה, נשים	באמצעות כל מרפאות הקהילה
.14	שדרות	פנימית, נשים, אורטופדיה, א.א.ג	באמצעות כל מרפאות הקהילה

רשימות 1+2+3

	עיר	מקצועות	שם המרפאה
.15	אפקים	עיניים, נשים, א.א.ג, פנימית, עור	מרפאה מקצועית
.16	אשדוד	נשים, כירורגיה, עור, עיניים	באמצעות כל מרפאות הקהילה
.17	אשקלון	נשים, עיניים, עור, א.א.ג	באמצעות כל מרפאות הקהילה
.18	באר־שבע	נשים, פנימית, אורטופדיה, א.א.ג	מרפאה ט', יא', מצדה
.19	באר־שבע	אורטופדיה	באמצעות כל מרפאות הקהילה
.20	בית־שאן	א.א.ג, נשים	באמצעות כל מרפאות הקהילה
.21	הוד־השרון	א.א.ג, כירורגיה, אורולוגיה	באמצעות כל מרפאות הקהילה
.22	הרצליה	עור, עיניים, אורטופדיה, נשים, א.א.ג, כירורגיה	באמצעות כל מרפאות הקהילה
.23	חדרה	כירורגיה, אורולוגיה, נשים, א.א.ג, אורטופדיה	באמצעות כל מרפאות הקהילה
.24	יבנה	נשים, עור, עיניים	באמצעות כל מרפאות הקהילה
.25	כפר־סבא	עור, עיניים, אורטופדיה, נשים, א.א.ג, כירורגיה	באמצעות כל מרפאות הקהילה
.26	לוד	פנימית, כירורגיה, נשים, עיניים	באמצעות כל מרפאות הקהילה
.27	לוד	א.א.ג, עור, אורטופדיה	באמצעות כל מרפאות הקהילה
.28	מגדל העמק	אורולוגיה	באמצעות כל מרפאות הקהילה
.29	נהריה	נשים, כירורגיה, עור, א.א.ג, עיניים	באמצעות כל מרפאות הקהילה
.30	נס־ציונה	נשים, עור	באמצעות כל מרפאות הקהילה
.31	נצרת־עילית	א.א.ג, נשים, אורולוגיה, עור	באמצעות כל מרפאות הקהילה
.32	עכו	נשים, כירורגיה, עור, א.א.ג	באמצעות כל מרפאות הקהילה
.33	צפת	כירורגיה, נשים, עיניים־אזורית	באמצעות כל מרפאות הקהילה
.34	קרית־גת	א.א.ג, כירורגיה, עיניים - מקצועית	באמצעות כל מרפאות הקהילה
.35	קרית־גת	נשים, פנימית - מקצועית	באמצעות כל מרפאות הקהילה
.36	קרית־חיים	א.א.ג, עיניים, כירורגיה, עור	באמצעות כל מרפאות הקהילה
.37	קרית־מלאכי	עיניים, עור	באמצעות כל מרפאות הקהילה
.38	רמלה	פנימית, כירורגיה, נשים, א.א.ג	באמצעות כל מרפאות הקהילה
.39	רמלה	עור, עיניים, אורולוגיה, אורטופדיה	באמצעות כל מרפאות הקהילה
.40	רמת־גן	כירורגיה, א.א.ג, אורולוגיה	באמצעות כל מרפאות הקהילה
.41	רמת־השרון	עור, עיניים, אורטופדיה, נשים, א.א.ג, כירורגיה	באמצעות כל מרפאות הקהילה
.42	רעננה	עור, עיניים, אורטופדיה, נשים, א.א.ג, כירורגיה	באמצעות כל מרפאות הקהילה
.43	ראשל"צ	כירורגיה, נשים, אורולוגיה, עיניים	באמצעות כל מרפאות הקהילה
.44	ראשל"צ	עור, א.א.ג, אורטופדיה	באמצעות כל מרפאות הקהילה
.45	דימונה	נשים, פנימית, אורטופדיה, א.א.ג, כירורגיה	באמצעות כל מרפאות הקהילה
.46	חיפה	כירורגיה, עיניים, עור, א.א.ג, נשים	באמצעות כל מרפאות הקהילה
.47	ירוחם	נשים, א.א.ג, פנימית, אורטופדיה, עור	באמצעות כל מרפאות הקהילה
.48	ירושלים	נשים, פנימית, כירורגיה, א.א.ג, עור	באמצעות כל מרפאות הקהילה
.49	נתיבות	נשים, א.א.ג, אורטופדיה, פנימית	באמצעות כל מרפאות הקהילה
50	ערד	אורטופדיה, נשים, עיניים	באמצעות כל מרפאות הקהילה
.51	פתח־תקוה	פנימית, א.א.ג, כירורגיה, אורולוגיה	באמצעות כל מרפאות הקהילה
.52	תל־אביב	אורולוגיה, אורטופדיה, פנימית	באמצעות כל מרפאות הקהילה
.53	תל־אביב	נשים, עיניים, א.א.ג, עור	באמצעות כל מרפאות הקהילה
.54	קצרין	נשים	מרכז בריאות

קופת חולים

هكذا من الأصل

صكذا من الاجل

חדשות חוץ • חדשות חוץ • חדשות חוץ • חדשות חוץ • חדשות חוץ • חדשות חוץ • חדשות חוץ

שוטרים בוואשינגטון עוצרים חבר בקבוצת „עליזים”, שחסמה את שערי בית המשפט העליון בבירת ארה"ב (צילום: א.פ.)

הודו קוראת לטאמילים להיכנע לפני הקרב המכריע על ג'אפנה

המורדים הטאמילים שרפו חיים חמישה שבויים מצבא המשלוח ההודי

קולומבו (רויטר). – [illegible] לטאמילים [illegible], [illegible] שנאה כי הצבא [illegible] את [illegible] [illegible] בצפון סרי-לאנקה.

דובר שגרירות הודו בקולומבו אמר, כי 79 חיילים הודים נהרגו, 17 נעדרים ו־260 נפצעו בשבעת ימי הלחימה [illegible] [illegible]. המורדים הטאמילים [illegible] כ־380 אבידות בנפש.

„אנו קוראים למורדים לא [illegible] את [illegible] [illegible] בג'אפנה [illegible], אמר הדובר. [illegible] [illegible]. הדובר אמר, כי [illegible] „הנמרים” נמצאים תחת אש ארטילריה ומרגמות, אולם הצבא ההודי אינו יכול [illegible] את מתקפתו [illegible] בגלל התנגדות העיקשת מצד [illegible] [illegible].

[illegible] סרי-לאנקה [illegible], כי [illegible] [illegible] את הטאמילים [illegible] האחרון". [illegible], כי 20 חיילים הודים [illegible] באיזור [illegible].

הדובר ההודי אמר, כי האזרחים בג'אפנה סובלים [illegible] באיזור, אולם המורדים אוסרים עליהם לצאת [illegible], [illegible] להחזיק אותם כבני ערובה. לא נמסרו [illegible] בקרבות.

הדובר אמר, כי [illegible] [illegible] לסרי-לאנקה כדי להזיק את ההתקפה. כעת נמצאים בסרי-לאנקה כ־15,000 חיילים הודים, כמחציתם במחוז הצפוני באיזור העיר ג'אפנה. ההערכה היא כי לרשות המורדים הטאמילים עומדים כ־2,500 לוחמים ועוד מספר לא ידוע של תומכים.

ראש הממשלה גאנדי: אתגר קשה מבית

מקורות הודים אמרו, כי הם אינם יכולים לאשר את הידיעה ששודרה בראדיו סרי-לאנקה ושלפיה נשרפו שבויים הודים חיים בידי מורדים טאמילים שלכדו אותם. מנהיג המורדים ולופילאי פראבהאקאראן אמר, כי „אנו צולים אותם”, ונמסר כי המורדים הניחו צמיגים סביב צואר השבויים והעלו אותם באש.

פירוש דבר

קשה לפשר סכסוכים אתנים בפשרות חלקיות

מאת שלמה שמיר, כתב „דבר”

ההתרחשות האחרונה בסרי-לאנקה מבהירה פעם נוספת את הקשיים העצומים ביישוב סכסוכים אתניים-לאומיים על ידי פשרות חלקיות. לאחר להבה מבוקשת ועקובה מדם בין הצבא הסינהאלי של סרי-לאנקה לכוחות הגרילה הטאמיליים, שהרסה את כלכלת המדינה המשגשגת בעבר, הושג ביולי שנה זו הסכם בין ראש ממשלת הודו ראג'יב גאנדי ונשיא סרי לאנקה ג'ייוארדנה על סיגור צבא הודי לסרי-לאנקה לשם הבטחת הסדר, שעל פיו יזכו הטאמילים בצפון באוטונומיה משמעותית. הוסכם גם, שגודל הצטרפות המחוז המזרחי, שבו מהווים הטאמילים רק כשליש מהאוכלוסיה, לטריטוריה האוטונומית יוכרע סופית במשאל עם בעוד שנה.

אולם „הנמרים הטאמיליים”, ארגון הגרילה העיקרי, לא התפרקו מנשקם וחידשו באחרונה את להיטתם בסינהאלים במטרה להבריח המוני סינהלים מהמחוז ולהכשיר את הקרקע לנצחון מחייבי הצטרפות לטריטוריה האוטונומית בצפון. למעשה חותרים „הנמרים הטאמיליים” לזכות בהכרעה עצמית ומקוים במוקדם או במאוחר להביא לחלוקת האי בין שתי מדינות, סינהלית וטאמילית.

הפיכת היוצרות, שעל פיה נאלץ עתה הצבא ההודי להגן על הסינהאלים ולהלחם בלאומנים הטאמילים בבקשם להגן על המיעוט הטאמילי מפני הסינהלים, מעמידה את ראש ממשלת הודו במבחן קשה, נוכח העובדה שבדרום הודו חיים כ־40 מיליון בני מוצא טאמילי, הרוחשים אהדה למאבק הטאמילים בסרי לאנקה, הקרובה לחופי הודו. מבחן קשה לא פחות צפוי לנשיא ג'ייוארדנה, שהגיע בשעתו לכלל הסכם עם ראש ממשלת הודו לפרות התנגדות חלק ניכר מהממסד הסינהאלי.

ממשלת צרפת: לא ניתן להוציא את „אני מאשים”

פאריס (עי"ת). – ממשלת צרפת הטילה שלשום איסור על הוצאת מחוץ לצרפת של כתב היד „אני מאשים” של אמיל זולה נוכח מכירה פומבית של יצירות הסופר הנודע מן המאה ה־19 שתתקיים בקרוב.

שר התרבות פרנסואה ליאוטאר אמר, כי המסמך בן 39 העמודים „מהווה חלק מן המורשת הלאומית שלנו”, ובאמר על גורם כלשהו להוציאו מגבולות צרפת, גם אם יימכר לקונה מחוץ לצרפת במכירה הפומבית שתתקיים בדצמבר. הוא הוסיף, כי הממשלה עצמה עשויה להגיש הצעה לקניית כתב-היד.

המדובר במכתב גלוי בכותרת „אני מאשים”, שכתב אמיל זולה לציבור הצרפתי ולממשלת צרפת, במאבקו לטהר שמו של הקצין הצרפתי היהודי קפטן אלפרד דרייפוס, שהואשם לשווא בריגול והוגלה לאי השדים.

ירידות בוול-סטריט עקב גרעון הסחר בארה"ב

ניו-יורק (עי"ד ועי"צ). – מדד המניות בוול סטריט נפל ביותר מ־95 נקודות, ככל הנראה כתוצאה מהידיעה, שהגרעון במאזן המסחרי האמריקאי באוגוסט היה 15.68 מיליארד דולאר, לפרות התחזיות שבחודש זה יחול צמצום משמעותי בגרעון הזה.

בעת ובעונה אחת ירד הדולר לשפל של 1.805 מארק לעומת 1.822 מארק ביום הקודם ו־142.30 יאן לעומת 143.90.

„הסיכומים היו רעים, והתגובה הראשונה של כל אחד היתה לרדת ולמכור,” אמר ברוקר בבורסה למטבעות בפרנקפורט.

משרד המסחר האמריקאי הודיע, כי הירידה ביבוא הנפט היתה הסיבה העיקרית לצמצום היחסי, שכאמור לא סיפק את המשקיעים, בגרעון המסחרי האמריקאי. בינתיים נמסר מיפאן, כי היתה עלייה בעודף המאזן המסחרי שלה עם ארה"ב באוגוסט ל־4.86 מיליארד דולאר לעומת 3.73 מיליארד באוגוסט אשתקד.

עלייה זו בעודף המסחרי היפאני עם ארה"ב הביך כלכלנים וגורמי סחר רבים, נוכח העובדה שהיתה התייקרות של עד 40 אחוז בין היפאני לעומת הדולאר והמוצרים היפאניים בארה"ב התייקרו עקב סיבה זו.

274 ק"ג – משקלה של הדלעת הגדולה בעולם

מוריסוויל, וירמונט (עי"ת). – פרס ראשון בתחרות העולמית לדלעת בשנה זו הוענק לדלעת אדירה במשקל של 274 ק"ג ובגובה של 75 ס"מ. דלעת יוצאת דופן זו השאירה במרחק רב מאחוריה את כל המתחרות האחרות בתחרות.

רון פלמינג, קבלן ברישום ממוריסוויל, זכה בפרס הראשון שהעניקה הפדרציה העולמית לגידול דלעת בתחרות זו. הפרס שווה מחשיבותו לפרס נובל – לטענת מארגני התחרות – מאחר והוא ניתן למגדלי ירקות הטובים בעולם.

בעל הפרס פלמינג אמר, כי „אצלי זה תחביב. כל אחד יכול לעשות זאת. אתה רק צריך את הזרעים הנכונים, הרבה מים, הרבה זבל ו„פרות”. מאז פרש לגימלאות, עוסק רון פלמינג אך ורק בגידול דלעות ענק.

פלמינג, בן ה־57 סיפר עוד, כי מאז שזכה בפרס הוא מוצף בקריאות טלפוניות מן העולם כולו מעיתונאים ואנשי תקשורת אחרים, ויום שלם עבר עליו בצילומים בשביל רשתות טלוויזיה חשובות, כשהוא ניצב ליד הדלעת הגדולה שזכתה בפרס.

הוא אמר, כי הוא מצפתע מתשומת הלב הרבה. „אינני מבין. אילו גידלתי צנונית ענק או ורד גדול, איש לא היה שם לב. נדמה לי שיש משהו מיוחד בדלעת, שכנראה חביבה על כולם”.

פקיד סירב להיבחן בהולנדית וגרם פיטורי ממשלת בלגיה

בריסל (עי"ד ועי"צ). – ראש ממשלת בלגיה וילפריד מארטנס הודיע על התפטרות ממשלתו אתמול, בגלל אי-יכולתה לפתור מחלוקת בעניין שתי השפות הרשמיות בבלגיה. המחלוקת פרצה לאחר, שפקיד מאיזור כפרי סירב לגשת לבחינה בהולנדית.

דובר הארמון המלכותי אמר, כי המלך בודואן השהה בינתיים את הכרעתו בדבר קבלת התפטרותו של מארטנס. ומקורות מדיניים אמרו, כי הוא ככל הנראה יבקש מראש הממשלה למצוא פתרון בעיה ולהמשיך בתפקיד.

מארטנס, פוליטיקאי בלגי ותיק, נפגש עם המלך לאחר ישיבת חירום של הממשלה שבה לא הצליחו השרים למצוא נוסחה לפתרון המשבר שפרץ בעניינו של פקיד המדבר צרפתית באיזור כפר בבלגיה ושמו ז'וזה האפאר.

האפאר סירב לגשת למבחן בשפה ההולנדית, אף שהמחוז שבו שימש ראש מועצה מקומית, מחוז פורון, הוא מחוז דובר הולנדית.

מארטנס בן ה־51 כבר התפטר בעניין זה לפני שנה, אולם נתבקש על-ידי המלך יומיים לאחר מכן להמשיך בתפקיד.

מוסלמים ונוצרים שילבו ידיים בהפגנה נגד המחירים בלבנון

ביירות (רויטר). – אלפי נוצרים ומוסלמים בס, שילבו ידיים הבוקר יחדיו על „הקו הירוק” המפריד בין שני חלקי ביירות במחאה נגד עליית המחירים התלולה בלבנון ונגד מלחמת האזרחים.

עדי ראייה מסרו, כי בהפגנה נדירה של אחווה נאספו יותר מ־10,000 איש באיזור המצולק מפגיעות פגזים, המציין את קו הגבול בין האזורים הנוצרים והמוסלמים בבירת לבנון. „התאחדו נגד הדולאר, נגד תנועת הבדיקה המעבר”, קראו המפגינים. רבים מהם פרצו בבכי וחיבקו ואימצו אליהם את ידי חבריהם המפגינים.

הלירה הלבנונית איבדה 80 מערכה לעומת הדולאר האמריקאי בשנה האחרונה, ובכך הביאה ליצירת אינפלציה המוערכת עתה כ־300 אחוז לשנה. האיגודים המקצועיים, שארגנו את ההפגנה, מעריכים כי האינפלציה תגיע השנה ל־400 אחוז.

„איננו רוצים מזרח ומערב, אנחנו רוצים אחדות”, קראו המפגינים לנוכח הצלמים המסוקרים משני הצדדים של „הקו הירוק”. אחד השוטרים במקום הניע בראשו בחוסר אמונה למראה מפגן האחדות הנדיר. „זה פנטסטי”, הוא אמר.

„הסתדרות העובדים הכללית”, המונה 300,000 חברים בלבנון, קראה בחודש שעבר למסע של מרי אזרחי כדי לכפות על הממשלה לנקוט צעדים נגד ההידרדרות הכלכלית במדינה. אולם המבקאים לבנונים אמרו, כי רק קץ מלחמת האזרחים, שבה נהרגו ב־12 השנים האחרונות 125,000 בני אדם, יאפשר לממשלה לבצע רפורמות כלכליות מרחיקות לכת ולהעלות את ערך הלירה הלבנונית.

ברה"מ תבטל את החוקים נגד השמצה ותעמולה נגד המשטר

מוסקווה (רויטר). – החוקים שבתוקפם נכלאו אלפי מתנגדי משטר סובייטיים ב־30 השנים האחרונות יתבטלו ככל הנראה במסגרת רוויזיה של החוק הפלילי הסובייטי – כך אמר אתמול פקיד סובייטי בכיר.

האריס זאגלאדין, עוזרו הקרוב של מנהיג ברה"מ מיכאיל גורבצ'וב, אמר את הדברים במסגרת ויכוח טלוויזיוני בין חברים מהסובייט העליון ובין חברי סנאט וקונגרס מארה"ב. היה זה האישור הרשמי הראשון לכך, שמוסקווה מתכוונת לשנות את סעיפי החוק הנוגעים למתנגדי המשטר, סעיפים שעליהם נמתחה ביקורת נוקבת על-ידי קבוצות לשמירה זכויות האדם במערב.

זאגלאדין אמר כי סעיף 70, הדן בתעמולה והסתה אנטי סובייטית, „ישונה וככל הנראה לא יוסיף להתקיים במתכונתו הנוכחית”. בנוגע לסעיף 190, הדן בהשמצה נגד המדינה הוסיף הפקיד הסובייטי ואמר: „הדיעות חלוקות אולם אנו בודקים אם יש צורך בסעיף זה”.

זאגלאדין, המכהן כסגן ראש המחלקה הבין-לאומית במפלגה הקומוניסטית הסובייטית, ציין כי השינויים האמורים הם חלק מבחינה כוללת של שאלת זכויות האדם במסגרת תוכנית הרפורמות של גורבאצ'וב.

ילנה בונר, רעיתו של מתנגד המשטר אנדריי סאחרוב ששוחרר מגלותו לפני כמה חודשים, ברכה על דבריו של הפקיד. „הדבר מעניין מאד ומעודד, אף על פי שנצטרך לראות מה תהיה התוצאה”.

הפקיד הסובייטי טען, כי בברה"מ אין כיום אסירים פוליטיים.

הוצאת כתבי ילימודי גרפולוגיה [illegible]
בבית התרבות
בחסות מועצת פועלי ר"ג, האגף לתרבות, חברה וקהילה
נרשמת ההרשמה לימודי:
★ גרפולוגיה למתחילים ★ גרפולוגיה למתקדמים וסדנאות
★ ב"ס לגרפולוגיה וגרפותרפיה הכנה מקצועית (3 שנים)
ההרשמה: בית התרבות רח' קרניצי 6 ר"ג טל: 03-719725 בימי א, ב, ד, ה,
בין השעות 7-5 אחה"צ פרטים נוספים בטל: 03-729857

למפעל תעשייתי בגוש דן
דרושים
מכונאי אחזקה
חשמלאים
מעשי/מוסמך
★ נסיון קודם בתעשיה
★ לאחר שרות צבאי
★ העבודה ב־3 משמרות
★ מגורים באזור גוש דן
המתאימים יפנו למחלקת כח אדם טל: 03-7552356/5

לחברה הותיקה בישראל
דרושים
נציגי מכירות
רכב כלשהו חובה
קורות חיים בכתב יד לת.ד. 9121
תל־אביב מיקוד 61091

לחברת יבוא תל־אביב דרוש
סוכן צעיר
מנוסה
בעל השפה ורכב פרטי
הכנסה מצוינת מעשלה
פרטים מלאים לת.ד.
21451 תל־אביב

חיפה כימיקלים
דרושים/ות
מהנדסי/ות
כימיה
לעבודה מענינת במתקני חייצור
נסיון של שנתיים – יתרון
אתגר מקצועי ואפשרויות קידום
למועמדים המתאימים.
נא לפנות בכתב יד בצרוף קורות חיים מלאים לת.ד. 1809 חיפה ולציין ע"ג המעטפה „מהנדסי כימיה”.
פרסום שפי

„מקור כימיקלים בע"מ”
למפעלנו, בהר חוצבים – ירושלים דרושים/ות:
1. מיקרוביולוג/מיקולוג בעל תואר Ph.D. דרוש נסיון קודם בבידוד ואפיון מיקרואורגניזמים ומוצריהם.
2. ביוכימאי/ביולוג בעל תואר Ph.D., דרוש נסיון קודם בבידוד ואיפיון של אנזימים.
3. כימאי אורגני בעל תואר B.Sc., לעבודה בתהליכי סנתיזה של סוכרים ונגזרותיהם.
4. עובד בעל תואר B.Sc. או M.Sc. לעבודה עם כימיקלים אורגניים ו/או חלבונים (אנזימים).
נא לשלוח קורות חיים לפי הכתובת: „מקור כימיקלים בע"מ” ת.ד. 6570 ירושלים – 91064
למפעלנו „ביו־מקור בע"מ” ברחובות דרושים/ות:
1. עובד מעבדה, טכנאי מנוסה או בעל תואר B.Sc. במדעי החיים למעבדה ביוכימאית משוכללת.
2. עובד מעבדה בעל תואר B.Sc. במדעי החיים רצוי נסיון בעבודה עם תרביות תאים.
נא לשלוח קורות חיים לפי הכתובת: „ביו־מקור בע"מ” קרית ויצמן, רחובות – 76326

R.Status
איוש והשמה לבכירים
מקבוצת RS
1) מנהל אחזקה קוצרי: מהנדס מכונות בכיר, רקע טכני רחב, נסיון רב באחזקה, קירור, מגע עם קבלנים. רצוי נסיון בתעשיה תהליכית. מגורים – צפון הארץ. 5 שנות נסיון.
2) טכנולוג מזון: מהנדס מזון/ביוכימיה (הנדסאי בכיר). 5 שנות נסיון בתעשיה תהליכית (רצוי מזון) יכולת ניהולית, נסיון קודם דומה הכרחי. מקום עבודה: צפון הארץ.
3) מהנדס אזרחי: 5 שנות נסיון התמחות: תכנון קונסטרוקציות למבני בטון מאויין ופלדה – ת"א.
4) מהנדס תעשיה וניהול: לניהול מחלקת הנדסת ייצור, נסיון קודם דומה (4 שנים הכרחי), בנושאי: עץ מוצר, שיפור שיטות, שכר עידוד, תקני זמן. מגורים – חיפה/עמק יזרעאל.
5) טכנולוג C.N.C: מהנדס מכונות/הנדסאי בכיר. 3 שנות נסיון בהכנות סרוס יצור מבוזי תהליכים בייצור, העברה מפיתוח לייצור. גוש דן.
6) מהנדס כימיה: 1 שנת נסיון (טיפולי צבע ואל הלדר). מגורים: חיפה ועמק יזרעאל.
7) אחראי למחלקת הזמנות: השכלה כימיה/ביו-כימיה/ביולוגיה. יכולת ניסוח והבנה של טקסטים עסקיים מקצועיים באנגלית, נסיון בהדרכה ותמיכה בלקוחות. גוש דן.
8) אחראי לנושא יבוא ויצוא: כלכלה/מנהל עסקים, אנגלית טובה, נסיון קודם הכרחי (3 שנים), ידע תובלה ימית, יבשתית ואוירית, רשומות מכס – גוש דן.
9) מהנדס מפעל – מהנדס מכונות: 3 שנות נסיון בעיבוד פח, רקע: אחזקה, בקורת איכות ופיתוח. מגורים – ראשל"צ והדרומה.
10) סגן מנהל מחלקת כ"א: השכלה: סוציולוגיה/למודי עבודה/פסיכולוגיה חברתית. 3 שנות נסיון בנושא כ"א רצוי מפעל תעשייתי. מגורים חיפה/עמק יזרעאל.
11) איש מכירות: אקדמאי, נסיון במכירות בתחום המחשב (תוכנות, תוכניות התמחות תוכנה לביטוח) – ת"א.
12) מנהל טכני מהנדס מכונות: 4 שנות נסיון, רקע טכני רחב בנושא מערכות מים ושתיה, משאבות, חדרי מכונות מצנרת, יכולת ניהול והדרכה של צוות טכני. גוש דן.
13) איש מכירות: השכלה ביולוגיה/ביוכימיה נסיון מוכח 3+ במכירות למעבדות, או נסיון (3+) בעבודה במעבדה רפואית – גוש דן.
14) איש שיווק: כימאי אורגני – לשווק לסקטור התעשייתי נסיון קודם דומה (3+) הכרחי – גוש דן.
15) מנהל שיווק: כלכלה/מנהל (M.A.) נסיון מוכח של 5 שנים בשיווק בתחום מוצרי צריכה (רצוי מזון). גוש דן.
16) מהנדס מכונות: נסיון בתיב"ם (רצוי עיבוד שבבי), 3 שנות נסיון בתחומים הבאים: יישום מיחשוב מערכת תיב"ם מיחשוב רצפת הייצור, מחשוב משרד טכני – (מעקב אחר הזמנות ניהול ספרית תיקי-יצור) מיחשוב מחסן כלים ומתקנים, מעקב תקציבי, תיכנון מערכי ייצור.
נא לפנות לאסתר ולהביא תולדות חיים ב־2 העתקים. כל המשרות מיועדות לבני שני המינים באחד, או.אר.סטטוס / כיכר אתרים 130 טל. 03-202460, 03-285261
כל המשרות מיועדות לבני שני המינים באחד
או. אר סטטוס / ככר אתרים / 130
תל־אביב 63573 טל. 03-202460, 285261 / טלקס 361379 / פקסימיליה 03-202598
המחלקה הראשונה לקריירה בכירה

למלון דן כרמל
דרושים/ות
פקידי/ות קבלה
עם נסיון ובעלי תעודות בעבודה במלונות 5 כוכבים.
מתאימים יפנו למח' כ"א טל' 04-836211

לחברת תוכנה בהרצליה פתוח
דרושה
פקידה
להדפסה עברית אנגלית (עיבוד תמלילים) נסיון קודם בעבודות משרד רצוי
טל. 052-571323, 052-571111

דרוש
חרט C.N.C
עצמאי בעבודה
03-7513585, 03-7510006

למוסד ממלכתי באזור תל־אביב
דרושות
כתבניות
דרישות התפקיד:
א. מדפיסות בעברית ובאנגלית (על מכונת I.B.M. חשמלית).
ב. לאחר שירות צבאי מלא, בריאות תקינה. לעבודה קבועה, כולל תנאים סוציאליים. שעות העבודה 16.00–08.00, או לעבודה עפ"י שעות.
באם הנכן עונות על הדרישות נא כתבו לת.ד. 33789 בצירוף קורות חיים, פרטים אישיים, כולל ת.ז., מספר אישי, ארץ לידה, שנת לידה, שנת עליה, כתובת ומספרי טלפון.
רק מועמדות מתאימות ייענו.
סודיות מובטחת.

עיריית ראשון לציון
עיריית ראשל"צ מבקשת בזה הצעות ממועמדים לתפקידים הבאים:
1. מכרז פנימי/חיצוני מס' 24/87 – מנהל המח' לארגון ופתוח מערכות.
תאור התפקיד – נתוח ואיפיון צרכי מחשוב, אחריות לפתוח הקמה ותמיכה במערכות ממוכנות קיימות וחדשות ייעוץ והכוון ליחידות העירייה בנושא חומרה ותוכנה, אחריות בנושא אירגון ותקינה.
כישורים נדרשים – תואר ראשון במדעי המחשב, או הנדסת תעשיה וניהול במגמת עיבוד נתונים. נסיון מוכח של 5 שנים לפחות בהקמה ותפעול של מערכות ממוכנות, ידע ונסיון במערכות P.C. כושר לנהל צוות עובדים.
תנאי העסקה – בהתאם לכישורי המועמד.
2. מכרז חיצוני מס' 26/87 – חוזר – חשב באגף תכנון והנדסה.
תאור תפקיד – הכנת הצעת תקציב של האגף, ומעקב שוטף אחר ביצועו, נתוח עלויות ותמחיר, מעקב אחר הכנסות ותקבולים ממוסדות ופרטים, אישורי הזמנות, בדיקת חוזים ומעקב אחריה.
כישורים נדרשים – בעל תואר ראשון בכלכלה, נסיון של 3 שנים בנושאי תקציב ותמחיר, הכרת המערכת העירונית והממשלתית, נכונות לעבוד מעבר לשעות העבודה הרגילות.
תנאי העסקה – מנות דרגות 7–10 בדירוג המח"ר.
את ההצעות יש להגיש בצירוף תולדות חיים וצלומי מסמכים למח' כח־אדם בעירייה רח' רוטשילד 24, במעטפה סגורה נושאת ציון מס' המכרז עד 30/10/87 שעה 13:00.
מאיר ניצן ראש העירייה

R.Status
איוש והשמה לבכירים
מקבוצת RS
לחברה דרום אפריקאית גדולה לפיתוח וייצור סמי קונדקטורים בתחומי טלה־קומוניקציה (טלפונים, מרכזיות, תקשורת נתונים)
דרושים: מהנדסי אלקטרוניקה (מערכת).
החברה תספק למועמדים אשרת עבודה, כרטיסי טיסה (לכל בני המשפחה) והוצאות העברה לחו"ל (ציוד ורהיטים). כמו כן, תושכר דירה אחת (למשפחה) היצ'נדב ובני משפחתם ילוו ע"י עובדת הרווחה של החברה בשלבי ההתקלמות הראשוניים. מקום העבודה יוהנסבורג.
א) מנהל חטיבת הנדסה: חוזה לשנה אפשרות הארכה ל־3 שנים. שכר צפוי 120–100 אלף דולר. נסיון של 8–10 שנים בניהול פרוייקטים של פיתוח בתחום סמי קונדקטורים וניהול הנדסי. אחריות על מחלקות ההנדסה של החטיבה: מחלקת הנדסת תהליך, מחלקת פיתוח, מחלקת תמיכה במוצר, מחלקת ניסוי וסיכוך, מחלקת זיווד אלקטרוני. על המועמדים להיות בעלי נסיון ויכולת ניהולית טובה, עתירי ידע בתחומים אלה ובעלי מעוף.
ב) מנהלי מחלקות: חוזה לשנתיים (מינימום) אפשרות הארכה. שכר צפוי 80–70 אלף דולר לשנה. נסיון של 7–5 התמחות בסמי קונדקטורים נסיון מוכח בניהול עצמאי של אחת מהמחלקות הבאות:
מנהלי מחלקת הנדסת תהליך – התמחות סמי קונדקטורים.
מנהלי מחלקת פיתוח – התמחות סמי קונדקטורים.
מנהלי מחלקת זיווד אלקטרוני – התמחות סמי קונדקטורים.
מנהלי מחלקת ניסוי וסיכוך – התמחות סמי קונדקטורים.
מנהלי מחלקת תמיכה במוצר (במסגרת חטיבת הנדסה) – התמחות סמי קונדקטורים.
מנהלי מחלקת ביקורת איכות – התמחות סמי קונדקטורים.
ג) מהנדסי אלקטרוניקה: 5–3 שנות נסיון בנושא סמי קונדקטורים. חוזה מינימום לשנתיים אפשרות הארכה. שכר 40–35 אלף דולר לשנה.
1) מהנדס ATL
2) מהנדסי פיתוח לתכנון מעגלים משולבים דיגיטליים ואנלוגיים.
3) מהנדסי תהליך (CMOS) &
(Characterization Engineering physicists and modellers)
המעונינים לכל המשרות מתבקשים להביא תולדה חיים באנגלית, מתעסות לראיון בשני עותקים.
נא לפנות לאסתר שפירא טל 285261, 03-202460
כל המשרות מיועדות לבני שני המינים באחד
אר. אר סטטוס ככר אתרים 130
כל המשרות מיועדות לבני שני המינים באחד
או. אר סטטוס / ככר אתרים / 130
תל אביב 63573 טל. 03 202460 285261 טלקס 361379 פקסימיליה 03 202598
המחלקה הראשונה לקריירה בכירה

ללשכה המרכזית לסטטיסטיקה
דרושים
מראיינות ומראיינים
לביצוע סקר כוח־אדם
בישובים שבאיזור תל־אביב, הרצליה וראשון לציון
★ העבודה כוללת ריאיון אוכלוסייה מגוונת ביותר. את האנשים מראיינים בדירותיהם בעזרת שאלונים בנושאים חשובים למשק ולחברה בישראל.
★ העבודה מתבצעת בשעות היום השונות (שעות הבוקר ובעיקר אחה"צ והערב) בהתאם לנוחיות המשפחות המשתתפות בסקר.
★ ההעסקה היא על פי חוזה בהיקף של כחצי משרה, לפי צרכי העבודה.
★ השכר ישולם לפי שעות העבודה. ישולמו גם הוצאות עבור שימוש ברכב פרטי לצרכי העבודה.
דרישות מיוחדות:
★ הכרחית ידיעת השפה העברית; רצויה ידיעת שפות נוספות.
★ השכלה של 12 שנות לימוד לפחות.
★ גיל 22 עד 55.
מועמדים העונים לתנאים ולדרישות דלעיל, הגרים ביישובים המצויינים למעלה, מתבקשים לפנות בכתב אל הכתובת שלהלן: הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, תיבת דואר 7010 תל־אביב, מיקוד 61070.
במכתב יש לציין: שם מלא, כתובת, מס' טלפון, שנת לידה, מצב משפחתי, השכלה, ידיעת שפות, עיסוק נוכחי ונסיון קודם בעבודה.

אנשים • אנשים • אנשים • אנשים • אנשים

רחוב החלונות

מדרחוב נחלת בנימין זכה השבוע באופן רשמי לתואר „רחוב היפים". שלמה להט העניק פרסים לזוכים בתחרות חלון הראווה היפה, אשר נערכה ביוזמת המועצה לישראל יפה בשיתוף עם עיריית תל-אביב-יפו וחברת „עזרה ובצרון". 40 חנויות השתתפו בתחרות שנמשכה חודשיים, ועוצבו ע"י תלמידות ביה"ס „מדיום" לעיצוב חלונות ראווה. בצילום, מימין לשמאל: אסתר רובין, להט, זוהר קרתי – מהמועצה לישראל יפה.

צילום: ישראל סאן

שער לשלום

השבוע נערך בעיירה שדרות אירוע חגיגי תחת הכותרת „הנגב שער לשלום", ביוזמת המרכז לשלום וראשי הערים שבנגב ובדרום. הגיעו למעלה מ־40 אלף חוגגים. בין האירועים והמופעים הרבים, התקיים סימפוזיון בהשתתפות פרופ' ישעיהו ליבוביץ' ולובה אליאב. ומחוץ לאולם נערכה הפגנה שאורגנה ע"י פעילי הליכוד והתחיה.

בתמונה: ח"כ אורה נמיר עם יו"ר המועצה המקומית שדרות – עמיר פרץ.

צילום: ישראל סאן

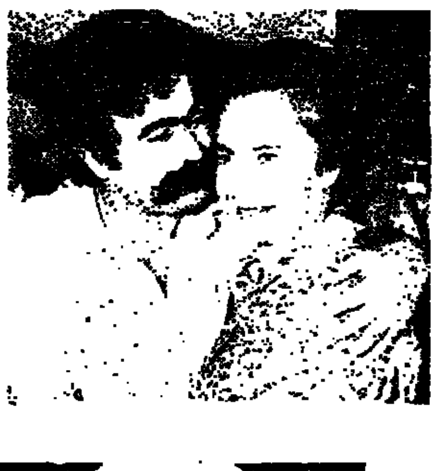

אסירי־ציון לשעבר נפגשו בערב החג בפגישות – נפרדות עם ראש הממשלה יצחק שמיר ועם מ"מ ראש הממשלה שמעון פרס.
בצילום העליון מימין לשמאל: מנדלוביץ, שצ'רנסקי, שמיר, ברייליבסקי ואדלשטיין.

צילום: יצחק הררי

סוכת השלום

מלון הילטון בת"א ומנכ"לו מסר ואן דר פליט, בקופרודוקציה עם בקי פריישטאט, יו"ר המחלקה לתרבות של מפלגת העבודה, קיימו בערב־חג האחרון מפגש סופרים ואומנים, בכותרת „סוכת השלום". זאת משום שהמשתתפים היו גם יהודים וגם ערבים, ובראשם אורח הכבוד איברהים נימר חוסיין, ראש עיריית שפרעם ויו"ר עיריית המועצות המקומיות של הישובים הערביים. במסיבה בה היו כמאה איש, היה לסגל הדיפלומאטי ייצוג נכבד. (בצילום: חלק מקיר „סוכת השלום").

צילום: ישראל סימיונסקי (י.פ.פ.א.)

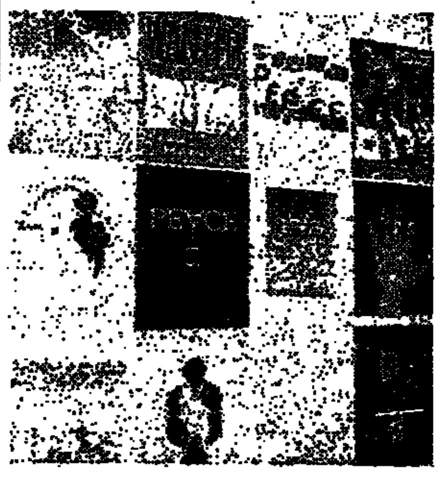

אירועים

ם תיאטרון „הבימה" חוגג ביום ראשון קיר הנצחה למייסדי התיאטרון, ראשוניו וותיקיו. הטקס יתקיים אחה"צ, כאשר בין המברכים ראש־העירייה שלמה להט, השחקן הותיק שמעון פינקל, חוליה פרידלנד ואייל ברטונוב מדור הממשיכים.

● למחרת, ביום שני תפתח ב„הבימה" תערוכת רישומיו של זאב (פרקש) הקשורים בתיאטרון, תחת הכותרת „שלושים וחמש שנה בשורה הראשונה בהבימה", – מחצית חייו עד כה של התיאטרון המציין עתה 70 שנה לקיומו.

● מעבר לפינה, בהיכל־התרבות, חוגגים שלושים שנה. במסגרת זו תתקיים שם תערוכת עבודותיו החדשות (בתמונה) של קלמן שמי, שתיפתח אף היא ביום א' הקרוב, ותהיה פתוחה לקהל בימים ב', ג', וד' אחה"צ.

הישג

אינטרנציונל הנוער הסוציאליסטי נוקט בדרך כלל עמדה ביקורתית כלפי מדיניות ישראל בשטחים ובנושא הפלשתינאי יותר מאשר רוב המפלגות החברות באינטרנציונל המבוגרים. אף על פי כן הצליחה המשמרת הצעירה של ה„עבודה" להבטיח את בחירת מזכירה הבינלאומי ד"ר רובי נתנזון כחבר ועדת הביקורת של אינטרנציונל הנוער, בוועידה שהתקיימה זה עתה בבריסל. נציגי אינטרנציונל הנוער הסוציאליסטי שחזר והכיר בזכות קיומה של ישראל הביעו תמיכתם בכינוס ועידה בינלאומית לשלום במזה"ת והכרה הדדית בין אש"ף לישראל – ישתתפו בכינוס הנהלה של האינטרנציונל בשנה הבאה בארץ, במלאת 40 שנה לישראל.

אריה גוראל ראש עיריית חיפה, ששהה באחרונה ברומא בכנס יולי"ה, הארגון הבינלאומי לראשי רשויות, נמנה עם בכירי הכנס שהוזמנו לפגישה עם האפיפיור יוחנן פאולוס השני, בואתיקן. כאשר לחץ האפיפיור את ידו של גוראל והחליף עימו משפטי ברכה בשפה האנגלית, סיפר לו גוראל כי הוא יליד פולין דובר פולנית. מכאן התנהלה השיחה בפולנית. האפיפיור שהוא, כידוע, יליד פולין, אמר כי נגע לאוזנו שרבים מראשי השלטון בישראל הם פולנים. אגב, רעייתו של גוראל, מרים שנלוותה אליו לכנס לא הצטרפה לפגישה עם האפיפיור בגלל יחסו האוהד לקורט ואלדהיים.

אריאלה ראובני

נמשכת ההרשמה לשנת הלימודים תשמ"ח באולפן עקיבא

קורסים לעברית למתחילים, מתקדמים ומשתלמים בתנאי נופש למשך 3־20 שבועות
מיועד ל: • סטודנטים מהארץ ומחו"ל • יחידים ומשפחות • קבוצות מאורגנות

כמו כן מתקיימים קורסים קצרים:
עברית מ־9.11.87 עד 2.12.87
מ־7.12.87 עד 30.12.87
ערבית מדוברת מ־16.11.87 עד 2.12.87
מ־14.12.87 עד 30.12.87

פרטים והרשמה: אולפן עקיבא נתניה, טלפון מס' 053-52312-3-4.
ניתן לקבל חוברת מידע גם באמצעות טלפון מס' 03-220131

מזג האוויר ביעדי הטיסה החשובים של סוויסאיר

אוסלו	6	10	גשום
אמסטרדם	10	15	מעונן
בואנוס איירס			לא נמסר
הלסינקי	4	10	גשום
הונג קונג	26	28	מעונן
וינה	7	20	מעונן
ז'נבה	10	15	מעונן
טוקיו	17	21	מעונן
טורונטו	2	17	מעונן
יוהנסבורג	10	23	מעונן
לונדון	9	12	מעונן
ליסבון	14	20	מעונן
מדריד	8	18	מעונן
מונטריאול	1	15	מעונן
ניו יורק	6	16	בהיר
סן פאולו	17	20	גשום
פריס	12	15	גשום
פרנקפורט	11	14	גשום
ציריך	11	13	גשום
ריו דה ז'נרו	17	26	מעונן
שטוקהולם	7	11	מעונן
שיקגו	7	19	גשום

swissair

משחת השיניים אֶלמֶקס יעילה פי 3 במניעת עששת

יום שישי
תל-אביב
שדה רב – האחגר 5 תבנית ל' – 5412518
מעון חיים – מניף צהלון – שד' ירושלים 98, יפו – 814959
ירושלים
מרקחת רוממה – המ"ג 28 523191
חיפה
סבגר – סבגר 27 – 664073
פתח-תקוה
קופת חולים כללית – חיים עוזר 905271
בני-ברק – רמת-גן
הדסה – כצנלסון 151 רמת-גן – 722271
בת-ים
בלפור – בלפור 90 בת-ים 583448

יום שבת
תל-אביב
שדה רב – האחגר 5 תבנית ל' – 5412518
יפה – אצ"ל 52 שכונת התקוה – 378403
שדה רב – האחגר 3 תבנית ל' – 5412518 – מוצ"ש
יפה – אצ"ל 52 שכונת התקוה – 378403 – מוצ"ש
ירושלים
הר הזיתים – הר הזיתים – 287480
מרקחת רוממה – המ"ג 28 – 523191 – מוצ"ש
חיפה
קרית אליעזר – ככר מאורהוף 6 – 511707
פתח-תקוה
קופת חולים כללית – חיים עוזר – 905271
בני-ברק – רמת-גן
פינצ'י – חיבת ציון 43 רמת-גן – 782821
בת-ים
מור – ובינה רייק 20 בת-ים – 583360

אֶלמֶקס

18-20.10.87
קבלו ברוחב לב
את מתנדבי
„לב אל לב - ישראל"
האגודה הישראלית למלחמה במחלות הלב
ת.ד. 38 כפר-סבא 44102 טלפונים: 052-31580, 24768

ב"ה
זמני הדלקת הנרות
פרשת השבוע
פרשת בראשית
כ"ד תשרי תשמ"ח

כניסה	יציאה
ירושלים – 4.31	ירושלים – 5.41
תל-אביב – 4.49	תל-אביב – 5.58
חיפה – 4.40	חיפה – 5.40

הלוח הכללי

לחברה צעירה ודינמית העוסקת בתכנון, מחקר ופיתוח מערכות תקשורת מתקדמות
דרושים:
★ מהנדס פיתוח בעל ידע בתקשורת R.F־ נסיון במעגלים ספרתיים יתרון.
★ מהנדס בעל כושר ארגוני וידע ב־R.F, אנטנות והתקנות לעסוק בנושאי CATV. נסיון בנושאי CATV יתרון
מהנדסים בעלי נסיון של 5 שנים לפחות יפנו בכתב בצרוף קורות חיים ל־גילת מערכות תקשורת בע"מ, ויצמן 70 ת"א, מיקוד 62262.
למועמדים המתאימים מובטחת עבודה מעניינת, יכולת קידום ותנאים טובים.

מזכירה כתבנית
נסיון בעיבוד תמלילים
למשרה חלקית
טל. 03-723218
לדורית.

שומרים לבנק
טל' 03-651051
ראובן

אורט המערכת ללימודי מבוגרים
דרוש
מורה
לידע עם והמדינה
בעל/ת ניסיון באיזור ת"א.
לפנות לטלפונים: 660086, 03-657065
03-5101176 לעליזה.

ל„טריואקס" ספרים בע"מ
דרושים
אנשי מכירות
לשעות הערב
כרטיס טיסה לחו"ל לאחר 6 חודשי עבודה
בנוסף לרווחים גבוהים אפשרות לבסיס + אחוזים.
טל' 03-614239

במפעל אריגה בחולון
דרושים
אורגים
נא להתקשר:
03-807935
03-657778

למשרד מדידות ותיק
לביצוע עבודות עפר ולתכנון דרוש
מודד מוסמך
לעבודה בשטח, אפשרות לשותפות
סודיות מובטחת
ת.ד. 1258 רמת-השרון 47226

למשרד רואי חשבון
מנהל/ת משרד
בעלי נסיון בלבד מתבקשים לפנות בכתב יד לת.ד. 14069 תל-אביב מיקוד 61141

למשרד אדריכלים
דרוש/ה
אדריכל/ית
נסיון מוכח של 5 שנים
לפנות טל: 662823/4

למתקן תעשיית בטים ומקבוצת קנטשטיין אילה
דרוש
הנדסאי חשמל
★ גיל 25־30
★ מגורים בין ת"א לאשדוד
לפנות: 03-612971
(לקמי שרון)

לחברת בניה
דרושים:
★ קבוצות בנאים
★ קבוצות טיח
לפנות למשה
טלפון
03-5522553

לחברה לייצור אופנת נשים וגברים
דרושים מיידית
★ סוכני מכירות פעילים
בעלי רכב מסחרי לשיווק בכל רחבי הארץ (אפשרות עבודה בקו נפרד לנשים/גברים)
★ מנהל מכירות
★ חנויות הלבשה במרכזי ערים להפעלה כחנויות מפעל
טלפון 03-334061

דרושים בירושלים
1) איש מיזוג אויר למלון
עם נסיון בתפעול שוטף.
2) איש אחזקה
עם נסיון לפחות 3 שנים במלון.
תנאים טובים למועמדים.
טל. 02-234169

לחברה המובילה בתחום בריכות השחיה
דרושים:
★ מהנדס/מנהל טכני
★ טכנאים בכל הארץ
★ סוכנים בכל הארץ
★ איש מכירות
לפנות בצרוף קורות חיים לת.ד. 8139 רמת-גן מיקוד 52180 עבור מ.ב.ש.
– סודיות מובטחת –

לכפר הנופש הדתי כינר
מצפון מזרח לכנרת דרושים
טבח/עוזרי טבח
לפנות לדוד או למרדכי 06-763670

אקדמאים/ות
הסבה למקצוע הפרסום!
לרכישת מודעות לעתון יומי גדול
דרושים/ות
אקדמאים/ות
בעלי כושר שכנוע והופעה נאה אפשרות למשכורת בסיסית + אחוזים
לקביעת ראיון נא לפנות לחיה א. במדור פרסום ☎ 03-339984 (רב קווי)

לבית צבי – בי"ס לאומנות הבמה והקולנוע ברמת-גן
דרושה מזכירה
עם נסיון ויכולת ארגון משרד
לקביעת ראיון נא להתקשר לטל: 03-782679 בין השעות 8.00־15.00

הטכניון מכון טכנולוגי לישראל
הפקולטה להנדסה חקלאית
מחפשת חבר סגל עם מיומנות בבקרה ו/או אלקטרוניקה להוראה בתחום המיכון החקלאי
הכישורים הדרושים:
בוגר הנדסה (חקלאית, מכונות, חשמל). בעל תואר דוקטור (רצוי בעל נסיון אקדמי נוסף). בסיס טוב במדעי יסוד. ענין לעבוד בנושאי ההנדסה החקלאית.
מועד התחלה: פברואר 1988 (זמן ב').
הדרגה ההתחלתית תקבע על פי הכישורים.
מועמדים מתבקשים לפנות עד ה־15 לנובמבר 1987 ולצרף קורות חיים.
רשימת פרסומים ושמות של 3 ממליצים אל:
פרופ' עדו סגינר
דיקן הפקולטה להנדסה חקלאית
טכניון – מכון טכנולוגי לישראל
קרית הטכניון
חיפה 32000

ס.ג. אלקטרוניקה בע"מ
S.G. ELECTRONICS LTD.
דרושה
מזכירה למנכ"ל
יכולת לניהול משרד, דרוש ידע באנגלית משרה מלאה
לפנות לליאורה 03-298925,
03-287926.

דרושים
מומחים בעבוד ודחיסת תמונה ומידע והעברתם בתווך צר – סרט באווירה רועשת
בעלי תואר ראשון בהנדסת אלקטרוניקה או מקצוע דומה ונסיון מוכח בנושא.
נא לשלוח קורות חיים ונסיון קודם לת.ד. 2364 – יקנעם

אפרם EFRAM בע"מ
רח' אחוזת בית 3 ת"א, טל: 661456
דרושים:
אנשי מכירות
למכון משרדי מתוחכם
בעלי נסיון, רכב ושליטה באנגלית
פקיד מכירות לעבודה במשרד
נא להתקשר לקביעת ראיון
בשעות הבוקר 03-661456

NCT LTD
לפיתוח תוכנות תיב"מ מתקדמות
דרוש
מתכנן/מתכנת
לעבודה בגיאומטריה חישובית
★ תואר שני במדעי המחשב/מתימטיקה/שימושית
★ ידע תיאורטי ומעשי בגיאומטריה חישובית בכלל ובFREE FORM SURFACES בפרט
03-773021-3, 03-772032/4 לבקש את אורנה

לחברה קבלנית לאינסטלציה מבנה ת.מ.מ בע"מ
דרושים
שרברבים
בעלי ניסיון
טל – 03-358774 03-362068

לחברה לשיווק מוצר צריכה
מחפשת
פקידה
רצוי נסיון בהנהלת חשבונות, ורישומים ומעקבים וכן במגע טלפוני עם לקוחות,
מקום העבודה רמת-גן.
נא להתקשר טלפונית
03-7521443

לחברה גדולה ברמת-גן
דרושה
מזכירה
ידיעה טובה בעברית, אנגלית + הדפסה במעבד תמלילים (רצוי ידע בהפעלת טלקס)
ל־6 ימי עבודה + שעות נוספות
להתקשר 03-7510905 מיום א'

השבה החובבים
דרושים/ות
קבט
בעל רקע בטחוני – מגורים באזור אשקלון
מנהל אולם
השכלה תיכונית מלאה, נסיון בניהול וארגון, יכולת לנהל צוות עובדים, נסיון בניהול מו"מ עם לקוחות ומוסדות, ידע בהנדו"ש ממוחשבת. מגורים ברחובות ראשל"צ והסביבה הקרובה.
המעוניינים יפנו בכתב יד לת.ד. 2 רחובות בצרוף קורות חיים ונסיון קודם בעבודה
רק מועמדים מתאימים ייענו

לחברת אלקטרוניקה בת"א
דרושים/ות
1. מנהל מעבדות הנדסאי אלקטרוניקה
2. טכנאי אודיו
3. טכנאי וידאו
4. קלדנית מנוסה למחשב 36 I.B.M
5. פקידה
במשרה מלאה
עדיפות לבעלי ניסיון
– תנאים טובים למתאימים –
לטלפן 03-339423-26, 03-334956-68 לאורה.

לקונצרן תעשייתי גדול
דרוש
כימאי אנליטי
מקום העבודה: אזור המרכז
כישורים נדרשים:
בעל תואר שני לפחות בכימיה אנאורגנית (אנליטית)
שליטה בשיטות אנליטיות במיכשור מתקדם.
נסיון קודם של 3 שנים לפחות.
תנאים טובים למתאימים.
נא לפנות בכתב עם פרוט קורות חיים ונסיון קודם אל ת.ד. 29835 ת"א

לכפר מימון
מושב עובדים של הפועל המזרחי
דרוש:
מזכיר – גזבר
מועמדים בעלי נסיון מוכח בתפקיד יפנו בכתב למזכירות כפר מימון דואר נע הנגב מיקוד 85225. למועמד המתאים אפשרות דיור במקום.
יוזמנו לראיון רק בעלי רקע מתאים לתפקיד. נא לציין טלפון לצרכי זימון לראיון.

אם אתה חושש ממאמץ גדול אין נמשיך
כמפקח שיווק בענף הביטוח, מקצוע עם אתגר והטבות כספיות רבות.
לקביעת ראיון
טלפון 03-320371

לטופר מפעלי אופנה
דרושים/ות
1. תדמיתנים/יות 5 שנות נסיון מוכח
שעות עבודה גמישות, קיימת אפשרות לעבודה זמנית (פרילנס) לפנות לקיבי.
2. עוזר/ות גזרנים ופורסים בעלי נסיון רב לפנות לרפי
3. עובד/ת נקיון
לפנות לרפי טל' 03-5560831/2.

למפעל העשייתי בענף חומרי בנין באזור רחובות
דרושים
1. מנהל עבודה
★ בעל רקע טכני
★ מעל גיל 30
★ עם נסיון תעשייתי מוכח – רצוי בענף
2. אנשי שיווק ומכירות
★ בעלי נסיון בענף בנין
(בעלי רכב יועדפו)
3. פקיד(ה) כללי(ת)
★ עם רקע טכני
★ עצמאי בעבודה
★ בעל נסיון בתעשיה
פניות בכתב בצרוף פרוט מלא של קורות חיים, נסיון קודם, רמת משכורת מבוקשת, בציון מקומות עבודה והמלצות. נא לפנות לת.ד. 16266 תל-אביב

לשם – מהנדסים יועצים בע"מ
דרוש
מהנדס תעשיה וניהול
לעבודה מעניינת באזור הצפון
נסיון: 2־4 שנים במערכות ניהוליות.
יתרון:
1. נסיון בתכנון ובקרת פרוייקטים.
2. תחקיר בטוחני.
לקביעת ראיון טל: 03-7517421

هكذا من الاصل

תחזית לאומית — מחזור 6 | עם יחזקאל הר־מלך

ראש עיריית רחובות מסתפק ב„ביקורי עבודה" במגרשים

מאת ברוך דגן

יחזקאל הר־מלך, ראש עיריית רחובות, היה בלב מאבקים במכבי רחובות, שהופיעה בראשית שנות החמישים בליגה העברית. בשעתו נחשב הר־מלך לאחד מכוכבי הכדורגל הישראלי, השתתף במשחק הראשון לנבחרת של נבחרת מכבי בבוקרשט. לאחר פרישתו מפעילות הוא רשם קריירה עשירה של פעילות ציבורית. כיום יו״ר התאחדות לספורט ויו״ר המרכז, ראש אגף הספורט במרכז מכבי ויו״ר מרכז מכבי ישראל. התפקיד החדש, שהוא מחזיק בו עתה.

הר־מלך מעיד על עצמו, כי הוא הגבב בכדורגל כיושבע. עם זאת, הוא מריץ את רגליו מהמגרשים כבר שנים רבות. הביקורים היחידים שלו הם במשחקים ברחובות, אולם הם מוגדרים עליידו כ„ביקורי עבודה". ראש העיריה כאב את המצב בקנה: „הכסף מתגלגל כמו אצל המקצוענים, אולם העוסקים במשחק מתייחסים אליו כמו תחביב. הגיע הזמן, שחובת השחקנים לקבוצה יהיה ביום יעיד לבכם, שום תובעים ומקבלים".

הניחוש של הר־מלך מתבסס, איפוא, על מעקב אחר המתרחש בתוך עיון בעתונים. „אני מעורה בנעשה בקבוצות, אולם אין לי עוד מעורבות כלשהי בענף", הוא מדגיש.

מכבי חיפה - הפועל באר־שבע. נראה לי, כי חיפה תוכה מקיסוק בנצחון. הביתיות יחבר לבצוקה הבכלאית של הקבוצה כדי להעניק לה עדיפות. לחיפה באגר שחקנים טוב, שיכול להביא לידי ביטוי. התחזית: נצחון לחיפה.

שמשון - הפועל פ״ת. שתי הקבוצות התחילו לעלות על פסים נכונים וזו טובה ברכזתן. הנצחון הראשון של שמשון העלה את הגורל בכרם ואולי בפ״ת „מצויים בשבוע" לאחר שני נצחונות. שקול. התחזית: תיקו.

בית״ר ירושלים - בני־יהודה. ירושלים כבוריה בתנופה גדולה והתיאבון שלה גבר לאחר הנצחון המרשים בנתניה. אצל בני־יהודה נרשמה נפילה גדולה. בית״ר היא הפייבוריטית שלי אף שבני־יהודה מסוגלת לבלום אותה. התחזית: נצחון לבית״ר.

הפועל לוד - מכבי נתניה. ההפסד הביתי אינו צריך להפתיע מיזמורות של נתניה.

היא נותנה את הקבוצות האטרקטיביות העונה ומול קבוצה לתראות בעצרות תהיה דרכה לנצחון סלולה. התחזית: נצחון לנתניה.

הפועל חולון - הפועל כפ״ס. חולון חזרה לפיכורים הבכוניים לאחר פתיחה די טובה. יהיה לה יתרון ביתי מסויים, אך העריכות של האורחים יעשיל אותו. אני מהמר על הכבונים יותר. התחזית: נצחון לכפ״ס.

מכבי פ״ת - הפועל ת״א. פ״ת בפתיחה עם הרכבה הצעיר והקאפתני והפועל ת״א כתחילה לצבור תאוצה. לת״א הרכב מתוסל יותר, אך המגרש הביתי מבטיח איזון בבחות ובסיכויים. התחזית: תיקו.

בית״ר ת״א - מכבי ת״א. הניהול המקצועי הבכויין של מכבי הולל מהפך איכותי בקבוצה. גם בבית״ר רושכים עונה טובה. צפוי משחק מעניין בין שתי קבוצות התקפיות. ההכרעה תהיה של מכבי, שהיא כעת טובה יותר כיריבתה העירונית. התחזית: נצחון למכבי.

הליגה הלאומית

	הקבוצה	משחקים	נצ'	תיקו	הפס'	שערים	נק'
.1	מכבי נתניה	5	4	0	1	5–8	12
.2	מכבי תל־אביב	5	3	2	0	6–13	11
.3	בית״ר תל־אביב	5	3	2	0	3–9	11
.4	הפועל תל־אביב	5	2	3	0	2–4	9
.5	בית״ר ירושלים	5	2	1	2	9–10	7
.6	הפועל כפר־סבא	5	2	2	1	4–5	7
.7	הפועל פתח־תקוה	5	2	1	2	5–5	7
.8	מכבי פתח־תקוה	5	1	3	1	6–5	6
.9	שמשון תל־אביב	5	1	2	2	5–4	5
.10	הפועל באר־שבע	5	1	2	2	4–3	5
.–	הפועל חולון	5	1	2	2	4–3	5
.12	בני־יהודה	5	0	3	2	4–3	3
.13	מכבי חיפה	5	0	2	3	4–3	2
.14	הפועל לוד	5	0	2	3	13–2	2

מחצית אחת הספיקה למכבי כדי להביס את הפורטוגזים

מאת יוסי משורר

שחקני מכבי ת״א הביאו אמש למעשה את עליתם לשמינית גביע אירופה לאלופות. לאחר שהביסו את אלופת פורטוגל, קבוצת בנפיקה ליסבון בתוצאה 86:111 (38:64).

הניצחון של ראלף קליין לא נאלצו לגלות את מלוא יכולתם, שכן כולם שיחקו קבוצה חלשה יחסית. כוכב המשחק היה ללא ספק הזריז ג'מבי, שקלע ללא רפוי והיה הגורם הראשי ליתרון הגדול של חבריו במחצית הראשונה. בוקי ברקוביץ היווה הפתעה נעימה. הוא שיחק בהתלהבות רבה וכמה מבצעיו הכירו לכולם את יגיו הגדולים.

קוין מאגי עשה את המוטל עליו בתחת לסלים. לעומתו, שוב אכזב קן בארלו שלא הצליח לבצע את כלא יכולתו. ראלף קליין הודה לאחר המשחק, כי בארלו מיצה עדיכה בקשר 40 אחוז מיכולתו.

על הקבוצה הפורטוגזית הכל להרחיב את הדיבור. שחקניה סיחקו אומנם בשאפתנות רבה, אבל הם לא הצליחו להוות יריב שקול למכבים.

בפתיחות המשחק חזו 5000 הצופים במאבק שקול, אבל החל בהרקה הד־ז הצליחו המכבים בבשחק מהיר ותבליתי לברוח ליריבתם ועלות האנוים ולעלות עד למחצית ליתרון - 38:64.

במחצית השניה הואט קצב המשחק, והאורחים הסימפאטיים הצליחו לצאת מהר־הגעש של יד־אליהו ב„כן ועין". אומנם המאמן הפורטוגזי הכריח כמאבק שקל יותר במשחק הגומלין, שיערך בשבוע הבא, אבל גורל ההתמודדות הכפולה בין שתי הקבוצות כבר הוכרע.

ספסו דוביס ביוון ויונגרדן מפינלנד בהיכל הספורט ביד־אליהו.

נקודות למכבי ת״א: ג'מבי (37), ברקוביץ (24), מאגי (23), בארלו (15), סיסם (8), ארואסטי וקורנליוס (2 כ״א).

נקודות לליסבון: קארלוס (26), גריפין (18), פולון (14), הנקיק וסיאסה (12 כ״א), בראגנטה (4).

11 הפרש — עדיין לא מבטיח כרטיס העליה

מאת דוד בבר

יכולת טובה של אליצור נתניה בשלוש דקות הסיום, השיחה בקרב השחקנים והאוהדים תקווה לקראת משחק הגומלין, כול הקבוצה הצליחית, ארטסנד. אמש זכו הנתניתים בנצחון בהפרש של 11 נקודות - 66:77 (32:37).

אין ספק, כי הכיכר של צבי שרף חייבים לשפר את יכולתם במשחק הגומלין, שיערך ביום רביעי. היכולת של אמש לא תספיק להם להעפיל לבית הגמר.

התוצאה הסופית אינה משקפת את מהלך המשחק, שהיה שקול ברוב שלביו. רוב שחקני נתניה שיחקו מתחת לרמתם הרגילה. את אכזבת המשחק היווה אור גורן, שהורבה להחטיא מכסבי קליעה נוחים.

השחקן הבולט בנתניה היה ללא ספק קיל גבריסון, שבריקות רבות של המשחק הוזיק את חבריו בתמונה ולמעשה הוא היה גורם ראשי בנצחון הנתניתי.

אצל הבלגים בלט הכוכב הפולני, דאריוש זליג, שקלע היישב והוכיח שוב, כי הוא שחקן מעולה. גם לשחקן מכבי חיפה מהעונה שעברה, דיצ'י ג'ונסון היו דקות טובות. שיתופו של ג'ונסון התאפשר תודות לאישור מיוחד של מזכ״ל פיב״א, בורה סטאנקוביץ'. האישור ניתן למרות שמכבי חיפה לא שחררה אותו עדיין.

באסור, ברוב דקות המשחק חזו 600 הצופים במאבק שקול והדוק. במחצית הראשונה היתרון עבר לסירוגין מקבוצה לקבוצה. פתיחת המחצית השניה היתה שייכת דווקא לבלגים, שעלו ליתרון - 64:67. בכצב זה הצליחו שחקני „עיד היהלומים" להתעלות על עצמם ולעלות ליתרון - 64:71.

בדקות הסיום לחצו הנתניתים עלפני כל המגרש והצליחו להגדיל את יתרונם.

ספסו גונל מתורכיה וסנאמיליס מיוון באולם אליצור נתניה.

נקודות לאליצור נתניה: גבריסון (23), מאלוביק ולוקאס (15 כ״א), וייסמן (12), גורן (8), קרמן (4).

נקודות לאוסטנדה: זליג (18), ג'ונסון (14), ואבראקט (12), וינסן (9), מנס (7), בראון ואוקרקוסס (3 כ״א).

אוסקר שמידט בכושר בינוני - קלע רק 32

מאת יוסי גלזר

גם יכולת בינונית הספיקה אמש לאוסקר שמידט, גיאורגי גלושקוב וחבריהם מקבוצת קאזרטה, כדי לגבור על הפועל ויפאה בבית בתוצאה 91:103 (44:50).

2000 הצופים שבאו להיכל הספורט ברוממה כדי לראות את שמידט וחבריו בפעולה התאכזבו במקצת, שכן האיטלקים הציגו משחק מהיר מאוד באופן וכוכביהם נראו פיוזרים לגמרי.

הכוכב הברזילאי, אוסקר שמידט קלע אומנם שבעה סלי שלוש נקודות, אבל הוא גם הרבה להחטיא ולא הצליח להתעלות על עצמו. גם הכוכב הבולגרי, גיאורגי גלושקוב לא הייטיב לשחק והוא התקשה להתגבר מול יוסמן מתחת לסלים.

שחקני עיר הכרמל ראויים לשבחים, שכן ברוב דקות המשחק הם הצליחו להוות יריב שקול לאיטלקים ורק בשלבי הסיום הם הגישו רגל לבן.

השחקן הבכוכן בשורות חיפה היה ללא ספק, רונלד יוסמן, ששלט במעט ללא עורערין בתחת לסלים ובדקות רבות של המשחק הצליח להחזיק את חבריו בתמונה. גם לסטיסטים, הולס יוזבוב לסכור הייטב על שפירים היה חלק בהישג החיפאי.

ספסו זוסיין בן דייק בהיכל הספורט ברוממה.

נקודות לקאזרטה: שמידט (32), דגיאלו (21), גלושקוב (14), ג'נבלה (12), אספוניטו (9), דונאדוני (9), גנדאלי (6).

נקודות להפועל חיפה: יוסמן (27), שטרוב (18), וולס (16), יוברס (14), קסקי (10), גודס (6).

תבוסה מוחצת לבנות גבעת־חיים

מאת דוד בבר

קבוצת הנשים של הפועל גבעת־חיים, פתחה בערב התג כצורה מביכה את הופעותיה במסגרת גביע אירופה, כ שהובסה בביתה ע״י קבוצת שיבניקה היוגוסלאווית בתוצאה 97:43 (53:20).

המשחק היה חד־צדדי בכל שלביו. האורחות התכונות עשו במגרש ככל העולה על רוחן, ושחקניות גבעת־חיים ניצבו מולן חסרות אונים. את אכזבת המשחק היוותה אלונה גורן, ששיחקה מתחת לרמתה הרגילה והצליחה לקלוע את הסל הראשון שלה רק בדקה הי10.

משחק הגומלין בין שתי הקבוצות יערך בשבוע הבא ביוגוסלאוויה.

ספסו דוביס מיוון ויוננגבר מפינלנד לעיני 1000 צופים בגבעת־חיים.

נקודות לשיבניקה: לאקיץ' (20), אמסטרוביץ' (14), קאבסי״ד ומו'בראדה (10 כ״א), מאיה (9), הופראביצ'ה, ברנוביץ' ואנביץ (8 כ״א), קודוביץ' (6), לונצ'ר (4).

נקודות לגבעת־חיים: גורן (20), ריאמנט (15), ספיר רוטשילד (5), הראבן (3).

מחר בערד דרבי תל־אביבי בכדורסל

מאת משה כהן

משחק הליגה בין קבוצת בית״ר והפועל ת״א יפתח מחר את משחקי המחזור השלישי בליגה הלאומית בכדורסל.

רוב חובבי הכדורסל בת״א לא יוכלו לחזות במשחק, שכן הוא יערך בערד הרחוקה. ראשי בית״ר לא הגיעו לסיכום חיובי עם ראשי הפועל והעדיפו לקיים את המשחק בערד, שם יערכו רוב משחקי הבית של הקבוצה.

המשחק הוקרם ב־48 שעות, בגלל משחקה של הפועל ת״א במסגרת גביע קוראץ' מול הקבוצה הצ'כית בראטיסלאבה. אין ספק, כי שחקני הפועל עדיפים על שחקני „המנורה".

תחזית ארצית — מחזור 6 | עם מיכאל לפרדון

מאז היותי שחקן פעיל חלה נסיגה גדולה ברמה

מאת שמואל טל

„רמת הליגה הארצית ירדה מאוד בשנים האחרונות. בעת פעילותי כשחקן בהפועל חולון הרמה היתה הרבה יותר גבוהה", אומר מכביר הפועל חולון, מיכאל לפרדון.

לפרדון פעיל כיום בעיקר בשטח הכדורסל. את הפועל חולון הוא מנסה להצעיד כבר כמה שנים לזכיה היסטורית בכתר האליפות ומזה חצי שנה הוא משמש כמנהל הנבחרת הלאומית.

אולם, את הכדורגלן לפרדון טרם שכחו והעניק את זריקת התרון ארוכות הטווח שלו. המנג'ר החולוני מתמפק כיום במעקב אחרי הליגה הארצית דרך מדורי הספורט. יש לו דעה נחרצת כיצד ל„רפא" את הכדורגל הישראלי: „רק תחרות שיתוף שחקנים צעים והשתלבות באירופה יקדמו את הכדורגל".

בינתיים, הוא הסכים לנבות לחזות את תוצאות משחקי המחזור השישי בליגה הארצית.

בית״ר נתניה - הפועל ר״ג. הגיע הזמן שנתניה תתאושש. במגרשה הביתי היא תזכה לדעתי בנצחון על חשבון הפועל ר״ג. התחזית: נצחון לנתניה.

מכבי שעריים - הפועל יהוד. מכבי שעריים תורך השנה לאליפות ולכן נראה לי שהיא לא תכשל בביתה. התחזית: נצחון לשעריים.

מכבי יפו - הפועל בת־ים. זהו מאבק מיוחד בין שתי קרים שכנות. השחקנים מכירים היטב אחד את השני ולכן התוצאה תהיה בהתאם. התחזית: תיקו.

הפועל עכו - הפועל חיפה. עכו איננה קבוצה תחתית. בנקודה מסויימת היא צריכה להתעורר. בבית היא תעשה מאמץ עליון כדי להצליח. התחזית: תיקו.

הפועל חדרה - מכבי עמידר. חדרה טובה יותר והיא לא תכשל בביתה. התחזית: נצחון לחדרה.

הפועל טבריה - הפועל ירושלים. זה משחק מאוד קשה לטבריה. ירושלים הנאבקת בצמרת תתקל בדריב עיקש, אבל בסופו של דבר הנצחון יהיה שלה. התחזית: נצחון לירושלים.

הכח ר״ג - מכבי יבנה. ביבנה מתרחש משהו לא טוב. מאירך פתחה הכח את העונה בתנופה, לפיכך אני מאמין שהכח תזכה בנצחון ביתי. התחזית: נצחון להכח.

הליגה הארצית

	הקבוצה	משחקים	נצ'	תיקו	הפס'	שערים	נק'
.1	הכח רמת־גן	5	4	1	0	2–9	13
.2	הפועל ירושלים	5	4	1	0	4–10	13
.3	הפועל חיפה	5	3	1	1	4–5	10
.4	הפועל טבריה	5	3	0	2	11–7	9
.5	מכבי יבנה	5	2	2	1	3–5	8
.6	הפועל יהוד	5	1	3	1	7–7	6
.7	מכבי רמת עמידר	5	1	3	1	5–5	6
.8	הפועל רמת־גן	5	2	0	3	7–6	6
.9	הפועל חדרה	5	1	2	2	8–9	5
.10	הפועל בת־ים	5	1	2	2	4–3	5
.11	מכבי שעריים	5	1	1	3	5–5	4
.12	מכבי יפו	5	0	4	1	2–1	4
.13	בית״ר נתניה	5	1	1	3	7–4	4
.14	הפועל עכו	5	0	1	4	9–3	1

ליניקר הבקיע שלישיה ומוטט את ההגנה התורכית ב„וומבלי"

יום גדול היה שלשום לכדורגלני נבחרת אנגליה. במשחק במסגרת בית 4 באליפות אירופה לאומות הביסו האנגלים את תורכיה בשיעור 0:8 ושיפרו את סיכוייהם להעפיל לטורניר הגמר בחודש יוני הבא בגרמניה.

גם נבחרת הולנד שיפרה את מצבה בבית 5 לאחר נצחון חוץ נאה על פולין 0:2. היא נהנתה גם מהמספר של יריבתה ־ היוונים־ שנוצחו 0:3 בהונגריה.

עוד שתי נבחרות רושמו נצחונות נאים. אירלנד ותעשית גברה על בולגריה בבית 7 והעפילה לראש. וסקוטלנד ש„נקמה" בבלגיה על ההפסד בבריסל כשגברה עליה בשיעור 0:2.

שתי נציגות של הא' הבריטי הפסידו. חולס שמסה הזדמנות להעפיל לראשונה מזה זמן רב לגמר של טורניר בינלאומי כשנוצחה 1:0 בדנמרק. צפון־אירלנד נכנעה במאוייב ליוגוסלאוויה 3:0.

ספרד התאוששה מבצעותה הביתי על אוסטריה 0:2 והרשה מהתיקו הביתי 1:1 נגד רומניה.

הימור מוצלח

הימורו של בובי רובסון מנהל הנבחרת האנגלית, להרכיב את גיל ווב במקום גלן הודל התגלה כמוצלח. ווב היה הבולט בשדה והוליך את חבריו להתקפות מוחצות על השער התורכי שנפרץ פעם אחר פעם. גארי ליניקר שהודעק מספרד הבקיע שלישיה (8, 43, 72), ג'ון ברנס הוסיף שניים (1, 28), עוד הבקיעו בריאן רובסון (60), בירדסלי (62) וניל ווב (88).

בית 4			
.1 אנגליה	5	0 – 15	9
.2 יוגוסלאוויה	4	3 – 9	6
.3 תורכיה	4	12 – 0	2
.4 צ. אירלנד	5	10 – 1	1

42,000 צופים חזו במשחק באיצטדיון וומבלי.

במשחק נוסף בבית זה גברה יוגוסלאוויה על צפון אירלנד משעריהם של פאריל ווקרי (13, 35) ופארוק אדזיבגיץ' (73 - 11 מ') ושמרה על סיכויה להאבק על כרטיס העליה.

צבר של הוליס

רוד חוליס כוכבה של נבחרת הולנד, המופיע במדי מילאן האיטלקית, היה גיבור נצחון נבחרתו על פולין במשחק שהיה ווארשה. חוליס הבקיע את שני השערים תוך

בית 5			
.1 הולנד	6	6 – 10	10
.2 יוון	6	12 – 10	9
.3 הונגריה	7	12 – 11	6
.4 פולין	7	8 – 11	6
.5 קפריסין	5	10 – 1	1

שמונה דקות (30, 38) והעלה את נבחרתו לראש בית 5 על חשבון היוונים שספגו הפסד צורב להונגריה, שכבר יצאה מהתמונה, בשיעור 3:0. רק 8000 צופים ראו את דאטרי (4), בוגנר (12), מאורוס (15) מבקיעים המנצחים.

בבית 6 קיוותה וולס להלן נקודה מול הדנים בקופנהגן כדי לשמור על מקומם בראש הטבלה. אולם אלקייאר לארסן מתח את הגולל על תקוותיהם כשהבקיע ארבע דקות מתחילת המחצית השניה. אותו שוער הזמין ברוך עצמון מתנקודה הלבנה בדקה הי57.

בטבאים אכזבה נוספת לצרפתים שנאלצו להתחלק בנקודות עם הנורווגים באוסלו, בבית מספר שלוש. פיליפ פרוז הבקיע לצרפת (63) אך טום סונדבי השווה בדקה ה־86.

בית 1			
.1 ספרד	5	9 – 6	8
.2 רומניה	4	12 – 3	6
.3 אוסטריה	5	6 – 9	4
.4 אלבניה	4	2 – 11	0

למרות נצחונם על אוסטריה (0:2) היו הספרדים מאוכזבים. זאת בשל העובדה שהם עשויים להפסיד את הכרטיס לגמר בגלל הפרש שערים. כמה של הרומנים. את השערים לספרדים הבקיעו מישל בגולשו (58 - 11 מ') ומנואל סאנצ'ז (63). בהמשך התמיצו הספרדים מנבל נוסף. גם 71,000 הצופים בסביליה לא סייעו להם להבקיע שערים נוספים.

בבית 7 העפילה אירלנד החופשית לראש הטבלה לאחר נצחון ביתי נאה, בדאבלין, על נבחרת בולגריה בשיעור 0:2. אולם

בית 7			
.1 אייר	8	10 – 5	11
.2 בולגריה	7	12 – 5	10
.3 בלגיה	[illegible]	13 – 8	[illegible]
.4 סקוטלנד	6	6 – 5	6
.5 לוקסמבורג	6	2 – 20	[illegible]

הבולגרים נותרו בעלי הסיכויים בבית מאחר שיש להם עוד משחק בית נגד סקוטלנד בעוד הצירים בבר סיימו משחקיהם.

הסקוטים „אגב, „נקמו" בבלגים כשאירחו אותם בגלאזגו וגברו עליהם בשיעור 0:2 משעריהם של אלי מקוריסט (14) ופול מקסטיי (79). בכך איבדו הבלגים כל סיכויי להופיע בשנה הבאה בגרמניה.

במשחק ידידותי הגלנקדימון נערך מערב־גרמניה ושוודיה בתיקו 1:1. ליטבורסקי העניק יתרון לגרמנים (17) והייקן השוויה (62).

מחר יערך משחק נוסף בבית 2 ובו תתמודד איטליה עם שוויץ.

במוקד משחקי המחזור השלישי בכדוריד

כגן יופיע מחר לראשונה בחייו מול קבוצת נעוריו

מאת ג. אשר

אליעזר כגן, מבכירי שחקני הכדוריד בישראל בכל הזמנים, יתייצב במרציש לראשונה בחייו מול קבוצת נעוריו, הפועל המעפיל, במוקד המחזור הד3 בליגה הלאומית בכדוריד. כגן יופיע באולם הספורט בעין החורש, כשהוא לובש סמל של הפועל המעפיל, במדי הפועל רמת־אביב, אליה עבר בתחילת העונה הנוכחית.

כגן, בן הי29, שיחק עד כה רק בשורות הפועל המעפיל ועונה אחת באיטליה כמקצוען. בקיץ האחרון החליט לעזוב את הקיבוץ וסמר כגע״ש הוא ישוב אליו. המעבר במדי הקבוצה מרמת־אביב, כדי לגבור על הפועל המעפיל שהוא היה הי„סמל" שלה.

רמת־אביב, מרוגעת בתחתית לאחר שני הפסדים והיא תנסה לקטור נצחון בבורה העונה, מול המעפיל שנחלשה בגין עזיבתו של „כגן, ארנון עמיר ואחרים. המאבק יהיה שקול וכל תוצאה לא תפתיע.

מאבק מרתק יהיה בעיר הכרמל, בין שתי הבלתי מנוצחות מכבי חיפה והפועל כתיים. שתי הקבוצות לא הרשימו אולם זכו בשני נצחונות פתיחה. יתרון הביתיות מעניק לתניבים של ר״ר רזי פרידמן סיכוי לנצחון שלישי, על יעקב הירשקו וחבריו מבת־ים.

באם השובות, יוקיים מפגש בין שתי העולות החדשות מכבי פ״ת והפועל איחוד־עירון. שתי הקבוצות טרם ניצחו העונה אולם איחוד־עירון נראית בשלה יותר לניצחון ראשון בעונה זו, למרות שהמפגש יהיה בפ״ת.

קבוצת הפועל כפר־סבא תזכה בניצחון שלישי רצוף על קבוצת הפועל שריג/שער העמקים. הניכוח של רביגא מכפר־סבא וכשר שחקני הזוג שבכים כה בוכר האמיר אקיש, שיבטיחו את הניצחון.

קבוצת הפועל קריית־אתא תארח את קבוצת הפועל השומן/עסקוסוד עם סיכויים טובים לניצחון שני בעונה זו.

המשחק השישי בין הפועל סמר־אשר לבין אליצור תל־אביב בוטל לאחר התפרקות אליצור תל־אביב.

לאן השבת

מחוז צפון: בית״ר חיפה - סירת הכרמל, טירה - טייבה, עפולה - אחי נצרת, רעננה - מכבי חדרה, מכבי סמה - בני טמרה, קרית־אתא - בית״ר טבריה, כני נצרת - קרית שמונה, בית־שאן - שפטה.

מחוז הדרום: קרית־אונו - דימונה, האשל״צ - רמת השרון, אור יהודה - אשקלון, בית שמש - לורוס חולון, הפועל רמלה - בית״ר רמלה, קרית מלאכי - הפועל אשדוד, הפועל אזור - מכבי קריית גת, מכבי הרצליה - הפועל מרמורק.

ליברפול תארח את המוליכה ק.פ.ר מחר במוקד באנגליה

מאת ג. שרון

הישראלי דוד פיזנטי, עשוי להוביל כחזי את הצפת הבכירה של הליגה האנגלית. להייני זה יקרה אם בעלה, הוקא בשקבוצתו ק.פ.ר תתארח אצל ליברפול, במשחק המרכזי של המחזור.

המשחק הזה יעמיד כבל את יתר משחקי המחזור, כשום שהוא עשוי לקבוע לאן מועדות פניהן של שתי הקבוצות בהמשך הדרך. ליברפול אומנם מפגרת בשלוש נקודות אחרי ק.פ.ר אולם שיחקה שני משחקים פחות. נצחון מהר, וזו בהחלט אפשרות מתקבלת על הדרך תעלה את ליברפול לראש הטבלה ותציב אותה בעמדה עדיפה על יתר יריבותיה.

ארסנל המצויה בתנופה תתארח ב„דרבי" לונדוני אצל טוטנהאם במשחק העשוי להתפתח למאבק מרתק ומותח. המשחק יערך ביום ראשון וישודר בשידור ישיר בטלויזיה.

מנצ'סטר־יונייטד, שתארח את נוריץ' ונוטינגהאם פורסט שתארח את שפילד־וונסדיי ינסו לנצל הוצאת משחק זה כדי להתקדם בטבלה הטבלה.

יתר המשחקים: צ'לסי - קובנטרי, לוטון - וימבלדון, ניוקאסל - אברטון, אוקספורד - וסטהאם, סאותהמפטון - ווטפורד.

דרבי בסקוטלנד: ריינג'רס — סלטיק

המשחק המרכזי בליגה הסקוטית יפגיש את שתי היריבות המושבעות ריינג'רס וסלטיק. הבאורים שנוצחו בשבת החולפת ירצו לנצח לא רק בגלל היוקרה העירונית אלא כדי לצמצם את הפער ביניהם לבין הצמרת. המוליכה הארטס יוצאת למשחק חוץ נגד היברניאן האברדין הסלישית אצל דאנדי יונייטד.

היום בחצי־הגמר בטורניר ה„פרס הגדול" ברמת־השרון:

ג'ימי קונורס — עמוס מנסדורף פטר לונדגרין — בראד גילברט

מאת אריה גיטליס

ג'ימי קונורס - עמוס מנסדורף ופטר לונדגרין - בראד גילברט. אלה שני משחקי חצי־הגמר שיערכו היום החל מהשעה 2 בצהריים במרכז הטניס של רמת־השרון במסגרת טורניר הפרס הגדול.

עמוס מנסדורף הוא הישראלי היחיד שנשאר בתמונת המאבק על תואר מנצח טורניר ה„פרס הגדול". מנסדורף עלה לחצי־הגמר לאחר שניצח במשחק קשה את המערב־גרמני, וולפגנג פופ 7:6, 4:6, 2:6. „עליתי למשחק בהרגשה לא טובה, לאחר שעברתי ימים קשים. כמו כן הרגשתי שחלק גדול מהקהל נגדי וזה השפיע עלי במערכה הראשונה, אבל לבסוף ידעתי לחזור לעצמי ולנצח", אמר מנסדורף בסיום המשחק.

הישראלי השני שהגיע לרבע־הגמר הוא גלעד בלום, שנוצח ע״י אלוף אשתקד, בדר גילברט - 6:3, 6:3. גלעד בלום שזכה לעידודים הבלתי פוסק של 4000 הצופים לא יכול היה לגילברט, שהפגין קור רוח ויעילות רבה.

המדורג במספר אחד, ג'ימי קונורס עלה לחצי־הגמר, לאחר שניצח בקלות במשחק שנערך בבוקר את ההולנדי, הנב ואן בוקל - 1:6, 1:6. פטר לונדגרין משוודיה שהוכתר כ„שחקן החודש" של ההתאחדות הבינלאומית" בטניס, גבר לאחר משחק מותח על הדרום־אפריקאי המפתיע, קריי קמפל (מדורג 392 בעולם) 6:2, 6:3, 6:3.

לפני המשחק בחצי־הגמר, יתמודדו הערב מתחילי דורו־אפריקה שנבדו ע״י הצבר הישראלי, בראד גילבר ויקטור פוס 6:1, 6:3. לעומתו, עמל גלעד בלום קשה מול האמריקאי, מרק דיקמן 4:6, 4:6.

במשחקי הזוגות נרצה טעורוה עם עמוס מנסדורף. בתום משחקו של עמוס בו שיתף פעולה עם בדר גילברט בו נוצחו הזוגיים במפתיע ע״י שחר פרקים וגלעד בלום 6:2, 4:6, 1:6 ביצע מנסדורף תנועה מגונה כלפי קהל הצופים, התוכח מכוכסת עם השופט וגם דחף בגסות ילד שביקש חתימה. הדבר עלה לו בקנס של 500 דולאר.

שחר פרקים נוצח באותו שלב, בקלות ע״י אלוף אשתקד, בדר גילברט 6:1, 6:3. המדורג מספר אחד, ג'ימי קונורס נאלץ להתאמץ במערכה השניה מול המערב גרמני, מנסדורף וגלעד בלום את מקומם ברבע הגמר. מנסדורף עשה זאת בדרך הקלה, כשניצח את ברנשטיין 0:6, 2:6.

לפני שחקני הצי־הגמר בזוגות הכפיל הצבר הישראלי, גלעד בלום ושחר פרקים, שנבו במשחק מלהיב על הצבר, מנסדורף וג'רבי בייכס 6:4, 6:7, 6:4. שני הישראלים יתמודדו היום על הצבר השוודי, אנגל וניאל, שגבר על צלבה גליקסטיין והנס בייכל 3:6, 6:7.

במשחק חצי־הגמר השני, יתמודדו לוין וסקיין מדרום־אפריקה שגברו על הצבר הישראלי הצעיר, בראון וצ'רבין 6:1, 6:7, 1:6. כולם יפגשו הצבר פופ ואודבוקל, שגבר על הישראלים ברנשטיין ווייניפלר 1:6, 6:0.

ביום רביעי הבטיחו לעצמם עמוס מיכאל וסטנאפל 6:4, 6:2.

שאר המשחקים אפיינו בקרבות צמודים ונאים: פטר לונדגרין - ארדאורדו מאסו 7:6, 6:4; הוב ואורבוקל - ג'דמי בייכס 6:4, 6:7, 7:5; וולפגנג פופ - אנדריס קאסל 6:2, 6:4; קרייג קמפבל - סטפן אריקסון 6:4, 6:2.

הגרלה נוחה לישראלים בגביע דייוויס – יפתחו נגד איטליה

טניסאי ישראל יתמודדו נגד עמיתיהם האיטלקים בסיבוב הראשון של בית הגמר בגביע דייוויס. כך נקבע בהגרלה שנערכה בערב התג בלונדון. המשחק יערך באיטליה ואם תנצח בו ישראל היא עשויה לארח בסיבוב השני את הזוכה שתפתח את הופעתה במשחק בית נגד יוגוסלאוויה.

על הנייר זו הגרלה קלה יחסית לישראלים שכן איטליה אינה מאורות של הטניס העולמי. שחקני הנבחרת האיטלקית הם קאנו המדורג בסביבות המקום הי60 בעולם, קלאודיו פאנטה שנוצח השבוע ע״י עמוס מנסדורף ברמת השרון ופיסטולסי המדורג אי שם במקום הי100 בעולם.

שוודיה שתתמודד בחודש דצמבר נגד הודו בגמר של השנה תארח בסיבוב הראשון את נבחרתה של פרוגוואי.

אם תנצח תשחק בסיבוב השני עם המנצחת במפגש בין צ'כיה וארצות־הברית.

עוד יפגשו בפתיחות הבית העליון מקסיקו - אוסטרליה, שוויץ - צרפת, מערב־גרמניה - ברזיל, דנמארק - ספרד.

המשחקים יערכו בין הי5 והי7 בפברואר 1988.

ארה״ב הבאה שנשרה לבית התחתון לא תשחק בסיבוב הראשון של הבית האמריקאי כמו גם ארגנטינה.

למפעל תעשייתי באזור יהוד
דרושים
1. מהנדסי אלקטרוניקה
2. מהנדסי מכונות
3. מזכירה: ידיעות השפה האנגלית על בוריה, כולל הדפסה עברית אנגלית הכרחית.
אפשרי ללא נסיון. 5 ימי עבודה בשבוע
לפנות טלפונית 03-344144

דרוש
פסיכולוג
בעל תואר שני להפקיד מעניין במוסד ציבורי בעכו
תנאים מועדפים למועמד מתאים
לפנות טלפונית החל מיום א'
18.10.87 — 04-914052 04-913666

למפעל תעשייתי בת״א
דרושים
★ עובדים למכונות כיפוף
★ עובדים למכונות ריתוך
★ מסגרים רתכים CO_2
על המועמדים להיות בעלי ידע והבנה בקריאת שרטוט.
נא לפנות למדור כ״א
טל. 03-336721 החל מיום א'.

לחברה תעשייתית בת״א
דרושה
מנהלת חשבונות
סוג 2
(רצוי נסיון תעשייתי). שעות העבודה 9.00–17.00 או 8.00–16.00.
נא לפנות לת.ד. 30106 תל־אביב 61300
לידי גב' אורנה.

להאוהבים לעבוד קשה עם קהל
דרושים לנו
3 בחורים/ות
אחרי צבא לעבודה בבית בירה – מסעדה
• במשמרות, משרה מלאה/חלקית •
תנאים טובים.
המשרה למינימום שנה אחת.
הכשרה תינתן במקום
לראיון: 03-399791 ;03-245016

למרכז שקום מקצועי פ״ת
דרוש בדחיפות
מדריך מוסמך בתחום המתכת או החשמל
עם ידע כללי בענפים טכניים שונים
לפנות טלפונית:
03-9228151 03-9228757

למפעל תעשייתי גדול במפרץ חיפה
דרוש
אחראי למוסך
מהות התפקיד:
★ תיקוני מלגזות (דיזל ובנזין) וציוד כבד
הכישורים הדרושים:
★ תעודת הסמכה לאחריות למוסך.
★ נסיון בעבודות הנ״ל.
בדבר פרטים ובצרוף קורות חיים
נא לפנות לת.ד. 767 חיפה.

לקריה - חיפה
★ חמ"מניקים אמ"סניקים
בעלי נסיון במסוקים, לעבודה קבועה.
★ סכנאי חשמל חשמלאים ראשיים ומוסמכים
— לתפקיד אנשי שרות בחברת מעליות אתגית.
★ עובדים בלתי מקצועיים
לעבודות קבועות בחיפה וכרמיאל.
★ מנהח"ש עצמאי סוג 3 ומעלה.
חיפה, הרצל 22, טל. 04-672549, 04-642950

להברה מסחרית גדולה בענף הרכב
דרושים:

1. בוחן לרישוי רכב
מוסמך ע"י משרד התחבורה

2. פחחי רכב מנוסים
בעלי מקצוע בכל הרמות

תנאים טובים למועמדים המתאימים.
נא להתקשר לטל' 7550233, 7550755 – מיום א'

עבור חברה ארצית הנותנת שירות במערכות מתח נמוך
דרושים

טכנאי אלקטרוניקה

עם רכב
א. באזור הצפון (חיפה ועפולה)
ב. באזור באר־שבע

נא להפנות דחוף מכתבים עם מספר טלפון לת.ד. 29525 ת"א 61294

שיווק השירותים בע"מ

דרושים

מקדמי מכירות למחשבים ביתיים

לעבודה בשעות אחה"צ בסניפי ה"שקם"
★ הכרות עם מחשבי קומודור ומחשבי P.C
★ הכרת מחשב האמיגה – יתרון
★ נסיון במכירות – יתרון
★ גיל 16–25
★ עבודה באזורים: ת"א, ר"ג, בבעתיים, ירושלים, באר־שבע, ראשל"צ, רחובות, אשדוד, פתח־תקוה וחדרה

לפנות למוטי אדלר טל. 03־259415

ORS שרותי כח אדם

למחלקה המשרדית בתל אביב
דרושים

2. פקידת הנהלת חשבונות
– עם נסיון בהקלדת חומר למחשב
– רצוי נסיון בחשבש – מתחיל

קופאי/ת
– עם נסיון של 5־6 שנים
כל הצעות העבודה – באזור פ"ת.

תנאים טובים למועמדים המתאימים
או.אר.אס. [illegible] 134 תל אביב
03־202460
סודיות מובטחת

הטובים עובדים קבוע ORS

ORS שרותי כח אדם

למחלקה המשרדית בתל אביב
דרושים

★ **מזכירה עברית + קצת אנגלית**
– מזכירת מחלקה
– הדפסה על מעבד תמלילים וורד מגל
– שעות עבודה 08.00–15.00, ימי ו' 08.00–13.00
– העבודה בתל אביב

★ **מזכירה/עורכת פוליסות**
– נסיון בבטוח אלמנטרי חובה.
– חשוב פוליסות, הוצאת פוליסות
– נסיון בתביעות.
– מעט הדפסות בעברית.
– שעות עבודה 08.30–15.00, ימי ו' 08.30–12.30
– העבודה בתל אביב

★ **תמלילניות עברית ו/או אנגלית**
– על מעבד תמלילים. בקס, וונג, אפל, א־ב.
– במשרות מלאות, אפשרי גם אחה"צ.

★ **כתבנית אנגלית + טלקס.**
– עבודה עצמאית
– 4 – 3 פעמים בשבוע, שעות גמישות.
– העבודה בתל אביב

★ **מקבניות דיסקטים**
– לעבודה בשעות גמישות
– העבודה בתל אביב.

תנאים מצוינים למועמדים המתאימים
או.אר.אס [illegible] 134 ת"א 03־202460
– סודיות מובטחת –

הטובים עובדים קבוע ORS

דרושות/ים
לעבודה מיידית עונתית בהרצליה

עובדים

לפני או אחרי צבא במוכן למיון תוצרת באוירה צעירה ונעימה אפשרות לשעות נוספות ומשמרת שניה תנאים טובים.
לקבלת פרטים טלפון 052־557713/4/5

דרושה

משפחה אומנת
(בתשלום)

המסוגלת להעניק בית חם ואוהב לילד חריג בן שנתיים.
לפרטים נוספים נא לפנות ללשכה לשירותים חברתיים בעיר (לבקש את עליזה, רות ב. או יהודית) טלפון – 057־950620 בשעות הבוקר או ימי א' וג' אחה"צ 16.00–19.00

לחברה תעשייתית שיווקית גדולה
דרוש

איש כספים

כישורים נדרשים:
★ השכלה תיכונית לפחות.
★ ידע נרחב ונסיון בנושאי כספים.
★ יוזמה ופתיחות לשיתוף פעולה בפיתוח נושאים חדשים.
★ נכונות לעבודה מעבר לשעות המקובלות
★ אחריות ומהימנות.
★ כושר ניהול משא־ומתן.

אפשרות קידום לבעלי יוזמה ופוטנציאל ניהולי.
מועמדים מתאימים יפנו בכתב־יד בצרוף קורות־חיים ונסיון קודם אל ת.ד. 3953, פתח־תקוה 49517, עבור "איש כספים".
– סודיות מובטחת –

לירחון מקצועי יוקרתי
דרושות

1) מנהלות מכירות
נסיון קודם הכרחי.

2) מזכירה למערכת

לקביעת ראיון לפנות לענת או רינה 052־558289 052־544012

רשת בית YAMAHA

למרכז לחינוך מוסיקלי בדיזנגוף סנטר תל־אביב
דרושה

פקידה

★ גיל מעל 36
★ ידע בהנהלת חשבונות
שעות העבודה:
בימים: א'–ה', 09.00–17.00
ביום ו' וערבי חג 08.00–13.00
★
נא לפנות בטלפון: 03־288007 או 03־298251־2

סר תקשורת והתראה בע"מ

לאגף התראה
דרוש/ה

מנהל תפעול

כישורים:
מהנדס/הנדסאי אלקטרוניקה ★ נסיון בניהול מעבדה וטכנאי שרות ★ נסיון בהתקנות וניהול צוותי התקנות ★ שליטה טובה באנגלית ★ יכולת לימוד עצמי ★ יכולת פיתוח יחסי עבודה טובים ★ נסיון בתפקיד דומה בצה"ל – יתרון.

נא לפנות בכתב בצירוף קורות חיים לת.ד. 13022 תל אביב 61130 או טלפונית 03־492661 ליוסי טוך.

בית ברל

דרושים/ות

מזכירות

הכישורים הדרושים:
א. יכולת לנהל משרד באופן עצמאי.
ב. הדפסה טובה בעברית – הכרחית.
ג. ידיעת השפה האנגלית – יתרון.
ד. בוגרת י"ב שנות לימוד לפחות. עדיפות לבעלי השכלה רחבה.
המשרות: בחלקן מלאות והשאר משרות חלקיות עם אפשרות של עבודה בשעות גמישות.
● על המעוניינות העומדות בדרישות הנ"ל לפנות לקביעת ראיון, לאגף כח־אדם טל: 25151, 052־450952

מחסנאי

הכישורים הדרושים:
א. בעל נסיון מוכח בהפעלת מחסן.
ב. בעל רשיון נהיגה.
ג. עדיפות לבעל ידע בהפעלת מחשב.
העבודה בהיקף של משרה מלאה.
● על המעוניינים העומדים בדרישות הנ"ל לפנות לקביעת ראיון לאגף כח־אדם, טלפון: 25151, 052־450952

לבית־חולים "נאות מרגלית" ראשון לציון דרושים:

1. אחים/ות
2. עוזרת טבחית
3. עובדות ריפוי בעיסוק
4. כוח עזר עם נסיון

03־942863 מ־8.00–13.00

עבור לקוחותינו
דרושות:

1. משפטנית –
לתפקיד מזכירת אגודה מקצועית. התפקיד כולל גם עבודה אדמיניסטרטיבית.

2. מזכירה –
למשרד ראשי של חברה. מזכירות כללית, הדפסה עברית/אנגלית. בעלת הופעה. השתלבות בעבודת צוות.

נא להתקשר טלפונית אל הגב' חוה רודניק 03־497828 בימים א'–ה' מ־9.00 עד 13.00
– המודעה מתייחסת לשני המינים –

Dr. Fischer

עם הרחבת הפעילות במפעלינו בבני ברק
דרושים

פקידת רכש/יצור
הנדסאית תעשיה וניהול
רצוי בעלת נסיון בתחום

פקידה למחלקת התפעול
בוגרת תיכון, נסיון בעבודה מול מחשב, הדפסה עברית במעבד תמלילים, אריזה ואחראית המסוגלת לעבודה עצמאית. (התפקידים הנ"ל הינם למשרה מלאה, כולל יום ו').

נא לפנות בכתב יד בצרוף קורות חיים ונסיון מקצועי לת.ד. 39071 ת"א 61390 תוך ציון המשרה המתאימה.

דרושים

מחלקי גלידה לתקופת החורף

בכל חלקי הארץ להפצת מוצר צריכה מבוקש ביותר בתנאים מצוינים
★ הפצת המוצרים לא תפגע במכירה הרגילה של מוצרי הגלידה.
בפרטים לגבי איזור החלוקה, סוג הרכב, נסיון וקשרים לכתוב לת.ד. 30466 ת"א מיקוד 61303 – עבור מחלקי גלידה.

חברת מלונות דן בע"מ

למלון דן פנורמה תל־אביב
דרושים/ות
בנאי/שיפוצניק
חשמלאי/ת
צבעי/ת
נהג/ת עם רשיון ג' – לעבודה במשמרות
מלצרי/ות
מתאימים יפנו לאגף כ"א טל' [illegible]

ליפאורה יצרנית מיץ פז ושוופס
דרוש/ה

1. מוכרן/ית
כישורים נדרשים:
★ דינמי ונמרץ
★ מרכז למאמצים ואתגרים
★ רשיון נהיגה
★ גיל עד 32
★ השכלה אקדמית – יתרון
★ שעות עבודה לא שגרתיות

2. פקיד/ת התחשבנות
כישורים נדרשים:
★ השכלה תיכונית מלאה
★ רקע בהנה"ח – חובה
★ שעות עבודה לא שגרתיות
★ סבלנות – עבודה עם קהל

לפנות ביום א' לחנה או פרח 08־467151

להנעת השמירה

לסניף נתניה דרוש:

מפקח נקיון אזורי

★ בעל נסיון מוכח ★ יכולת ניהול צוות עובדים גדול

★ כושר ארגון ★ בעל רשיון נהיגה ★ בעל טלפון בביתו.

העבודה רבת אתגר ועניין, בלתי שגרתית ומצריכה והעוסק בה מסירות, מהימנות ושעות עבודה מרובות.

מועמדים תושבי נתניה והסביבה יפנו טלפונית לקביעת ראיון לנאוה 053־335753
סודיות מובטחת

לפנימיה דתית לבנות ברמת־גן
דרושה:

עובדת סוציאלית

03־725523

למוסד ציבורי ארצי בתל־אביב
דרושה

מזכירה

למשרה מלאה. הכישורים הדרושים:
★ בוגרת תיכון ★ ניסיון בעבודת מזכירות ★ הדפסה בעברית ★ אחריות מהימנות ודייקנות.
רק אם את עונה לדרישות הנ"ל פני לטלפון: 03־248261 עבור מזכירה

מאגרי אנוש בע"מ
שרותי כח אדם

דרושים
★ **הנדסאי/ טכנאי אלקטרוניקה**
נסיון באלקטרוניקה, שליטה באנגלית טכנית.
★ **מנהל/ת חשבונות**
מאיזור פתח תקוה, סוג 3, נסיון בתעשיה, למפעל קיבוצי. רצוי אשה בגיל 30–35.
★ **מנהל מכירות**
ניהול צוות סוכנים, נסיון בספרים – חובה.
כל העבודות קבועות
"מאגרי אנוש" – דרך השלום 20 תל־אביב 03־331657, 333420, 337578, 336079

תלמה

לסניף רמת־גן
דרושים

מובילים

בעלי רשיון נהיגה ג'
★ בוגרי 11 שנות לימוד
★ לאחר שרות צבאי
★ בריאות תקינה
★ מגורים באיזור ת"א – ר"ג
לפנות לאויל ברחוב היצירה 4 ר"ג בין השעות 9.00–12.00 ביום ו'.

לחברה המובילה בענף המדחסים, כלי עבודה וציוד פנאומטי
דרוש

איש מכירות

עם נסיון בענף
כישורים דרושים:
1. רקע טכני
2. ידיעת השפה האנגלית
3. רשיון נהיגה

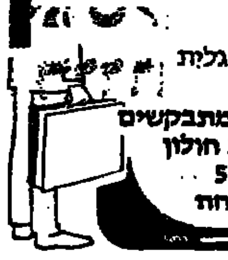

מועמדים מתאימים מתבקשים לפנות לת.ד. 214 חולון מיקוד 58101
סודיות מובטחת

א.ו.ת.
אספקה ותעסוקת כח אדם בע"מ

לחברת אלקטרוניקה גדולה
דרושים:
★ **מלחימות/ מחווטות**
★ **מבקרי איכות** ויזואלי
★ **מזכירה** מנוסה + עיבוד תמלילים מעל גיל 35
★ **טכנאי/הנדסאי** מנוסה במכשירי S.S.B
★ **מהנדס/הנדסאי ייצור** מנוסה + ידיעה טובה באנגלית

עברנו למשרדנו החדש ברח' פרץ 6, ת"א – טל': 371470, 03־371465
נא להתקשר החל ביום א'.

תכונות
מחשבים ותקשורת (1986) בע"מ

מקבוצת מפעלי ת.כ.ן נמצאת בתנופה ולכן:
דרושים לנו – למשרה מלאה 5 ימים בשבוע

1. אנשי מכירות:
למיקרו מחשבים וציוד הקפי
★ הכרה וידע במיקרו מחשבים, מסופים ומדפסות ★ הבנה בתוכנה ובתקשורת ★ התמצאות בשוק המחשבים ★ נסיון מוכח במכירות.

2. טכנאי/ת הנדסאי/ת
לצוות השרות
★ נסיון הכרחי באחזקת מחשבי PC מסופים ומדפסות ★ יכולת קריאת חומר טכני באנגלית ★ רשיון נהיגה

3. פקידת יבוא ואדמיניסטרציה
★ נסיון מוכח בהליכי יבוא ★ יוזמה, כושר אירגון ויחסי אנוש טובים ★ ידע בהפעלת טלקס ★ אנגלית על בוריה

על המעונינים לפנות בצרוף קורות חיים וציון מס' המשרה ל: תכונות בע"מ היצירה 29 רמת־גן 52521
סודיות מובטחת

לכתר–פלסטיק
דרושה

קלדנית/פקידה

משרה מלאה, 6 ימי עבודה
מועמדות מתאימות יפנו
לטלפון: 03־639281 אפרים

צעירים/ות

בוגרי צבא, בואו לתקופת התנסות וקליטה
בקיבוץ אילות
3 ק"מ צפונית לאילת
אנו מציעים לכם הסדר כיווד הכולל עבודה בתעשית המתכת, פעילות והשתלבות בחברה ובתרבות במשק לתקופה של שנה שבסופה תקבלו מענק כספי
לפרטים וקביעת ראיון נא להתקשר אל: אמנון או חזי – טל' 059־78187/8/9
מכתבים: קיבוץ אילות ד.נ. אילות 88805

ORBIT ADVANCED TECHNOLOGIES LTD

דרושות

מלחימות –

עם נסיון באינוך מעגלים מודפסים לציוד תעופתי
נא להתקשר טלפונית ל 053־333247 או לשלוח פרטים ונסיון קודם לת.ד. 3171 נתניה

למפעל תעשייתי בגוש דן
דרושים

מכונאי רכב
(כל הסוגים)

מכונאי מלגזות

★ בעלי רשיון נהיגה – רצוי 03
★ הכשרה מקצועית מתאימה ונסיון קודם
★ מגורים באזור גוש דן
המתאימים יפנו למחלקת כח אדם ☎ 03־7552356/5

למפעלי ויטה – טית בית
דרושים

1. אנשי מכירה במרכז הארץ
בעלי נסיון בשטח המזון
אנשי יוזמה וחריצות (עצמאים ושכירים)

2. נהגים מחלקים
(רשיון ג')

לפנות טלפונית 03־913191
03־906175

דרושים

ניצנים

לתוכנית אפוליטית, עצמאית לשיתוף פעולה יהודי־ערבי באמצעות עבודה קהילתית
כישורים: – ישראלים מעל גיל 22.
– תואר ב.א. או מקביל.
– נסיון בהדרכה, חינוך, ספורט, אומנות.
תנאים: – מלגה חודשית.
מגורים בקהילת העבודה, הדרכה.
טל. 03־656525 03־675995

לחברה תעשייתית גדולה
דרושה

אחראית יחסי ציבור ופרסום

הכישורים הדרושים:
נסיון קודם של 5 שנים לפחות בעבודה בתפקיד דומה
או בקבוצה ביחסי ציבור ובמגע עם קהל או כתקציבאית במשרד פרסום.
העבודה בתל־אביב.
נא לפנות בכתב יד בצרוף פרטים אישיים ונסיון קודם לת.ד. 20127 ת"א
סודיות מובטחת

אסטרונאוטיקס

דרוש

מהנדס אלקטרוניקה בכיר
(משרה 205)

כישורים:
★ נסיון בתכנון מעגלים סיפרתיים מהירים
★ כושר ניהול צוות
★ נסיון ב־E.C.L – יתרון
5 ימי עבודה בשבוע
תנאים נאותים למועמד המתאים
המשרה המוצעת מיועדת לגברים ונשים כאחד
סודיות מובטחת
לפנות לאסטרונאוטיקס, אגף הארגון, רח' הירקון 23 בני ברק, ת.ד. 882, מיקוד 51261 או טלפונית 03־784212

לחברה גדולה ברמת־גן
דרושה

טלפנית/כתבנית

אנגלית ועברית על מעבד תמלילים
רצוי ידע בהפעלת טלקס
ל־6 ימי עבודה + שעות נוספות
להתקשר לטלפון: 03־7510905 מיום א'

א.ת. זהבי בע"מ

לאולם תצוגה דרושה

אשת מכירות נמרצת

★ נסיון מוכח במכירות
★ הבנה וידע בענף הבניה
★ לחצי משרה בשעות אחה"צ.
טל' 03־225670, 03־243048 למיכל

למוסך מרכזי לרכב בתל־אביב
דרושים:

★ **מנהלי עבודה**
★ **בוחנים**
★ **מפקח מוסכים**

בעלי נסיון קודם ותעודות נא לפנות לשהן, הנוטרים 11 חולון, מיקוד 58282 עבור "כוח אדם" ולציין טלפון להתקשרות

למפעל עתיר ידע בתחום האלקטרוניקה
דרוש

הנדסאי / טכנאי אלקטרוניקה

עם נסיון בעבודה בהתקנות ובדיקות סופיות של מערכת C.N.C + ידע במיקרו פרוסוסרים (85, 80) ומערכת סרוו ובקרה
להתקשר טלפונית 03־9222881 ליוסי

לחברת מזון בתל־אביב
דרוש

מהנדס מכונות
לתפקיד מנהל טכני

הכישורים הדרושים:
★ יכולת אירגונית
★ ידע והבנה טכנית
★ כושר ניהול צוות
★ נסיון באחזקת שבר והתגברות על תקלות מכניות.
לפנות בכתב בצרוף קורות חיים לת.ד. 20127 ת"א עבור "מנהל טכני"

לחברה מובילה בענף השילוח הבינלאומי
דרושים:

★ **איש מכירות**
עם נסיון
★ **פקידה**
למחלקת שרות ללקוח אנגלית הכרחית.
לצרוך תאום ראיון נא להתקשר 03־375211 לענת / יחיאל.

לחברת יעוץ קצב מהנדסים יועצים בע"מ

דרושים

מהנדס ייצור
הנדסאי ייצור

לקביעת ראיון טלפון
03/740619 03/771082

לחברה מובילה בתחומה
דרוש

מנהל סניף דרום

כישורים נדרשים:
★ ידע ונסיון של 3 שנים לפחות בתחום הניהול והארגון
★ בעל השכלה מתאימה בתחום הניהול והשיווק
★ נסיון מוכח בניהול מחסן, צוות עובדים ואנשי מכירות
★ גיל 30 עד 40, רצוי תושב באר שבע והסביבה.
– ● –
מועמדים רציניים העונים לדרישות הנ"ל מתבקשים לפנות בצירוף קורות חיים לת.ד. 1334 תל־אביב מיקוד 61013 עבור ו'/3171

هكذا من الأصل

هكذا من الاصل

מילא
מרכז ייעוץ למשאבי אנוש

עבור אחד מלקוחותינו
חברה מסחרית גדולה בגוש דן
דרושה
מזכירה בכירה
למנכ"ל

כישורים נדרשים:
- ★ שפת אם אנגלית.
- ★ נסיון קודם בהפעלת משרד ממוכן גדול - הכרחי.
- ★ ייצוגית ובעלת כושר ארגון מעולה.
- ★ יכולת נסוח והבעה בעברית ובאנגלית.
- ★ הדפסה עברית אנגלית במעבד תמלילים.

מועמדות מתאימות יפנו בכתב יד בלבד לת.ד. 22511 תל אביב, עבור משרה 307, בציון קורות חיים מפורטים.

- סודיות מובטחת -

גיוס עובדים • מבדקים • ייעוץ והכוון תעסוקתי • ייעוץ ופיתוח ארגוני

ב.י.פ BIP
"יישומים פסיכולוגיים" בע"מ INSTITUTE OF PSYCHOLOGY...

לאחד מלקוחותינו
תשלובת תעשייתית גדולה
במרכז הארץ המיצרת
מוצרים בתחום המתכת
דרוש/ה

מומחה לשיווק בינלאומי
למשרה רבת־אתגר

תחומי פעילות
1) איתור, ניתוח ופיתוח שווקים חדשים למוצרים סכנים תעשייתיים 2) עריכת סקרי שוק, בעיקר בארה"ב ואירופה. וניתוח נתונים 3) עריכת ספחת טכנית־מסחרית ופרסומים למוצרים 4) ארגון מערך שיווק בארצות היעד.

כישורים:
1) מהנדס מכונות או אוירונאוטיקה 2) 5 שנות נסיון בשיווק 3) שליטה מלאה באנגלית 4) חוש וידע מסחרי.
התפקיד כרוך בנסיעות לחו"ל

נא לפנות בכתב יד ל
ב.י.פ. יישומים פסיכולוגיים בע"מ
ת.ד. 26004 ת"א מיקוד 63902
סודיות מובטחת

לחברה לניירות ערך
דרוש
מנהל תיקי השקעות
בעל נסיון

נא לפנות בצרוף קורות חיים בכתב־יד לת.ד. 31296 ת"א עבור מס 150

יעל תכנה ומערכות
בית התכנה העצמאי הגדול בישראל

דרושים/ות
אנשי מכירות
נדרש - נסיון מוכח בקידום ובמכירת תוכנה (פרוייקטים ומוצרים).
יתרון - רקע במחשבי I.B.M. ו־DIGITAL, רקע בניתוח מערכות וניהול פרוייקטים.

נא לשלוח קורות חיים ל- כח אדם.
רחוב גורדון 22, נתניה 55865

לחברת ביטוח גדולה בת"א דרוש:
חוקר להקמת מחלקת חקירות
הכישורים הדרושים: נסיון ועבודה במשרד חקירות לפחות 5 שנים. נסיון וידע מקיפים בטיפול בתביעות גוף ובתביעות אחרות הקשורות לביטוח.
נא לכתוב לת.ד. 36872 ת"א
מיקוד 61368
– סודיות מלאה מובטחת –

עירית לוד
המחלקה לשרותים חברתיים
דרושים

א. מרכז קבוצה טיפולית
פרויקט יחודי לטיפול בנפגעי סמים
דרישות התפקיד: עובד סוציאלי או בוגר מדעי החברה. נסיון מוכח בטיפול פסיכוסוציאלי וקבוצתי. עדיפות לרקע של טיפול בנפגעי סמים

ב. עובד קהילתי – עובד סוציאלי או בוגר מדעי החברה
תנאי שכר נאותים (כולל אחזקת רכב)
בדבר פרטים נא לפנות למחלקה רחוב דני מס. 5, טלפון 08-224388, 08-259938; בשעות הערב 03-9228185 אהרון

מקסים לוי, ראש העיר

שופר־סל
קסיף – חברה בת של שופר־סל לאספקת תוצרת חקלאית
דרושים/ות:

★ עובדים לא מקצועיים
לעבודה בשעות הלילה במחסני חברת „קסיף".
תנאים טובים.

★ פקידות
להנה"ח ולעבודות משרד לשעות עבודה רגילות

נא לפנות ישירות לשלמה במשרדי חברת „קסיף" – רח' הכישור 10, אזור התעשיה, חולון,
בין השעות 9.00–12.00
אוטובוסים: דן – 1, 3, אגד – 94, 96.

קופת חולים מכבי
דרושים
רופאים מומחים
למשרות הבאות:

1. **רנטגנולוג** למשרה מלאה בסניף רמת־גן.
2. **קרדיולוג** למשרה מלאה בסניף רמת־גן.
3. **רופא ילדים** לחצי משרה בכפר־סבא.
4. **רופא ילדים** באילת למשרה מלאה.
5. **רופאים כלליים** לאזור המרכז.
6. **רופאי ילדים** לאזור המרכז.

- המעוניינים יפנו בכתב למרכז קופ"ח „מכבי" רח' בלפור 10 ת"א עבור סגל רופאים או טלפונית – טל' 03-292911 שלוחה 224 או 269, לגב' אבני או למר לוי.

גיל אורנים
דרושים צעירים וצעירות
לאחר שרות צבאי
לעבודת מלצרות
- יתן קודם - לא הכרחי • לימוד במקום
- בגמן ההשתלמות שכר נאה
- ראיונות: יום א'-ג' 10.00-16.00

גיל אורנים
רח' גורדון 34
(פינת דב הוז)
תל־אביב

RAD
data communications ltd.

דרושים:

1) **טכנאי/ת אלקטרוניקה/אלקטרונאי** - למעבדת בדיקות סופיות, אחרי שירות צבאי, בעל/ת נסיון קודם בתיקון כרטיסים.
2) **מבקר/ת איכות** - בעל/ת נסיון של שנתיים לפחות בבקורת איכות, קריאת שרטוט הרכבה, רצוי גם שרטוט חשמלי, הכרת רכיבים, רשימות חלקים.
3) **פקידה למחלקת דוקומנטים** - בוגרת תיכון, אחרי שירות צבאי - רצוי נסיון בעבודה עם מחשב.

תחילת עבודה מיידית
א'-ה' 07:30-17:00

נא לפנות החל מיום א', 18.10.87, בשעה 08:00 למחלקת כח אדם, טל. 03-498811 ולציין את המשרה המבוקשת.
פניות בכתב ניתן לשלוח לרחוב הנחושת 8, תל־אביב 69710
כל הפונים ייענו ••• סודיות מובטחת

רד תקשורת מחשבים בע"מ... חברה צעירה ודינמית...
אנו מפתחים, מייצרים ומייצאים מוצרים ומערכות בתחום תקשורת מחשבים

לתעשיה הצבאית באזור המרכז
דרושים/ות

01/62 עובדי ייצור *בלתי מקצועיים*
לעבודה במשמרות:
דרישות המשרה:
1) 10 שנות לימוד לפחות
2) לאחר שירות צבאי.
3) בריאות תקינה (פרופיל 72 ומעלה).

01/62 עובדות ייצור
דרישות המשרה:
1) 10 שנות לימוד לפחות
2) בריאות תקינה

מועמדים העונים לדרישות המשרה מתבקשים לפנות ליחידת התעסוקה של התעשיה הצבאית, רחוב הארבעה 16 תל־אביב, בימים א' – ה' בשעה 8.00 בבוקר. נא להביא תעודת זהות, פנקס מילואים ותעודת שבוי ו/או תעודת פטור.
על כל עובד/ת יהיה להצטייד במועד מאוחר יותר בטופס שליחה של שירות התעסוקה במקום מגוריו.
(הסעות למפעל וחזרה מבנימינה בצפון עד אשדוד בדרום).

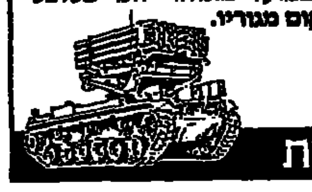

התעשיה הצבאית

למוסד ממלכתי בת"א
דרושים
דוברי רוסית
- ★ גילאי 21–32
- ★ מעורים היטב בחיי הארץ לאחר שירות צבאי מלא
- ★ בעלי השכלה תיכונית מושלמת (עדיפות לאקדמאים)
- ★ כושר הבעה טוב בעברית בכתב ובע"פ

המתאימים ישולבו בעבודה קבועה ובמישרה מלאה.
- מעוניינים העומדים בדרישות לעיל יפנו בכתב לת.ד. 17224 מיקוד 61170 ת"א עבור דוברי רוסית ויצינו קורות חיים ופרטים אישיים מלאים כולל מס' טלפון ומס' ת"ז.
– פונים מתאימים ייענו –

DataRich U.S.A.
מתכנתים מבריקים
לעבודה מידית בארה"ב
בנושא:
NATURAL ADABAS CICS, ADABAS, IDMS, DB2

- 2-5 YEARS DATA PROCESSING EXPERIENCE REQUIRED
- ACADEMIC DEGREE PREFERRED
- ASSIGNMENTS IN N.Y.C. AREA
- ALL WORK PERMITS ARRANGED WHILE IN ISRAEL

Our DataRich Representative will be in Tel-Aviv October 25th to the 28th. To schedule an interview time please call Leah the week of October 18th to 22nd between the hours of 12:00 noon and 9:00 P.M. at 06 371694.

U.S.A.

למפעל תעשייתי בגוש דן
דרושים
נהגי סמיטריילר
- ★ בעלי רשיון גורר תומך
- ★ לאחר שרות צבאי
- ★ מגורים באזור גוש דן

המתאימים יפנו למחלקת כח־אדם
טל: 03-7552356/5

דפי זהב
דרושים נציגי/ות מכירות
לסניפנו ב: ירושלים, חיפה, ת"א
- יכולת התבטאות שוטפת
- רצון להשקיע בתמורה נאותה
- גילאי 24–37
- הופעה נאה.
- בעלי רכב פרטי.

למתאימים:
קורס באומנות המכירה כהכשרה ע"י החברה
משכורת + עמלות + בונוסים + הוצ' רכב

לקביעת ראיונות: נא לפנות טלפונית
החל מיום א' לסיגל
03-7522215,6,7,8

ההסתדרות הציונית העולמית
המחלקה לחינוך ולתרבות בגולה
המדורים לנוער ולסטודנטים

לסמינרי התורף של המחלקה דרושים:

מדריכות ומדריכים כדלקמן:
1. לקבוצת התלמידים מדנמרק – מדריך ומדריכה דוברי דנית. העבודה מיום 15.11 ועד 15.12;
2. לקבוצת התלמידים מדרום אמריקה וברזיל – מדריכות ומדריכים דוברי ספרדית, פורטוגזית ואנגלית.

הקבוצות יגיעו ארצה באמצע חודש דצמבר וישהו בארץ בין 1 – 7 שבועות.
הכישורים הדרושים:
- ★ נסיון בהדרכה וידיעת אחת השפות הנ"ל
- ★ לאחר שרות צבאי או לאומי
- ★ גיל 21 – 28
- ★ (קבוצות מסוימות מעדיפות בעלי רקע מסורתי)

העבודה הינה בתנאי פנימיה ואינה מומלצת לבעלי משפחות

מורי דרך ומדריכי ידיעת הארץ
דוברי אחת השפות ספרדית, אנגלית, פורטוגזית, דנית

חובשים מוסמכים לטיולים

מועמדים למשרות אלה מתבקשים להתקשר
בימים א' – ה' בין השעות 9.00 – 14.00
לטלפונים 02-714950, 02-714560

שושו

לסניף "תנובה" פתח־תקוה
דרושים:
מפיצים
לחלב ותוצרת חלב
הכישורים הדרושים:
- ★ רשיון נהיגה למשאית
- ★ ידע בנושא שיווק מוצרי מזון
- ★ כושר גופני טוב
- ★ ידיעה טובה בחשבון

תינתן עדיפות למועמדים בעלי נסיון מעשי בחלוקת מוצרי מזון.
התחלת העבודה: משעה 03.00 בבוקר.

מועמדים מתאימים, תושבי פתח־תקוה וסביבתה הקרובה, מתבקשים לפנות אישית למחלקת המכנון סניף "תנובה" פתח־תקוה, רח' זאב פיינשטיין פ"ת (ליד הפרשוק פ"ת) למר צבי דגמי. נא להתקשר טלפונית לתיאום פגישה בטלפון 03-906591, 03-902285.
– סודיות מובטחת –

לסטודיו לגרפיקה דרושים

★ מזכירה
עם נסיון בניהול משרד ובעבודה עם קהל למשרה מלאה.

★ שליח
עם רשיון לטוסטוס.
03-7510596, 03-7510641

למוסד ממלכתי דרוש
נהג
הנתונים הדרושים:
- ★ לאחר שרות מלא בצה"ל כנהג (רשיון ב')
- ★ בריאות תקינה.
- ★ גילאי 21–24.
- ★ תושב כפר־סבא או רעננה.

עדיפות תינתן לבוגרי 12 שנות לימוד בעלי רקע טכני.

מועמדים מתאימים העונים לדרישות לעיל יפנו בכתב לת.ד. 39888 תל־אביב (מיקוד 61398), עבור דפנה ויציינו קורות חיים ופרטים אישיים מלאים כולל מ"ס ת.ז. וטלפון.
פונים מתאימים ייענו.

לחברת הפצה כלל ארצית בתחום מוצרי צריכה
דרוש
מנהל אדמיניסטרטיבי
הכישורים הדרושים:
1. נסיון בהפעלת צוות עובדים גדול
2. ידע ונסיון בנושאי מחשב, ניהול מלאי, דוחו"ת, כספים וכו'
3. נסיון בניהול מחסנים בהיקף גדול

מועמדים המתאימים יפנו בכתב בצרוף קורות חיים אל: ת.ד. 729 ת"א 61007 עבור „מנהל".
רק פניות מתאימות תענינה.
– סודיות מובטחת –

קלדניות מסוף
אנו זקוקים דחוף לקלדניות טובות לעבודה במשמרות בוקר או אחה"צ, למקומה מסודרת.
תנאים מצויינים מובטחים: כולל כל התנאים הסוציאליים, כולל. פנו אלינו, א'-ה' 08:00-14:00.

מנפאואר MANPOWER
החברה הגדולה בעולם לעבודה זמנית
תל־אביב: אידלסון 13, טל: 03-298877
ירושלים: החבצלת 5, טל: 02-233436
חיפה: העצמאות 104, טל: 04-530051
באר־שבע: רמב"ם 31, טל: 057-79523
רחובות: הרצל 190, טל: 08-461717

RAD
data communications ltd. Join our
International Marketing Team

If you have:
- Formal education in Electronics
- Background in Data-Comm
- Experience in International Sales and Marketing of high-tech equipment
- Fluent English (additional languages-an advantage)
- Formal degree in Marketing / Business Administration

5 days work week-full time
Please address all inquiries in writing to our Personnel Dept, 8 Hanechoshet st. Tel-Aviv 69710.
All applications will be promptly replied to.
confidentiality assured

רד תקשורת מחשבים בע"מ... חברה צעירה ודינמית...
אנו מפתחים, מייצרים ומייצאים מוצרים ומערכות בתחום תקשורת מחשבים.

למוסד ממלכתי
דרושים קציני מילואים
בדרגות: סגן, סרן, רב־סרן

אנו מציעים לך –
- ★ עבודה בעלת ענין ואתגר, הכרוכה בניידות.
- ★ לימוד השפה הערבית.
- ★ תנאי שכר טובים ותנאי שרות מיוחדים (לרבות רכב צמוד בתום ההכשרה).
- ★ עבודה קבועה.
- ★ מסלול קידום רחב ואפשרויות להתפתחות עפ"י כישורים.

אם גילך בין 23–31, השכלתך לפחות תיכונית מושלמת ובריאותך תקינה –

פנה נא בכתב לת.ד. 33171 ת"א (מיקוד 61231) עבור כ"א, בצירוף תולדות חיים ופרטים אישיים (כולל מספר ת"ז וטלפון).
פונים מתאימים ייענו.

יותר טוב מנפאואר
לסניף תל־אביב
המחלקה המשרדית
בן־יהודה 12, א'-ה' 08:00-14:00
טל: 284128, 03-298877
דרושות
כתבניות עברית־אנגלית
בעלות נסיון בלבד.
שליטה טובה בשפה האנגלית. אפשרות לעבודה בשעות גמישות ומשרות חלקיות.
תנאים טובים למתאימות.
למתאימות יתנן קורס עיבוד תמלילים – חינם.
פנו אל מנפאואר בהקדם – זה משתלם!

מנפאואר MANPOWER
החברה הגדולה בעולם לעבודה זמנית
ירושלים • תל־אביב • חיפה
באר־שבע • רחובות

מדליון הכסף
ניתן כאות
הוקרה
והכרה
למצטיינים
שבין עובדי
מנפאואר

לחברת DECISION SYSTEMS ISRAEL
dsi

דרושים לעבודה באירופה:

- *● אנשי תכנה - להדרכת לקוחות*
  - ★ נסיון מעשי בהדרכה.
  - ★ עבודה מעשית בסביבת UNIX
- *● איש תכנה לעבודה על פרוטוקול תקשורת TCP/IP*
  - ★ הכרת TCP-IP
  - ★ הכרת BERKLEY SOCKET INTERFACE
  - ★ נסיון עם 82586 LCC
  - ★ הכרת מערכת הפעלה UNIX
- *● מהנדס אלקטרוניקה לפתוח כרטיס CPU מבוסס על מוטורולה 68030*
  - ★ נסיון בפתוח כרטיסי אלקטרוניקה
  - ★ הכרת 68020
  - ★ הכרת UNIX

לקביעת פגישה נא להתקשר לטלפונים: 773337, 773780, 777469, 03-773936
או לפנות בכתב, בצרוף קורות חיים לחברת DSI, ת"ד 853, מיקוד 53108 גבעתיים.

לתעשיה הצבאית בירושלים
דרוש/ה
מהנדס תעשיה וניהול
לתפקיד בכיר

בעל נסיון של 8–10 שנים לפחות בתחומים:
שכר־עידוד, ארגון ושיטות מערכי ייצור של מפעלי מתכת בטכנולוגיות מורכבות של מוצרים תעופתיים ומכניקה עדינה.
למועמדים מחוץ למרחב ירושלים – יינתן סיוע זמני בדיור.

לפנות: בטלפון: 02-535161, כח־אדם.
בכתב: ת.ד. 1505, ירושלים 91014, כח־אדם.

דירות

וילות ובתים

קבוצת קוני היל האויר מתארגנת לבניית שכונת וילות בגן־יבנה, בדבר פרטים: 08-536474 בע־רב לאבי (30215)

בפ"ת בבני־גנים קוטג' יפהפה +תוספת 5 חדרי שינה. 03-906132 ,03-9234503 (29811) 03-9224503

חברת הירקון בע"מ מ־ציעה למכירה "בליוי־רוקה" תוכנית ל' רוז בגולא דירות 4½, 5½ חדרים ופנטהאוזים. לפרטים משרד אוזון רובינשטיין (בני ברק), אוזנות בית 6 ת"א שיכון 03-656050 ע־רים, להרדיה 58 ירי־אליהו, טל. 03-390721 (16167)

ת"א־יפו

דירות למכירה 4 חדרים ויותר

בהרצליה־פיתוח, בית מ־מאר, בבניה, מיקום מ־עולה. 450 מ"ר, 380 בנוי, קרקע מהבעלים 052-570413 (12853) 052-575720

ברמת־אביב: 5 אקסלו־סיבים מ־136,500 ב־תוספת מע"מ אפשרות לתשלומים נוחים "איש־קו" "ISCO" 03-426293-4-5-6 (29283)

בצפון ת"א בבניה מג־דל מגורים מבואר למכי־רות דירות 5 מרווחות בגובה מיוחד הבולל מבוקשה מתוחות בריכת שחיה חניון תת קרקעי, מגורי שכבי מיוחד ועוד. משרד מכירות בלעדי "בית וגן" 03-496753 (14451)

בסביון להשכרה וילה חדשה ומסודרת בלעדי "לשומי" 03-346441 (25079)

בשטחתיקון פנים 4 חדרים מרפסת בחוזר ... (21108)

דירות למכירה 3–3½ חדרים

דירות למכירה 2–2½ חדרים

בפ"ת יהוד קפלן 4 די־רות אחרונות בנות 4 4½ חדרים בהנחות מ־יוחדות. טל. 03-390721 (16240)

בפתח־תקווה, דירת גג 3½ + 2, איזור שקט (6171) 03-9322290

בגבעתיים!! לדירת גן אקסקלוסיבית!! 165 ,03-256183 .135 מ"ר (14605) 03-218894

ברמת השרון 7 חדרים 230 מ"ר גן, 400 קרקע בשכונה מ־מועדפת, מרכז 03-7512639 (19097) 03-429115

בכפר־ליצין במערב קוטג' 7 חדרים לבניה, ...דולר 230,000 (30285) 03-9662278

בשכונת יזרעאל מחירון מנג־דל 4 בשלב 24 ק"מ די־רה יפהפיה מתוחות על השימליכים, בניה שלם ובניית שחיה 03-281145-6 (27680)

בשיכון ל' דירות אחרונות לאיכלוס מיידי 5 חדרים ... לפר־טים: חברת "אגיב" (16561) 03-7512203

למכירה בהרצליה פי־תוח וילה מפוארת +יחידה נפרדת (14199) 052-570970

בגבעתיים לידינה 4 ,... קווטג' 6 ... (27294)

בוכרון־יעקב קוטג' שורי +בריכה שחיה גן שחמה 180,000 ש"ח (27595) 052-70669

פטיו 5+ מרפסת 11+ חצר+ תוספות רבות, 057-88606 $50,000 (29782)

מבקש נכסים

לוינוח"ח. לבניה בהו־דשון 2 קוטג'ים 5+ די־רות חדר על הגג, נודאו 14 בניה, ... (30100)

דירות בשכירות

קואון 4 משופצת קומה גבוהה בלעדי ליקסון 03-346441 (17442)

בשכונת לינוקי 2 חדרים, ק"מ, דיור ... 03-232536 03-221417 (21870)

חנויות־בתים

דירות למכירה 1–1½ חדרים

שטחים

דירות למכירה 4 חדרים ויותר

דירות למכירה 3–3½ חדרים

דירות גג

מטב תל־אביב מזכירה לעבודה מעניינת ומגוונת, משרה חלקית, לפנות - המלצות לרחוב שפינוזה 27 ת"א טלפון 03-244707 ,235987

דרושה מורה לתדמתנות לשעת בוקר וצהר"ב טל. 03-243428 ,03-228545

בתיש־יבולה (יסבורג) קווטג'ים מפוארים בשלבי בניה "אקו" (13278) 03-442347

דירות בתי שנה

דירות להשכרה

חדרים מרוהטים

משרדים

להשכרה 10 חדרים ב־דיזנגוף +מיזוג +טלפו־נים 03-456384 (24406) 03-824530

דרך־הרצליה/ אבן־גבי־רול/ רוטשילד. 200־2000 מ"ר. "נ.ת.מ.נב־סים" 03-372169 (16394)

בהזדמנות!! להשכרה מול הקניון בר"ג 400 מ"ר ו־1000 מ"ר לתצוגה ומ־שרדים בלעדי "לרשף נכסים" 03-5742777 (23284)

בצפון תל־אביב בבנית שני דופלקסים "תל־גד" 03-299674 03-883760 (13935)

עסקים

בקוש דירות

דירות בשכירה

תנורים לבישול ואפיה מתאים לבתי אוכל נדר־לים וקונדיטוריות במב־צע גדול 03-5510432 (16570)

PEER ENTERPRISES INC. P.O.BOX 3326 NEW-YORK N.Y. 10185 U.S.A.

מבני תעשיה

בחולון, ראשל"צ / ובת־ים 500־3,000 מ"ר. "נ.ת.מ נכסים" (29666) 03-372169

מגרשים

למשקיעים דרושים מגר־שים בבסף/קומבינציה בראשל"צ ת"א "סיון נכסים והשקעות" (29638) 03-941352

למכירה או לשותפות מתפרה גדולה בדרום ת"א עם 25 מכונות וצר־ות, שולחן גזירה ופריסה עם חוג לקוחות. (12960) 03-837724

מחסנים

אולמות

חנויות

בגן־יבנה במרכז לבניה מיידית לוילות 17,200 דולר +מע"מ, 2000 במ־זומן והיתרה במשכנתא, במשרד: 08-574335 בערב: 08-574823 (27588) 08-574587

בת"א למסחר ושיווק, 70־200 400 מ"ר "נ.ת.מ. נכסים" (7149) 03-372169

בגן־יבנה במרכז לבניה מיידית לוילות 17,200 דולר+ מע"מ, 2000 במ־זומן והיתרה במשכנתא, במשרד: 08-574335, בערב: 08-574587, משרד 08-574823 (23778)

חברה לבניה ותיקה מ־עוניינת במגרשים למגו־רים באיזור המרכז (23494) 03-991343

هكذا من الاصل

صكنا من الاهل

חדשות • חדשות • חדשות • חדשות • חדשות • חדשות • חדשות • חדשות • חדשות

שבעה איגודים אקדמאיים יתאמו צעדים ביום א'; זעם על התעלמות

מאת חיים ביאור
כתב "דבר" לענייני עבודה

ראשי שבעה איגודים אקדמאיים יתכנסו מחרתיים בבית ההסתדרות הכללית בתל-אביב כדי לתאם את צעדיהם לאחר חתימת הסכם השכר בשירות הציבורי שהם מסרבים להצטרף אליו.

האיגודים המייצגים את המהנדסים, האקדמאים במדעי הרוח ומח"ר, המורים בבתי הספר העל-יסודיים, הסגל האקדמי באוניברסיטאות, העובדים הסוציאליים, הטייסים והחוקרים במערכת הביטחון – משתפים פעולה ביניהם במסגרת המכונה "פדרציה". הפגישה מחרתיים בין ראשי האיגודים היא אומנם שגרתית, אך גם אמורה להחיש את תהליך הפיכתה של ה"פדרציה" לגוף פעיל.

סגן מזכיר הסתדרות המהנדסים, אלי בהריקגן, מסר כי עד כה טרם ענה האוצר לדרישת ההסתדרויות של המהנדסים, הסכנאים האקדמאים במדעי החברה והרוח לפתוח במשא ומתן על הסכם שכר נפרד. ההסתדרויות אלה אינן מסתפקות בתוספת השכר האחידה שתשולם בעקבות הסכם המסגרת.

יצויין, שלפני יותר משבועיים הן הכריזו על סכסוך עבודה הוד איום לנקוט שיבושים במשק לאחר תקופת צינון.

בקרב שלושת האיגודים שוררת התמרמרות על כך ש"האיגודים המקצועיים הפאראמדיקאיים זכים לכך שיישבו אתם למשא ומתן, אך מאתנו מתעלמים".

נראה שהאיגודים האקדמאיים ממתינים לראות את תוצאת המאבק של עיתונאי רשות השידור לפני כיתולים על צעדיהם.

נהגי "פגע וברח" ממיטים על עצמם צרה גדולה גם אם לא גרמו התאונות

מאת יוסי ליבוביץ' סופר "דבר"

נהגים המעורבים בתאונות דרכים שבהן נפגעו הולכי רגל או רוכבי אופניים, נוהגים בתקופה האחרונה לברוח ממקום התאונה. כעבור זמן אוכבם הם נעצרים לחקירה, אך אז מתברר, על פי רוב, שהם אינם אשמים בתאונה, אבל מובאים למשפט על עבירת "פגע וברח", שהיא עבירה חמורה מסוג פשע.

ממצא זה מתברר במהלך חקירת מספר רב של תאונות דרכים שארעו באחרונה במרחב חיפה. את המסקנות הגישו ראש לשכת התנועה במרחב, רב-פקד יהודה סולומון וראש מדור תאונות הדרכים המרחבי, פקד ברוך מריומה.

סולומון טוען כי ציבור נהגים זה, שהוא בדרך כלל ללא "עבר תנועתי", נבהל ברגע של התאונה, נמלט ואחר כך מביא על עצמו צרה גדולה. "האנשים אינם יודעים מה שהם עושים. במקום להגיש עזרה ולנסות להציל את הקרבן, הם זונחים אותו, מחמירים את מצבו וכמובן מחמירים את מצבם לאחר מכן", הוא אומר ומוסיף כי החוק מקל מאד על נהגים שאינם בורחים מזירת התאונה מפני שבבית המשפט הם יכולים לטעון שהיא נגרמה בתום לב.

שתי תאונות "פגע וברח"

חנה מאר, סופרת "דבר" בשרון, מוסרת: מרדכי כרמ, בן 84, חבר שפיים, נהרג אתמול ב־0430 בתאונת פגע וברח. הנהג עוד לא נתפס.

התאונה ארעה בכביש החוף בסמוך לקיבוץ. כיוון שבראה הלך על שולי הכביש בחלק מהתעמלות הבוקר שלו. מכונית שנסעה מצפון לדרום פגעה בו והרגה אותו במקום. הנהג נמלט. במקום נמצאו שברי פנסים ושמשות מכונית.

המשטרה סבורה כי הנהג יאותר בקרוב מאחר שאביזרים שנפלו מהרכב מצביעים על עיסוקו – כנראה אחד מבעלי השירותים של החברה במיוחה. עקב החג לא ניתן היה להשיג את רכישות נהגי השירותים של חברה זו.

בתאונת פגע וברח אחרת, שארעה בטבריאל, נפגע בן 12 שרכב על אופניו. מכונית פרטית שחורה פגעה בו והעיפה אותו מאופניו. הוא נפצע קל, אך הנהג נמלט.

"אמהות מודאגות" בנתניה מזהירות מחיילי או"ם בהקשר למחלת האיידס

מאת חנה מאר סופרת "דבר" בשרון

גוף אנונימי המתקרא "אמהות מודאגות", פרסם על לוחות המודעות בנתניה מודעות גדולות המזהירות את תושבי נתניה מפני חיילי או"ם עקב מחלת האיידס.

כרוזים ברוח זו חולקו גם בתיבות הדואר. נאמר בהם כך: "לתושבי נתניה, עקב גילוי שני מקרי איידס בקרב חיילי או"ם, מוזהר הציבור שלא ליצור כל קשר עם חיילי האו"ם". על החתום: "אמהות מודאגות".

בנתניה יש חיילי או"ם רבים הבאים לנופש. בעקבות הסערה שעוררו המודעות הגיב דובר משרד הבריאות, בעקבות פניית סופרת "דבר": "לא נתגלו מקרים של איידס בקרב חיילי האו"ם המשרתים באיזור ישראל. גם לא ידוע לנו על חיילי או"ם הנושאים נגיפים של המחלה".

עדיין לא ידוע מיהו הגוף האנונימי שפירסם את המודעות.

בתי"ח בישראל רוצים בחולים מהרצועה

מאת דני צדקיני, סופר "דבר" ברצועה

המינהל האזרחי ברצועה שילם השנה מיליון דולר לבתי חולים ישראליים עבור טיפול ואשפוז חולים מעזה, שלא יכלו לקבל אותם במערכת הבריאות המקומית.

בין החולים שקיבלו טיפול בארץ היתה בתו של ראשד א־שאווה, שנזקקה לניתוח מסובך, שבלונדון סרבו לבצע אותו. היא עברה אותו בהצלחה בתל־השומר.

חולים מעזה מהווים מקור הכנסה טוב לבתי חולים ישראליים. בשנים האחרונות מושקעים כספים רבים בשיפוץ ובהרחבת בתי החולים ברצועה, בין השאר כדי לצמצם את מספר ימי האשפוז של חולים מעזה בבתי חולים ישראליים.

נתניה ואשקלון מוצעות כעיירות קיט – למשיכת תיירות נופש בקיץ

מאת דויד מרגיוב, סופר "דבר" לענייני תיירות

משרד התיירות מציע כי נתניה ואשקלון יהיו עיירות קיט, אשר התשתית התיירותית בהן תפותח למטרה זו והן יהיו מוקד ומנוף למשיכת תיירות נופש בקיץ.

בהצעה, אשר הוגשה לממשלה על ידי שר התיירות אברהם שריר, נאמר כי בכוונת המשרד להכין תיק לפיתוח מוקד נופש בחוף הים התיכון בדגם שפותח בארצות נוספות באגן הים התיכון. סקר שנערך מראה כי מלאי קרקעות למטרה זו מצוי בנתניה ובאשקלון והן נבחרו כחלופות מועדפות. משרד התיירות מבקש תקציב של 800,000 שקל לעריכת בדיקות וסקרים פיסים וכלכליים בשיתוף העיריות הנוגעות בדבר.

המשרד מציין כי ישראל הצליחה למשוך תיירות צליינית ונופש חורפית לאילת, אולם לא הצליחה למשוך תיירות נופש המונית הפוקדת את מוקדי התיירות באגן הים התיכון בחודשי הקיץ. הסיבה העיקרית לכך, לפי טענת סיטונאי תיירות גדולים באירופה, היא המחסור הקיים בעיירות נופש לאורך חוף הים התיכון. לכן יש צורך דחוף לתכנן שני המוקדים המוצעים בנתניה ואשקלון, כדי שיוכלו להיענות לדרישות תיירים מחו"ל הרוצים לבוא לארץ בקיץ.

20,000 סוכריות ו־10,000 בלונים מחפשים כתובת

מאת דני צדקיני, סופר "דבר" בדרום

עיריית אשדוד פרסמה מכרז לקישוט החגיגות הכולל בין הפריטים שהזוכה בו חייב לספק לה 20,000 סוכריות (עם כתובת) ו־10,000 בלונים. למכרז ניגשה רק חברת השילוט "שלוגרף" מאשדוד שזכתה בו. אבל עד היום (המכרז נסגר בסוף מארס השנה) לא נחתם החוזה.

הסוכריות הן בין יתר הפריטים שלא סופקו לעירייה. המקומון "כאן דרום" שחשף את הסיפור, שאל את דובר העירייה מה בכוונתה לעשות ב־20,000 סוכריות. תשובתו היתה: לא יודע.

חברת "שלוגרף" כבר תלתה על עשרות עמודים ברחובות העיר את שלטי הפרסום העגולים שהיו חלק מהמכרז.

התינוק נשכח במיניבוס

מאת יורם לוי, סופר "דבר" בירושלים

קורה ששוכחים במכונית תיק, ארנק או מעיל, אך הגדילה לעשות משפחה ירושלמית ששכחה במיניבוס... תינוק.

ביום ג' אחר חצות חזרה משפחה ירושלמית במיניבוס לביתה בשכונת רמות אשכול. כאשר ירדו בני המשפחה מן הרכב, גילו כי שכחו את אחד התינוקות על המושב. ההורים המבוהלים מיהרו להודיע על כך למשטרה. המוקד דיווח לניידות וכעבור זמן קצר אותר המיניבוס. בדיוק כשנהגו גילה את האבידה, והתינוק הוחזר למשפחתו.

נציב שב"ס מתכנן צעדים בבתי כלא ומעצר בעיתיים

אחת הסיבות: מפקד בית המעצר "ניצן" בכלא רמלה הותקף על ידי אסירים ובמקום להענישם ערך עימם סולחה שפירשו אותה כחולשה

מאת נתן רועי
סופר "דבר" לענייני משטרה

נציב שירות בתי הסוהר מתכוון לנקוט צעדים בבתי הסוהר והמעצר הבעייתיים בעקבות הכשלונות האחרונים בהם.

אחד הראשונים יהיה מינוי סגן מקצועי למפקד בית המעצר ברמלה "ניצן" בגלל מקרה שאירע בו באחרונה. מפקד הכלא, סולומון טויזר, הותקף על ידי אסירים ובמקום להענישם עשה צעד יוצא דופן שהתקבל בקרב האסירים כחולשה: ערך עמם סולחה. על רקע מקרה זה נוספים הוליים הנציב לערוך את השינויים. הוא יוסיף בקרוב סגן מקצועי, המשמש כמפקד בכירים בשירות בתי הסוהר והיה לו חלק בהוצאת המסקנות מן הבריחה מכלא נפחא.

צעד נוסף מתוכנן הוא חזרה ל"רקפת". בתקופתו של גונדר רפי סויסה פורק אגף זה, השמור ביותר במדינה, הנמצא ב"ניצן", והאסירים המסוכנים ביותר פוזרו בבתי הכלא ברחבי הארץ. עתה נשקלת האפשרות לחזור ולהשתמש בו כדי להגביר את השמירה על אסירים קשים כמו שמעיה אנג'ל והרצל אביטן שאיימו עשרות פעמים על מפקדי בתי המעצר ובתי הכלא שבהם ישבו.

דובר שירות בתי הסוהר שמעון מלכה אמר אתמול בתגובה "נושאים ארגוניים ומקצועיים של שירות בתי הסוהר הם עניין הנציב שמירה על דיסקרטיות ולפיכך לא נתייחס להערכות במכתב".

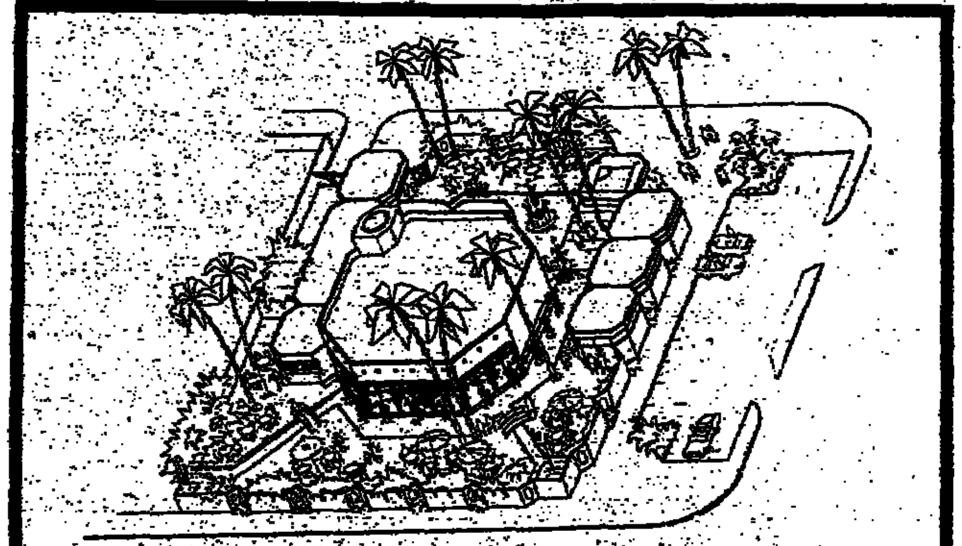

יותר ממיליון דולר הם עלותו של הפרוייקט המשולב הנבנה בימים אלה באילת. זה פרוייקט ראשון מסוגו בארץ בתכנון האדריכלי שלו ובאופן הפעלתו. המבנה ימוקם בתוך בריכת מים ויוקף בקירות זכוכית שעליהם יזרמו המים ויתנקזו אל בריכה גדולה. המבקרים במרכז (ששמו הזמני "מועדון הבריכה") יוכלו ליהנות משפע של מופעי בידור, שירותי תיירות, מסעדות, גלריות ועוד. יזם הפרוייקט הוא איש העסקים האילתי אהרון דקל ושותפים בו חברת מועדון הים האדום ומלון שולמית. בכוונת היזמים לארגן בשנת 1988 מיני פסטיבל סרטים בין־לאומי בהשתתפות במאים ושחקנים מפורסמים מחו"ל. השאיפה היא למסד את הפסטיבל ולהפוך אותו למסורת. מחוץ לאולם המרכזי ייבנה בפרוייקט מרכז אומנות ישראלית, גלריה לאומנות ישראלית וקפה־תיאטרון שישוכן בעתיד למגלי מים ולמוזיקה מרופית.

שוד במלון ירושלמי: 4 רוקנו 13 כספות; נעצרו 2 חשודים

מאת יורם לוי
סופר "דבר" בירושלים

שוד מזוין אירע אתמול לפנות בוקר במלון וינדמיל בירושלים. ארבעה רעולי פנים, כשבידי אחד מהם אקדח, פרצו סמוך לשעה 5.30 לפנות בוקר למלון שברחוב שלום עליכם בשכונת טלביה בירושלים, איימו באקדח על פקיד הקבלה ופקידה וכפתו אותם. בידי שודד מאחד השודדים נכפת גם הוא.

בעזרת מוטות ברזל הם פרצו את כספת המלון ו־12 כספות אישיות אשר לשירות האורחים, ורוקנו אותן. להערכת המשטרה, שללם לא היה רב. בן הם שודדו את הקופה ונמלטו.

נעצרו שני חשודים.

נהג סוסיתא בלגנדי עשה "מגונה" בטרמפיסטית בפרדס

מאת חנה מאר
סופרת "דבר" בשרון

תושבת אחד מישובי השרון, בת 22, נשדדה ולאחר מכן בוצע בה מעשה מגונה באיומי נשק. המקרה אירע ביום שלישי ב־10 בבוקר בעת שהמתינה לטרמפ בצומת נווה־ירק בשרון.

ליד הצעירה עצרה מכונית סוסיתא ספיישן לבנה. ליד ההגה ישב גבר בן 30, בלונדי, שהציע לה טרמפ. לאחר שנכנסה לרכב, המשיך לנסוע על הכביש ואחר כך סטה ונכנס לפרדס. באיומי אקדח שדד ממנה את כספה ואחרי כן ניסה לאנוס אותה תוך איומים להורגה. לאחר שהסתפק במעשה מגונה, נמלט.

הצעירה הצליחה להזעיק משטרה. למקום הגיעו כוחות משטרה ומשמר הגבול ופתחו בחיפושים אך לא עצרו איש.

המשטרה מבקשת מכל מי שיכול לסייע במידע להתקשר לטלפון (052)459444 משטרת כפר־סבא.

במשרד הבטחון בודקים החזרת התרומה ללביא – בעקבות הביטול

מאת אוריאל בר־עמי, סופר "דבר"

משפטנים במשרד הבטחון בודקים כיצד להחזיר את כספי תרומתו של גוליה ערמוני עבור פרוייקט ה"לביא" שבוטל.

ערמוני, אביו של גיבור ישראל יוהר ערמוני שנפל בתש"ח, תרם 36,000 ש"ח מחסכונותיו לפרוייקט ה"לביא". הוא מסר את תרומתו באפריל השנה ולאחר מכן בוטל כידוע הפרוייקט. סיפורו של ערמוני, בן 88, ב"דבר" בשבוע שעבר ובעקבות זאת החלו במשרד הבטחון לבדוק כיצד להחזיר לו את תרומתו. תחילה הוצע במשרד הבטחון להודיע לערמוני כי כספו כבר הושקע ב"לביא" אולם מחשש לביקורת ציבורית בודקים עתה משפטנים במשרד הבטחון כיצד להוציא את הסכום מקרנות משרד הבטחון, ולהציע לערמוני להסב אותם לקרן לבי"א או להחזיר לו את תרומתו.

קינמון סירב להיות מנכ"ל שיכון עובדים

מאת עקיבא גבאי, סופר "דבר"

ראש עיריית בת־ים אהוד קינמון דחה באחרונה הצעה להיות מנכ"ל חברת "שיכון עובדים".

לפני כשלושה שבועות פנו אליו בכירים בחברת העובדים בבקשה לשקול להיות את התפקיד, אך הוא לא נענה בנימוק כי לפניו פרוייקטים שהתחיל בהם בבת־ים ובכוונתו לקדם אותם. קינמון היה עד הבחירות לרשויות המקומיות בשנת 1983 סמנכ"ל "שיכון עובדים". ח"כ רפי אדרי אמר בהקשר זה כי ההצעה הופנתה לקינמון מתוך שיקולים ענייניים והתמצאותו במערכת.

אהוד קינמון

ראש עיריית בת־ים סירב למסור פרטים אך אישר כי היתה פנייה אליו. מקור בכיר בעירייה אמר ל"דבר" כי מזכ"ל מפלגת העבודה עוזי ברעם אף הוא ניסה להניא את קינמון מלקבל את התפקיד כדי שיוכל להמשיך ולשרת גם בבחירות הקרובות את העיר. קינמון גרף את מירב הקולות בבחירות האחרונות מידי הליכוד וזכה להערכה רבה בקרב חוגים כלכליים ופוליטיים במילוי תפקידו.

★ קטין בן 16 מקריית אתא, החשוד שנהג למכור חשיש לילדי השכונה הסמוכה למקום מגוריו, נעצר בערב החג לששה ימים.

האשה והבת לא חשו בעת שהאב נחנק למוות מאש במזרון

מאת יוסי ליבוביץ סופר "דבר"

נסים ועקנין, בן 48 מקריית מוצקין, נחנק למוות בשנתו אור לאתמול לאחר שאש אחזה במזרון מיטתו, כנראה מסיגריה.

המקרה אירע בדירה ברחוב יוספטל 18 בקריה. ועקנין עישן כנראה בלכתו לישון. בחדרים הסמוכים ישנו באותה עת אשתו ובתו. שני ילדים נוספים נעדרו מהבית. האש אחזה במזרון, במיטה ובשידה. חדר השינה, שתריסיו היו מוגפים ודלתו סגורה, התמלא עשן רב. נראה כי ועקנין התעורר מאוחר מדי, ניסה לצאת ונפל.

האשה והבת לא הרגישו דבר. את המשטרה הזעיקו שכנים שהריחו שהגיע מהקומה הראשונה. למקום הגיעו כבאים מתחנת חיפה, תנ"צ יעקב חביב מפקד משטרת זבולון וסנ"צ יעקב בורובסקי, שוטרים וחוקר מקרי דליקות של מכבי אש.

מידע סודי על תאונת מות שני הקצינים הוצג בבית המשפט

מאת יוסי ליבוביץ
סופר "דבר"

"מצוי בידינו מידע סודי המצביע על כך שהתאונה יכלה להיגרם מכיוונים אחרים אפשריים ולאו דווקא תעבורתיים", טען ביום ג' בא כוח המשטרה, רס"ר כביר הרמן שורץ', בבית משפט השלום בחיפה, בדיון בהארכת מעצרו של מאמדי סאמורי, בן 31, תושב הכפר אל יאמון, החשוד בדריסתם למוות של שני קציני צה"ל ליד יגור.

נציג המשטרה טען בפני השופט ראובן בן חורין כי יש לעצור את הנהג מחשש שינסה להימלט מן הארץ. בתגובה לשאלות הסניגור, עו"ד אבו אחמד מוסלמא, אמר נציג המשטרה כי יש לבדוק את שני הרכבים ולא להסתפק בדבריו של נהג המשאית.

הסניגור טען כי לפי גרסת הנהג, הרכב שלפניו עצר באופן פתאומי ולכן הוא נאלץ לבלום. בא כוח המשטרה השיב כי אומנם בודקים את גרסתו, אך הממצאים בשטח אינם תואמים לגמרי את דבריו. לפי גרסתו הוא סטה רק פעם אחת מהכביש, אבל הממצאים מראים שהוא סטה פעמיים.

נפתחת שנת הלימודים בטכניון

מאת יוסף מיכלסקי
סופר "דבר"

שנת הלימודים תיפתח בטכניון ביום א' הקרוב. הסטודנטים נדרשים לשלם שכר לימוד של 2130 ש"ח. גובהו מותנה בכך שמשרד החינוך וועדת התקציב למוסדות להשכלה גבוהה יזרימו לאוניברסיטאות 12 מיליון דולר. אם לא, תבחן הנהלת הטכניון מחדש את נושא שכר הלימוד.

500 סטודנטים כבר שילמו מפרעה של 500 ש"ח ובקרוב יידרשו לשלם עוד 400.

לטכניון נתקבלו 1428 סטודנטים לתואר ראשון ילמדו 6500.

שוב צלבי קרס בת"א

(ע.) – המשטרה עוד לא הצליחה ללכוד את האיש המצייר צלבי קרס על בנייני ציבור בשבועיים האחרונים בתל אביב. במשך החג צויירו צלבי קרס על קירות בניין מועצת פועלי תל־אביב, בניין הסוכנות היהודית, בנייני "מבטחים" ובית המשפט.

על כל הבניינים הללו, פרט בית המשפט, כבר צויירו צלבי קרס בשבועיים האחרונים.

בצער רב אנו מודיעים על פטירתו של יקירנו

ראובן רפופורט

ההלוויה תתקיים היום, יום ו' כ"ג בתשרי תשמ"ח 16.10.87 בשעה 11.00 בבית העלמין בבית יצחק.

אשתו: ריישקה
בתו: אורית שחר
התנינו, נכדו ונכדותיו
בתו: לאה ברגמן
אחיו: יעקב

ארגון עובדי התעשייה הצבאית
מזכירות הארגון ועובדיו
משתתפים באבלו הכבד
של יו"ר ארגון עובדי התע"ש
שלום חבשוש
ומשפחתו
על מות
אביו ז"ל
מי יתן ולא תדעו צער עוד

להברנו שלום חבשוש
יו"ר ארגון עובדי התעשייה הצבאית
משתתפים בצערו הכבד במות אביו
רבי יוסף חבשוש ז"ל
ההנהלה וועד העובדים
בתעשייה הצבאית י-ם.

להברנו שלום חבשוש
יו"ר המועצה המנהלית של קופ"ח במחוז י-ם.
משתתפים בצער המשפחה
במות האב
יוסף חבשוש ז"ל
הנהלת קופ"ח
מחוז י-ם.

להברנו שלום חבשוש
איתכם באבלכם הכבד במות האב
יוסף חבשוש ז"ל
הנהלת מבטחים
מחוז י-ם.

להברנו שלום חבשוש
אתכם באבלכם הכבד
במות האב
יוסף ז"ל
לבנה ומנוה מסטה

בצער רב וביגון קודר אנו מודיעים על פטירת
ראש משפחתנו, בעלי, אבינו וסבנו היקר
יוסף ב"ר חבשוש ז"ל
ההלויה תתקיים היום, יום שישי, כ"ג תשרי תשמ"ח (16.10.87)
בשעה 12.00 מבית ההלויות העירוני ירושלים רח' שמגר.
ההלויה תצא לבית העלמין בגבעת שאול.
יושבים שבעה בבית המנוח רח' אלעזר הקליר 28 ירושלים.
אשתו – שרה
בניו – שלום, יחזיאל
בנותיו – מרים, ברכה,
יפה, אילנה, נבדיו

לחברנו
שלום חבשוש
חבר הנהלת מבטחים
אתך באבלך הכבד
במות אביך
אביך ז"ל
תנחומים לבני המשפחה
הנהלת מבטחים
והעובדים

העבודה
ישיבת מרכז מפלגת העבודה
תתקיים ביום ראשון 18.10.87 כ"ה בתשרי תשמ"ח בשעה 16.00
באולם "אהל־שם" רחוב בלפור תל־אביב.

על סדר היום:
1. גמר הדיון בנושא הציוני לקראת הקונגרס הציוני הל"א
2. אישור התקנון לקביעת שיטת הבחירה לקונגרס הציוני הל"א ולועידה העולמית השמינית
3. שונות

עוזי ברעם
מזכ"ל המפלגה

לשלום חבשוש
יו"ר ארגון עובדי התעשייה הצבאית
משתתפים בצערך
על מות
אביך
הנהלת התעשיה הצבאית
וציבור העובדים

בשוק בית־הבד / חגור

לבוא למחרת למקום הרצח בשעת בוקר טלולה. לעבור ברחבת שער שכם המלאה במוכרות הירק והפרי. הינה באות הכפריות, נושאות סלים: ענבי חברון אפילים, אוצרי בתיקות אחרונה ומסכוסיליה ובצל־ירוק הענע, רעמר ורימונים ותאני סוף קיץ. שוק חאן אל־זית הולך וגועש. חנויות פה ושם מרימות את תריסי הברזל. תיירים דוברי אנגלית וגרמנית, תרומת צפון־מערב כחולה ובהירה. צליינים. תלמידות בית־ספר סרוקות, בתלבושת אחידה. ריח פיתות נאפות, ביחוח קפה באוויר. בוקר טוב ירושלמי בעיר העתיקה.

לעמוד במקום הרצח, ליד ה"הוספיס". שום סימן. "כמו הים שבלע את בלעו ואין היכר על המים". כך היה במקרים הקודמים. יגאל שחף, צעיר ישראלי, נרשם ברשימה הארוכה של היהודים והדקורים בסמטאות האלה. ארבעה חודשים לאחר שנשא אשה. אחד משוטרי משמר הגבול בשער שכם מספר לי כי הרוצח שאל בעברית – מה השעה? כאשר השיבו לו עברית, ירה בנוהרה. האם נודע הסיפור הזה לפני כן?

כעת, לנקודה, יימנעו יהודים מלשוטט בעיקר בערב היום, בלבירינט הזה. יבחרו לנוע דרך הרובע הארמני ושער ציון לכיוון שער יפו. ולעבור זמן מה יחזור זכר הרוצח וירדה, ואנשים ימשיכו לנוע. כך היה וכך יהיה. אני מרבה להסתובב במקומות האלה. בכל אתר אתה פוגש בסיורי משמר־הגבול. קשה לבוא בטענות אל המשטרה. גם אלף שוטרים לא יועילו. תמיד, בין לבין, ייפול הקורבן התורן, המקרי כל כך, בתוקף ישראליותו.

ישנם תמיד עדים. אך הם יבעלו בבהלה את התריסים ויסתלקו הביתה. וגם הרואים והיודעים לא יסגירו, אם מחמת הזדהות אם מחמת פחד. אני משוכנע כי רובם אינם רוצים בכגון הדברים מפני התגובה. יהיו גם אלה הדעות המתייגות וגינוי, אך למראה, עיתוני העיר המזרחית שנהסף עם בוקר, ובהם תמונות ענק על התנכלויות בהר־הבית, יהיו רבים שיחושו זעם וגאווה. ביקורו של שולץ עתיד ללבות את האש, אומרים חוגים יודעי דבר.

הכל שאלה של מינון – כמה דם עברי ובאיזה רצף? אני חושש כי ישראלים מוכי זעם ותסכול יפנו ימינה. בימים שקדמו למדינה היה מתרחש במקרים כאלה הנקם העיוור. ישראל היא מדינת חוק וירושלים אחת וזה אסור היום מכל בחינה שהיא. אך אני חושש כי כל הרוג כזה מגביר את כוחו של הימין הקיצוני יותר משהוא מחזק את תומכי הפשרה. מהי הפשרה האפשרית בירושלים? הרי ישראל לא תסכים לחלק את העיר ולהשיב את מחציתה לריבונות זרה. הם לא יוותרו כמובן על זה. עונש המוות לא יפתור את מכאובי ירושלים, אך אוי לנו למי שיחליש את רבקתו בבירת ישראל האחת בשל הדם השפוך. על הצדדים להיפגש ולדון בסכסוך הארסי ולמצוא מוצא. מי שרוחה את הפגישה הזאת, הבלתי נמנעת, מקרב את המלחמה הבאה.

הוא אמר לי. הוא אמר לי: הקושי הוא בהשתנות. כל כך אחרת. כמו איב, כמו בבירה הם החלילה. עצמך ובשרך. אם תאמר, גם אני אתכם הם לא יאמינו לך, גם לא ירצו בזאת. ואתה לא תאמר, כמו שומרי־חומות של עיר שאולי כבר איננה. ההשתנות הזאת. טעם התבוסה בקצות השפתיים. פשוט אחרת, בערים ובעיירות ובמושבים ובקיבוצים. בקיבוצים, "סכה ומדינה", כרטיס־הביקור שלנו: אז מה אתה רוצה, לכל הרוחות? בכל דור ודור מבקיע החדש תוך סכסוך ויסודים ופגיעה במקודש או במה שנראה כזה. זו דרכן של מהפכות שקטות ורועשות. הצרה היא שאינני יודע אם אכן מדובר במהפכה או במהפכת־נגד, ב"קונטר־רבולוציה". מהי משמעותו של המהלך הזה? במה הוא עתיד להסתיים? פריצת ה"אקסיומה" ורוח ה"טאבו". הכל מעיד על השתנות קשה ומדרגית הצרעקת "שקר" אך מהי אמיתה? מה היא רוצה כל כך? ואולי איננה רוצה ורק רוצה שיניחו לה קצת מציווי החובה ומההספות ומהגיגים, ומקריאות הפתע, וצופני היחידות ומן הצפירה העולה ויורדת תמיד של אזעקות האמת בנשמה. והיא רוצה חירות ומרחקים וההזדמנות ורדך ההיחלצות זמנית מן הסגור והמוכתב המוחלט. לו ילכו ובתנאי שישובו. אני ירא ממות האהבה בלב. לא מהרעש ולא מהכוח אלא מקול דממה דקה בהסתלקות כזאת. אינני ירא מן המהפכה אלא מן הוויתור, לא מהדגלים האחרים אלא מהאין דגל. אידה נודל תבוא ויהיה חג באוויר ונשיקות ודמע ומלים רבות. וההמולה ההיא, בקבלת הפנים הרוגשת, הנועדה לגיבורים, לא יחושו בלוד בהסתלקותם. עצמנו ובשרנו. איך עושים אהבת מולדת ללא תנאי? איך עושים קשר? איך עוצרים את הדימום הזה? אינני מצליח להבין ולהתרגל ולראות בכך תופעה טבעית ומקובלת בחברה המודרנית והפתוחה. ככל האבות האשמים מראש אני שואל "מה בעצם רצינו לומר? מתי והיכן החלה הטעות?" ואולי אין זה כך ואין אשמים ורק אחרת ורק השתנות כזאת מובנת כשהיא לעצמה. וגם ההשתנות תשתנה ואנשים יבקשו משאת־נפש ואוטופיה ומהפכה אחרת. מי יתן?

המובה הרעה. והוא אמר לי בעניין אחר: עשינו טוב לארץ. היא היתה שממה וביצות ועזובה רבה ואנחנו הפרינו אותה וטיפחנו אותה והיא היתה לארץ נושבת, ארץ זבת חלב ודבש. והלבשנה שלמת בטון ומלט ופרשנו לה מרבדי גנים והרגנו את פעמוני דגנה, כאמור בשיר. עכשיו אנו גורמים לה רעה. היא לא תסלח לנו על נחליה המצחינים והחנוקים ועל חורשותיה העולות באש ועל שמיה מטונפי הערפיח ועל האוויר המורעל ועל הדגים המתים ועל הכביש הרוצח ועל הכיעור הנובורישי שאינו שואל את פיה ואינו נועץ בה כאילו אינה מולדת, כאילו אינה ארץ אבות, כאילו אין לה מה לומר בכל העסק הזה.

נ.ב. בינתיים מתיישנים הדברים, ושביתת מסתור ומהומות ועוד זה מדבר וזה בא.

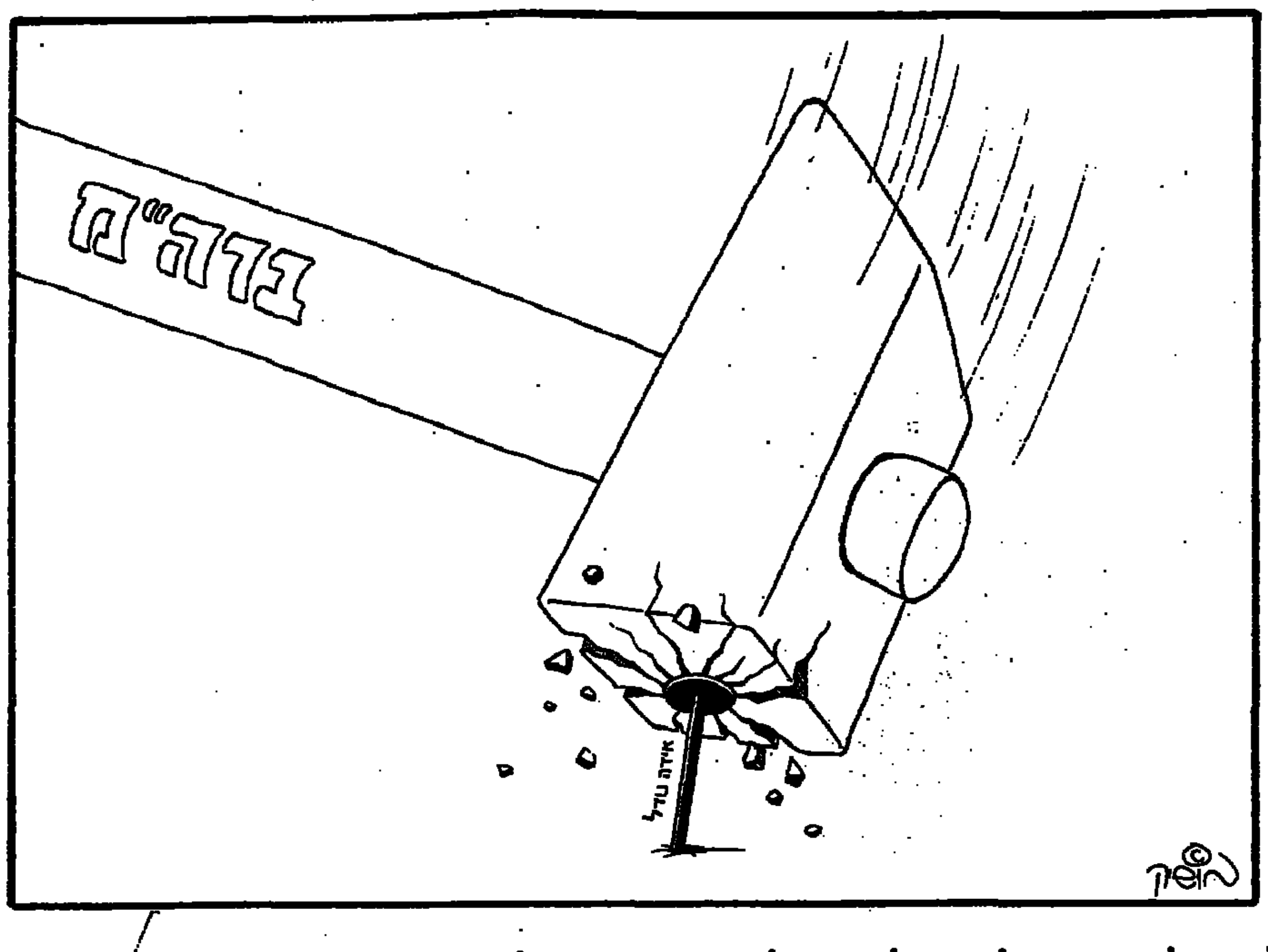

כל ההחלטות הגדולות נפלו שם ולא כאן / יוסי מלמן

הוא בדרך לברית־המועצות

שר החוץ שולץ אינו מתכוון להפעיל לחצים על שמיר. ביקורו הוא בעיקר הפגנת כוח אמריקאית נוכח ההישגים האחרונים שרשמה לעצמה הדיפלומטיה הסובייטית באיזור. הגם איתות למדינות ערב. ישראל, בינתיים, לא בעסק

"סודי" הוטבע על המסמך שהוכן לפני כחצי שנה בלשכתו של שר החוץ שמעון פרס. המסמך פירט את נוסח הצעת ההחלטה שדיברה על השתתפות ישראל בוועידה בינלאומית לשלום ושאמורה היתה להיות נדונה בקבינט. פרק ג' במסמך נקרא "מזכר הסכמה עם ארה"ב" וכולל חמישה סעיפים: 1. תמיכת ארה"ב בנוהלי הוועידה. 2. הפרת נוהלי הוועידה ע"י צד שלישי כלשהו תביא לפרישת משלחת ארה"ב בצד משלחת ישראל מהוועידה ולמתן פומבי לעמדות ארה"ב הרואה באותו צד שלישי אחראי להפקת המו"מ. 3. המשך המחויבויות האמריקאיות במפורש במזכר ההבנה בספטמבר 1975, בכלל זה תנאי ארה"ב להתדיינות עם אש"ף. 4. מניעת החלטה במועב"ט בנושאי המו"מ כל עוד מתקיים המו"מ בין ישראל לאחת משכנותיה לפתות. 5. נכונות ארה"ב להיוועץ עם ישראל באופן שוטף בטרם תעלה ביחד עם צד שלישי הצעה נוהלית או תוכנית.

המסמך חובר זמן קצר לאחר ששמעון פרס נפגש בלונדון בשבת ב־11 באפריל 1987 עם חוסיין מלך ירדן. בפגישה זאת ניסחו השניים, בעזרתו של שגריר ארה"ב בישראל, תומאס פיקרינג, נייר משותף, שהיה הבסיס למסמך שחובר בלשכת פרס. הנייר, שזכה למינוח הדיפלומטי "מזכר הבנה", מדבר על כינוס ועידה בינלאומית בהשתתפות חמש החברות הקבועות של מועצת הבטחון של האו"ם ועל נהליה של הוועידה. בשובו לישראל היה שמעון פרס משוכנע כי השיג פריצת דרך דיפלומטית ביחסים עם ירדן והוא חש כעומד על סף של הישג היסטורי.

בדיעבד התברר, כי פרס לא קרא היטב את המפה הפוליטית בישראל. ראש הממשלה יצחק שמיר, שידע מראש על הפגישה הצפויה בלונדון, ושרי ליכוד אחרים הודיעו, כי לא יסכימו לוועידה בינלאומית. בנסיון נואש להתגבר על התנגדותם גיבשו שמעון פרס ועוזריו את המסמך שעמדו להגיש לקבינט ובו פירוט המחוייבויות האמריקאיות כלפי ישראל. על־פי מסמך זה היה אמור שר החוץ האמריקאי ג'ורג' שולץ להגיע לארץ ולחתום עם ישראל על מזכר ההבנה בנוסח פרק ג'. שוב נדמה היה לשמעון פרס כי פריצת הדרך המיוחלת נמצאת מעבר לפינה, ושוב נטרפו קלפיו. ראש הממשלה שלח את השר משה ארנס לוואשינגטון. משה ארנס נפגש עם ג'ורג' שולץ והבהיר בלשון שאינה משתמעת לשתי פנים, כי בליכוד דוחים בתוקף את רעיון הוועידה ויתנגדו לה גם אם שולץ יגיע לישראל. שר החוץ של ארה"ב, שכעס מרודים מביקוריו הקודמים באזור, הבין את המסר והחליט, למורת רוחו של שמעון פרס, כי מוטב לו להדיר רגליו מהאזור.

שר החוץ ועוזריו לא יכלו להסתיר את אכזבתם. שליחיהם בתקשורת ובפרוזדורים הדיפלומטיים בירושלים ובוואשינגטון טרחו להסביר כי בנוקטו מדיניות אי־ההתערבות בעניינים הפנימיים של ישראל מחזק, למעשה, הממשל האמריקאי את מחנה הליכוד ואת מתנגדי הוועידה.

היום באיחור של כחצי שנה מגיע שר החוץ של ארה"ב לביקור בישראל. הציפיות, במיוחד במחנהו של שמעון פרס, הן נמוכות ביותר. ואולם עדיין מפעמת שם התקווה, כי שולץ יצליח אולי להניע את יצחק שמיר להסיר את התנגדותו. שר החוץ עדיין מקווה כי סעיפי פרק ג' ממזכר ההבנה ירככו את התנגדות ראש הממשלה ושרי הליכוד, וישמשו מעין "רשת בטחון" שתאפשר להם להסכים לרעיון הוועידה הבינלאומית. אבל גם בלשכתו של שמעון פרס וגם בקרב פמלייתו של שולץ חשים כי הסיכויים לכך הם קלושים, כמעט שואפים לאפס.

יצחק שמיר הבהיר הבהר היטב כי לעולם, כל עוד נשמה פוליטית באפו, לא יניח למרכבת הוועידה הבינלאומית לצאת לדרכה. לדידו של שמיר זהו קאזוס בלי לפרוק הממשלה ולבחירות מוקדמות. מדוע, אם כן, החליט ג'ורג' שולץ לבוא לביקור ומדוע החליט להיפגש במהלך שהותו הקצרה שלוש פעמים עם ראש הממשלה, וכמספר הזה – יהי האיזון הקדוש – עם ממלא מקומו?

בראש ובראשונה מבקש השר האמריקאי לאותת למדינות ערב כי הממשל אינו מזניח אותן וממשיך לחתור למען שלום במזרח התיכון. הביקור נועד בעיקר להפגין את דבקותה של ארה"ב בידידותיה המסורתיות בעולם הערבי – מצרים, סעודיה וירדן – לאחר הפלירט הקצר שניהלו אנשי הנשיא רייגן עם אירן החומייניסטית.

וזהי גם הפגנת נוכחות אמריקאית, לאחר שהדיפלומטיה הסובייטית הרשימה בחודשים האחרונים גם בתשומת הלב שהיא מעניקה לאזור, וגם בהצלחותיה הדיפלומטיות בו. שליחים סובייטיים מרבים לבקר בבירות המזרח התיכון, והדיפלומטיה האמריקאית מבקשת, באמצעות ג'ורג' שולץ, לומר למוסקווה: אל תשכחו שגם אנחנו כאן. ולמדינות המזרח התיכון: איננו מזניחים אתכם. אבל שולץ אינו מתכוון להפעיל לחצים על שמיר. ראשית, אין זה סגנונו. והוא גם יודע אל נכון שאיומים ולחצים לא יעזרו. מה עוד שאין להוציא מכלל חשבון את האפשרות שממשלו של הנשיא רייגן אינו להוט יתר על המידה, בוודאי לא במידתו הנדושה של שמעון פרס, להשיג הסדר של שלום. לא בגלל שאינו מעוניין בהסדר כזה אלא מפני שאינו מאמין בסיכויי הצלחתו. החשש בוואשינגטון הוא שניסיון רציני להגיע להסדר עליל לשבש את הסטטוס קוו הקיים. בעיני האמריקאים עדיפה יציבות, ולו גם חלקית או זמנית, על־פי עתיד של אי ודאות, עתיד הטומן בחובו בצד סיכויי השלום גם סכנות של תהו ובוהו. מדוע לחתור להסדר בין ישראל לירדן, העלול לחולל שינויים במזרח התיכון שאת אחריתו מי ישורנה? שינויים שעלולים להוביל למדינה פלשתינאית? להגביר את ההשפעה הסובייטית? להגביר סירור בשטחים? מדוע לטרוח אם עתה שורר שלום דה פקטו בין ישראל לירדן ונשמר השקט היחסי?

מבחינה זו משול הממשל בוואשינגטון לסיסמה שיוחסה לפוליטיקאי הבריטי אוסוואלד מוסלי. בשנות העשרים, כשהיה חבר הלייבור וטרם הפך לפשיסט, קבע את האמירה "הצבע לייבור, ושכב עם השמרנים", כלומר עם השמרניות. ללמדך, על העדפותיו הפוליטיות ונטייתו האישית. כך גם מנהיגי הממשל האמריקאי בעידן השמרנות של רונלד רייגן. אפשר שהם מעדיפים במגעיהם האישיים את שמעון פרס, את עוזריו ואת מנהיגי מפלגת העבודה על פני מנהיגי הליכוד, אך דומה שהם נוטים יותר לאידיאולוגיה הלאומנית והברורה של הליכוד. ויש עוד סימן שאלה גדול: כלום באמת יכול או מעוניין המלך חוסיין לחתום על הסכם שלום רשמי עם ישראל? ספק.

וישנה גם סמליות לא מעטה בעובדה ששולץ ייצא הישר מן המזרח התיכון למוסקווה כדי להכין את ועידת הפסגה בין נשיא ארה"ב למזכיר הכללי של המפלגה הקומוניסטית הסובייטית. שם נמצא למעשה המפתח האמיתי לשעריו החתומים של השלום. לא בשכם, לא בירושלים, לא בקהיר ולא בעמאן, אלא במוסקווה ובוואשינגטון ובהן בלבד. כך היה תמיד. כל ההחלטות הגדולות נפלו שם ולא כאן: החלטת העצרת הכללית של האו"ם בנובמבר 1947 על חלוקת ארץ ישראל, וכעבור עשרים שנה החלטה 242 של מועצת הבטחון. ההחלטה על כינוס ועידת ז'נבה בדצמבר 1973 וכל ההחלטות על הפסקת אש ב־1948, ב־1967 וב־1973. נסיגת ישראל מסיני ב־1956 והסכמי ההפרדה עם מצרים וסוריה ב־1974. רק חוזה השלום בין ישראל למצרים הושג בלי מעורבותה הפעילה של ברה"מ, אם כי קברניטיה הקשישים גם לא יצאו או מגדרם כדי לחבל בהישג.

על כל פנים, שחקני המזרח התיכון היו מאז ומתמיד כפיונים על לוח השחמט העולמי. או אם תרצו כמריונטות בתיאטרון בובות. באחרונה שבה ארה"ב והוכיחה זאת לישראל ובאופן הבוטה ביותר. ברצותה היא הסכימה שישראל תפתח מטוס קרב וברצותה היא פוקדת עליה לבטל את הפרויקט. וישראל מצייתת. זו רק שאלה של זמן וסדרי עדיפויות. כרגע, דומה שאין הסכסוך הישראלי־ערבי עומד בראש סולם העדיפויות של שתי מעצמות העל, והוא בהחלט, לדידם, סובל דיחוי. קודם כל הם ינסו להשיג הסדרים לצימצום הנשק הגרעיני. אחר כך יחתרו לפתרון המשברים באפגניסטן ובמפרץ ורק אז – אולי ואם וכאשר – יחליטו במוסקווה ובוואשינגטון, כי כדאי להם לנסות ולהגיע להבנה גם במזרח התיכון, הם ינסו להשיג זאת. או אז, שלא כמו בביקורו הנוכחי של ג'ורג' שולץ, אפשר להניח כי ארה"ב וברה"מ לא יבחלו באמצעים וישתמשו במלוא כוח השכנוע־הלחצים־והאיומים.

עוגן ההצלה של ועידת ז'נבה / חגי אשד

ערובה מדינית, ערובה כלכלית

את השלום בין ישראל לשכנותיה צריך לקנות בכסף, באמצעות השוט והגזר של הסיוע הכלכלי. לאמריקאים אין עכשיו די כסף, לסובייטים בוודאי שלא, הצרפתים לא אוהבים לתת, ולאנגלים אין מצב רוח לכך. יש צורך בהשתתפותן של גרמניה המערבית, יפן ושאר המדינות העשירות. גם סעודיה וכווית יכולות להועיל

לא נעים להגיד, אבל שניהם נראים כזקוקים מאוד לעצות מן הצד. שניהם לא מצטיינים בהרשיה ובכושר אילתור ושניהם נתקעו יחד במבוי הסתום של הוועידה הבין־לאומית. מדובר, כמובן, בשר החוץ האמריקאי ג'ורג' שולץ המגיע היום לארץ, ובאיש שיחו העיקרי, שעליו יערוך שולץ כבוד ויקר – רק שלא יעלב – ראש הממשלה יצחק שמיר. עצתי הישרה להם היא לחזור אל ועידת ז'נבה. זוכרים אותה? אפשר לכנס אותה כל רגע. היא ממשיכה להיות קיימת בהתאם להחלטת מועצת הבטחון 338 משנת 1973, שכולם מחוייבים לפעול בהתאם לה. גם ירדן.

לעצה הזאת יש יתרון, אף אחד לא השמיע אותה עדיין בקול רם. אפשר בהחלט להציג אותה כיוזמה משותפת של שולץ ושמיר, או פיוד מה של שולץ ששמיר הסכים לה. זה יהיה מכובד מאד. ועידת ז'נבה היא ועידת שלום שהוקמה בהתאם להחלטה מפורשת של מועצת הבטחון והכל מוסכם לגביה. גם נוהל הדיונים והפתיחה וגם הרכב המשתתפים. ויש תקדימים מעולים איך לעשות זאת. יש מזכרי הבנה בין ארה"ב לישראל שכתוב יפה. יש חילופי איגרות בין ארה"ב וברה"מ ומזכיר או"ם. הוסכם שמזכיר או"ם יזמן אותה, אבל ארה"ב וברה"מ ישמשו כיושבי־ראש משותפים שלה. לכל אחת מהן זכות וטו ממילא, וגם לכל יתר המשתתפות. כל החלטות הוועידה צריכות להתקבל בהסכמת כל המשתתפות. גם לישראל יש זכות וטו בוועידת ז'נבה. מה רע בזה? הוסכם שפרט לשתי מעצמות העל ישתתפו בוועידה ישראל ושכנותיה – מצרים, ירדן, סוריה ולבנון. היה מכשול של ייצוג אש"ף ועכשיו יש נוסחה שמאפשרת להתגבר גם על המכשול הזה. כזכור, החליטו בשנת 1977 ארה"ב וברה"מ לכנס את ועידת ז'נבה, בלי לשאול את הסכמת ישראל מראש. אחר כך נמצאה פשרה, לפי הסכמת שר החוץ משה דיין – בעל כורחו של ראש הממשלה מנחם בגין – להשתתפות של משלחת ערבית אחת, שתכלול את נציגי כל המדינות הערביות וגם נציגים פלשתינאים המקובלים על אש"ף, ("לא נבדוק בציציותיהם").

ואילו עכשיו הוסכם בין שמעון פרס לאדוארד שווארדנאדזה בפגישתם האחרונה, כי בוועידה הבין־לאומית – וזה יכול להתאים גם לוועידת ז'נבה – ישתתפו משלחות נפרדות של המדינות הערביות השכנות בלבד. ואילו המשלחת הירדנית תכלול נציגים פלשתינאים שיהיו מקובלים על אש"ף. הנציגים הללו יצטרכו להיות מקובלים גם על ישראל, שהרי במסגרת ההסכמות על ועידת ז'נבה בדצמבר 1973 קבע מזכיר או"ם ש"משתתפים אחרים" יוכלו להצטרף לוועידה אך ורק בהסכמת כל המשתתפים הראשונים. (גם לבנון היא בגדר "משתתפים אחרים", כי היא לא הוזמנה לוועידת ז'נבה המקורית). מה יכול להיות יותר טוב מזה?

צריך לקוות שוועידת ז'נבה תעורר פחות התנגדות אצל יצחק שמיר מוועידה בין־לאומית בהשתתפות סין, צרפת ובריטניה. שמיר טוען כי בהרכב הכולל את חמש החברות הקבועות במועצת הבטחון תהיה ארה"ב בעמדת מיעוט באורח קבע. היא תיאלץ להצטרף לעמדת הרוב בכל השאלות שגם עמדתה היא לא ברורה. משלוש במיוחד בעניין הגבולות והנוסחה "שטחים תמורת שלום", שמבטא בעיקר החשש יצחק שמיר. לעומת זאת ההרכב של ועידת ז'נבה מבוסס על "פאריטי" והוא מעוגן קבלת החלטות על סמך הידברות בין שתי מעצמות העל. כדי להרגיע את ישראל ובעיקר את יצחק שמיר תוכל ארה"ב לחזק עוד יותר את מערכת התחייבויותיה המוקדמות ("מזכרי ההבנה וההסכם") כלפי ישראל לגבי הנוהל וההרכב של משתתפי הוועידה.

אם יסכים יצחק שמיר להשתתפות בוועידת ז'נבה בתנאים הללו – בצירוף כל התנאים הישראליים האחרים בעניין יציאת יהודי ברית המועצות וכינון היחסים הדיפלומטיים – ולעומת זאת יהיו אלה הסובייטים והירדנים שידחו את ההצעה, יימצאו גם ישראל עצמה וגם ארה"ב בעמדת יתרון כלפי שני אלה. אחרי הכל, ועידת ז'נבה כבר קיימת, כאמור, וכולם נשבעו לכבד את החלטת מועצת הבטחון 338 על קידום השלום במזרח התיכון. איזו עילה תהיה למישהו להחרים את הוועידה הזאת, שכל תנאיה כבר הוסכמו, רק מפני שהוא רוצה בוועידה אחרת?

ההרכב של חמש המעצמות הוא גם גדול מדי – שתיים מספיקות – וגם קטן מדי. הוא אינו כולל את גרמניה ויפן ועוד מדינות עשירות, שצריכות למלא תפקיד מפתח בהצלחת תהליך השלום. יצחק שמיר וגם פרשנים ישראלים הנוטים לליכוד אינם אוהבים את הביטוי "תוכנית מרשל למזרח־התיכון" שטבע שמעון פרס. אבל האמת היא שאת השלום בין ישראל לשכנותיה הערביות צריך לקנות בכסף. בהרבה כסף. באשראי נדיב לפיתוח האיזור כולו וכל אחת ממדינותיו, לפי תוכנית עשור, למשל. יהיו דרושות הרבה השקעות הון משותפות וסיוע טכנולוגי וכלכלי. הסיוע הזה לא יצטרך להיות מותנה בצורה מפורשת בכך שיכובדו הסדרי השלום והבטחון. אבל, התנאי יהיה קיים מאליו – השוט והגזר בהעלם אחד. תקיימו את השלום תקבלו כסף. לא תקיימו – מי יודע מה יהיה.

אפשר לחזור לוועידת ז'נבה שהוקמה בהתאם להחלטת מועצת הבטחון והכל מוסכם לגביה. ארה"ב וברה"מ יושבי־ראש משותפים, לכל אחת מהן זכות וטו, אך גם לישראל

ואגב, זה מה שקרה וקורה גם להסכמי קמפ דייוויד. האמריקאים משלמים למצרים בסיוע כלכלי וצבאי תמורת כיבוד הסכמי קמפ דייוויד. הם עושים זאת גם מסיבות נאצלות רבות אחרות. אבל גם למען השלום.

נוסחת הסכמים של משא ומתן ישיר היא לא נכונה גם כשלעצמה. כי כל ההסדרים וההסכמים הושגו גם בעזרת תיווך מעצמתי. אבל לא התיווך עיקר, אלא הסיוע הכלכלי והצבאי שהוא הערובה המוצקה לכיבוד ההסכמים. זו האמת, אין שלום בלי השוט והגזר של הסיוע הכלכלי.

לאמריקאים אין עכשיו די כסף. לסובייטים בוודאי שלא. הצרפתים לא אוהבים לתת כסף ולאנגלים אין מצב רוח לכך. זהו פחות או יותר הניסוח של ג'ורג' שולץ בפגישתו האחרונה עם אדוארד שווארדנאדזה. כדי להציע למדינות המזרח התיכון תוכנית פיתוח כלכלית לעשור הבא יש צורך בהשתתפותן של גרמניה המערבית, יפן וגם של שאר המדינות העשירות, בריטניה וצרפת, איטליה וקנדה. וגם השתתפות של סעודיה וכווית, מהצד הערבי, תוכל להועיל. כל אלה ביחד יקנו את השלום בכסף וגם יבטיחו את הפיתוח והיציבות במזרח התיכון. שהרי בלי יציבות כלכלית ופוליטית פנימית לא ייתכן שלום לאורך ימים בין המדינות באיזור. וכל הסכם שייחתם ביניהן – ולו גם במשא ומתן ישיר – לא יהיה שווה את הנייר שעליו הוא ייכתב. יש צורך בערובות מדיניות וצבאיות שאותן יכולות להעניק רק ארה"ב וברה"מ בוועידת ז'נבה, למשל, ובערובות כלכליות, שאותן יכולות להבטיח כל המדינות העשירות כנ"ל, שיוליכו על "תוכנית מרשל לפיתוח המזרח התיכון". כדי שיצחק שמיר יסכים לכך לא תיקרא התוכנית בשם שהציע שמעון פרס, אשר כבר קיים עשרות שיחות לגביה עם בכירי המדינות האמודות. למען השלום באיזור ואף בממשלת האחדות הלאומית תיקרא התוכנית בכל שם אחר שיצחק שמיר יציע. כדאי שהוא ושולץ יחפשו ביחד שם מתאים, כדי שלא יהיו עלבונות חדשים וישנים שיעכבו שוב ושוב את קידום השלום באיזור.

هكذا من الاصل

אחרי הזחילה, התקדמות בקפיצות/ טובה צימוקי

בין בג"ץ לבד"ץ

נצחונותיו הזוחלים של הממסד הדתי החרדי מתקדמים עתה בקצב מואץ. ממשלת האחדות הלאומית שאמורה היתה, בגלל היקף התומכים בה, לבלום את ההשתלטות הזו, מספקת הוכחות כי היא משמשת כאוביקט כניעה לממסד הדתי. גם היועץ המשפטי לממשלה יוסף חריש, שעמד בשעתו באומץ לב נגד שר המשפטים הבבע להסגיר את נקש, נתן יד – במבה החלטות הקשורות לממסד הדתי – לזלזול בחוק המדינה. בערכאות בתי המשפט, ובעיקר הבג"צ, גוהרה המאחז האחרון, אף כי בשנה האחרונה, בשני מקרים – שושנה מילר וויליאם נקש – לא בוצעה החלטת בג"צ ואף נשמעו קולות שלא לציית לה. פניית היועץ המשפטי לממשלה בעניין גירושו של ויליאם נקש, על אף החלטת בית הדין הרבני, מעוררת חשש כי גם אם יפסוק בג"צ לטובת היועץ המשפטי, יסרב הממסד הרבני לכבדה וייווצר עימות חסר תקדים בין מוסדותיה הדמוקרטיים של המדינה ושלטון החוק לבין הממסד הרבני וחוק ההלכה. חריש טועה כשהוא אומר שהגיש את הבג"צ נגד בית הדין הרבני מתוך רצון לחסוך מריבה. המריבה שהיא בלתי נמנעת.

הדוגמאות של אירועי השנה האחרונה מדאיגות, ודומה כי הכוחות היכולים לבלום אותן שרויים בתרדמה, ולכשיתעוררו קרוב לוודאי שיהיה מאוחר מדי. מקרה שושנה מילר הוא קלאסי. לאחר שבית המשפט העליון הכריע בסוגיית רישומה של שושנה מילר התפטר שר הפנים יצחק פרץ ממשרתו. עשרות דיינים חתמו באורח חסר תקדים על עצומה המגנה את החלטת הבג"צ וקראו שלא לכבדה. שר הדתות זבולון המר מיהר להגן על הדיינים ורק בלחץ בג"צ, "נזף" בדיינים את הנזיפה. כינתה המשנה לנשיא בית המשפט העליון, מרים בן־פורת, כ"נזיפה בכפפות של משי". גם היועץ המשפטי לממשלה השבוי בקסמו של הממסד הדתי לא נקט צעד ממשי, ואיומו מינואר אשתקד להעמיד לדין פלילי את מחתימי עצומת הדיינים הרב גוליה אקסלרוד – לא מומש עד היום. אי נקיטת צעדים חריפים מצד חריש נעשתה, אגב, מאותם נימוקים שאותם נקט עתה כשהחליט לפנות שוב לבג"צ בעניין נקש במקום לגרש אותו לצרפת – החשש מפני הרגזת החוגים הדתיים וקיטוב בין המחנות. בדיעבד, מוכח כי מי שממשיך להקצין באופן בלעדי הם הדתיים המרגישים ובצדק את חוסר העניין וחוסר התקיפות של הממסד החילוני. אבל עניינה של שושנה מילר היה רק קצה הקרחון. לאחר שבית המשפט העליון קבע בעניינה, אמורים היו להידון בפניו עוד שני מיקרים כאלה. ראש הממשלה יצחק שמיר, שרצה להקל על הרב יצחק פרץ לשוב לחיק הממשלה, ביקש להשהות את הדיון בעתירות. היועץ המשפטי לממשלה, ברצונו למלא אחר משאלת ממליכיו, ביקש מעורכי דינם של העותרים כי ישהו את העתירה. פירוש פנייתו של חריש אל עורך דין העותרים הוא כי היועץ המשפטי לממשלה מוכן לסלול את הדרך שעקפה – למשך ששה חודשים – פסק דין קודם של בג"צ שקבע כי על משרד הפנים לרשום את כל הגרים כיהודים. בכך סיפק חריש את רצונה של הרשות המבצעת, המחפשת דרכים להציק לגרים רפורמים. בינתיים התפרסמה ב"דבר" ידיעה כי מנכ"ל משרד הפנים אריה ודעי שיגר שליח סודי אל שושנה מילר כדי לדעת אם בכוונתה לשוב ארצה. הכל במטרה שלא לקיים פסיקת בג"צ.

וגיבוי להפרות חוק שהמניעים להן משלבים קיצוניות פוליטית ודתית. כלומר, ראש הממשלה בכבודו ובעצמו נתן לגיטימציה חסרת תקדים לרצח ממניעים פוליטיים והטיל את מלוא כובד משקלו למען קבוצה גזענית קיצונית שנתמכה עד אז בעיקר על ידי קבוצות פוליטיות ימניות־קיצוניות. האידאולוגים של המחתרת היהודית מצדדים כידוע בשלטון שיהפוך את מדינת ישראל למדינה בה ההלכה תשלוט באופן בלעדי. המדינה החילונית היא רק אמצעי לכך. בצעדו הזיז שמיר את התמיכה במחתרת היהודית למרכז, כשהסמן שלה הוא כהנא, התחיה וש"ס. שמיר נתן ידו למגמות האנטידמוקרטיות של חוגים המזלזלים בשלטון החוק ובערכי הדמוקרטיה. גם הקולות הקוראים לטרנספר של ערביי ארץ ישראל והגירה למדינות ערב, באו בדיוק מאותו כיוון.

שנת שיא בזילזול. חוקרי מדע המדינה הבוחנים את התהליכים הפוקדים את החברה הישראלית, טוענים כי המגמות המסתמנות עתה מראות שההתמודדות האמיתית תהיה בין מגמות של מדינת לאום דמוקרטית בישראל לבין העולם הפונדמנטליסטי, האסאביסטי והחרדי האנטי־מדינתי. ואמנם השנה נרשמה כאחת משנות השיא בזלזול בשלטון החוק, ודומה כי מקרהו של ויליאם נקש הוא רק סימן דרך. ויליאם נקש עצמו ורעייתו רינה, ניצבים בראש מאבק של גורמים המשתמשים בהם שימוש ציני ביותר. הממסד הזה, הלוחם עבורם, אינו מונע על־ידי הכאב לגורלה של משפחת נקש, ודאי לא עיגונה של רינה מדריך אותו. מבחינתם עוד ניצחון בהפיכתה של מדינת ישראל ממדינת חוק למדינת הלכה הוא הקובע. מליצי היושר של נקש, הם "המככבים" בשורת אירועים נוספים המשלבים את מדינת ישראל אט אט במגמות הפונדמנטליסטיות באיזור. ישראל, המכונה המדינה המערבית היחידה במזרח התיכון, אי בודד של דמוקרטיה, מתחילה לקבל צביון של קהילה חברתית הנשלטת על ידי חוקי דת נוסח ימי הביניים.

מרכז וסמן ימני. התמיכה בחוק החנינה למחתרת היהודית אליה הצטרף בגאון ראש הממשלה יצחק שמיר העניקה תנופה

השנה תמך אוכל הצדפות אריק שרון בהסדרי שנת שמיטה של הבד"צ. מי שמכיר את שרון יודע כי לא השמיטה היא שהדאיגה אותו כמו בני ברית פוטנציאליים אם וכאשר יכונן כאן את הסדר החדש שלו. אגב, בשנה זו הרחיב הבד"צ את גבולו עוד ועוד, עד שהממסד הדתי "המתון" החל ליישר קו לפי הבד"צ ולא לפי סמכות הרבנות כפי שהיה נהוג עד כה. התוצאה – הקצנה של הרבנות שאינה חפצה להיוותר מאחור.

מעמד מתחזק. קולו של המערך כמעט ולא נשמע השבוע בעניין הסגרתו הזועקת לשמיים של נקש. למרבה האכזבה קולו של שמעון פרס לא נשמע. האם שמעון פרס מתיישר לפי הקו של יצחק שמיר ונותן את ידו לפריצה זוחלת של הסטטוס קוו, אותו קבע מורו בן־גוריון לפני כארבעים שנה? בגלל חולשת העומד בראשו גם משרד היועץ המשפטי לממשלה נתן יד לפריצת הדרך הזו. לשיקוליו המשפטיים נכנסים בפעם הראשונה היבטים פוליטיים "נטו" שהיו זרים לקודמיו. לאחר שבג"צ קבע מפורשות שלא היתה לבית הדין הרבני סמכות בעניין הסגרת נקש, מעלה חריש את בית הדין הרבני בדרגה ומחדש את ההתדיינות בעניין זה בבית הדין העליון. כך חיזק חריש את מעמדו של בית הדין הרבני שהוגבל עד כה לעסוק בענייני אישות, והפך אותו גורם קובע במשחק המשפטי והפוליטי. התקדים הוא מסוכן ביותר, ואפשר לסמוך על הממסד הרבני שינצלו עד תום.

„אין אפיפיורים ספרותיים"

מתחקירה של יעל פישבין על מעורבותם של אנשי אקדמיה מן החוגים לספרות במו"לות יעוץ וביקורת הספרות שהתפרסם בגליון שמחת תורה, נשמטו – בשל טעות טכנית – דבריו של פרופסור גרשון שקד.

כיוון שהעיסוק בנושא ללא השתתפותו נראה מלכתחילה בבלתי נכון, וכיוון שדבריו הם בעלי משמעות וטעם, אנו מתנצלים בפני הקוראים על פרסום כתבה בלתי שלמה, בפני פרופסור שקד על הטעות ומביאים את הפיסקה שנשמטה במלואה.

ציבה לניר

בניגוד לפרופסורים המשמשים נוסף לעבודתם האקדמית גם כמו"לים, כעורכים וכמבקרים, פרופסור גרשון שקד מסתפק בפירסום מאמרי ביקורת על יצירות עכשוויות לצד עבודתו בחוג לספרות עברית באוניברסיטה העברית. כחוקר שילב שקד מסורות "היסטוריות" שהיו נהוגות בחוג לספרות עברית בירושלים עם שיטות מחקר מודרניות המתמקדות ב"כלים" הספרותיים, תוך היעזרות בגישות פסיכולוגיות, פילוסופיות וסוציולוגיות בפיענוח היצירות והבנת היוצרים. בחוג לספרות עברית שכיום הוא עומד בראשו, לא היו מהפיכות. הדור הוותיק פינה את מקומו לצעירים, הגישה הישנה שנהגה בחוג הירושלמי לפיה מלמדים יצירות של סופרים מתים בלבד, התחלפה בגישה פתוחה יותר המתירה עיסוק בסופרים עכשוויים חיים.

לפני עשר שנים ישב שקד בראש ועדה שקבעה את תכנית הלימודים החדשה בספרות בבתי הספר. בתכנית ניכרה תפנית כלפי יצירות עכשוויות. מלבד שירת ימי הביניים, ביאליק ועגנון, שקספיר או דרמטורג קלאסי אחר, אין סופרי חובה. יש ז'אנרים: דרמה, רומן, שירה, סיפור קצר או נובלה, מסה וביקורת, מהם חייב המורה ללמד ארבע יצירות שהוא בוחר מתוך רשימה רחבה מאוד, הכוללת ספרים וסופרים עכשוויים שזכו להכרה כראויים להלמד. פתיחות תכנית הלימודים נעשתה מתוך רצון להענות לספרות ההווה ומתוך הנחה שמורים ייטיבו ללמד יצירות אותן הם אוהבים. אולם מה שקרה בפועל הוא שרבים מהמורים מתקשים לבחור את היצירות "שלהם" ומעדיפים הנחיות ברורות.

שקד אינו מכחיש את כוחה של ביקורת „פרופסורית", בעיקר כלפי ספרות מתהווה, וסובר שהמבקר חייב להיות נקי מפניות ומלהטים בבואו לשפוט. "מעולם לא השתייכתי לשום קליקה ספרותית, נמנעתי מהשתייכות כזאת במתכוון. אינך יכול לשמור על עצמאות השיפוט שלך אם אתה משתייך לקליקה, או משמש כמו"ל, או מתערב בעמדות כוח ספרותיות כמו ועדות פרסים למיניהן. כמבקר אתה חייב להגן על עצמך מתופעות של יד רוחצת יד או שמור לי ואשמור לך המזדמנות כשאתה פועל מתוך עמדות כוח", מסביר שקד. בשם „מוסר המבקרים" הוא מרשה לעצמו לחזור בו משיפוטי טעם שעשה בעבר ובתמורה לספוג זעם מצד יוצרים, ביניהם עמליה כהנא כרמון, כאשר הוא משנה את הערכותיו הביקורתיות כלפי יצירתם.

לפני שמונה שנים ניהל פרופסור דן מירון מאבק קצף נגד „נוצות" של חיים באר. בשבוע הספר הופיע בטלוויזיה ואמר ש„נוצות" הוא ספר בלתי חשוב שאסור לקנותו. „מי שאומר מלה טובה על הספר הזה הוא אדם תת־אינטליגנטי", גזר מירון. שקד יצא להגנת „נוצות" והקסטה בין שני הפרופסורים הקפיצה את מכירות הספר. „מי שלא היה משוכנע שטעמים ספרותיים הם עניין יחסי, ושקביעות משפטי טעם אין לתת עדיפות לפרופסורים, יכול היה להשתכנע בכך כבר אז. אולי הם מסוגלים לנמק

„הקהל קנה את יוצרי דור תש"ח לא פחות מכפי שהוא קונה היום את עוז וגרוסמן. „אם בדור ההוא הספרות ענתה על הצורך של הקהל לראות את עצמו בראי, תפקידה העכשווי הוא כפול: תרומה לתרבות הפנאי ו'כצד הצל' של המציאות"

גרשון שקד. טרנספר של אוטוריטה.
תצלום – עליזה אורבך

את טעמיהם בצורה מלומדת ומדעית, אבל אינם, ואסור שיהיו, סמכות בלעדית בעניין. „אין אפיפיורים ספרותיים", מדגיש שקד ומתייחס לוויכוח על „נוצות" באמירה אירונית: "העובדה ששני פרופסורים מביעים דעות מנוגדות אומרת שלפחות אחד מהם טועה. קביעה פרופסורית אינה קביעה אבסולוטית של אפיפיור".

בניגוד לכמה מעמיתיו המכחישים כל קשר בין הכובע האקדמי וכובע המבקר מודה שקד שיש „טרנספר של אוטוריטה" בין הכובעים, לפחות בעיני הקורא התמים. מה שמחייב טוהר כפיים מצד המבקר והמנעות ממעורבות בקליקות ספרותיות ובצבירת כוח הנובעת ממעורבות במו"לות, בעריכה או בחלוקת פרסים ספרותיים. מאבקים על טעם – כן, אינטריגות – לא.

„בחוקרים, מתנאג שקד ממה שהוא מכנה „אחידות דעים" של מבקרים ומהכוח המצטבר בידי אחדים הפעילים בתחום העריכה והמו"לות, ומתנחם בכך שה„טירוד הרוחני" שלהם מוגבל.

למרות הכל אין עדיין קרטליזציה, הוא טוען. אם מישהו נדחה או מושמץ על ידי אגודת מבקרים אחת לעתים קרובות הוא מקובל ומשובח על ידי קבוצת מבקרים אחרת. מתוך אותה נקודת מוצא מחייב שקד מאבקים ספרותיים, ככל שהם נראים מגוחכים, חסרי משמעות ובלתי אסתיטיים ואפילו הם מאבקי "אגו" בלבד, הם מאפשרים ליוצרים ללכת בין ה"אגוים" כמו בין הטיפות.

עם זאת הוא אינו מוכן להשתתף בריב שפרץ באחרונה בין זך ומירון על השאלה מי גילה ואם גילה את פוגל. לדעת שקד זך „קרא קריאה חדשה" ביצירת פוגל ואי אפשר לשלול זאת ממנו.

חילופי אופנות בספרות הן עובדה, קובע שקד: ברייבין סילק את יל"ג וסמולנסקין וסלל את הדרך לביאליק וטשרניחובסקי, שלונסקי וה[illegible] פעלו כדי לסלק את ביאליק וחבריו, נתן זך פעל לסלק את נתן אלתרמן וכן הלאה עד סוף הדורות, בנים אינם מגיעים לידי בגרות אלא אם כן הם „הורגים" את אבותיהם. טעם ספרותי של דור חדש מתגבש בין היתר על ידי מרד בטעמו של הדור הקודם ומושפע לא במעט על ידי רצון לשלוט במערכת. לפעמים אנשים ממציאים תיאוריות ספרותיות רק כדי שיסייעו להם במציאת „מקום תחת השמש".

חילופי אופנות בביקורת ובמחקר הספרות הן חלק ממאבק הדורות על שליטה. החוג הצעיר של „תורת הספרות הכללית" באוניברסיטת תל אביב מרד בחוג לספרות עברית באוניברסיטה העברית בשם תיאוריה מחקרית חדשה. תלמידיו של „אבי" תורת הספרות בנימין הרושובסקי, מרדו בו במסגרת מאבקי הדורות ויצרו תיאוריות משלהם. „כל מי שחושב שאפשר בלי זה הוא נאיבי. אני משוכנע שאפילו חלק מתלמידי מכינים לי קבר אינטלקטואלי ואפילו לא מפואר", הוא מעיר קצת בצחוק וקצת בעצב.

פריחת הספרות העברית אינה תופעה חדשה, מרחיב שקד את התמונה. הקהל קנה את יוצרי דור תש"ח לא פחות משהוא קונה היום את עוז וגרוסמן. משה שמיר נמכר בעשרות אלפים. אם בדור ההוא הספרות ענתה על הצורך של הקהל לראות את עצמו בראי, היום משמשת הספרות בתפקיד כפול, מצד אחד היא תורמת את חלקה לתרבות הפנאי ומצד שני היא משחררת פחדים, רגשות אשם והיסטריות – כל מה ששקד מכנה בעקבות יונג „צד הצל" של המציאות. הביקורת לא תמיד מבחינה בתפקיד הזה של הספרות, ולא תמיד שופטת נכונה את ערכן של היצירות, משום כך ממליץ שקד לבחון כל ביקורת וכל פסיקת טעם לגופה, גם אם הפוסק הוא פרופסור. העובדה שמישהו משמש כמורה באוניברסיטה אינה עושה אותו רגיש ובעל זכות פסיקה, להיפך. שקד מוכן להצהיר שפרופסורים אחדים נעשו חסרי רגישות ונאטמו לספרות המתהווה. פסיקת טעם של סופר רגיש שווה בערכה, בעיניו, לא פחות מפסיקת טעם של פרופסור לספרות. "ואחרי הכל, ישנן טעויות וצריך להודות בהן.

יעל פישבין

הלילה הארוך של זילברברג / נתן רועי

עובר, שב וכופר בעיקר

באותו לילה זרמו למטה היחידה לחקירות הונאה ביפו עשרות אנשי עסקים שנחשדו בעבירות על חוקי המטבע. אחד מאלה שלא נמצאו שם הוא הקבלן נחום קלקא. ערב יום כיפור חזר לארץ. הגשת כתב אישום נגדו תהיה בבחינת הפתעה גדולה

גיל חורודוב, קבלן גינון מראשון לציון, היה עסוק בימים אלה בהכנת תשתית לגינות נוי בכל רחבי הארץ והקפיד לצאת לדיג. „הדגים השמנים ביותר ממתינים לי עכשיו בחוף אשדוד". הוא לא הופתע משובו לארץ של הקבלן נחום קלקא ערב יום כיפור. הוא ידע כי ביום מן הימים ישוב נחום קלקא לישראל, „יזרוק עצם" לשלטונות מס ההכנסה והיחידה הארצית לחקירות הונאה ויסגור עניינים באלגנטיות.

במרוץ ארבע וחצי שנות פרישה מן היחידה של דיגל, שם שירת כראש צוות מט"ח, הוא אומר, כי בתקופתו של תת־ניצב בנימין דיגל כמפקד היחידה הארצית לחקירות הונאה התנהלו חקירות יזומות בתחום עבירות מטבע החוץ. „דיגל נתן אישור „לכסח" את עבריני המט"ח וצוותי החקירה שהתמחו בתחום עבירות מטבע החוץ עבדו אז יום ולילה", אומר חורודוב. אבל עם פרישתו של דיגל עזבו כל מומחי המט"ח של היחידה והשאירו אחריהם קצינים חוקרים ושוטרים וכאלה שהם „סירוגים". כאן אין עוד פעולות יזומות אלא חקירות מחוייבות המציאות, שבאות לאחר גילוי עבירות.

הוא אינו שש לדבר על ימי הישיבה של פעם. עברו מאז הרבה מים דלוחים במסדרונות היחידה. לא כל־כך מוצא חן בעיניו מה שמתרחש שם, אבל הוא אינו מוכן לדבר על חבריו שנותרו שם. „מה מעניין כל כך בקלקא וזילברברג? עורך־הדין של הבלגים היה נכנס למשרד של בנימין דיגל ושואל כמה כופר עולה לי כל העניין הזה? בתחילה היה דיגל מתפתל בכסאו. אחר־כך היה אומר לעורך־הדין את מה שאמר והעניין נסגר. בחייך, למי יש כוח לנהל משפטים. יותר קל לסגור בכופר, בלי לנהל משפט ארוך, „ועדת כופר" מאשרת וכבר זה נגמר. כך היה אז ואני מניח שזה מה שקורה גם היום".

גיל חורודוב עמד במשך תקופה ארוכה מאחורי הפעילויות המוצלחות בתחום הברחות מטבע זר בישראל. כשפרש מהיחידה הארצית לחקירות הונאה כתבו לו אנשי חולק המודיעין: היית אנציקלופדיה מהלכת על שתיים. הוא כתב ספר על כל העניין הזה, אבל הוא חייב להמתין חמש שנים לפחות עד שיוכל לפרסם. במבט לאחור הכל נראה לו משונה מאד. ואז הוא מוסיף: „בשביל מה בעלי עסק עצמאים בעסקיים ראשי השבון", הוא שואל, „לא כדי שיוכלו לעבוד על המדינה לא כדי לעבוד על מס ההכנסה?"

ואז הוא מפליג אל הלילה הארוך של זילברברג. באחד מימי חודש ספטמבר 1982 הוחלט לפעול נגד ישראל זילברברג, ישראלי המתגורר זה עשרים שנה בשווייץ, המנהל את חברות „נכסים, נאמנות השקעות". על־פי המידע שהיה בידי המשטרה היה ישראל זילברברג מגיע לישראל פעמיים בשנה: ביום הזכרון לבנו ובאחד החגים. היתה לו כאן קשת חברים רחבה מאוד, ורובם אנשי עסקים. עת־דיי־סמוך. הם הכירו בערכו הסגולי – מתוך הידע הכספי. הוא איש עסקים ידוע בכשרונו המוזהים להפוך בתוך כמה שעות 50,000 דולר ל־500,000 דולר. מעט מאוד אנשים יכולים לעשות זאת. איש שהוא „לוטו" – אתה נותן לו 50,000 דולר ויוצא „ביליונר". זילברברג הוא אדם מסודר לכל משקיע יש כרטיס וקוד במחשב. „לאחר שלוש שנים של מעקב מדוקדק אחרי ישראל זילברברג ואיסוף מידע מפורט עליו החלטנו לפעול". לעולם לא אגלה מה המקור למידע על זילברברג. אני חושב שכמה אנשים פה יתלו את עצמם אם יוודע להם מה מקור המידע".

תת־ניצב (גימלאי) בנימין דיגל: „אני לא זוכר את שם המבצע. אני יכול לספר לך שהחלטנו להפעיל באותו לילה 100 בלשים במכה אחת, כדי שאנשי העסקים שהיו ברשימה של זילברברג לא ימלטו לנו מהידיים ויספיקו לתאם גרסות ביניהם. פחדנו שהוא יצליח להגיע לטלפון וימסור הודעה שתגרום לנפילת המבצע כולו. 36 שעות ישבתי בחדרי ביחידה הארצית לחקירות הונאה ופיקחתי על המבצע הזה. הכל היה מתוכנן. ידענו כמעט כל פרט, כל מהלך לפני שהחל".

גיל חורודוב: „כל הבלשים הגיעו ליד בתים של אנשי העסקים ששמותיהם, על־פי ההערכה, היו ברשימת זילברברג". אני ובלש נוסף הגענו לנמל התעופה בן־גוריון. ניגשתי לישראל זילברברג ועצרתי אותו. בתיקו האישי היו דפי מחשב, מפתח הקודים ובחיפוש על גופו נתגלה דף נייר ועליו שמות של 58 אנשי עסקים, אלה שהיו עימו בקשרים עסקיים. הובלתי את ישראל זילברברג למטה היחידה הארצית לחקירות הונאה ביפו. הוא הוכנס לחקירה בחדרו של דיגל. זילברברג החליט לשמור על זכות השתיקה, ולא פצה את פיו במשך כל מהלך החקירה ועד לסיום משפטו.

במקביל למעצרו של זילברברג החלו הבלשים, שהיו פרושים במקומות שונים ברחבי הארץ, לפעול. קבוצה גדולה של בלשים התמקמה עוד באותו לילה מול ביתו של נחום קלקא ברחוב הירקון 240 בתל־אביב. שם, בבית יפה המשקיף על שפת הים בתל־אביב, התגורר קבלן הבניה נחום קלקא. לא היתה אצלו תשובה. אחד השכנים „בבית המשותף" היה הבנקאי ארנסט יפת. הבלשים לחצו על כפתור האינטרקום. היתה שעה 1.00 אחר חצות. יפת ענה. הבלש הזדהה והודיע ליפת כי הוא מבקש לשאול אותו שאלות בקשר לשכנו נחום קלקא. יפת ביקש מהבלש להציג את תעודת השוטר שלו מול מצלמת הטלוויזיה הזעירה שהיתה מותקנת סמוך למשקוף הדלת החשמלית. הדלת האלקטרונית נפתחה לרווחה. יפת קיבל את הבלשים לבוש בחלוק. הבלשים החלו לשאול אותו שאלות שונות על שכנו. יפת, סמיק לענות. אמר להם: „טוב, אולי תשאלו את נחום את כל השאלות האלה כשהוא יחזור מחו"ל". הבלשים הופתעו לשמוע כי „הציפור" שלום עפה. קלקא לא שב מאז לארץ, והתמקם בארה"ב. בני המשפחה נשארו כאן. החברה „קלקא נחום בע"מ" המשיכה לבנות.

באותו לילה זרמו למטה היחידה הארצית לחקירות הונאה ביפו עשרות אנשי עסקים שנחשדו בעבירות על חוקי המטבע הישראליים. הבלשים התלבשו על כל כורסה ביחידה הארצית ישבו עורכי־הדין הידועים ביותר במדינה, שייצגו לקוחות שהיו „שווים" מיליוני דולרים. אחד מעורכי־הדין שהגיע ליחידה בעניין לקוחו היה עורך־הדין שמואל תמיר, שר המשפטים לשעבר. היה שם גם עורך־הדין פרופסור דוד ליבאי שהיה פרקליטו של ישראל זילברברג. ליבאי, שהורה ללקוחו שלא לפצות את פיו, הצליח להגיע להסדר שלקוחו יישן באותו לילה בבית מלון. זילברברג אכן ישן בלילה ההוא בבית מלון תל־אביבי ועל־פי החוקרים שלקחו חלק במבצע הגדול היתה זו טעות גדולה.

בחודש אפריל 1983 זיכה שופט בית־משפט השלום בתל־אביב, יצחק בראז, את זילברברג מאשמות סירוב היענות למסור לשלטונות המוסמכים מידע על כספי אזרחים ישראלים בשווייץ. פרקליטות מחוז תל־אביב ערערה ובית־המשפט המחוזי קיבל בשלהי 1984 את הערעור והרשיע את הנאשם בשתי העבירות שבהן הואשם. השופטים קבעו, כי במקרה זה לא התעוררה השאלה של חסיון מפני הפללה עצמית של הנאשם בשווייץ ואין להגביל את סמכות המדינה לדרוש מאזרח לבצע את חובתו ולחשוף בפני רשויותיה את כל הידוע לו על אזרחים המבריחים כספים אל מחוץ לגבולותיה. בית־המשפט העליון דן בעניין זה בחודש אוקטובר 1986, לאחר שפרקליטו של זילברברג, הפרופסור דוד ליבאי, טען בבית־המשפט, כי אם ישראל זילברברג ימסור מידע למדינת ישראל על החשבונות בבנקים השווייצריים צפויות לו 20 שנות מאסר. הדיון תלוי ועומד עדיין זה שנתיים וחצי בבית־המשפט העליון.

בנימין דיגל סבור כי „אנחנו לא חיים בשווייץ ויש לפיכך לקבל את החוק הישראלי ולא את החוק השווייצרי. אותי לא מעניין החוק השווייצרי אבל צריך להתייחס לבית־המשפט העליון לדבר".

אחד מהנהנים משתיקתו של זילברברג היה נחום קלקא. קלקא, המיוצג על־ידי השופט לשעבר, עורך־הדין יהושע גלבוע, ישב בארה"ב אך ניהל כל העת מו"מ עם שלטונות מס ההכנסה. אף שהמשנה לנציב מס ההכנסה, אברהם צרפתי, סירב להרחיב את הדיבור על המו"מ עם פרקליטו של נחום קלקא, אפשר לומר היום בוודאות גמורה, כי נחום קלקא קיבל מראש את התאריך לקבלת הפנים שלו בארץ, עוד בהיותו בניו־יורק. חזרתו לארץ היתה מתוכננת לכל פרטיה. גם סכום הכופר שישלם סוכם כבר, אף־על־פי שצרפתי או רבינוביץ יאמרו: לנו במס הכנסה יש כלל ברזל – אין מנהלים מו"מ עם חשוד הנמצא בחו"ל. ועל כך יש תשובה: את המו"מ מנהלים עם עורך־דינו של נחום קלקא. הוא אינו חשוד והוא לא בחו"ל, משרדו נמצא ברחוב דיזנגוף בתל־אביב. עכשיו ממתינים לפרסום סכום הכופר. הגשת כתב אישום תהיה בבחינת הפתעה גדולה.

במחשבה שניה. דני רובינשטיין

תאמינו לי, כדאי לכולנו לעזוב את ויליאם נקש: לבטל את צו ההסגרה נגדו, לשחררו מהכלא ולתת לו להלך חופשי בארץ. שיעשה מה שהוא רוצה. האיום שלו להתמודד בבחירות לכנסת הוא הדבר הרציני ביותר שהשדולה הלאומית־דתית למען נקש השמיעה מאז שהחלה הפרשה. מי שלא רוצה לבטל את הסגרת נקש לצרפת יקבל אותו כחבר כנסת, ובנסיבות קואליציוניות מסוימות אולי כשר בממשלה. למה לנו בזיון כזה ? לא למדנו לקח ? אין ספק בעניין. העם בישראל שבחר בשעתו לכנסת את פלאטו־שרון, יתמוך בנקש בהתלהבות, ואנחנו עוד נראה אותו יום יום בטלוויזיה ונשמע אותו אומר את האמירה הפטריוטית: „מה הם עשו בשביל מדינה?"

תחסכו לנו את זה. שחררו את ויליאם נקש.

במישור האישי

יש מצב מביך בכבישים, המוכר לנהגים רבים. אתה נוהג במכוניתך ממרכז העיר הביתה והדרך עמוסה, התנועה איטית ומעצבנת ולפתע מכונית מהצד מתחילה להתחכם. עוקפת בצורה מסוכנת, משנה מסלולים במהירות, נדחקת בחוצפה ובפראות. הדם עולה לראש. איך הוא נוהג המנוול הזה. אתה מנסה להשיג אותו, לחסום אותו. מתחיל מרוץ של עצבים, מלא זעם ורוגז. ואז, כאשר אתה מצליח להגיע לאותו נהג נבל ואתה עוצר לידו ברמזור, אתה רואה לפתע שזה שכן שלך. לא סתם שכן, אפילו חבר די טוב. הפה שלך, שבקצה לשונו היו כבר דברי מוסר או גידוף קטן, נשאר פתוח מרוב תדהמה והנשימה נעצרת. במישור הציבורי – של התנועה בכבישים – אתה מוכן להרוג אותו במקום, אבל במישור האישי הוא ידיד טוב, בחור נפלא. ממצב כזה יוצאים בקושי עם גמגום קטן וחיוך טפשי.

הסיפור הזה מיועד להדגים את האבחנה בין מישור ציבורי־לאומי ובין מישור אישי ביחסי יהודים ערבים בארץ.

במפעל אחד בירושלים ראיתי לפני זמן מה בחור ערבי שעובד שם כשומר־לילה אצל קצין הבטחון והנה רגלו שנשברה נתונה בגבס. איך הוא נפצע? מסתבר שבבוקר הוא לומד במכללה ברמאללה והוא וחבריו התנגשו עם צה"ל והוא נורה ברגלו. במילים אחרות: במישור הציבורי הוא נלחם בכוחות הבטחון והכיבוש הישראלים: במישור האישי הוא עובד לפרנסתו אצל קצין בטחון ישראלי.

כך גם נהג אחד מעזה שעבד ב„אגד" והסיע פועלים יום יום לעבודה בישראל (במישור האישי) ובלילה – כך הסתבר – הוא שם פצצות באוטובוסים בחניון „אגד" בחולון (גם באוטובוס שלו).

יהודים נוהגים אותו דבר. כל קבלן ישראלי שני אומר שהפועלים הערבים אצלו הם חרוצים וטובים והגונים אבל הוא לא היה מהסס לסלק ולגרש אותם. רבים מתומכי ר"צ ו„שלום עכשיו" שמוכנים לחזור ל„קו־הירוק" גרים מעבר ל„קו הירוק" (ולפחות בשכונות מזרח ירושלים). חברות מסחריות, עורכי־דין ואנשי עסקים אחרים, חברי ה„עבודה", ומפלגות שמאל עושים ביזנס באריאל ועמנואל וישובים אחרים שהם בלב אוכלוסיה ערבית צפופה.

דוגמאות לא חסרות. צריך רק לדעת להפריד בין שני המישורים.

„טעמון", יום הולדת

למרדכי קופ בעליו של קפה „טעמון" בירושלים מלאו השבוע 60, ומשפחתו וידידיו עשו לו מסיבה. בבית הקפה הזה מתגודדים ארחי־פרחי, אנשי שמאל לסיעותיהם ואחרים. בעל הבית שהוא שומר־מצוות ואיש א"י השלמה מנסה תמיד להחזיר את הלקוחות שלו למוטב ולגרור אותם בשבתות לבית־הכנסת שלו בעיר העתיקה. יום אחד הביא לשם את אמרי סוב, שהיה כלכלן בכיר בבנק ישראל ואפילו סידר לו עליה לתורה. עמדו וקראו: יעלה ויבוא אמרי בן ... וחיכו לשמוע, ואז אמר אמרי: בן 45.

مكان الأصل

תסתכל מה קורה בעתונות

הכותרת נתנה את הטעם, את הכיוון, את החשק לידיעה עצמה, הפרושה על פני העמוד כולו (להוציא את הפינה השמאלית התחתונה המוקדשת לפירסומת לסיגריה אמריקאית): „רחבת הר הבית דמתה אתמול לשדה קרב... ענני גז מדמיע היתמרו מכל עבר...”

בארצנו קיים דימוי מסוים לגבי העתונות והרחוב. על־פי דימוי זה הרחוב הוא ימני, שמרני, שוביניסטי, והעתונות ליבראלית, שפויה, אופוזיציונית. על־פי דימוי זה העתונות היא המגן הגדול על הדמוקרטיה והמחסום האחרון בפני הדיקטטורה הצבאית. על־פי דימוי זה גם אין כל השפעה הדדית בין שני הפקטורים הללו. העתונות מטיפה לרחוב, הרחוב מתעב את העתונות.

דימוי זה נכון לעמודים הפנימיים של העתונים. „הדף האדום” של „ידיעות”, אפרים סידון ב„מעריב”, מוסף יום ו' של „חדשות” וכו'. ואת החלקים הללו הציבור הרחב לא קורא בין כה וכה. הציבור הרחב קורא בשקיקה, לעומת זאת, את עמודי החדשות והספורט. נניח לספורט ונבחן כתבת חדשות אופיינית שהתפרסמה ב„ידיעות אחרונות” ביום ב', 12.10: „לקול שאגות ההסתה של המואזין התפרעו מאות ערבים על הר הבית”. הפתיחה דרמטית. הסיטואציה נפתחת ב„שאגות הסתה” של מואזין – משהו קנאי, חשוך, חומייני, ובקיצור, ערבי. ההמשך מוסיקלי לא פחות: „...התפרעו מאות ערבים על הר הבית”. קרי, המואזין ניצב שם, למעלה, על צריח המיסגד, ולצלילי קולו „התפרעו” הערבים, ועוד – רחמנא ליצלן – על הר הבית שהוא שלנו, שהוא יהודי, שהוא קדוש.

הכותרת נתנה את הטעם, את הכיוון, את החשק לידיעה עצמה, הפרושה על פני העמוד כולו (להוציא את הפינה השמאלית התחתונה של העמוד, המוקדשת לפרסומת מצ'ואיסטית לסיגריה אמריקאית. גבר חסון ומבואיסטי נראה שם עם מבט של קומנדו בעיניים ועם סיגריה בזווית הפה. לשמאלו – אופנוע). ולידיעה עצמה: „רחבת הר הבית דמתה אתמול לשדה קרב... ענני גאז מדמיע היתמרו מכל עבר... אבנים ובקבוקים התעופפו... פילחו את האוויר צרחות של [illegible] הגבול, מעיד: „באשר שוטרי משמר הגבול ביקשו להזיז מעט השבאב שאיים לעשות בהם שפטים”. הערבים הם „שבאב”. אנחנו – משמר הגבול. שוטרי משמר הגבול „מבקשים” ואילו ה„שבאב” מאיימים.

ואולם יתכן, מתריעים כתבי „ידיעות אחרונות” בינם לבין עצמם, שהקורא הממוצע יתבלבל לרגע וישאל את עצמו למה, בעצם, ה„שבאב” הזה התעצבן, ואולי היתה שם איזו פרובוקציה יהודית, או משהו אבסורדי שכזה. משום כך ממהרים ומביאים את ויתגר להרגיענו בפיסקה הבאה ומסבירים לנו ש„קדמה למהומה כוונתם של גרשון סלומון וקומץ נאמני הר הבית לעלות לשטח ההר, על־פי תנאי הרשיון המוענק להם מדי שנה בחג הסוכות”.

קודם כל, לגרשון סלומון וכו' היתה רק „כוונה”. מה זאת אומרת „כוונה”? ובכן, מלה זו נושאת שתי משמעויות: אחת משפטית, והשניה רגשית. הכוונה המשפטית היא שהם לא עשו דבר, הם רק התכוונו לעשות משהו. אבל גם המשהו שהם התכוונו לעשות היה משהו לגמרי לא עברייני, שהרי מה זו כבר „כוונה”? היתה להם בסך־הכל כוונה־קיקית קטנצ'יקית. לא מזימה, או קנוניה, „כוונה”. עכשיו, שימו לב, שלגרשון סלומון יש „קומץ נאמני הר הבית”. שמתם לב לאופוזיציה ה„שבאב”, „מאות ערבים” לעומת „קומץ”. בקיצור, אספסוף פרוע וצמא דם מול דוד הקטן. וכידוע יש מאה מיליון מוסלמים בעולם. לפי „ידיעות אחרונות” כל מאה המיליון הללו היו שם. כן, זה שוב אנחנו, הם, מעטים מול רבים. אותו המיתוס הישן והטוב. ציונות עכשיו.

הלאה. כוונת הקומץ וכו' היתה „לעלות לשטח ההר, על־פי תנאי הרשיון המוענק להם מדי שנה בחג הסוכות”. כמה תנאים מקילים במשפט אחד. הם פעלו על־פי תנאי הרשיון! חוץ מזה, מהו הרשיון הזה? יש להבין מטעם משטרת ישראל לבחורים המצויינים. הרשיון הזה, שאותו מקבלים כל חג סוכות, ארוז ביחד עם תאנים, קצת דבש, מצות – או אולי זה בעצם מתן אחר – [illegible]. האווירה של המשפט הזה כל כך ידידותית, פאמיליארית, משפחתית, שבא לפרוץ בבכי יהודי משוחרר ונאה.

ובהמשך: „...התגודדו, ממתינים להם, מאות צעירים ערביים, רובם תלמידי המיכללה האיסלמית... אלה לא התרשמו מקריאות המשטרה לפנות את המקום...” נשמע כמו תיאור מצב. אבל זה לא תיאור מצב. זה, כשאר המאמר, נופל תחת הגדרה התעמולתית של „צבע”.

ראשית, הקצב: סטאקטו. חיתוכים גסים ומהירים. כמו פסקול של סרט אימים: „סוסים... סוסים... סוסים... סוסים” הצעירים „התגודדו”. על גויים אומרים לעולם לא „אמרו „התגודדו”. „התגודדו” זה רע, „באספו” למשל, זה טוב.

ושוב ה„מאות” הזה. בתת־המודע, כאמור, זה כבר מזמן הפך להיות „מאה מיליון”. הם מהמכללה האיסלמית. חשוב להזכיר את זה, כי הם חומייני, קנאי, המופתי האג' אמין אל חוסייני, עמלק, בקיצור, היטלר. גרשון סלומון, לעומת זאת, הוא ליבראל מתוך המרכז הפוליטי. כולנו מתונים והם לא מגולחים והדוגלים.

הכתבה מתארת כיצד המשטרה ממש התחננה בפני השבאב להיות בסדר, ואפילו אנשי הוואקף ניסו לשכנע את המוני המון, אבל השבאב – מה כפת לה, ובכל הקטע הזה לא מציין שהיתה לשבאב סיבה טובה מאוד להתעצבן; היתה שם הכנופיה הפשיסטית של „נאמני הר הבית” שביצעו פרובוקציה מכוונת נגד קהל מתפללים מוסלמי באתר השלישי המקודש לאיסלם, אחרי מכה ומדינה; במקום איזכור עובדה זו, ממשיך המאמר ומציין כי „כל אותה שעה לא חדל המואזין במיסגד אל־אקצה משאגות הסתה”.

הבה נתבונן בדבריו של המואזין, כפי שצוטטו ב„ידיעות”: „המיסגד הקדוש שלנו בסכנה! אנו לא נניח ליהודים להתפלל כאן! הלאה צבא הכיבוש הציוני! אנו תובעים מהצבא הכובש לצאת מהמיסגד הקדוש שלנו!” וכל קורא קונבנציונאלי יקרא דברים אלו ויחורה; שוב לא מרשים ליהודים ללכת לאן שהם רוצים. גיטו רושה במהדורה מודרנית. ו...כן, כן, כשהם אומרים „צבא הכיבוש הציוני” הם בעצם מתכוונים לשנאת יהודים טהורה, נוסח העולם השלישי והקומוניסטים האלה ממוסקווה שכל הזמן מדברים על „הכלב הציוני המשוגע” וכו' וכו'.

אבל אם נבחן את טענת המואזין אחת לאחת, נגלה שהוא צודק בכל דרישה שלו: המיסגד הקדוש שלו אכן בסכנה; ואכן אין שום סיבה שאנשי הוואקף יניחו ליהודים להתפלל שם, שהרי החוק הישראלי והבינלאומי מבהירים בכך שהאיזור הוא מוסלמי; ואכן, לגיטימי מצידו לקרוא להפסקת הכיבוש; זו אינה רק דעתו, וזהי דעתם של שפויי כל העולם.

מוטיב נוסף השזור בדברים הינו, איך שהחבר'ה האלה מהשבאב תוקעים אחד לשני סכין בגב. מה אתם רוצים, הם לא יכולים לסמוך אפילו על האחים שלהם, עצמם ובשרם; הוואקף הנותן אליהם שיפסיקו, הם לא הפסיקו. אמבולנסים ערביים צופרים נכנסו לשטח – חשוב לציין שהיו אלה אמבולנסים ערביים, לצורך העניין – אבל השבאב, מה כפת לו, המשיך במהומה; וזאת בניגוד לנו, אנו ההומאניסטים, אנו ה„קומץ”, אנו שאיננו מפקירים פצוע בשדה הקרב, אנו טוהר הנשק.

החלק המרשים ביותר במאמר הוא החלק של זקיפות הקומה הלאומית שלנו, המיוצגת במקרה זה ע"י המשטרה.

„את הרגיעה ביקשו ראשי הוואקף לנצל למשא ומתן עם נציגי העירייה. „תוציאו את המשטרה ומשמר הגבול משטח ההר” תבע מנהל הוואקף, „סיגרו את הר הבית לכניסת תיירים ומבקרים – ואנחנו נשתלט על המצב”. „זה – לא” השיב נחרצות מפקד משטרת ירושלים, תנ"ץ יהודאי. יותר מאוחר הסביר יהודאי את סירובו הנחוש: „המשטרה לא תתיר לוואקף לשנות הסדרים הקיימים על הר הבית מאז 1969”.

הכתבה מעניקה לתנ"ץ יהודאי את תפקיד הפלמ"חניק. בדמיונו של הקורא מצטייר יהודאי (יהודאי־יהודי – איזה עלם קטן) כבעל בלורית בלונדינית, סטן בידו, כובע גרב על הראש, ומבטו של יעקב שבתאי, מהפלקט המפורסם, בעיניים; הוא ניצב מול המופתי האג' אמין אל חוסייני הצורר ומודיע לו חד וחלק: „זה – לא”. הוא משיב „נחרצות”, הוא מסביר מאוחר יותר את „סירובו הנחוש”; הוא צודק, הוא על בסיס החוק, הוא משלנו, הוא מדבר בחיתוך הדיבור הנכון; הוא החוק והסדר.

מובן שדרישתו של חבר המועצה המוסלמית העליונה מוצדקת במאה אחוז, שכן הר הבית מתפרצק, רימוני עשן מושלכים לכל עבר, והמעשה ההגיוני הוא לפנות מהשטח את כל מי שלא שייך למקום. אבל התנ"ץ הוקף לא עונה לעניין, הוא עונה כדיון לאומי־היסטורי, עונה ב„אנחנו ואתם”. השוטר שצריך לשמור על הסדר והחוק מחזק את ידיו של מפר הסדר, גרשון סלומון, אבל את זה קשה מאוד להבין מהמאמר.

„כל המאמצים להרגיע את הרוחות באמצעות המשא ומתן לא עלו יפה, ותוך שעה קלה התחדשו המהומות”. ופה, שוב שני אלמנטים במשפט [illegible] הזה:

המואזין לא קורא, הוא שואג. המואזין לא מטיף, המואזין מסית. ואם כך, ודאי שהוא מסית לדברים איומים, הלא כן?

ראשית, ניתן לשמוע ממנו את „הערבים לא רוצים משא ומתן, אין עם מי לדבר”; האלמנט השני הינו שמשפט זה סותר את המשפטים שלפניו, שצוטטו לעיל. המוסלמים הם אלו שהחלו במשא ומתן; היהודים, קרי היהודאים, הם אלה שפוצצו אותו; ואולי זו הסיבה שהמשפט לא מציין במפורש מי ניסה להרגיע את הרוחות באמצעות המשא ומתן; הכותבים סומכים על כך שכל קורא „ידיעות” ממוצע יודע שאנחנו מרגיעים את הרוחות והם מעופפים את הרוחות בחזרה.

הכתבה ממשיכה ברוח זו ומסתיימת בגראנד־פינאלה מופלא, הישר מפי המלכות, סיומת שכולה עוז לאומי, שכולה גדולת מלחמותינו: „משטרת ישראל ומשמר הגבול”, אמר סלומון, „הוכיחו היום כי ריבונות ישראל על הר הבית אפשרית והכרחית. הרצח של יגאל שוף אתמול לא נולד על חלל ריק. המאבק שלנו על הר הבית יימשך”.

ציטוט, כמובן, אינו נקיטת עמדה. אולם כשהציטוט מופיע בסוף המאמר, וכשכל המאמר נראה, כפי שהוא נראה, הופך הציטוט הזה לנקיטת עמדה.

אז מי אמר שבעתונות הישראלית שולטת המאפיה השמאלנית?!

טיול מאורגן

„ושם למטה, בצד הצפון־מערבי, אפשר להבחין בשפיץ של ארובת רידינג, ששייכת לתחנת הכוח”, ציין המדריך ברמקול. המוני התיירים הצמידו את פרצופיהם לאשנבי המטוס הקל. „ומה זה שמה?” הצביע ילד ג'ינג'י קטן על כתם בלתי מזוהה בנוף. „זאת „ערימת מלכי ישראל”, הסביר המדריך. „הערימה הזו מכסה את כל שטח כיכר מלכי ישראל, את בית העירייה ואת מגדלי היוקרה החדשים הנבנים בסמוך”. „אז מאיפה בא הריח?” התפלאה קשישה חביבה. „אה, זה בא מ„ערימת הבורסה”, משם, מצד מזרח, סמוך לרמת־גן לשעבר”, ציין המדריך. „מתחת לערימה מצויה בורסת היהלומים, המסריחה מכסף, כמובן”.

וכך המשיך המטוס וחג במעגלים לעיר הראשונה. „שימו לב כיצד מנצנצות קופסאות השימורים בלילה! חושו את בריות הזבל הנעימה המיתמרת אל־על! וראו, כיצד נחלי השופכין מתערבבים עם שאר הזוהמה ויוצרים מיפגן אוריקולי מופלא של חראי” התלהב המדריך. „אבל מה קרה לכל האוכלוסיה שמתחת לזבל?” ניסה לברר טיפוס מקריח וממושקף. „אה, הם”, ציין המדריך, „הם ממשיכים בחייהם כרגיל, במחילות התת־זבליות שלהם. הם כבר רגילים לזה”.

תתארו לעצמכם

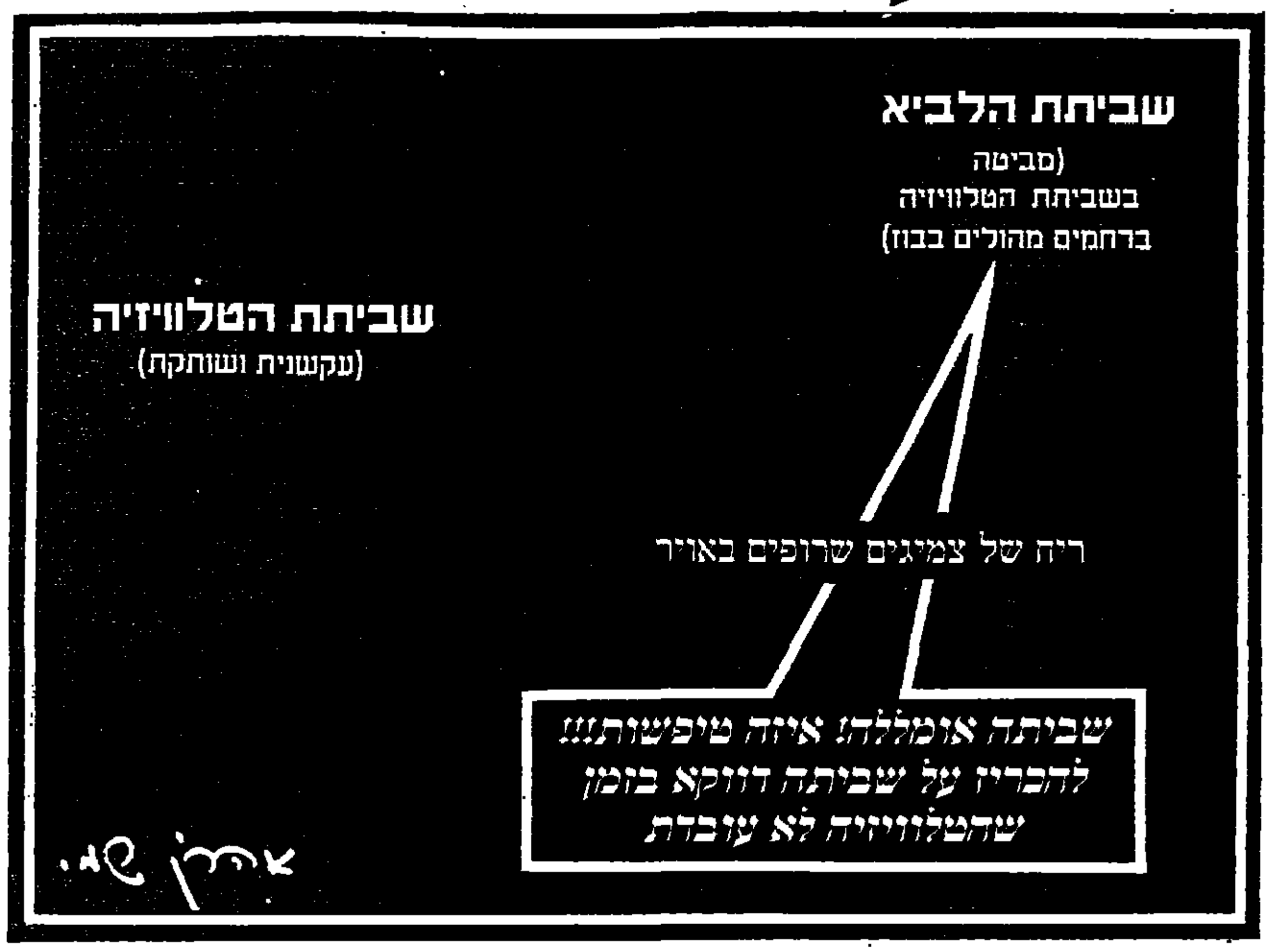

עשינו עסק • דרור שרביט

הפרדת עסקים

כשייכנס לתוקפו החוק להפרדת עסקים בנקאיים צפויות הקבוצות הבנקאיות לעבור „מהפכה זוטא”. יש לצפות שאישור החוק לא יקדם לפתרון הבעיות המורכבות הכרוכות בתהליך ההפרדה

אם לא יוטלו דחיות נוספות צפויה מערכת הבנקאות לעמוד בפני „מהפכה זוטא” בשנה הבאה, לאחר שייכנס לתוקפו החוק המחייב הפרדת עסקים בנקאיים משאר עיסקי הבנקים. מה שנראה כדבר פורמאלי של מה בכך, כרוך בבעיות משפטיות, מבניות ובעיות מיסוי מסובכות וצריך לקוות שחברי הכנסת יתנו עליהן את דעתם, לפני שיחליטו על כניסת החוק לתוקף.

חלק מהקבוצות הבנקאיות כבר נערכו להפרדת העסקים בדרך פשוטה: בנק המזרחי מכר את אחזקותיו בחברת הביטוח „איתך” חברת ההשקעות „פמה” וניקה את כל אחזקותיו הלא־בנקאיות. בל"ל הלך בדרך דומה, אך נשאר עדיין עם קבוצת „אפריקה ישראל”, על חברת הביטוח „מגדל” שבתוכה. אי־די־בי, כבר נערך להפרדה זו מזמן והזרוע הבנקאית פועלת בנפרד מזרוע ההשקעות הלא־בנקאיות. עיקר בעיית ההפרדה מבחינת היקף הנכסים היא בקבוצת בנק הפועלים, אך מבחינה עקרונית הבעיות זהות בכל קבוצות הבנקים.

הדרך להפרדת העסקים הבנקאיים היא באמצעות הקמת חברת־אם אליה יועברו הרכוש והבעלות של העסקים הקיימים, תוך יצירת שתי מסגרות אחזקה נפרדות לעסקים בנקאיים ולא־בנקאיים. הבנקים קיבלו התחייבות מהנגיד לשעבר ארנון גפני שהפרדה זו לא תופעל בחוק עד שייפתרו בעיות המיסוי הכרוכות בהעברת הנכסים. פתרון כזה לא הוצע עדיין על־ידי נציבות מס הכנסה.

אבל המיסוי אינו התחום הבעייתי היחיד. הנושים של הבנקים כמו בעלי פקדונות ימצאו עצמם, עם העברת חלק מהנכסים של הבנקים לחברה אחרת, במצב נחות יותר. יהיה איפוא צורך ללוות את העברת הנכסים באישורים של בתי־משפט כדי להבטיח העברה הוגנת שלהם. גם בעלי המניות של הבנקים ימצאו עצמם בעלים של חברה חדשה: חברת־האם הבנקאית.

המבנה החדש יחייב גם הערכה מחודשת בפיקוח על הבנקים: על מה מפקחים – על חברות־האם או רק על החברות הבנקאיות? מה יהיה עם „הוראות לווה בודד”. תהליך ההפרדה כרוך בהקטנת ההון של הבנקים. האם הם ייאלצו לפיכך להתאים בדיעבד את מערך ההלוואות שלהם ללווים גדולים להון החדש? אלו הן רק מקצת השאלות הכרוכות בהפרדת העסקים בבנקים ונותר לראות אם יטופלו בצורה מושכלת.

„גדות” – מסוכן מדי

„דלק” מסתלקת מהיוזמה לרכוש לבד את „גדות” מהאחים יוהננוף. בחוות־דעת נקבע כי הרכישה עלולה להיות מסוכנת מדי

הרומן של „דלק” עם בעלי חברת „גדות” האחים יוהננוף נמשך על אש קטנה, אך נראה שמנהלי „דלק” הגיעו למסקנה, כי רכישת החברה על ידי „דלק” לבדה היא צעד מסוכן מדי, לנוכח התנודות החדות במכירות וברווחיות של „גדות”, הנובעות מהתנהגות הביקוש למוצרי החברה. „דלק” מנסה עתה לשכנע משקיע גדול נוסף להצטרף לעיסקה.

היקף המכירות השנתי של „גדות” הוא יותר מ־60 מיליון דולר, רובו לייצוא. הוא נובע בעיקר ממוצרים פטרוכימיים הקרובים לחבית הדלק. התנודות החדות במחירי הדלק משפיעים גם על מחירי מוצרים אלה שבנוסף לכך תלויים בענפי הפלסטיק, הדלקים ומשתמשי ממיסים שונים. אחד המוצרים המובילים של החברה נמכר באפריל השנה ב־700 דולר לטונה ולאחרונה צנח מחירו ל־280 דולר לטונה.

גרעין יציב בפעילות החברה היא „מילס כימיקלים”, המשרתת את תעשיית המזון. זו אמנם פועלת כיום כמחלקה בתוך „גדות” אך יש לה, לפי חוות־דעת שהועברה ל„דלק”, שווי עצמאי של כ־12 מיליון דולר. השווי הכולל של „גדות” מוערך בכפליים (25 מיליון דולר).

ל„דלק” הומלץ שלא להיכנס לבד להשקעה זו בשל הסיכון הרב הכרוך בכך. בתקופות שפל עשויה „דלק” להידרש להעמדת אמצעים גדולים לשם קיום רציף של החברה. לחברה יש פוטנציאל ותשתית בייצור מוצרי המשך הרחוקים יותר מחבית הדלק ובעלי ערך מוסף גבוה יותר, אך ייצור מוצרים כאלה כרוך בהשקעות גדולות נוספות המייקרות את ההשקעה הכוללת הנדרשת לשם רכישת „גדות”.

גליה מאור. סוגיית מכירה

יעקב נמרודי. מכשיר ישוב

ארנון גפני. התחייבות.

תעלומת ה־60,000 מ"ר

הנכסים הגלויים של „הכשרת הישוב” אינם מסבירים את מחירי העיסקה של נמרודי־בל"ל. הבעלים החדשים יצטרכו לפענח את טיבם של נכסים ב־60,000 ממ"ר. הם מושכרים „בכלכלית” אך ללא ביטוי בתוצאות של החברה

מכירת חבילת מניות „הכשרת הישוב” לקבוצה בראשות יעקב נמרודי תיחשב לעיסקה המוצלחת ביותר של בל"ל, מאז החל במכירת החיסול של העסקים הלא־בנקאיים. בל"ל אינו מוסר מה הם תנאי התשלום של העיסקה, אך גם אם גלום בהם מרכיב מימון זול ונוח לרוכשים – אין ספק שהיא נעשתה במחירים כדאיים מאד לבנק.

מחיר העיסקה היה גבוה ב־7 אחוזים ממחיר הבורסה של „הכשרת הישוב”, אבל עדיין נמוך משמעותית מערכה השמאי של החברה, כך ששני הצדדים לעיסקה יצאו מרוצים. גורם נכבד בפער בין הערך הבורסאי של החברה – 50 מיליון דולר – לערכה השמאי – 147 מיליון דולר הוא הפיצול שהיה בין השליטה והניהול בה (הסוכנות) לבין הבעלות על הונה (בל"ל).

הבעלים החדשים מבקשים עתה לאחד את השליטה והבעלות ובכך לסגור את הפער האמור. אגב, אין הם צריכים לחשוש מ„שיכון עובדים” שהודיעה כי תתמודד על רכישת השליטה מידי הסוכנות היהודית. מזכיר חברת העובדים דני רוזוליו הטיל וטו על יוזמה זאת. כדאי להתייחס בספקנות ליוזמות קניה דרך אמצעי התקשורת – הן רק גורמות לייקר הנכס הנרכש.

הערכה כלכלית מקצועית של „הכשרת הישוב” מעוררת קשיים לא מבוטלים בקרב אנשי מקצוע. לחברה נכסים שנרכשו עוד ב־1909 לפני שהיה מדד, כך שכלי המדידה המקובלים כמו ערך מתואם לא כל־כך תופסים לגבי החברה. יש לה גם חוזי שכירות רבים לנכסים (חנויות, מגרשים ומבנים) המתוארים על ידה כמושכרים ב„דמי שכירות כלכלית”, אך משום מה דמי שכירות אלה אינם מוצאים ביטוי מלא בהכנסות החברה.

על־אף מגבלות אלה אפשר להעיר שתי הערות באשר לשוויה של „הכשרת הישוב”: מלונות החברה תופסים מחצית מערכה המתואם. 640 החדרים של „גלי כנרת”, „נפטון”, „גלי אילת”, מלון „רימונים” ו„השרון” (עד שנמכר) היו שווים ל־36 מיליון דולר מהערך המתואם, כלומר קרוב ל־60 אלף דולר לחדר. לשם השוואה: המחיר הבורסאי של כל חדר ברשת מלונות „דן” מגיע ל־37 אלף דולר, אף שהמיקום והרמה של בתי־המלון ברשת זו נחשבים לטובים יותר.

תעלומה אופפת את ההיקף הכולל של הנכסים המושכרים על־ידי החברה. בתשקיף האחרון שפורסם על־ידי „הכשרת היישוב” נמסר על עשרות־אלפי מ"ר המושכרים על־ידי חברות־בנות, ובנוסף עליהם גם 60,000 מ"ר המושכרים על־ידי החברה־האם. הכנסות החברה משכירות הן פחות מ־3 מיליון דולר לשנה ויוצא איפוא שבממוצע מושכרים נכסיה בפחות מ־30 דולר למ"ר לשנה, זאת בשעה שעל שכירות מסחרית־משרדית התמורה הממוצעת השכיחה מגיעה ל־200 דולר למ"ר לשנה.

גורמים שונים שהתעניינו בחברה ניסו לקבל מידע על אותם 60,000 מ"ר נעלמים, אך קיבלו תשובות מעורפלות. בקרב ראשי חברות ההשקעה במקרקעין זוהי תעלומה שייתכן שהיא נעוצה בדמי שכירות נמוכים במיוחד שמשלמים גורמי שליטה סוכנותיים.

בנקים, יש קונים

תופעה מעודדת בענף הבנקאות: גורמים שונים מבקשים לרכוש בנקים מסחריים ובנקים למשכנתאות. ההצגה הגדולה צפויה כאשר תמוחזר השליטה בבנקים הגדולים

תופעה מעודדת בענף הבנקאות: גורמים עסקיים שונים בארץ ובחו"ל מבקשים לרכוש בנקים מסחריים ובנקים למשכנתאות. על הפרק עומדת מכירת כמה בנקים: בנק לספנות, בנק מימון וסחר, בנק כרמל, בנק בנין ובנק יעסור.

אמנם חלקם מוצעים למכירה במשך תקופה ארוכה, אבל קונים תכליתיים נראו רק לאחרונה. האם הדבר קשור במרווחים משופרים בענף הבנקאות? זו בהחלט חלק מהתשובה להתעניינות המחודשת בענף. יש גורם נוסף: מהפכי ניהול בבנקים הגדולים „שיחררו” לשוק מנהלים בעלי ידע ונסיון בנקאי המנסים לעניין חברות השקעה ומשקיעים גדולים בידע הניהולי שלהם שבאמצעותו – הם מקווים – יוכלו לחזור לענף. אהרון מאיר ומרדכי איינהורן הם רשימה חלקית של בנקאים לשעבר המנסים להשתלב מחדש בבנקאות.

ההתעניינות המחודשת בבנקים המסחריים והבנקים למשכנתאות חלה דווקא בתקופה שבה בפיקוח על הבנקים התגלתה נטיה להגביר את הריכוזיות בבנקאות, נטיה שהתחלפה במגמה להרחיב את תחומי העיסוק של הבנקים היעודיים. הכוונה היא ליצור בעתיד שתי קבוצות בנקים: בנקים מסחריים הפועלים בעיקר בעסקות קצרות טווח, ובנקים הפועלים בעסקות ארוכות מועד – בתעשיה, בנייה וחקלאות.

ההרחבה הצפויה בתחומי העיסוק של הבנקים היעודיים מעוררת בעיות במתן אישורים לבעלים החדשים. יכולתם הכספית של המבקשים לרכוש את הבנקים נבדקת לפי תחומי העיסוק הנוכחיים בעוד שהרחבת תחומי העיסוק תחייב הון וגיבוי כספי נוספים. על רקע זה משהים בפיקוח על הבנקים את תהליך מתן האישורים לבעלים חדשים, וייתכן שזהו אחד ההסברים לרשימה המתארכת של הבנקים אותם מבקשים לרכוש.

ההצגה הגדולה צפויה להתרחש כשעה שיוחלט על מכירת הבנקים הגדולים. טרם נערך דיון רציני ומעמיק בשאלת אופיים של בעלי השליטה הרצויים בבנקים המסחריים הגדולים, ובעיקר: האם באמת ניתן להציע אותם גם למשקיעי חוץ גדולים. ספק אם משקיעים כאלה או נציגיהם יסכימו, למשל לא להעלות ריבית (מתוך הענות למטרות המדיניות הכלכלית) או למתן את גידול האשראי מסיבה דומה.

גליה מאור, שלאחרונה השתחררה מהפיקוח השוטף על מערכת הבנקאות, מקדישה חלק ניכר מזמנה לבחינת הסוגיות האלה. גם לדעתה יהיה צריך להציע לבעלי השליטה הנוכחיים בבנקים את המשך החזקתם בהם, אך לדאוג שיתקבל עבורם מחיר הולם. כלומר, מחיר שיחזק את הקשר בין בעלות וניהול ויקטין את הפסדי הממשלה מפדיון המניות הבנקאיות.

هكذا من الاصل

صكذا من الاجل

הכלכלה העולמית. תחקיר / „אקונומיסט"

במונחים כלכליים היתה שנת 1987 שנה בלתי מסודרת – גם על־פי הנורמות הפרועות של העשור הזה. מאורעות קודמים צריכים היו להחזיר השנה את הכלכלה העולמית לצמיחה מהירה ויציבה. הם פעלו בצעדי צב, ובלי תשומת לב ל„אני מאמין" כלכלי, בלבלו לא מעט תחזיות וניחושים. והתמוטטות מחירי הנפט של השנה שעברה, למשל, לא זו בלבד שלא היתה מקור לשמחה, אלא במעט גרמה לביתון חדש. הנפילה התלולה של הדולר, שהחלה בפברואר 1985, לא הקטינה את חוסר האיזון המסחרי של ארה"ב (לפחות כשהגרעון נמדד בדולרים). הקונגרס, בעקבות זאת, נראה נחוש בדעתו יותר מאי־פעם להעביר בחודשים הבאים חוק מזיק שינחית מהלומה על המסחר. לנפילת הדולר היתה, מכל מקום, תוצאה אחת שהיה אפשר לחזותה מראש: היא העלתה עלויות ומחירים באמריקה וגרמה לפרפור ראשון של חרדה אמיתית מפני אינפלציה מאז 1982.

בשביל שרי האוצר של העולם, שהתכנסו בוושינגטון לפני כמה ימים לאסיפות השנתיות של קרן המטבע הבין־לאומית והבנק העולמי, התוצאה היא חוסר ודאות. רק לעתים נדירות בעבר היה בנמצא היקף רחב כל־כך של תחזיות לשנה הבאה: צמיחה יציבה או מיתון במלוא עוזו, מחירים יציבים או אינפלציה מואצת, הקלת המתחים המסחריים או התמוטטות מערכת הסחר הבין־לאומית. כמו תמיד, הקרבן הראשון של חוסר ודאות כזה הוא ההשקעה; זו הואטה בכל שבע המדינות המתועשות הראשיות. הדבר מאיים להפוך את הצמיחה הנרפית לנבואה המגשימה את עצמה לא רק בחודשים הקרובים אלא גם בעונת הביניים.

חוסר ודאות ורמזים על אינפלציה גבוהה יותר הגביהו את שיעורי הריבית באמריקה ובמקומות אחרים; הדבר עלול לסכן את המאמצים שעושות כמה מדינות בעלות חוב כדי להקל את המעמסה הרובצת עליהן. חוסר ודאות לגבי הגרעון המסחרי של ארה"ב מסייע ללבות את אש מדיניות המגן בוושינגטון ומשאיר רבות מן המדינות המתפתחות בחוסר ידיעה אם יתירו להן למכור את סחורות היצוא שלהן.

במרכזה של תמונה מעורפלת זו מסתתרות, בשנים האחרונות, שלוש הבעיות הבוערות ביותר של הכלכלה העולמית: שער חליפין הפכפך, מדיניות מגן, וחוב המדינות המתפתחות. הקשר ביניהן הדוק מאוד. חוסר ההיערכות של הדולר הוביל בשנים 1980־84 לגרעון המסחרי המדאיג של ארה"ב ומכאן לגלישתה של וושינגטון, לאחרונה, לפעולות של מדיניות מגן. באותו זמן החמיר הדבר את צרותיהן של רבות מן המדינות המתפתחות עליהן, הגדלת המעמסה האמיתית של תשלומי חובות השירות שלהן. וכמובן, כל שלוש הרעות החולות הללו מזינות את האקלים הגרוע של חוסר ודאות כלכלי וניזונות ממנו.

עת לשוחח?

הודות לצרות הללו, מדינות רבות להוטות עכשיו יותר מאשר בשנות ה־80 המוקדמות להתאחד לשם הנהגת מדיניות כלכלית. באמצעות שיתוף פעולה רואה כל אחת מהן סיכוי להביא לכך ששותפותיה תנהגנה בדרך הניתנת יותר לחיזוי ותאמצנה קווי פעולה שיהיו יותר נוחים לה. אילו צורות יהיו לשיתוף פעולה זה? באילו תנאים יצליח? כמה נזק ייגרם אם ייכשל? בבואם לשפוט שאלות אלה, אין הפוליטיקאים תועים בדרך ללא מצפן. באחרונה רובר הרבה בנושא זה בקרב תיאורטיקנים בכלכלה. סקר זה בוחן, בלשון פשוטה, את הלקחים העיקריים.

כלכלנים רבים סבורים כי התועלת של שיתוף הפעולה תהיה גדולה במיוחד בטיפול בשלוש האחיות המכוערות – שערי החליפין, החובות והמסחר. הם טוענים כי אילו היו הממשלות מתאמות את פעולותיהן המוניטאריות והפיסקאליות באורח פורמאלי יותר והיו מחברות אותן, אולי, לאזורי מטרה לשערי חליפין, היה הדבר עושה למען צמיחה בטווח הקצר והבינוני יותר משעושות מחוות ההסכמה הפושרות של היום. בנפרד הוצעו „פתרונות" משותפים רבים לבעיית החוב, וברובם נכלל יסוד כלשהו של שמיטת חובות. הדגם כבר פועל במסחר, אם גם בהיסוס. כאן החשש הוא כי מחזורים רצופים של שיחות במסגרת ההסכם הכללי לתעריפים ומסחר (גאט"ס) יסתיימו בגל חדש של מדיניות מגן, אלא אם כן תישמר תנופת השיחות.

גאט"ס, קרן המטבע הבין־לאומית והבנק העולמי נוסדו בשנים 1944 – 1947. ועידת ברטון וודס והפגישות שבאו בעקבותיה היו התרגיל הנהדר ביותר בשיתוף פעולה כלכלי שנראה אי־פעם. שלושת המוסדות (גאט"ס הוא גם מוסד וגם הסכם) נועדו להיות הממונים על הכלכלה הפוסט־מלחמתית. המטרה היתה שיטת סחר וכספים ליברלית יחד עם פעולות לאומיות להשגת צמיחה ותעסוקה גבוהות.

למרבה הסיפוק פיקחו השיטה ושלישיית האפוטרופסים שלה על צמיחה מהירה להפליא בתפוקה עולמית ובמסחר למן סוף מלחמת העולם ועד תחילת שנות ה־70. אבל בשלב זה התמוטטו הסידורים המוניטאריים שעמדו במרכז הצמיחה. במשך 15 השנים הבאות שוב נשתנתה הכלכלה העולמית במעט לבלי הכר. השינוי הגדול ביותר היה התפוצצות הכספים הבין־לאומית, אשר מכאן ואילך – באמצעות זרימות הון – קישרה בין כלכלות באופן הרבה יותר הדוק מכפי שהיו קשורות בעבר באמצעות המסחר. אף־על־פי־כן, החזון המוכר־כל עדיין מגרה. רבים קוראים ל„ברטון וודס" חדש כדי להכניס שוב סדר בכלכלה העולמית.

יש בכך יותר מסתם נוסטלגיה. נראה כי שיתוף פעולה חייב להכיל לפחות שלושה יתרונות כשמחילים אותו על כלכלה בין־לאומית. ראשית וחשוב מכל, זה מגביר את הסבירות שממשלות תתאמנה ביניהן יותר את יעדי המדיניות שלהן. נניח, למשל, שארה"ב רוצה שהדולר ירד בערכו לעומת היין, ויפן רוצה שהיין ירד בערכו לעומת הדולר. אחת מן הממשלות בוודאי תנחל אכזבה ואולי שתיהן, משום שסיבובים רצופים של קיצוצי ריבית זו לזו יגבירו בלי ספק את האינפלציה מבלי שישפיעו על שער החליפין יין־דולר בדרך כלשהי. אם, לעומת זאת, יסכימו שתי הממשלות על מטרה אחת לשער חליפין זה, יהיו יעדי המדיניות שלהן עקביים ועל כן מעשיים.

שנית, שיתוף פעולה עשוי לתת עוצמה רבה יותר לשימוש במדיניות לאומית. קביעת יעדים לשער חליפין היא שוב דוגמה טובה. אם יכולות ארה"ב ויפן להסכים ביניהן על שער לדולר לעומת היין, הן יכולות לשנות את שערי הריבית ו/או להתערב בשוקי מטבע החוץ כדי לתמוך זו בזו. או ניקח את הדוגמה של התרחבות מתואמת. אם מדינה אחת בתוך גוש מסחרי מעלה בעצמה את שער המטבע, היא מסתכנת בהסתערות בסחורות היבוא שלה; אבל אם היא מעלה את שער המטבע בד בבד עם שותפותיה המסחריות, אזי קטן הסיכוי שבאזן התשלומים שלה יורע ויתעל את הביקוש הנוסף מעבר לים.

היתרון השלישי הוא פוליטי. שיתוף פעולה בין־לאומי פירושו שממשלות עושות ביניהן חוזים, ויהיו מעורפלים ככל שיהיו. הן יכולות אז להשתמש בהתחייבויותיהן החיצוניות כדי להגן על מדיניותן מפני התקפות של מתנגדים מבית. בארה"ב, למשל, הבית הלבן מצטט לא פעם את התחייבויותיה החוקיות של המדינה במסגרת גאט"ס כאמצעי להדוף הצעות לחוקי מדיניות מגן חדשים בקונגרס.

לחיות עם אי־ודאות

האסיפות השנתיות של קרן המטבע הבין־לאומית והבנק העולמי דנו בשלוש הבעיות הבוערות ביותר של הכלכלה העולמית בשנים האחרונות: שער חליפין הפכפך, מדיניות מגן וחובות המדינות המתפתחות. בעיות אלה יצרו חוסר ודאות כלכלי. רק לעתים נדירות בעבר היה היקף רחב כל־כך של תחזיות לשנה הבאה. צמיחה יציבה או מיתון עז, מחירים יציבים או אינפלציה מואצת, הקלת המתחים המסחריים או התמוטטות מערכת המסחר הבין־לאומית. כל אלה מאיימים לעשות את הצמיחה הכלכלית המואטת בעולם לנבואה המגשימה את עצמה

אם שיתוף פעולה במדיניות כלכלית בין־לאומית טומן בחובו יתרונות מעין אלה, מתקבל על הדעת שממשלות תילכדנה בגירסה כלשהי של „דילמת האסירים" המפורסמת. הדילמה היא „משחק" המצוטט לרוב בפי מורי הלכה בכלכלה. לשני אסירים שהיו שותפים לפשע מוצעת, בנפרד, אותה העסקה. אם שניהם יודו, הם ישבו בכלא עשר שנים. אם רק אחד מהם יודה, הוא ישב בכלא שנה אחת ושותפו יקבל 20 שנה. אם שניהם יכחישו את הפשע, ייגזר עליהם עונש פחות חמור והם יבלו בכלא שלוש שנים. ברור איפוא שטובת שניהם מחייבת להכחיש את הפשע ולקבל רק שלוש שנים. אבל כשמסתכלים על העניין כפרטים אנוכיים, הדברים נראים אחרת.

אסיר מספר אחד חושב: נניח שהאסיר השני לא יודה. אם אני אודה, אקבל שנה אחת; אם לא אודה, אקבל שלוש. אם כן, אם האסיר השני לא יודה, מצבי יהיה טוב יותר אם אודה. אבל נניח לרגע שהוא יודה. אם גם אני אודה, אקבל עשר שנים; אם לא אודה, אקבל 20. אם כן, אם האסיר השני יודה, גם עלי להודות. במלים אחרות, מה שלא יעשה האסיר השני, מצבי יהיה טוב יותר אם אודה. בינתיים עושה אסיר מספר שניים את אותו החישוב ומגיע לאותה מסקנה. שניהם מודים ונכנסים לכלא לעשר שנים, בעוד שעם קצת שיתוף פעולה הם היו יוצאים מן העניין עם שלוש שנים.

ניסוי החשיבה הקטן הזה נותן את אחת התוצאות הבסיסיות ביותר של ענף הכלכלה

ה„שוק" יכולה, עקרונית, להשתפר על־ידי החלטות המתקבלות תוך שיתוף פעולה: זהו כל מה שנאמר ב„דילמת האסירים". האם דבר זה יקרה למעשה – את זאת הרבה יותר קשה להעריך. שיתוף פעולה בלתי מתאים יכול להציב את התוצאות הגרועות מכל.

ברמה הפשוטה ביותר, שיתוף פעולה משתבש כאשר הוא משמש אמצעי למטרה בלתי רצויה. המדיניות החקלאית המשותפת של הקהילייה האירופית היא דוגמה למדיניות אווילית מעליבה, שנכפתה על צרכנים במערב אירופה באמצעות שיתוף פעולה פוליטי יעיל למדי בין ממשלותיהם. ובמקרה זה, שיתוף הפעולה איננו רק דרך המביאה להפעלת המדיניות: הוא כובל באפשרות לשנותה. רוב השרים, כל אחד לחוד, מסכימים כי המדיניות החקלאית המשותפת היא מטורפת, אבל הם טוענים שאין מה לעשות, משום שרפורמות רדיקליות היו מסכנות את האחדות האירופית. הממשלות משחקות בקלף ההתחייבויות החיצוניות להגנת פעולות גרועות וטובות כאחת.

גרוע עוד יותר הוא ששיתוף פעולה פוליטי עלול לפעמים לעודד ממשלות להציב לעצמן מלכתחילה מטרות בלתי רצויות. נבחן את מקרה ההתפשטות הכלכלית המתוכננת. ממשלתה של מדינה יחידה, בעיקר מדינה קטנה, תהסס אולי להשתמש בהגברת הביקוש כדרך לחידוש התפוקה והתעשיה, גם בגלל החשש לגרום למשבר במאזן התשלומים. ועדיין זכור נסיון ההמרצה הכושל של מיטראן ב־1981 – 1982. כאשר ממשלות פועלות יחד, הסיכון המסוים הזה פוחת, מפני שתעשיות הבית של כל מדינה רואות עליית ביקוש גדולה יותר לסחורותיהן. מניעת צרות במאזן התשלומים פירושה גם אפשרות לפיחות המטבע – וזוהי אחת הדרכים שבה יכולה ההתפשטות להביא לאינפלציה גבוהה יותר. אבל התפשטות מתואמת תגרום לאינפלציה באותה מידה כמו התפשטות הבלתי מתואמת כאשר אזל עודף התפוקה במשק. בשלב כזה, האשליה כי מספרים פירושם כוח עלולה להחזיר את הכלכלה העולמית לשיעורי האינפלציה שהיינו עדים להם בשנות ה־70.

אבל יתכן גם שבמצב מסוים אי־אפשר לארגן שיתוף פעולה. עלינו להבין כי מה שמונע את שיתוף הפעולה ב„דילמת האסירים" הוא קודם כל חוסר תקשורת בין האסירים ושנית, העיסק בפעולה קולקטיבית היינו, כאשר ישנה תלות הדדית בין גורמים כלכליים, לא תמיד נותן האינטרס העצמי ההגיוני את התוצאה הטובה ביותר. זוהי התבונה העדיפה בעיני כלכלנים מסוג מסוים, אשר מאז ומעולם ידעו כי אדם סמית, לפי פירוש מרגרט תאצ'ר, טעה. וסמית, למעשה, צפה את ההתקפה הזאת על היד הנסתרת ותמך בה. השאלה הנוגעת לסקר זה היא עד כמה מתאים הדגם „דילמת האסירים" למקרה של תלות הדדית בין עושי מדיניות. האם הוא מספק הבנה כוללת בשיתוף פעולה כלכלי בין־לאומי? למרבה האכזבה, התשובה היא לא.

דגמים הם רק דגמים

הבעיה היא שהדגם הרבה יותר מדי פשוט. נכון, במקרים של תלות הדדית כלכלית, תוצאת אי־היכולת לעשות זאת מזיקה. אמנם במציאות ממשלות יכולות לדבר זו עם זו ולחתום על הסכמים, אבל קורה שאין הן יכולות לקיימם. אנשי הממשל האמריקאי – ברמות הנשיא ושר האוצר ג'יימס בייקר – כבר מזמן אמרו למקביליהם באירופה וביפן כי הם מתכננים לצמצם את הגרעון בתקציב הפדראלי; זאת תהיה תרומתם למאמצים לייצוב הכלכלה העולמית. אבל רק הקונגרס יכול לקיים הבטחה זו, ועד כה הוא הוכיח אי־רצון לעשות זאת.

הכלכלה העולמית יכולה להתאזן שוב, אם יפן וגרמניה המערבית ייענו בשלב זה לדרישותיה של ארה"ב להאיץ את כלכלותיהן

בסך הכל, אם כן, אין לקבל את שיתוף הפעולה מראש ללא בדיקה. סקר זה בוחן את ההיקף האפשרי לשיתוף פעולה במדיניות לגבי שלוש הדאגות הגדולות של הכלכלה העולמית: הפכפכות שער החליפין, מחסומים למסחר הבין־לאומי, וחובות המדינות המתפתחות. בבחנו כל אחת בנפרד, הסקר מתאר קודם כל את מצבן הנוכחי של הבעיות המקבילות הללו; אחר־כך הוא סוקר את התוכניות העיקריות להתמודדות בעזרת שיתוף פעולה. מסקנתו העיקרית היא ששיתוף פעולה, אף שלפעמים יש בו תועלת, איננו תחליף לנקיטת פעולות כלכליות נכונות. השאלה האמיתית היא אם שיתוף הפעולה מגביר או מצמצם את הסיכוי לבחור בפעולות נכונות.

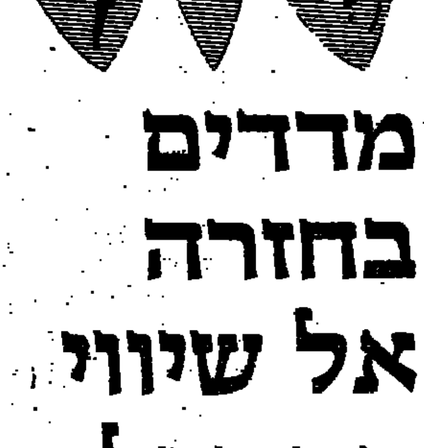

מדדים בחזרה אל שיווי המשקל

בפגישתם המפורסמת במלון פלאזה בניו־יורק ב־22 בספטמבר 1985, הכריזו שרי האוצר של חמש המדינות המתועשות הראשיות על עידן חדש של שיתוף פעולה מקרו־כלכלי. לראשונה הסכימו בפומבי שהדולר מוערך הערכת יתר ואמרו שהם מתכוננים להורידו על־ידי התערבות מתוכננת במטבעות החוץ ובאמצעים אחרים. התוכן הכלכלי מאחורי ההסכם היה דל: על אף שהדולר בלי ספק חזק מדי, אין סיבה להניח כי התערבות כשלעצמה תוריד אותו. השרים לא הכריזו אילו שינויים בסיסיים הם עומדים לעשות במדיניות הכלכלית הפנימית בארצותיהם. תקוותם היחידה היתה לקרוא בקול גדול על פגישתם ולהדהים את שוקי הכספים במחשבה כי אמנם התחולל שינוי היסטורי.

זה פעל – או לפחות כך נדמה היה. הדולר כבר נפל מ־261 ין (3.47 מרקים גרמניים) בפברואר ל־240 ין (2.84 מרקים גרמניים) בספטמבר. זה עצמו נגרם, לפי כמה הערכות, על־ידי מהלך של התערבות פחות מפורסמת שביצע הבונדסבנק המערב־גרמני מיד אחרי הפגישה בפלאזה. הדולר התהפך ואחר־כך המשיך בפיחות מהיר ומתמשך. עד לתחילת 1987 נפל הדולר עד 158 ין, נפילה של 40 אחוז משיאו. למי נחוצה הצגה יותר משכנעת על עוצמתו של שיתוף הפעולה?

הפגישה ב„פלאזה" נהפכה כבר לאחד הסמלים הנצורים ביותר בתולדות הכלכלה; לפיכך נוטים, כנראה, להגזים בהערכת חשיבותה. דבר אחד ברור. הדולר היה נופל – וככל הנראה באותה מהירות ולאותו מרחק – גם ללא נערכה פגישה זו. כפי שמראה תרשים 1, הפיחות היה כבר בשלב מתקדם בספטמבר 1985, ושיעור הירידה הממוצע אחרי הפגישה לא היה חד יותר מאשר בשבעת החודשים לפניה.

מצד שני, הפגישה אכן ציינה שינוי עמדה ממשי בממשלת ארה"ב. עד לאותו שלב היתה עמדתו הפומבית של הממשל לגבי הדולר – שחזקו הוא סימן לאמון בכלכלת ארה"ב (נכון חלקית) ומכאן שזה דבר טוב (טועה לגמרי). כאשר ג'יימס בייקר החליף את דונלד ריגן כשר האוצר נשתנתה השקפה חדשה ונבונה יותר: הדולר הגבוה מוסיף לגרעון השוטף של ארה"ב בשיעור בלתי נסבל; הדולר מוכרח היה ליפול בסופו של דבר, וככל שיקדים הדבר לקרות תהיינה תוצאותיו פחות חורקות. אבל השקפותיו של בייקר אינן קובעות הרבה במה שנוגע לשינויי מדיניות. כשר אוצר בסך הכל, אין לו כוח ממשי; השליטה במדיניות הפיסקאלית היא בידי הקונגרס והשליטה במדיניות המטבע בידי הקרן הפדראלית. אולם שינוי עמדות זה, שניתן לו פרסום רחב, עשה את חלקו כדי למהר את תחושת השוק לגבי הדולר.

יש איפוא לשבח במקצת את „מפגש פלאזה" על שמירת התנופה של נפילת הדולר, שאם לא כן היתה הנפילה נחלשת. אבל אין לזקוף לזכותו שבחים. תוך שבועות ספורים עשו כוחות אחרים עוד יותר למען הורדת הדולר במידה ידועה. נפילת הדולר קיימה את עצמה (כשם שקודם עשתה זאת עליית הדולר). הוא נפל משום שהשווקים ציפו לכך. השווקים ציפו שימשיך ליפול משום שהוא כבר היה במהלך הנפילה. נפילת הדולר שיקפה במידה ידועה גם את הפסימיות הגוברת לגבי הגרעון המסחרי הבלתי ניתן לשליטה של ארה"ב, שהמשיך להתרחב במשך 1986. סוף סוף התחילו השווקים להאמין שדרוש דולר זול יותר כדי לקצץ בגרעון המסחרי.

מהססים לפעול וזריזים להתקוטט

יש לשים לב כי אחת הסיבות העיקריות לנפילתו העמוקה כל־כך של הדולר במשך של דבר היתה חסרונו של אותו שיתוף פעולה ש„מפגש פלאזה" הכריז עליו. הפרטים בדבר שינויי המדיניות הנחוצים מעולם לא צויינו במפורש, אבל לא היה ספק לגבי צורתם הכללית: אמריקה צריכה היתה לצמצם את הגרעון התקציבי שלה, ויפן וגרמניה המערבית היו צריכות להגדיל את שלהן. עבור חודשים דבר לא קרה.

התחזית לגבי הגרעון של ארה"ב היתה מעורפלת בגלל הדיונים האינסופיים בקונגרס על רפורמות בתהליך בניית התקציב. אלה נסתיימו לבסוף בלא כלום, ואף שהעקשנות בגרעון התקציבי נבלמה, הממשלה עדיין לווה הרבה יותר מכפי שיכולים מקורותיה העצמיים של אמריקה לספק. לא היה כל סימן למדיניות פיסקאלית חופשית יותר ביפן או בגרמניה המערבית. מכל אלה השתמע כי מעמסת ההסתגלות לגרעון התקציבי של ארה"ב תיפול כולה על שינויים בשערי החליפין.

בימים טרופים אלה לכלכלה העולמית מגבירות ממשלות רבות את מאמציהן להדק את שיתוף הפעולה הכלכלי ביניהן. האם שיתוף הפעולה אכן יוכיח את כדאיותו כפי שמאמינים הפוליטיקאים?

הדולר המשיך איפוא ליפול עד שבתחילת שנה זו התקוטטו ביניהן שלוש הממשלות בלבד בדבר שערי חליפין ומדיניות כלכלית. ארה"ב אמרה שיפן וגרמניה המערבית חייבות מן השורה חדשה, באורח נמרץ, שהכלכלות שלהן יחישו לגלוש למיתון אם לא תחזורנה לשורה, הודה ממשל ריגן, ישמח הממשל לראות בהמשך צניחת הדולר. יפן וגרמניה המערבית, אשר היצואנים שלהן חשו עתה בלחץ קשה של עליית ערך היין והמרק, אמרו שהמחירים הם באשמתה של אמריקה. הן אינן מוכנות להסתכן באינפלציה ואמריקה תצטרך, לפיכך, לצמצם את הגרעון התקציבי שלה כפי שהבטיחה.

רק בפברואר השנה התחילה רוח „פלאזה" לקום לתחייה. שבעת שרי האוצר (של ארה"ב, יפן, גרמניה המערבית, צרפת, בריטניה, איטליה וקנדה) נפגשו בפאריס והסכימו כי הדירוג השוטף של שערי החליפין – באותו זמן עמד הדולר על 153 ין ו־1.82 מרקים – הם נכונים בקירוב. שוב נתפסה אמריקה כמשנה את טעמה יותר מן האחרות: בייקר, כך הובן, יפסיק לנסות להוריד את הדולר בדיבור. והוא אכן הפסיק, פרט לסטיה פה ושם. עמיתיו, גרהארד סטולטנברג וקיאיצ'י מיאזאווה, נתנו בהערות קצת פחות מעורפלות בדבר תכניותיהם להרפיה פיסקאלית.

בנקאים חשובים כבר הקדימו בינתיים את דברי שר האוצר. ב־1985 כוסה הגרעון השוטף של ארה"ב, בן 116 מיליארד דולר, על־ידי הזרמות של הון פרטי זר. אבל ב־1986, מומן גרעון גדול בהרבה – 141 מיליארד דולר – בחלקו על־ידי עליה של 29 מיליארד דולר בחובות אמריקאיים לממשלות זרות; במלים אחרות, על־ידי עליה בזכויות הבעלות של ממשלות זרות על נכסים דולריים ברזרבות שלהן. נראה שהבנק של יפן, במיוחד, חשש שהדולר יורד בקצב מהיר מדי. אילו הניחו ללווים פרטיים לקיים את כל דרישות ההון של ארה"ב, יתכן כי פירוש הדבר היה דולר נמוך עוד יותר. יפן התערבה איפוא בשווקים. הגידול המקביל לאותה התערבות (שאינה אלא מכירת יינים כדי לקנות דולרים) היה גידול ברזרבות הדולריות של יפן.

ברבע הראשון של שנה זו נפלו הזרמות ההון הפרטי לארה"ב נפילה חדה עוד יותר. עד כדי כך שהתערבות רשמית מימנה את כל הגרעון השוטף האמריקאי. הדבר השתקף בעליה גדולה שנראתה ברזרבות של שבע השותפות של ארה"ב: ביפן היתה עליה של 16 מיליארד ובגרמניה המערבית עליה של 3 מיליארד. בסך הכל עלו הרזרבות הדולריות של המדינות המתועשות הראשיות ב־28 מיליארד; באותו רבע יחיד היתה עליה שווה, כמעט לזו של כל השנה הקודמת.

בפסגת ונציה ביוני אישרו שרי האוצר והנשיאים שלהם מחדש את הסכם פאריס ואפילו קידמו אותו במקצת. יפן, בנסיון להפיג את האיומים הגוברים בדבר חוקי מדיניות מגן מצד הקונגרס האמריקאי, הבטיחה להמריץ את

טבלה 1. אופטימי מדי
תחזיות ותוצאות ל־1986

א. מאזנים מסחריים (במיליארדי $)

	ארגון המדינות המתועשות	תוצאה
ארצות־הברית	−141	−148
יפן	65	93
גרמניה המערבית	40	57

ב. צמיחת תל"ג (אחוז השינוי)

	תחזית לאומית*	תוצאה
ארצות־הברית	3.4	2.5
יפן	4.0**	2.5
גרמניה המערבית	2.5	2.4
צרפת	2.0	2.1
בריטניה	3.0	2.4
איטליה	3.0−2.5	2.7
קנדה	3.7	3.1
בלגיה	1.3	2.1
הולנד	2.0	1.6
שוודיה	1.6	1.3
שוויץ	1.5	2.8
ממוצע	3.2	2.5

*תחזיות שנתפרסמו בסוף 1985 או תחילת 1986, בדרך־כלל יחד עם הצעות תקציב
**ממוצע לשנת הכספים: אפריל 1986 — סוף מארס 1987. מקור: OECD, BIS

טבלה 2. „מציאות" 1986

שינויים בתנאי המסחר* (אחוזים)

	1984	1985	1986
ארצות־הברית	2.3	0.7	2.1
יפן	0.4	1.8	26.6
גרמניה המערבית	−1.2	0.5	10.6
צרפת	−0.5	2.4	9.8
בריטניה	−2.0	1.5	−3.6
איטליה	−0.5	0.9	14.1
קנדה	−1.3	−1.8	−3.3
בלגיה	−0.2	0.7	4.7
הולנד	0.3	0.5	1.7
שוודיה	1.9	1.5	6.9
שוויצריה	0.0	−1.1	6.1
ממוצע	0.8	0.9	7.3

*סחורות ושירותים

טבלה 3. יותר מדי יבוא

שינויים בגרעון המסחרי של ארה"ב, לפי רכיב (במיליארדי $)

	1985	1986
שינויים במאזן המסחרי	−11.9	−23.3
המשקפים שינויים ב:		
יצוא נפט		
מסחר לא בנפט		
עקב:		
נפח יצוא	3.7	16.5
נפח יבוא	−22.2	−38.7
תנאי סחר בלא־נפט	−0.2	−17.8

טבלה 4. סימני שינוי

שינויים בעודפי הסחר (מיליארד $)

	1985	1986
א. יפן		
שינויים במאזן המסחרי	12.5	36.6
המשקפים שינויים ב:		
מסחר באנרגיה	4.5	18.9
מסחר שלא באנרגיה	8.0	17.7
עקב:		
נפח יצוא	6.2	−2.3
נפח יבוא	−1.8	−12.4
תנאי סחר של לא־אנרגיה	3.6	32.4
ב. גרמניה המערבית		
שינויים במאזן המסחרי	6.7	27.0
המשקפים שינויים ב:		
מסחר בנפט	0.2	8.0
מסחר לא בנפט	6.5	19.0
עקב:		
נפח יצוא	10.0	2.7
נפח יבוא	−5.5	−7.3
תנאי סחר של לא־נפט	2.0	23.6

כלכלתה בתבילה של 35 מיליארד דולר שתכלול הוצאה נוספת וקיצוצים במסים. השרים גם השתעשעו שוב ברעיון בדבר דרכים רשמיות יותר של שיתוף פעולה במדיניות.

הם הסירו את האבק מעל עשרה אינדיקטורים כלכליים שנדונו לראשונה בפסגת טוקיו ב־1986: גידול בתל"ג, שיעור האינפלציה, שיעור האבטלה, שיעור הצמיחה המוניטארית, רמת שיעורי הריבית, הגרעון התקציבי, המאזנים השוטפים והמסחריים, הרזרות במטבע חוץ ושערי הבורסה. לפי השמועה, הם השמיטו שלושה (מסיבות השמורות עמם סירבו לגלות אלו הושמטו), וחייבו את קרן המטבע הבינלאומית לפקח על אלה שנותרו, כדי להבטיח אזהרה מוקדמת בדבר אי־התאמות צפויות. השווקים הפיננסיים לא התרשמו, אבל הם גם לא הופתעו או התאכזבו, הדולר נשאר איפוא על גבול היציבות למשך החודשים הקרובים. אולם באחרונה שב התנודד הדולר — וכך הובטח כי שערי החליפין יתפסו מקום חשוב בסדר היום של פגישות השבוע הקודם.

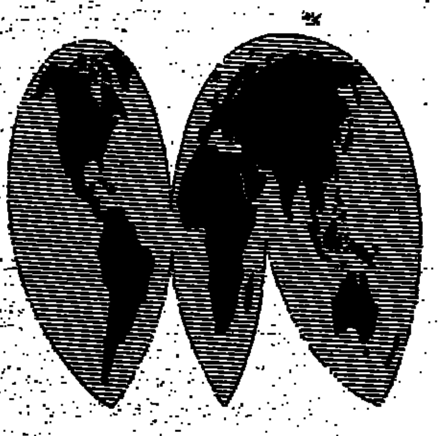

שתי השקפות על רוח הפלאזה

את הסקיצה הזאת של שיתוף פעולה עשרי־טלאים אפשר לצייר מחדש כקריקטורה מעודדת או צינית. הגירסה האופטימיסטית מדגישה כי הפוליטיקה היא אמנות האפשרי: אין זה מציאותי לצפות לניתוק אחר מאנרכיה אל שיטה מכובדת של תיאום מדיניות פורמלי. קדמה מתנהלת צעד אחר צעד, ומאחורי ההכרזות המופיעות בהודעות לעיתונות בזמן הפסגות השונות, הבריתות וההסכמים ישנה התקרבות איטית אבל מתמדת. אך העיקר הוא שממשלות התחילו להכיר, אמנם באיחור, כי שאר העולם מתערב בהחלטותיהן הכלכליות; אפילו אמריקה מסתגלת לזה.

הגרסה הצינית, לעומת זאת, מוצאת הוכחות בשפע כי אין להפקיד את הכלכלה בידי הפוליטיקאים. הפגישות של השנתיים האחרונות לא תיאמו שום דבר של ממש — לא מדיניות פיסקאלית אפילו לא מדיניות מוניטארית. הפעולות המשותפות היחידות היו בחזית של הבנק המרכזי אל שוקי מטבע החוץ. אבל התערבות שאיננה רשאית להשפיע על שערי ריבית או על מלאי הכסף (ההתערבות „מעוקרת" על־ידי קיזוז פעולה בשוקי [illegible] הממשלתיות) היא [illegible] כי אין [illegible] מה שיכלו הממשלות לעשות הוא להסכים ביניהן כי ערך הדולר היה מופרז ב־1985 (על כך לא מגיע כל פרס) וכי הוא נפל במידה מספקת עד פברואר 1987 (וגם על כך לא מגיע פרס).

במקרה הזה צודקים, בכל זאת, גם חוסר הציניקאים מתמודדים קצת יותר מדי בעניין מידת התיאום: שלוש הממשלות הגדולות הסכימו ביניהן מזמן לזמן על שינויים משותפים בשערי הריבית קצרי הטווח וגם על התערבות מתוכננת בשווקים. יש להודות כי ההגיון הכלכלי להתנהגות זו לא ברור. הם טועים גם בעניין ההתערבות במטבע החוץ: לא כולה היתה מעוקרת, אם כי נכון שזה הנוהג הרגיל. הצמיחה המוניטארית המואצת באמריקה בחודשים האחרונים, כך בכד עם הצמיחה המואצת ביפן ובמערב גרמניה, מרמזת כי לפחות אחדות מן העסקות של הזמן האחרון הורשו לעבור אל מלאי הכסף. מכל מקום, הסוג המעוקר — אף שאין בכוחו להשפיע על עניינים בסיסיים בכלכלה — עשוי להיות יעיל למדי נגד מהלכים ספקולטיביים. בעיקר טועים הציניקאים בהכחישם כי חל שינוי בהשקפותיהם של מקבלי ההחלטות הכלכליים (בעיקר האמריקאים).

נניח, אם כן, שהלך הרוח החדש של שיתוף פעולה מקרו־כלכלי איננו זמני: האם יש לראות בו הצלחה או כשלון בתום לב? אמריקה, יפן וגרמניה המערבית לא הסכימו ביניהן להוריד את הדולר אחרי „מפגש פלאזה" כמטרה בפני עצמה. מטרתם היתה לצמצם את הגרעון השוטף של ארה"ב, והדרך זו להרגיע את ההתלהבות הגוברת בגבעת הקפיטול בעד מדיניות מגן. הדולר נפל, אבל הגרעון השוטף של ארה"ב לא נפל. מדוע?

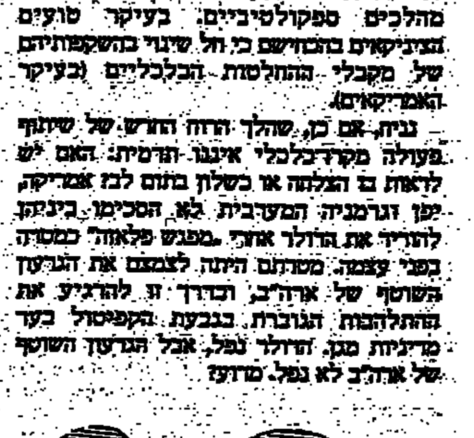

הכלכלה הבוחרת לה את דרכה

התמודדו של הגרעון המסחרי של ארה"ב השנה, הרקע של צמיחה עצלה בכלכלה העולמית מאז 1986 באו שונים כהתעצה (טבלה 1). הסיבות לאכזבות אלה עדיין לא ברורות. אבל המוסר השכל הוא, כנראה, שבכלכלה אין דבר כזה כמו חדשות טובות.

קח שני דברים שהיו עשויים להיות חדשות טובות. הדולר התחיל ליפול בתחילת 1985 והמשיך ליפול; זה היה מכוון, וצריך היה לשפר

הרבה קודם. אחר־כך התמוטט מחיר הנפט בתחילת 1986; גם זה היה מאורע משמח לכולם, חוץ מאשר ליצואני הנפט. נוסף על כך, האינפלציה היתה נמוכה ושערי הריבית הנומינליים היו בתהליך של ירידה. לכן, בשנה

בשנתיים האחרונות החלו המדינות המתועשות לשוחח על תיאום שערי החליפין ביניהן אך נכונותן לנקוט צעדים היתה חלקית

שעברה ממשלות ניבאו בבטחון תקופה של צמיחה לא־אינפלציונית מהירה יותר, יחד עם התרת חוסר האיזונים המסחריים, אשר מהם נשקפה הסכנה הממשית היחידה לתבוסה כלכלית.

שתי תחזיות בעניין השפעת הנפט הזול על ירידת הביקושים היו נכונות. ראשית, יצואניות נפט מבין הארצות המתפתחות תוכלנה להוציא פחות על סחורות יצוא של המדינות המתועשות: ואכן, רוב המדינות המתועשות ראו כיצד, מסיבה זאת, מתכווצים היקפי היצוא שלהן ב־1986, ובמידה גדולה מכפי שציפו. שנית, נפט זול יותר חייב לפגוע בחלקים מפיקי הנפט של הכלכלה האמריקאית, אולי עד כדי גרימת מיתון בחגורת השמש. גם זה התגשם; וגם כאן היו הבעיות חמורות מכפי שחששו. אבל רוב המתנבאים עדיין עמדו על דעתם כי ההשפעות מגבירות־הביקושים של הנפט הזול יעלו בהרבה על ההשפעות מצמצמות־הביקושים.

מבין המדינות המתועשות הראשיות, זו שהרוויחה מן הנפט הזול יותר מן האחרות היתה יפן. היא ראתה שיפור של יותר מ־25 אחוזים בתנאי המסחר ב־1986 (טבלה 2). אף־על־פי־כן, המגמה הנמוכה במקצת של מחירי הצרכן שלה לא נשתנתה כמעט. במלים אחרות, יתרונותיו של הנפט הזול ושל מצרכים אחרים לא עברו הלאה אל הצרכנים. אדרבה, הם נספגו על־ידי היצרנים המוכרים (ששמרו על מחיריהם והרחיבו את שולי הרווח שלהם) או על־ידי הממשלה (שלקחה בחזרה בשליש מן הנפילה במחיר הדלקים, למשל, על־ידי העלאת שיעור המס).

רווחיהן של מדינות כגרמניה המערבית ואיטליה היו קטנים משל יפן, אבל עדיין הגונים. אך גם כאן רק חלק מן העליה בהכנסה הממשית הפך לביקוש נוסף. שוב, חברות תבעו חלק מן ההכנסה הנוספת (מה שמפחית את ההשפעה על הביקוש הכולל, מפני שחברות חוסכות חלק גדול יותר של כל העלאה בהכנסותיהן מאשר הצרכנים). יתרה מזו, צרכנים הוציאו חלק קטן יותר מן ההעלאה בהכנסה מאשר כרגיל; יחס החסכונות המשקיים של גרמניה המערבית עלה מ־12.7 אחוזים ב־1985 ל־13.2 ב־1986, של איטליה עלה מ־23.8 אחוזים ל־24.7 אחוזים, ושל בלגיה מ־15.5 אחוזים ל־16.3 אחוזים.

בסיכום, הכלכלה העולמית מעדה בשנה שעברה בחלק משום [illegible] להתמוטטות הנפט היתה, בלשון הכלכלנים, [illegible] הריטו את הוצאותיהם במהירות וביותר מן הרגיל. מצד שני, המרוויחים החליטו להוציא רק מעט מן הפדיון שלהם. במדינה בעלת המזל הגדול ביותר רק מעט מזה עבר אל הצרכנים; במדינה שבה חלק גדול יותר של הרווח הגיע אל הצרכנים, החליטו אותם צרכנים להוציא פחות מכפי שהוציאו קודם.

פער מסחרי מייגע

התמונה מסתבכת עוד יותר על־ידי האכזבה הגדולה השניה — שנפילתו התלולה של הדולר במרוצת 1986 עשתה כל כך מעט לתיקון אי־האיזונים המסחריים בין המדינות המתועשות הראשיות. הגרעון המסחרי של ארה"ב התרחב מ־124 מיליארד דולר ב־1985 ל־147 מיליארד דולר ב־1986, על אף צמצום של 16.6 מיליארד דולר בחשבון יבוא הנפט של המדינה. הורדת

לדולר המפוחת, כמובן, אותם מספרים מנפחים את עלויות הפדיון. אבל הוא התרחב גם במונחים ריאליים, בכאחוז אחד מן התל"ג — גידול רב יותר, למעשה, מן העליה של 0.6 אחוז מן התל"ג ב־1985. רק בסוף 1986 נראו סימנים ראשונים להצטמצמות הגרעון המסחרי האמיתי. הוצעו שלושה הסברים נרחבים. לפי הסבר

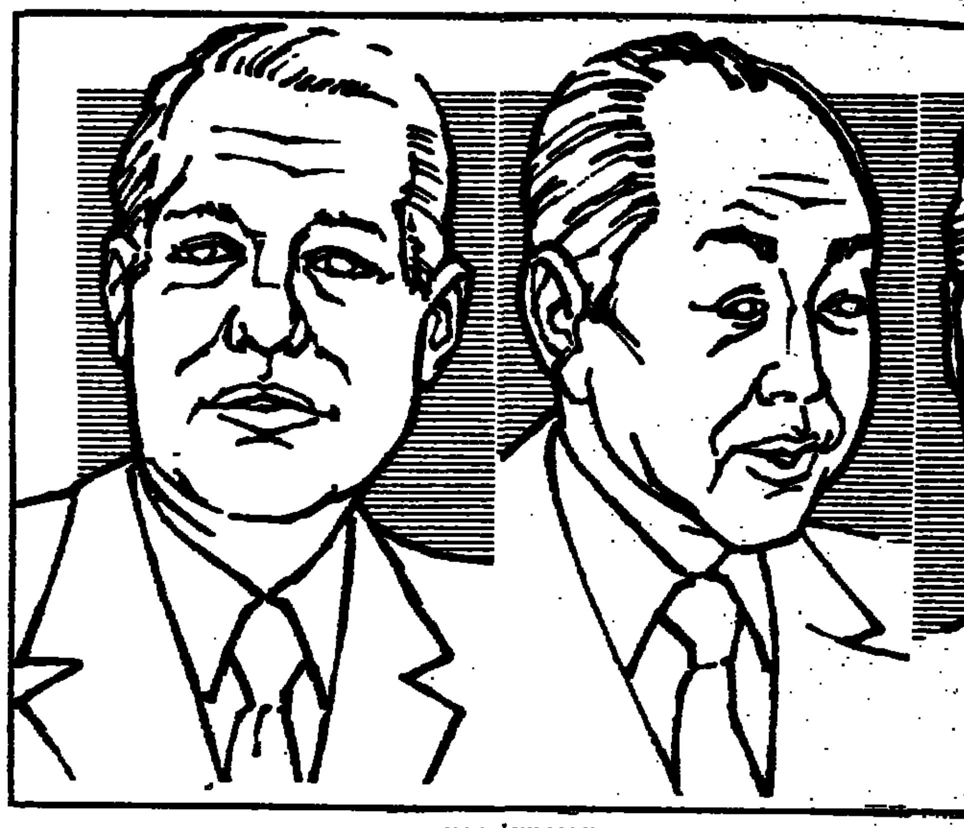

שר אוצר אמריקאי, בייקר. שר אוצר יפני, קיצ'י מיאזאווה. שר אוצר גרמני, גרהארד שטולטנברג

אחר, נפילת הדולר לא היתה כה עמוקה כפי שנדמה היה. במדידה קונבנציונלית, הדולר עמוס משא המסחר נפל בכ־30 אחוז בין שיאו בפברואר 1985 ותחילת שנה זו. אבל מדידה זו מביאה בחשבון רק את המסחר עם המדינות המתועשות הראשיות והיא מתעלמת ממסחרה של ארה"ב עם הארצות המתפתחות. כיוון שרוב שותפותיה המסחריות של ארה"ב מן המדינות העניות תולות את מטבעותיהן בדולר, או אפילו ממש פיחתו אותם לעומתו במשך התקופה, הרי מדידה מדויקת יותר של הדולר היתה מראה נפילה הרבה יותר קטנה. ואם הדולר לא נפל עמוק מאד, אין פלא שהגרעון עקשני כל־כך.

בעיון מדוקדק יותר, טענה זו קוסמת פחות. כושר התחרות של ארה"ב תלוי לא רק בשער החליפין אלא גם בשערים יחסיים של אינפלציה. לדוגמה, נניח שהפזו המקסיקאי נופל ב־10 אחוזים לעומת הדולר, בתקופה שבה מחירי הפזו עולים ב־20 אחוז ומחירי הדולר ב־5 אחוזים: הפזו העלה את מחירו בכ־5 אחוזים במונחים ריאליים. בשביל המדינות המתועשות הגדולות, שנהגו משיעורי אינפלציה נמוכים בשנים 1985—1987, תיקון זה איננו חשוב. אבל האינפלציה ברבות מן המדינות המתפתחות היתה הרבה יותר גבוהה. כשמביאים את זה בחשבון ושוקלים את ערכו של הדולר לעומת המטבעות של המדינות המתפתחות והעשירות כאחד, אזי נפילת הדולר על פני תקופה זו עדיין מגיעה ליותר מ־20 אחוז — נפילה תלולה למדי, אשר נדמה שהיתה יכולה להשאיר משקע עמוק.

יותר בגרעון המסחרי. הסיבה השניה להתמדת הגרעון סבירה יותר: תכונת המציאות לארה"ב בתחום את יחס עקומת הג'י המקבל בין שער החליפין לבין השכבונות המסחריים. עקומת הג'י אומרת פשוט כי כאשר שער החליפין משתנה, המחירים משתנים תחילה, ובעקבות זאת — לאחר שהות מה —

חלים שינויים בכמויות הנסחרות. כאשר הדולר נופל, אם כן, צריכה התוצאה הראשונה להיות עליית מחירים. כיוון שכמויות מבוקשות נענות רק באטיות לשינויי מחירים, הגרעון המסחרי חייב להתרחב במונחים דולריים. כעבור זמן מה, כמויות גדולות יותר של סחורות יצוא וכמויות קטנות יותר של סחורות יבוא מתאימות עצמן לשינויי המחירים ומביאות להתכווצות הגרעון.

במקרה הזה, מכל מקום, התהליך ארך הרבה יותר מן הצפוי: עקומת הג'י נתמתחה. זה קרה בחלקו משום שהדולר המשיך ליפול במשך שנתיים בקירוב וערם השפעות חדשות של עקומת הג'י על גבי הגרעון המסחרי, בדיוק בשעה שההשפעות הישנות התחילו לפוג. אולם מעבר לזה, החברות הזרות המוכרות סחורות לארה"ב עשו מאמצים רבים כדי להימנע מהעלאת המחירים הדולריים שלהן כאשר הדולר נפל. נראה כי בתקופת החוזק של הדולר הן שינו כמעט את המחירים הדולריים שלהן והרשו שולי רווח שמנים יותר. עם נפילת הדולר היה להן איפוא ריפוד של רווח שאיפשר להן לעכב את העלאות המחירים הנדרשות.

לכן, בשנה הראשונה ויותר לנפילת הדולר השפעה למעשה עקומת הג'י. מחירים דולריים עלו במעט — והגרעון המסחרי של ארה"ב התרחב, משום שכמות סחורות היבוא שהיו עדיין בנות תחרות המשיכה לגדול.

טבלה 3 מנתחת את השינויים בגרעון המסחרי של ארה"ב בשנים 1985 ו־1986. הגרעון התרחב ב־23 מיליארד דולר ב־1986.

זאת היתה התוצאה נטו כנפילה של 17 מיליארד דולר ביבוא נפט והגידול של 40 מיליארד דולר בגרעון שלא מנפט ב־1985, הגרעון שלא מנפט עלה רק ב־19 מיליארד דולר. האשמה היתה לא בצד של כמויות היצוא: אלה הראו עליה של 17 מיליארד דולר ב־1986 בהשוואה לעליה של 4 מיליארד דולר בלבד ב־1985. אבל בעוד שכמויות היבוא עלו ב־22 מיליארד דולר ב־1985, הן עלו בסכום הראוי לציון של 39 מיליארד דולר ב־1986. כל זה, יחד עם ההרעה בתנאי המסחר שלא מנפט (השווים עוד 18 מיליארד דולר) מסביר את העליה ב־40 מיליארד דולר בגרעון שלא מנפט.

טבלה 4 בוחנת באותו אופן את העודפים המסחריים של יפן וגרמניה המערבית. ההשוואה עם ארה"ב מאלפת. בניגוד לתגובה המהירה של סחורות היבוא באמריקה, כמויות המסחר זרו בכיוון ה„נכון" ביפן ובמערב גרמניה. עליית הערך של היין צמצמה את כמויות היצוא של יפן ב־2 מיליארד דולר והגדילה את כמויות היבוא ב־12 מיליארד דולר; בגרמניה המערבית היו השינויים התואמים עליה מוקטנת מאד בכמויות יצוא (3 מיליארד דולר בהשוואה ל־10 מיליארד דולר ב־1985) ועליה של 7 מיליארד דולר בכמויות יבוא. העודפים המסחריים של יפן וגרמניה המערבית התחילו ליפול ב־1985, 18 חודשים או יותר לפני המפנה בגרעון האמיתי של ארה"ב. במונחים דולריים, מכל מקום, שתי המדינות ראו עליה בעודפים המסחריים שלהן עקב השיפור בתנאי המסחר שלהן.

כשהמדיניות פועלת

פקידים של ארה"ב מעדיפים להדגיש סיבה שלישית לתיקון הרפה של הגרעון המסחרי שלהם: חוסר בשינויי מדיניות תומכת ביפן ובגרמניה המערבית. כדי שאמריקה תצמצם את גרעונותיה הדו־צדדיים עם שתי הכלכלות האחרות, טוענים הם, חייב הביקוש הפנימי ביפן ובגרמניה המערבית, למשך זמן מה, לצמוח מהר יותר מן הביקוש הפנימי באמריקה. אמריקה איננה מוכנה לגלוש למיתון כדי להביא לכך; על כן, במקום זאת, צריכות ממשלות יפן וגרמניה המערבית לנקוט צעדים כדי להמריץ את כלכלותיהן.

הפער המאסיבי בין גידול הביקוש הפנימי באמריקה וגידול הביקוש ביפן ובגרמניה המערבית נוצר בין 1982 ל־1984. מאז 1985 הצטמצם הפער; תואים בארגון לשיתוף פעולה

כלכלי צופים כי בשנה הבאה יגדל הביקוש הפנימי האמיתי בארה"ב ב־2 אחוזים, קצת פחות מן הגידול של 2.25 אחוזים ביפן ו־2.75 אחוזים בגרמניה המערבית. אבל לרוע המזל, התקרבות זו בשיעורי הגידול של הביקושים עדיין משאירה פער רחב בין רמות הביקוש של שלוש המדינות. כדי להדביק את הפער חייב הביקוש ביפן ובגרמניה לגדול הרבה יותר מהר מאשר בארה"ב, ולמשך כמה וכמה שנים.

הממשלות ביפן ובמיוחד בגרמניה המערבית אינן מוכנות להסכים לזה. לשתיהן יש מטרות בינוניות־טווח לצמצום גרעונותיהן התקציביים; שלא כמו בקונגרס האמריקאי, הן מתייחסות למשימה זו ברצינות ואינן רוצות לסכן הצלחה על־ידי שימוש בקיצוצי מס נדיבים מדי ו/או בהוצאה ציבורית כדי להעלות את הביקוש. יחד עם זאת, יכולתן להביא להאצה של מדיניות המטבע מוגבלת על־ידי שיעורי התרחבות מוניטארית אשר כבר עכשיו הם גבוהים מדי. נוסף על כל אלה יש להן ספקות כנים לגבי מידת יעילותו של תמריץ לשיפור חוסר האיזונים המסחריים. יש לזכור כי הגרעון המסחרי של ארה"ב הוכח בעקשני לא בשום שארה"ב לא היתה מסוגלת להרחיב את סחורות היצוא שלה, אלא משום שהיא המשיכה לקנות יותר סחורות יבוא.

עם העמדות המדיניות של היום יכולה הכלכלה העולמית לרדת בחזרה אל שיווי המשקל ולהתאזן. אם יפן וגרמניה המערבית ייענו בשלב מאוחר זה לדרישותיה של ארה"ב להאיץ את כלכלותיהן — עם תכניות להרפיה פיסקאלית ומוניטארית המרחיקות לכת מעבר לתוכניות הצנועות שהן קיבלו על עצמן באיר־דצון — התוצאות יבואו בזמן שהכלכלה העולמית תיראה אחרת. אבל באותה מידה, תגובה מהירה בזמן הנכון וכנון במחצית השניה של 1986) היתה מביאה לכך שההתאמה המתרחשת היום תהיה מהירה יותר ודלקה יותר. ומעולם לא היה ספק בעניין העזרה הרצויה לאותה תגובה: קיצוץ ממשי בגרעון התקציבי של ארה"ב יחד עם תיסוף צנוע ותמני ביפן ובגרמניה המערבית.

אם כן, על אף ששלוש הממשלות הקובעות בכלכלה העולמית הצליחו להסכים בקפדיזיות על הצורך בשינויים בשערי החליפין, קשה היה להן לממש את שינויי המדיניות המתואמים שנדרשו כדי לתמוך בהם. זה מעורר שתי שאלות. האם נכון יהיה להניח כי יותר שיתוף פעולה — לפחות בתחום המקרו־כלכלי — הוא דבר טוב? ואם נניח שתיאום רב יותר הוא באמת רצוי, האם שיטה פורמלית יותר של פעולה משותפת היתה בעלת סיכוי רב יותר לשנות את המדיניות בדרך הרצויה?

هكذا من الاصل

هكذا من الأصل

עתים
לספרות, אמנות ועיון

ארבעה מי יודע

מאת אברהם הגורני

נתן שחם, „רביעיית רוזנדורף", ספריה לעם, הוצאת עם עובד; 1987; 303 עמ'.

התמדה. התמדתו של נתן שחם ראויה לשבח. להיות בנו של אליעזר שטיינמן, שכוח יצירתו היה מופלג, שבטרם עלותו ארצה היה „קוסמופוליטן עברי" ובעלותו, בשנות העשרים, נעשה לאופוזיציונר ראשי לאוטוריטה הביאליקאית. להיות בנו של בר שהחדיר את הסיסמא „סופר של כ"ד שעות" והגל ב„אבנות לשם אבנות". ולא למרוד באב אלא להוסיף ולהחזיק בקולמוס. דרך „דגן ועופרת" ו„הם יגיעו מחר" ו„קרא לי סיוסקה". לבטות להתמודד עם תקופת הסטוריות בתולדות ההתיישבות בארץ. להרים „אבן על פי הבאר". להציץ אל העגשה מאחורי „קירות עץ דקים" ולהוסיף ולכתוב. נוכח הגל הגואה של סיפורת עכשווית, חביבת ביקורת ואקדמיה ותקשורת. ולא לוותר. על כושר ההתמדה הזה צריך לברך. טוב לה לספרותנו, שבני דורות שונים יוסיפו בה כאחד.

ראוי נתן שחם להערכה גם על כיבוש הדרך האמנותית שעבר מ„אבן על פי הבאר" ועד ל„רביעיית רוזנדורף". מבחירת צרורות של חומר וקוים-כשואר, שלל טיפוסים, אידסוף פרטים והרבה מאוד אידיאולוגיה לארבעה-החכימה גיבורים הקשורים-לארקסורים אלה באלה, שבאמצעותם נעשה נסיון להאיר פן מפניה של התמורה האנושית. מידה של חידוש מצויה גם בבחירת הטיפוסים. אלה אינן קרויים בעגה הארצישראלית בשם הקיבוצי „יקים" ונידגו בדיבבא החר שבפיהם. בעברית המשובשת. בהתנגדות להסתגל להווי ולנוף של המזרח. להציג את המפעל הציוני בעיניהם, לשם שינוי. רוכה, מידה של בגרות היתה נחוצה לספרות הישראלית כדי להגיע ליכולת הזאת. מדור הפלמ"ח עד ערב התשכ"ח היו, כמובן, תחנות ביניים. וגם אפלפלד נתן הכשר. אבל לאחר שהאנטי גיבור המלך והערעור על המפעל הציוני נעשה בדיבורים קבוע לכתיבה העכשווית – טוב אין הזרות זרה כל-כך. קם להן, ביתויים, דור של „ילידים" בגריכית בבירות המערב, שמשקיפים על העגשה כאן מבחוץ הצגת. כבר לא נוטה של „היהודי הארוך" אלא אם לא תהיה ירושלים אם כן תהיה. במצב דברים זה נעשים לפתע הדיבורים שבפי ה„יקים" החוברים מסגת השלושים והארבעים כה אקטואליים. כה מובנים.

באים בר-יארם כפליטים למצוא לעצמם מקלט במקום החזיר בעולם שבו יכולים הם לחיות כיהודים-בין-יהודים ובמקום להיות מאושרים בחלקם הם מתגעגעים למולדת התורגת שהקיאה אותם מתוכה. נאמנים לתרבותה. ללשונה. לספרותה. במקום לראות, נאמר, את ה„גשר" האפשרי בין המזרח לבין המערב – חולמים על היום שבו יוכלו לארוז את מטלטליהם ולשוב למקומותיהם. או, אולי, הלאה להגר. לבריטניה. לארצות-הברית. גלגל החוזר הוא.

מעידים הם להחזיק בהסקפה שהייעוד האמנותי גדול וחזק וחשוב מזה המשפחתי או הלאומי. ובכנסה להבין ללבם סופר שכל חייו שוקד על סינתיזה. בין הייצירה והגיגה והחיים בקיבוץ לבין העבודה הציבורית ספרותית כאן, בארץ. ארצנו האחת. משום כך הקריאה בספר הזה איננה רק מפגש עם נסיון להחיות תקופה, לתאר דמויות, לרקום עלילה שגיבוריה הם מנגני התזמורת הארצישראלית שייסד הוברמן לפני יובל שנים. הספר הזה הוא בראש ובראשונה וידוי של יוצר על הניגודים המתרוצצים בקרבו. התלבטות נוספת בשאלת הזהות. עכשווית באורו. מיזנה נוספת לתיעוד השאלה: האם היהודי כאדם יכול לאמץ לעצמו „דת" אחרת לבר מזו האורתודוכסית? „דת" האמנות, למשל. האם יש לו לאדם היהודי מחוייבויות מסויימות בתורת יהודי אם לאו.

השאלה, כמובן, איננה פשוטה כל עיקר. וכדי לסבך אותה באופן ספרותי אין המחבר מסתפק בהצגת דמויות של יהודים מתבוללים, שהיו מרוחקים מן היהדות ותורת הגזע הנאצית היא שהעמידה אותם על השתייכותם. הוא משיא את הגיבור הראשי, את הכינור הראשון, קורט רוזנדורף – לאשה גרמניה נוצריה. אמנית אף היא ואף בתם המשותפת – כשרון אמנותי מבטיח היא. שתיהן, אשתו והבת נשארות בברלין. לפי עצה שלה שהיא, רוזנדורף, בא ארצה לבה שנראה כמיקלט זמני. ההופך, לבסוף, לבית של קבע שהוא מקים כאן עם מי שנעשית לתלמידתו הפרטית, בת בעלי הבית שאצלם הוא מתגורר. הוא, היפה, המעודן, המתורבת, הזר. היא, כשרון הבוסר הפתות מבעית. המפותחת בבחינה גופנית מכפי גילה. הם מקימים בית חדש בישראל. אחד הצירופים האפשריים להרכבה חדשה. פשרה. בין המצוי והרצוי. הספר הזה איננו עוסק בתוצאותיה של פשרה זו. היא חורגת מן האפילוג העלילתי.

ואם, חלילה, לא יבין הקורא כי השאלה מהו יהודי איננה פשוטה כל עיקר הריהי נכפלת והולכת. גם האשה שבמסורת, אווה שטאנבעלד, נגנית הוויולה, נוסף לכך שהיא מסבכת כדמות האשה ה„משוחררת" הריהי גם „יהודיה לא-יהודית, שייכת לא-שייכת" לא רק בעיני

נתן שחם

ה„תבה סוניצ'קה" (146). זו הנערה, ש„להיות יהודי זו התחייבות מוסרית". אגב, סוניצ'קה זו, הפטריוטית המגורשת, החלוצה הוותיקה, כבר הוצגה די והותר בספרותנו. לאו דווקא מתוך אהדה מרובה. היא התאומה בחזור הוקן. החלוץ הוותיק. הנואם הפאתטי. בעון רב הציג הטיפוס הזה בספרותנו האנטי-ציבורית. המסוכסכת, הרפורטורית. ונתן שחם לא היה צריך להזדקק דווקא לה כדי להתגבר ולהעצים את קווי הנשיות המשוחררת של אווה. נניח לרגע את הפמיניזם ונחזור ליהדות. לפי ההלכה יהודיה כשרה היא אווה. אביה הוא הנוצרי שבמשפחה. אבל כשם שבנסיבות הפוליטיות ובמלחמות אין היא רואה אלא עניין גברי ילדותי כך בעיניה דת וגזע. לא כל שכן בתחום גבולות הארצות. ארץ-ישראל היא, בעיניה, „ארץ ארורה זו, שגליתי אליה בלי התלהבות, בגלל נסיבות פוליטיות, שלא היה לי חלק בהן, וכמעטים שבגזע, אשר מימי לא ראיתי עצמי שייכת אליו" (153). יהדותה ההלכתית היא בעיניה לא יותר מפרי נסיבות מקריות, שגם אם מישהו ראו לכך שיקבע את מהלך חייה בעולם – מוטב לשכוח את הדבר כדי להפיק. בהזדמנות הראשונה, מן החיים את מה שניתן להפיק מהם. בתום המלחמה היא, אכן, מנגנת בריטניה כלשהי בלונדון. כל פרשת העקרות שלה, שמבקרים ניתלו בסמליותה כדי לתאר את מיניותה חסרת-הרגש, איננה בעלת משמעות רבה כדי. אם אשה זו היא הצריכה לייצג את מאבק הפמיניסטיות לשוויון, כי אז מוטב היה לו לפמיניזם שלא בא לעולם. אין בכך כדי לערער על זכותה השווה ליהנות מכל מה שלבה חפץ או להשליך גברים לאחר השימוש ככלי אין חפץ בו. חשוב יותר מכל תיאורי חייה הוא המאבק האנטופי. על הזהות העצמית. „בעצם אני אנגליה שנולדה בטעות לאם יהודיה בגרמניה" (175) מצהירה אווה בתום מסע הנדודים עצמי. לעצמה אין היא חייבת, כמובן, את ההצהרה הזאת. התיאורטית, זו נחוצה לו למחבר. לצורך פיתוח התיזה הכוללת של הספר. במסגרת התיזה הזאת צריכים היהודים לנסות לברוח ויחוק בכל האפשר, מיהדותם כדי לבחון את השאלה אם ניתן להשתחרר מהמעגל התנגות. עד כמה. ובאיזה מחיר.

גם המוסיקה איננה עיקר. משל היא. ראינו, דרך משל, אצל יהושע קנז ב„התגנבות יחידים" כי הגעגועים אל ה„רגע המוסיקלי" הוא הוא המניע העיקרי של העלילה. ההוי הצבאי שימש מסגרת. האמן ביקש להישאר בתחום האסטטיקה שלו על אף הלחץ. לנתן שחם היתה בעיה. כמה מוסיקה להחדיר לספר המופיע במסגרת „ספריה לעם" של „עם עובד". אבל לא במנגנים המבינים מדובר. לא בהם המיכתן. המדובר הוא ברוח המוסיקה. האמנים הנוגים, עם כל השוני ביניהם, מייצגים את האדם הארכיסטון המבקש להגיע אל ההוויתי שבעולם הרף נסיבות הזמן. יצחק בדנר כתב רשורות על ההווה השוטף ועל העתיד השוטף ועל העבר ושרם הגיע אל הביטוי הגואל. נתן שחם, בספר זה, איננו נזקק לקלידי מעבר התמלילים. כלי הקשת לו. גם הוא מנסה להפיק את הצלילים. כדי לאזן, במקצת, את אוצר המילים הוא מניח לגיבוריו גם לנבל את פיהם או את מחשבתם מעת לעת. אין הם כה מאופקים כפי שנראים הם למראית עין. אבל לא לתיאור הגטו הגרמני הארצישראלי מוקדש הספר. המבוכה הזאת, הנרואה, של המהגר-בעל-כורחו, טרם מצאה לה ביטוי נאות. היא מבקשת עדיין את תיקונה.

הסופר שבחבורה ומחוץ לחבורה כאחד, אגון לוונטל, הוא היה בראכאו. הוא, לסרבה האירוניה, חש בתל-אביב כגולה. הוא יודע שזהו המוסד אבזורי להתבטא כך. המציאות כאן מרירה מכדי לאפשר לבריות לקבל הומור כזה. לדויד פוגל, למשל, לא סלחו על כך, שניצל פרוטקציה יקר כדי לבוא ארצה שלא על מנת להישאר בה משום שחש כאן מחנק. היתה תקופה שאנשים בארץ הזאת לא סלחו לטיפוסים קוסמופוליטיים. לא הסתפקו בפחות מהזדהות ללא תנאי. היתה תקופה ש„ירידה" נחשבה לבגידה. ולשבת כאן על תבור כמעשה של כפיות טובה. היום, כאשר כל מפוטר מאיים בירידה – קשה, במקצת, להאשים את החברים בבריטניה. הדברים התרחשו בטרם השואה. בני אדם הבינו את אלי נודדון בשם רחוב בתל-אביב. לא קיבלו הכשרה אידיאולוגית. והאידיאולוגיה כשלעצמה היתה סיבה טובה לדחייה. כשכה נעשו מעשים נוראים.

נתן שחם לא ביקש להכחיש לנו את הווי התקופה והיא משום שהוא נתנה לתאר אותה. בהציגו, למשל, את ברנהר לירכובסקי נגן הצ'לו כמי שמסתבך כבעס בעסקי מתורת ותחרות בין המשתחות, הוא איננו תורם להארת התקופה אלא את המסקנה, שגם לא יבין את זאת. גם הקיסורים בין המצאב שהוא ברוכטנית איש מתחרת לבין חברי הרביעיה הם חובבניים לפרי. הרעיון להנגיב פצצה לארמון הנציב. קראנו סיפורי כתוו בלשים מרתקים ומתוחכמים יותר. הוסיף את הפרשה הרומנטית בבריטניה של הבחור הרוסי על שפת הים. את מה שאמור להיות תיאורים ארוטיים. קשה להתחרות ביהושע בר יוסף. באהוד בן עזר. הפס שמשלם נתן שחם לבה שאמור להיות כעם הקורא הוא, לדעתי, גדול כדי. ודי לנו בבעל קופסה שהודה אחר. אגב, אל הקופסה הזאת מרמז, כנראה, הסופר בדברו על היומן: „היומן הוא לי כמין תיבה, שלתוכה אשליך מפעם לפעם זנב רעיון ורסיס מחשבה, שברי הזכוכית הצבעונית של הברקות לשון אקראיות. גרוטאות פילוסופיות, מסמרים חלודים של מוסר-השכל וענפים יבשים של עץ-הדעת – כניצול ספינה טרופה שנשאוהו הגלים אל אי בודד והוא אוסף ופצים מכל הבא ביד לבנות לו רפסודה" (241 – 242).

יותר מדי הברקות לשוניות. סניגות מכתבית. חלקים-חלקים של משהו, שבמוצהר איננו שלם משום שהעולם הוא פגום. אחרי כל מה שהיה. לפני כל מה שיהיה. תמיד אפשר למצוא תירוץ. אבל אם הכל סובב סביב אמנים המקדישים עצמם להשגת השלמות ואילו הסופר שבחבורה בוחר, לבסוף, לבכור לקרוא סיפורת – כי אז, לפנינו, מקום לתמיהה. אפשר, כמובן, בגלל להצטרף אל מבקרים הרואים בכך התחלה ספרותית מבריקה. אבל התחלות ספרותיות מבריקות יכולות, לכל היותר להקשות. להוסיף נופך. אין הן יכולות לבוא במקום העיקר. והעיקר, כאמור, היא התלבטות בשאלת הזהות העצמית.

המהגרים-בעל-כורחם תופסים את רבקות היותר הציונית של יהודי פלשתינה. אל תוך הרביעיה כמו מתגנב הכינור השני – קונרד פרידמן. השירים הם

(המשך בעמוד הבא)

איתן קלינסקי

בתי

נגה, בתי, מה לך שם
ואני כאן עם חלום אסופי
כענן אבק מתאבך מעל ביתי,
מה לך מהלכת שם במנהטן
בשדרות קרועות אושת תוגות
בין עדרים אצים עולים
מתחתיות פנסילבניה סטיישן
אל גורדי שמי השדרה השביעית,
מה לך משכיבה שם בברוקלין
אל תוך שער מחויר
נמלט מצעיפי סהר נופל
תחת שחקים פרוצים –
בהם כוכבים לא יהלו
ירח לא יגיה
חשך אורו.

נגה, בתי, מה לך שם
הסירי מחלפות צנה
העולות מכרכים רחוקים,
ארזי שנים ממתינות מתרפקות
אוחזות ואינן מרפות
מתחננות על נפשן
מבקשות יצוקן במעד הורתן
כי נתתי את נגהך –
מה לך שם
בואי מהר לכאן.

קרית-שמונה, אוגוסט 1987

ייחודיותה של הדיקטטורה הגרמנית

מאת שלמה נאמן

קרל דיטריך בראכר, „הדיקטטורה הגרמנית" (השורשים, המבנה והתוצאות של הנציונל-סוציאליזם); תירגם מגרמנית: אריה כהן; הוצאת „אופקים" „עם עובד"; שני כרכים; 892 עמ'; 1987.

בימים אלה יצא לאור ספר תעודות המסכם את דברי ההיסטוריונים שלקחו חלק בויכוח על משמעות תקופת הנאצים לגבי התודעה ההיסטורית של הגרמנים. הספר נושא את השם האופייני „פולמוס ההיסטוריונים. דוקומנטציה של המחלוקת על הייחודיות של השמדת היהודים בידי הנאצים". חשוב לגבי רוח המהדירים, ובראשם העיתונאי הנודע אוגשטיין, שהם רואים בהשמדת היהודים מרכז ומוקד של בדיקת התודעה הלאומית; סיבה נבחרת לפי ייחודיותה או צדדיותה, לפרות סבריגים על המשטר הנאצי באות לדיון תופעות רבות.

באילו כעור לדיון הנגע בעקיפין בנו יצא בימים אלה תרגומו העברי של ספרו של קרל דיטריך בראכר „הדיקטטורה הגרמנית". הספר יצא במקור בשנת 1969, אבל התרגום נעשה לפי מהדורה מתוקנת ומעודכנת של שנת 1975: יש כאן מקריות, אבל היא רצויה, כי תוצאות הפולמוס נותנות לנו איתות, את כי לקרב את מי להרחיק: הדיבור המכליל שכל גרמניה היא „גרמניה אחרת" הוא פרי.

לפירסום הספר „הדיקטטורה הגרמנית" של בראכר קדמו אצלו מחקרים מונוגרפים שעסקו בבעיות הרייך הגרמני ובמרכזם מחקר חשוב על התפוררות משטר רפובליקת ויימאר, אבל הביבליוגרפיה בסוף הכרך השני מראה על היקף האינפורמציה שביקש בראכר באותם נושאים שהוא לא חקר חקירה עצמית. הספר שבו מדובר הוא סיכום המביא את כל היבטי דרכה של גרמניה מראשית התהוות הרייך (1871) עד לייצוב הרפובליקה הפדראלית כמאה שנה מאוחר יותר, כמובן בפרספקטיבה של עלייתו והתמוטטותו של המשטר הנאצי. זה איפוא ספר מסכם ולא ספר תזה, חוקר ושוקל, שאת ההיסטוריון מצווה על התאפקות. בספר מסכם זה אין בראכר בוש מלגלות את הערכותיו על דרכים ואמצעים שנבקטו על-ידי המדינאים, על סיכויי צעדים ועל אשליות. לקורא בנושא זה שתי אפשרויות של ביקורת: האחת, לראות אם ההערכות נובעות מן התיאור והשניה לבדוק את התאמת הדיעות אל הידוע מספרים אחרים, או מן הנסיון האישי. נדמה לי, שספרו של בראכר עומד בשני קריטריונים אלה באופן מוחזר, ועלינו החלטה „עם עובד" לתרגמו לעברית ראויה לכל שבח: לא ידוע לי ספר אחר שיוכל למלא ביתר הצלחה את התפקיד של התמודדות עם ההיסטוריה של גרמניה בהקשר של הדיקטטורה הנאצית. במקום זה תיאמר גם מלה טובה על התרגום הרהוט, שהוא כמעט נקי משיבושים ורק מונחים גרמניים אחדים לא הובנו כהלכה. רצוי היה אילו להוסיף להערות המחבר גם הערות העורך או המתרגם ובעיקר של מונחים טכניים; גם כתיבת השמות במקור הלועזי היתה מתבקשת ולמשל באיזה „הס" מדובר, כאשר הכתב העברי מאפשר אפשרויות רבות של קריאה.

הספר נקרא „הדיקטטורה הגרמנית" ולא „הדיקטטורה הנאצית" או „הדיקטטורה של היטלר", אף כי בייחוד הכותרת האחרונה היתה נוחה יותר לגרמני הרגיל הנוטה לייחס את כל הרע לפיתויי איש אחד ובכך להתנתק מאי-הנחות המסומנה בשם „דיקטטורה גרמנית". לפי רוח הספר כוונת המחבר במפורש לערב את כל העם הגרמני בפרשה ההיסטורית הנדונה: הגרמנים רצו בדיקטטורה ברייך שלהם, אמנם לאו-דווקא זאת של היטלר, אבל אם הלה נזדמן להם, גם של היטלר. „דיקטטורה" פירושה כאן שלטון אוטוריטטיבי, יהיה זה על-ידי מלך, מצביא, נשיא ממכתוי או דיקטטור ממש, ועל כך מעידים השמות וילהלם קיסר, לודנדורף והינדנבורג, שעל תפקידים יוכלו הקוראים לעמוד בספר. האנטיתיזה לדיקטטורה הוא משטר, שבו פרלמנט נבחר בעל השליטים, והעם ונציגיו חייבים לפתור את סבך הבעיות במדיניות-פנים-וחוץ, כפי שהיה קיים בימי ויימאר. יותר מכתבית העם בזה לפרלמנט בזה ותיעבה אותו באופן מכוון. הדיקטטורה הנבססת נתפסה לא כמשטר חירום ארעי אלא כמשטר של קבע, ואם אפשר, כמשטר תורשתי. היטלר נתקבל באהדה גם על-ידי לא-נאצים, בדיוק מפני שהבטיח

קרל דיטריך בראכר

לוותר דרך פרידריך השני, מלך פרוסיה, דרך הקיסר וילהלם השני להיטלר, אבל זאת איננה דעתו של בראכר. הוא, שחקר בפרוטרוט את ההיסטוריה של הרייך, יודע שיש זרמים פוליטיים וסוציאליים דמוקראטיים לכל אורך ההיסטוריה הגרמנית, אלא שהובסו בהזדמנויות שונות ודווקא נחלשו לעת המיבחן, כאשר התפורר השלטון באחרית ימי ויימאר והתחזקותו של היטלר. הטראגדיה הגרמנית איננה הרגע שבו הנאצים עלו לשלטון, (רגע זה התגג בעם בהתעוררות מעין-משיחית) אלא ברגע של כינון הרפובליקה, כאשר הכוחות הדמוקראטיים לא השכילו לעצב תכנית-פעולה משותפת בת ביצוע; טראגדיה, מכיון שתקופת ויימאר נגמרה בצבא אדיר של מחוסרי-עבודה והאוכלוסיה מרודלדת (או עוד לא שיערו שהרייך של היטלר ייגמר במספר כזה של הרוגים ואוכלוסיה מרודלדת עשרת מונים).

שני הכרכים של בראכר על עמודיהם מוסרים אלפי עובדות היסטוריות, ובכל זאת יכול המבקר למצוא לאקונות וכן עובדות היסטוריות שאת פירושן היה מבקש לכונן מעשה שריפת הרייכסטאג, הפלישה המוסבנת של הצבא הגרמני לאיזור המפורז של הריין, מוסדות הבילוי והנופש של „עוצמה בדרך השימחה", יחסי העבודה הגראים חרשים ומפתים וכו' וכו'), אבל שומה עלינו לזכור תמיד, שלא להיסטוריה של התקופה הנאצית כולה התכוון המחבר, אלא לנסיבות שאיפשרו את עלייתו ונפילתו של המשטר הנאצי בלבד. לפי אמת-מידה זו משאיר הספר מעט מקום לביקורת, וחשוב ביותר מיצוי תוכנו אגב קריאתו, כאשר המבקר עוזר בהערותיו, שהן בדרך הטבע סלקטיביות.

מפתיעה את הקורא קביעתו של בראכר שהמשטר הנאצי-היטלרי איננו יציר פרוסי-גרמני, כפי שמסורת היסטוריוגראפית מושרשת טוענת, אלא פרי מיזוג של יסוד פרוסי-גרמני מיליטריסטי עם יסוד אוסטרי-לאומני. השאיפה של השלטת הגרמנים על העמים הסלאביים בצירוף אנטישמיות חריפה היא ילידת אוסטריה, והיטלר ספג אותה בוינה ובלינץ, בירת אוסטריה עילית, הקרובה קירבה יתירה לצ'כיה, שהגרמנים מתייחסים אליה כארץ גרמנית תחת השם „בוהמיה". בתקופת צעירותו ספג היטלר שם את הרעיון „בדבר עם-אדונים גרמני עליון על עמים נחותים סלאביים המשרתים אותו, הוא ועוזריו הרבים שהתלכדו בבוואריה תחילה, ובברלין אחר כך. נקל להבין שתורת הגזע המסווגת את כל עמי אירופה והעולם לפי דירוג, כשהעמים הגרמניים (הולנדים, שבדים וכו') יוצרים את

תחתית סולם העמים החוזקים והיהודים – את תחתית הסולם השלילי: העמים השליליים נדונים לשעבוד וניצול כלכלי, לקיפוח בהשכלתם ולמניעת של ריבויים, והתחתיות – להשמדה. סולם ערכי של גזעים הדרש לשם הצדקת שלטון הגרמנים בעולם, וכדי להסביר כיצד מספרים יגדלו בזכות שכביהם הגרמנים. פיעוניו אלה של בראכר מסבירים היטב, מדוע היו כמה מעוזריו של היטלר ומארגני מפלגתו הקבועים ביותר דווקא אוסטרים, אבל זה שותף אחר והיא על יחסו הזדוני הפוזי כלפי האוסטרים בעבר כמו גם שכטוכנו ביום עם האוסטרים בגלל קורט ואלדהיים. תורת הגזע בהשקפת עולם כראשית הדרך וכביבוע באמריקה – זו הנאצאנות.

קונסנזוס גרמני-ימני טוען כאו התמוטטות הצבא הגרמני בסוף שנת 1918 שצבא זה כלל לא נוצח, אלא נרצח מן העורף על-ידי בוגדים, פציפיסטים ומארקסיסטים, רובם יהודים או משרתיהם. עלילה זו מתוארת באריכות על-ידי בראכר, מופרכת כליל על-ידיו, וגם שימושה השיטתי בתעמולת הנאצים תופס מקומו הראוי. עולה מן הספר גם בהירות שנייה של עלילה זו, המועבית הסעם נגד קציני הצבא, שקשרו קשר לרצוח את היטלר כדי לסיים את המלחמה לא בהתמוטטות-אלא בפשרה (20 ביולי 1944). לנסיבות קשר-נפל זה של הקצין שטאופנברג מקדיש בראכר מקום נרחב, לא רק בגלל זה שהלה נרצים, כיצד „השוליה של הקוסם" איבד את שליטתו על הנאצים, שמתום חשב להפעיל כרצונו, אלא גם כדי להראות, כיצד עיוותו הנאצים כל מה שקיבלו במסורת גרמנית עד כדי אבסורד: היטלר שדף טבח באלפי גרמנים בעלי הכרה לאומית וסייע להחלשת כוח הצבא ברגע של משבר המערך.

הקונסנזוס הלאומי ביחס לשלילת חוזה ורסאי, שסיים את מלחמת העולם הראשונה, היה רחב יותר מזה שהתייחס ל„תקיעת הסכין" בגב הצבא הגרמני האיתני: כאן הסכימו רק חוגי הימין, ואילו ביחס השלילי לחוזה ורסאי התלכדו כל המפלגות ללא יוצאת מן הכלל בטענה שיש כאן „הכתבה מרושעת" של עושי עוול המשפילים עם חף מפשע. גם ביום כמעט אי-אפשר לסופר לחרוג מקונסנזוס זה אם הוא רוצה שהגרמנים יקראו את מה שכתב: אפילו בראכר מתבטא בשפה רפה. אגב, גם הרבה היסטוריונים לא-גרמנים מצטרפים לשלילת החוזה, ולא רק לצורת „ההכתבה" שיש אמנם לגנותו ללא היסוס, אבל עובדה היא, שתקיפת חוזה ורסאי היתה לאחד האמצעים היעילים ביותר לכבש מכיב הנאצים את רשת הקהל, ועלינו כראוי מעט להרהר בו, ויש לקבוע, שתוכן החוזה היה מתון וסביר. נלקחו מגרמניה רק שטחי-ספר שנכבשו בכוח ושעליהם נטל החזיקה כבר דורות, גם מצד גרמנים דמוקראטים; מדובר בשטחי פולניה לשעבר, שעם חידושה הוחזר לה ולאחר שהתושבים התארגנו מזמן לניתוק מגרמניה; מדובר בשטחי שלזוויג הצפונית, המיושבים דנים ושנפתו בעל-כורחם לפרוסיה, ששקלה מבידה הרבה זמן אם להחזירם; הפרובינציות אלזס ולותארינגיה-סופחו לרייך לאחר נצחון גרמניה על צרפת, תושביהן לא השלימו מעולם עם הסיפוח, ורק טבעי הוא ששירות המנצחות החזירה אותן לגבולותיה. הצבא הגרמני הוגבל ל-100,000 חיילים: אם אנו רואים שגרמניה של היטלר התגרתה בצרפת רק אחרי שלוש שנות קיום הדיקטטורה וצעדה בגלוי לתוך האיזור המפורז ואחרי שש שנים הכיסה אותה כליל, קל להבין באיזו מידה היתה מצליחה לחולל כל אלה, אילו עמד לרשותה צבא מכול בגודלו, או צבא שהיה בלתי מוגבל בהיקפו. פרשים גדול מכוח הפיצויים שנדרש מגרמניה לפי נוסח החוזה, אבל פרשים יותר הסכום ששולם בפועל, שמשקלו כלל לא הורגש בעריכת תקציבה. התגרות השישית בתנאי „חוזה החרפה" הכשירה את העם למלחמה, ומטרת המלחמה, שידע עליה מראש, לא שיוויון עם עמים אחרים, אלא „סדר חדש" באירופה, שמשמעותו, שעבוד כוח העבודה שלה ואוצרותיה לבגע הנאציים.

מוסכם על המחקר ההיסטורי ודעת הקהל בגרמניה ובעולם, שיש קשר בין המשבר העולמי של שנת 1929 לבין השתלטות הנאצים על הגרמנים ועלייתם לשלטון. זאת עובדת יסוד בתורתו של הנאצים והאנטי-נאצים כאחד. עם עובדת-יסוד של קיום המשבר אין מתווכחים, אף-כי באותם-כוזלות המשבר, לא הביאו הנאציזם להשתלטות תנועה דמויית הנאצית, אלא [illegible] סוציאליסטית

(המשך בעמוד הבא)

נתן יונתן

נוקטורנו ברכבת התחתית

★ ★ ★

שנים שלשה נוסעים ערירים
ברכבת תחתית
נוקטורנו של חצות
רחוקים באוקים של חשך
היום כלו כבר מאחוריהם
ובכל תחנה אחר
נעור
ומשאיר אחריו שבל סמוי
של אהבת אנוש אשר
תגיע היום
כתאוות לילה עזובה
בתחנה הקרובה.

★ ★ ★

זה שבקש לתת לו אש
חשב כמובן על אהבה
אלו נגיעה מקרית
של אצבע שנותנת לו
גפרור מעבירה בו רעד
של משגל כמו מגע האצבעות,
שבמרומי כפת הקפלה הסיסטינית
ציר את בריאת העולם, אשר
כבר על הקסם בעולם, האהבה,
האש, רק גרגיר סיגריה של
בדידות כבויה ואיש
שמבקש

★ ★ ★

אשמרת אחרונה של לילה
שעת שפלות הנפש
נוטשת את הערבים והלילה
ומרחיקה אותו מן הכאב
שמחה לו
בתחנה הסופית.

אילן שיינפלד

במרחב המתהדים

אני אומר לך שירי קרבים
רב תקוות, מגרים נקיים
נוהרים. אורבים לא בונים
כי עודנו במרחב המתהדים.

ט"ז בניסן – כ"ה בסיון תשמ"ז

נהר

מתוך פרצו פתאום רבוא הודים
אל גוף הקשר באור, צלומים

שלומים מעיניו, ובשלים על
סובבי הלבבים, הנהרה מומר.

ט"ז בניסן תשמ"ז

עיר שלם

יום שלם אני נרתם
מפוטוגרפיה זו של מחורות –

אוהב לי בשלם, המרחק בינינו
הוא רק מרחק אריע בין

שני חלקי עיר.

י"ח בניסן תשמ"ז

בגרוד הלב

מאז נגעה בי אהבה
פריחה פריחה מרחבת מת
נהייתי גן המר את בהותיו
בגרוד הלב –

רק יומים בלעדיך וכבר
כרחים הנצעוץ את לבי.

ה' בסיון תשמ"ז

בין אידיאולוגיה לזהות תרבותית

מאת אברהם שפירא

(בעקבות דיונים בספרו של אוריאל טל – „מיתוס ותבונה ביהדות זמננו")

כינוסם של חיבורים פזורים, שלכל אחד מהם עצמיותו ושחלק מהם טבועים בהקשרי זמן ומקום, עשוי לעורר שאלות: הניתן לזווג קבוצת רחוקים לכאורה ויש מקום לייסב בכפיפה אחת תאומים הנראים כחסרי הסקה? שאלות מעין אלה מסתברות כלא במקומן בכל שמדובר בקובץ מאמריו של אוריאל טל „מיתוס ותבונה ביהדות זמננו", שבנועדו-עשר רכיביו הולכו לארבעה שערים: חיבורים על משנתם של הוגי דעות הציונות בין מרע ושרשים, תיאולוגיה פוליטית בציונות הדתית; זהות יהודית ומסורת הומאניסטית; ערכים ביהדות זמננו. קובץ זה כנס מעזבונו הרוחני של המחבר, ששיתת חייו באמצע נפסקה, והוא תולייה ראשונה בשורת כתבים שלו שיוצאו על-ידי „ספרית פועלים" בשיתוף עם אוניברסיטת תל-אביב. אבל, אין עסקינן כאן בספר-הנצחה ואף לא בקובץ נצבות רוח גרידא. זהו ספר שאוריאל טל עצמו קבע דיוקנו ועיצב אופיו. הוא אף רשם תבנית שלו, שהכין, דברים על כיוונו – ובהם הוא מדריך אותנו לעבר חוט הכוני הכפול המלכד את תאומי העיון השונים שנכרכו כאן: השניות המצטרפת של החוויה-האמנציפאציה-אליסטית עם התבונה-רציונאלי (על רפוסיה הכחיביים). התבנית במלואה מובאת על-ידי צבי רעגן ב„פתח דברים" שלו לספר.

מעיון בקובץ ניתן ללמוד שלא רק אחדות הגישה האישית של ההיסטוריון בעל שיעור-קומה כאוריאל טל היא האכאשסות מבנה פימותי לחיבוריו השונים: כאן לפנינו בספר הגות קיים לדון בה גם כתור שכזה.

בתשתית עיוניו של א. טל הנחה שלפיה הציונות היא יותר מתנועה לאומית ואידיאולוגיה הבאה לענות על מסיבות ואתגרי מצב היסטורי מסוים; זוהי תפיסת-עולם, האמורה להיות ביטוי לזהות היהודית-תרבותית של בגשימה. לכן אין בחיבורי הספר אבחנה בין נושאי יהדות לבין סוגיות הציונות. לערכי הציונות בלבעייותיה ניגש א. טל מתוך מושגים-ערכים שבמורשתה ההיסטורית של היהדות. החיבור האורגאני שהוא גורס בין שני אלה מבטא בין השאר בחיבורו „לבירור המושג 'זהות יהודית'" ושכבר הרצו להידרש אליו.

★

בין המאמרים שהוקדשו ל„מיתוס ותבונה ביהדות זמננו" מתלבט בביקורתיותו האידיאולוגית זה של רב ברנייר (ראה „התפכת הזהות", „משא", 11.9.87), הבא לחלוק על הנחת הרקע או המסקנות של מחברנו. הוא טוען, בניגוד להנחות א. טל, שהמשבר שאנו שרויים בו הוא משבר האידיאולוגיות. „הוא לא משבר היהדות אלא משבר אידיאי של הדורות, שהתלהבותם הציונית, או הסוציאליסטית, כבתה, והם מחפשים להם פורק או תחליף גם לא במתרן הרי בעבר, באמונת אבותיהם. מחפשים הם לעצמם שורה-הצלה במורשת, או במסורת". ברנייר נמנה, כך דומה, עם הסבורים שדי באידיאולוגיה להזין עולם רוחו וכשרו נפשו של אנוש בכללותם. הוא גורס ל„אידיאולוגיה" ול„אידיאה" בלא להבחין ביניהן, כשם שאינו מציין את ההבדל בין מושגים אלה למושג הזהות. דומה שבהירות במושגים היא תנאי לדיוק בהתלהבות שאינו בא להקהות ניגודי מחלוקת לשם סמית. על אי-האבחנה הרווחת בין „אידיאולוגיה" ל„אידיאה" כבר עמד לפני שנים רבות ע.א. סימון בדיוק שערוני שאקטואליותו לא פגה.*

לא אחת ישנו במרד אידיאולוגי, שיוזה תנאי להתחדשות ולתמורה שתצמיח יצירתיות תרבותית חדשה. אין משמע הדבר ש„המרד", יליד הזמן והמקום ההיסטוריים, הוא ערך בפני עצמו. היו תנועות בתולדות הציונות שעשו את „מרד הבן" לדגל חינוכי, וזה המשיך להתנפנף בלא שיבחן מחדש. הדים בעלי עוצמה פועלת של מרד זה מחלחלים עד עתה לתוכבי המציאות החברתית והמעשה החינוכי של תנועת העבודה. כך למשל בשירו של עמיר שולי, בן עין-חרוד:

„אבא ואמא שלום...
הולך אני מכאן, הולך לתביר
מכאן, לבדי, אחפש לי עתיד – – –
גבר להיוסר, גם אתם הייתם צעירים,
גם אתם עזבתם ומרדתם בהוריכם"

(השיר במלואו הושר במסיבת מחזור תשמ"ז בעין-חרוד). גם בהיות כבר המפעל בעל המשכיות של שלושה דורות, הוסיפו ותיקי המחנכים לשאת את נס המרד. כך למשל כצהיר מרדכי סגל מאבות החינוך המשותף ומעצב התפישה החינוכית של „הקיבוץ המאוחד" (בקיץ תשכ"ז):

„האמת היא שאנחנו פותחים כשאנו חושבים על מסורת יציבה (Solid tradition). אין לנו שום זכות ליצור משהו שאנחנו חושבים לנכון, ולאכוף אותו על הדור הבא. אבל יש לנו הזכות והחובה ליצור את המסורת העצמית שלנו בדורנו שלנו".

(מדברים בדיון על חוגי ישראל בקיבוץ עם משלחת מנהיגים קונסרבטיביים שהוזמנה לישראל לאחר מלחמת ששת הימים).

הבעייתיות שבגישה זו השופה העלאת המרד לדרגת „דרך" ושלילת העברת מורשת ערכית כזוית „דור לדור יביע אומר" – מצמצמים מאוד את אפשרות היעשותה של תנועה מהפכנית לבעלת קיום היסטורי מתמשך ומעבר לקיומם הפיזי של הדורות שחוללו אותה. המרד נעשה לבעל תכליתיות עצמית הוא זה שאינו עוד מכוון נגד דפוסים ואורחות של הוויה (גלותית) מסויימת, אלא מופנה נגד העבר בכוללותו. וכך הוא נעשה לטמרנע. אם זהו הרקע החינוכי אין תימה שתמצה במייסדי עין-חרוד (והיא עצמה בת קיבוץ) של „השומר הצעיר", כדור אבותיו של עמיר שולי שצוטט לעיל, שואלת:

„שמא סיימה התנועה הקיבוצית את תפקידה בהיסטוריה של הציונות? האם ניתן בכלל להמשיך תנועה מהפכנית אידיאולוגית, מעבר לשלושה דורות? הרי ההיסטוריה הוכיחה לנו, שתנועות מהפכניות כולן כהגן ויחן; האם לא מתמנים מיסטורים כראשים לתהליך?"

(מדברי אילה בשיח ותיקים שבחברי עין-חרוד, בקיץ תשכ"ז. דברי ודברי עמיר שולי הנ"ל מובאים על-ידי יהודה הראל בשבועון התקשורת, 16.9.87).

אכן דברים נכוחים, דברי עדות עצמית של בנים ובני בנים ששיניהם קהו... והאבות ממשיכים לאכול בוסר.

תפיסת ה„מרד", כמו גישתה של „הציונות הסטימתית" בכללה, איבדו את הרויטאליות הערכית-חינוכית שלהן. מה עוד מתגעש בתנועה שמתכננים-המחנכים שלה מאבדים מגע עם דופק הרחשים של תמורות הזמנים?

תשוב אל ביקורתו של ה. ברנייר את גישת א. טל: אין הוא משתחרר מנתוני הביוגראפיה הציונית המשותפת של דור שהוא חלק ממנו. הוא מעיד על „אני הקלקכיבי" שכולנו מוקדים, בספרה „לא ויסבנו „הזות אבודה בימי 'חומה ומגדל', בימי הפלמ"ח, בימי החדש התיאוצן העברי, בימי הזוהר של תנועת העבודה". אבל,

אנחנו כבר איננו שרויים בימי הזוהר הללו העשלחם ההתשתנות של האבות המייסדים ושל ממשיכיהם-תלמידיהם הישירים איפשרה את המהפכה הציונית. אך אנחנו המצים שהציונות תהיה יותר ממהפכה בת-זמנה. נוסטלגיה לזמנים עברו, לימים שחלפו, לא תזין זהות ולא תהוה תחליף ל„שרשים" בהורייתם של דור שלישי ורביעי שתלושים הם. המהפכים לא אבו, אף אף לא יכלו, להעביר את הציונן הפנימי. רבים מהם „חיו" את מורשת בית אבא שלהם גם כאשר לא „הודו" בה. אך הם עצמם לא ידעו, ועתה כבר אינם מסוגלים, להיות „אבות" ל„בנים". בני הדור השני, השלישי אף הרביעי, אינם מסוגלים לומר „שתלותם ניטעתם כי אתי תאבי".

גישתו של א. טל למפעל התחיה שלנו איננה אך זו של היסטוריון-חוקר (ראה מאמרו „הציונות: מרע ועקרים"). הוא הוסיף אף מאב מהרה האוטופית של אבות הציונות הסוברת. והגם שאין הוא עוסק במישרין בתנועת העליה השניה, הרי דמה מרחפת על-פני רבים מדפי ספרו. יש לכך גם פשר ביוגראפי: הוא הכיר מקרב ושורי פרק זמן במחיצת מייסדי גניגר והמרכז היה איש תנועת „גורדוניה" ואף ממדריכיו המרכזיים. תקופת העליה השניה כמו גם מפעלה לאו דווקא אופיינו בדגל אידיאולוגי של שלילת עבר מסויימת. מחולליה שאפו ל„התחלה חדשה" יותר מאשר לבראשיתיות (הסוגנת ליצור יש מאין). המתח שבין העליה השלישית לעליה השניה והאידיאולוגיזציה של אידיאות העליה השניה בידי ממשיכיהם – ובייחוד מייסדי „השומר הצעיר" – הוא גם אלה שהטמיעו מגמות שעליהן כבר מתרפק עתה רב ברנייר. ואילו אנו חסרים כיום הדרישות מחודשת לציונות האוטופית של אבות העליה השניה: יש בה אקטואליות המבקשות חישוף, בה עשויים להימצא ביטוי תוירה של הציונות היום לקראת עתידותיה.

המסה הפודה שמצבא א. טל ביסוד „התודעה העצמית של יהדות זמננו" מהווה גם ציר תפישת הציונות שלו. הוא מבחין בה ב„מתח בין שני כוחות כבירים – המיתוס והתבונה, החלום והמציאות, הרגש והשכל, החזיה ושיקול הדעת" (ראה בייחוד עמ' 45). קוטביות זו מצטיירת לו, בהקשרים שונים על דיוניו, בשניות של הלכה ואגדה. שניות זו מעסיקה כידוע כמה מגדולי ההגות היהודית בזמננו. דומה שבאמצעות הדרכתו של אברהם יהושע השל אליה – והוא הנגה נאישיות שאליה חש א. טל קרבה גדולה – ניתן להרחיב ולבנן האורות השונות לאורך חיבורים ש„מיתוס ותבונה ביהדות זמננו":

„... ההלכה בתורת בפני המציאות הבאה על האדם שחכמתו מרובה ממעשיו. האגדה מגדלתו ומרוממתו על כל המעשים. ההלכה של מצוות, האגדה של מלכות שמים. ההלכה דין, האגדה לפנים משורת הדין... בהלכה מדברים על דברים הנתונים במידה במסורה ובמשקל, באגדה בדבר המסור ללב. ... ההלכה – קבע, האגדה – כוונה. ... אין הברכה מצויה לא בדבר השקול, ולא בדבר המנוי, אלא בדבר הסמוי מן העין. ... מה בין הדברים שהם משורת הדין לדברים שהם לפנים משורת הדין? כופים על הדין, ואין כופים על מה שלפנים משורת הדין. הדין דבר גלוי, קבוע וקרופת מה שלפנים משורת הדין איננו קבוע, אלא תלוי בשיקול הדעת, ומסור ללב. ...התעלמה האגדה מבודי המחשבה בישראל, ומשום כך הפסת בישראל משנת הדברים העומדים ברומו של עולם. כתחסקים מן המחשבה, וכמעלמים מבעיות הנשמה. היהודי המודרני, הצמא לדברי מחשבה, מוצאו בבית המדרש את בטלת אר קב הרבבה, והוא כוסש ידו מן המגדרה..."**

האם ניתן להמשיך קו מחשבה זה, היזלי אומר שבכוונת גמולין בין היגודות הללו אנו זקוקים עתה להחייאת ה„כוונה" ולאו דווקא לשיפור האידיאולוגיה, שהוא גלגול של ה„קבע" ההלכתי.

★

גישתו של א. טל דורשת לשגוקת הקרב והחזרי שלנו כחוך מורשות בעומק היסטורי. ועל-כן היא יכולה להיות מכוונת אל אפיקים שמעבר לשאלות החברה המפורחות. הנובע גם מבנן האמבטית שלו להתרטישיקה המודרנית שבה, כלשונו, „הזמן נתפס כמשמעה היסטוריה, בהיות נותן על פירושו ושרם, ולא בחינת נוקן כשלעצמו" (ראה עמ' 92–94). גישתו האבאליסטית של ההיסטוריון מעסיקה בקובץ שלפנינו את החודותיו של ההגות הגבובית.

* ראה ע.א. סימון, „אידיאה, אידיאל ואידיאולוגיה בחינוך המודרני", הרצאות ודיונים בכנס המפקחים בתל-אביב (כנס ב'), משרד החינוך והתרבות, תשי"ט, עמ' 37 – 54 (ראה עיבודה של ההרצאה כמאמר „תורת התכלית החינוכית", האם עוד יהודים אנחנו, ספרית פועלים בשיתוף עם בית המדרש לרבנים באמריקה, תשמ"ג, עמ' 87 – 103).

** ראה א.י. השל, תורה מן השמים באספקלריה של הדורות (לונדון וניו-יורק, תשכ"ב), ח"א, עמ' 1, 2, 4, 32.

מסע לחיפוש שורשי הזהות

מאת תמי וולף

דודו ברק, „פולין בין פאר לאפר", מסע להזהות עצמית (שירים), ציורים: משה ברנשטיין, „ספריית פועלים", 1986; 102 עמ'.

הספר „פולין בין פאר לאפר" מורכב משני מחזורי שירים, אשר לפי עדותו של המשורר נכתבו במרווח זמן של שנים ובנסיבות שונות – ולפיכך, מתוך זווית ראיה שונות. המחזור הראשון בקובץ, עפ"י סדר הופעתו – „פולין בין פאר לאפר" – נכתב מאוחר יותר מבחינה כרונולוגית, בעקבות ביקורו של דודו ברק בפולין בספטמבר 1984. המחזור השני – „חוץ הגשמות היתרות" – נכתב כאמור קודם לכן, לפני הנסיעה לפולין.

דודו ברק מצא לנכון בהקדמתו לספר להפנות את תשומת-לב הקורא לעובדות ביוגרפיות אלה, מתוך הרגשת השוני הקיים בין שני המחזורים. „הקורא עשוי לעמוד על השוני העמוק שבין שתי היצירות. היצירה המוקדמת יש בה מין המיבחה הפלאסטית, והוא משום כך אולי ימצא בה ענין מיוחד..." ואילו היצירה המאוחרת, שנכתבה לאחר המסע לפולין, מאופיינת ע"י המשורר כ„מסידה – לעיתים שכלתנית, לעיתים ציורית, כאשר ה„אני הלירי" נטמע בתוך היש שאיננו האני הקיים". (ראה „דברים שבפתח" עמ' 7)

הנסיון לתת פירוש או הסבר לספר ע"י המשורר עצמו, נראה מעט תמוה ואולי אף מביך. כביכול אין הוא בוטח בכוחו של הקורא לעמוד על הדקויות והשונות שביצירותיו ולהבחין בעצמו בהבדלים שביניהן. אך מעבר לכך, נראה לי, כי יש בכך כדי לסמן על מגמת החשיפה העצמית של ה„אני המשורר", אשר כמו דוחק בקורא להתוודע אל הלכי נפשו ללא כל כסות ומעטה. הקורא נקרא, איפוא, לצאת ביחד עם המשורר למסע לחיפוש עקבותיו של ה„אני השר", עקבות ששורשיהם טמונים במורשתו המשפחתית של המשורר אשר התהוותה בפולין.

אחד השירים הבולטים במחזור השירים הראשון הוא השיר „צומת דרכים" – אשר יש בעצם שמו כדי לשקף את מהותו הפנימית. משמעות השם היא כפולה: מצד אחד, בהיבט המצומצם יותר, הקונקרטי, חש ה„אני השר", כי פולין היא „צומת דרכים". עבורו, הן גיאוגרפית והן מחשבתית – שהרי כל שחשב ודמיין לעצמו אודותיה קודם נסיעתו, לובש ממדים אחרים בהיות הדברים פרי ראיה של ממש. מצד שני, ניתן לומר, כי ה„אני השר" עצמו הוא צומת דרכים בשרשרת הדורות ההיסטורית, הן היהודית והן הכללית, כפי שניתן ללמוד מתבנית הראשון של השיר:

על אם הדרך העוברת בין
ורשה – פרג – מוסקוה
אני נקודת החיבור שבין
אדם מיצקביץ' ליוליאן טובים
משיק בין
יוליוש סלובצקי לאנה קמינסקה
קו מפריד בין
צ'סלב מילוש לזביגנייב הרברט,
אני מקף בין
אברהם בקיצחק לבר מורטינצ'ק,
אני הרווח שבין
מרדכי גבירטיג לגנר לדוד פוגל,
המיפנה שבין
יעקב לרנר לחיים לנסקי לאפולינר רישק...

כדאי לשים לב להדרגה ב„סימני הפיסוק" אשר מאפיינים את מקומו ותפקידו של ה„אני השר" בשרשרת הדורות: נקודת חיבור – משיק – קו מפריד – מקף – רווח – מיפנה. התנועה המסומנת היא תנועה של התרחקות, כאשר עם כל טור שירי גדל הרווח המרחק בין הדמויות המוזכרות לבין עצמן ובין ה„אני השר" לבינן.

עם זאת קיימת בבית האחרון של השיר תנועה הפוכה של התקרבות חזרה אל „נקודת החיבור", ולמעשה נסיון חזרה אל צומת הדרכים שבו ניצב ה„אני השר" בבית הראשון. על אף הרצון האמיתי והכן של ה„אני השר" להתקרב, מסתבר כי נסיון זה הוא אכזרי ודוקר ואולי אף בלתי אפשרי:

על אם הדרך העוברת בין
ורשה – פרג – מוסקוה
אני נקודת החיבור
בין החי לקבור
ובין הנוצרי ליהודי הנצחי
שנותר על שבילי ההגנה והגבר.

סיטואציה דומה לזו שבה נתון ה„אני השר" ב„צומת דרכים" ניתן למצוא בשיר „בין חרבות עד רקי" (עמ' 35). בשיר נגלות זו כנגד זו כבפסיפס, תמונות מתוך תרבותה של פולין, אשר מצטרפות סביב דמויותיה הבולטות: פרדריק שופן יושב ליד פסנתר כנף ורושם תו, אדם מיצקביץ' המשורר מחבר את שיריו מול השדרה הארמונית, הגולם מיצירת הגדול יוצא במחול עם אהובתו היהודיה, זיגמונד מצוקב השתוק היהודי הנורע...

להבדיל במחילה
בין חרבות עד רקי
אתגר והולך – דודו ברק.

בעיקבות שבין זהותו שלו לדמויות מהתווי הפולני אין המשורר מנסה להסתתר מאחורי זהות בדויה של „אני שר" אלא נוקב בשמו הקונקרטי – „דודו ברק". (הרשה לי להעיר כאן, כי החריזה הפשוטה והילדותית משהו שנוקט המשורר בשיר, נותנת את השיר כאילו היה מאקאמה קלילה בעלת ניחוח של שובבות – ובכך נפגם המסר הרציני והעמוק של השיר.)

דמותו של אברהם בקיצחק אשר נשזרה בשיר „צומת דרכים" שבה ועולה בשיר „מכתב למשורר" – המוקדש לו. גם בשיר זה, כמו בפתח הספר, ניתן רקע אינפורמטיבי קצר לסיטואציה שהביאה לכתיבת השיר. כאן הוא מופיע כמעין מוטו לשירה:

מכתב שנכתב
לאחר ביקור בבית אמי
בעיר פשמישל שבמזרח גליציה
העיר שבה נולד דודו
המשורר אברהם בקיצחק בזמנו. (עמ' 52)

השיר נכתב כדרך של פניה ישירה, אישית מאוד אל המשורר אברהם בקיצחק, אשר ניתן ללמוד עליה כבר למן הטור הפותח את השיר: „אברהם בקיצחק יקירי".

המשורר מצביע על הרקע הגיאוגרפי המשותף של שניהם – הן בקיצחק והן אביו של המשורר מקורם מהעיר פשמישל. המקור המשותף יוצר קירבה וזיקה בין ברק לבקיצחק, או כמאמר המשורר – מאפשר לו לרדת לחקר השאלה מנין נחל בקיצחק את שיריו. הזיקה שחש ברק לבקיצחק היא כה עמוקה, עד כי הוא משמיע מתוך שירו שלו שמות של שירים משיריו של בקיצחק, כגון: „אלול בשדרה", „כבטות היום", או משלב מוטיבים המופיעים בשיריו של בקיצחק: „בשקע מרזות חייני הארוכות", „כבודות שחורים ינגנו לנו". „אותם החורפים אשר לא קטפנו" ועוד. גם כאן, הפניה אל בקיצחק היא בזהותו הקונקרטית של המשורר, כפי שאנו מוצאים בחתימת השיר:

שא ברכה, אברהם
שלך –
דודו.

על אף הדיעה, כי הקשר שכונן המשורר לדקום עם בקיצחק ועם דמויות נוספות מעברה של פולין – הוא קשר חד-כיווני, מוסיף ברק לקוות לסימן כלשהו של תשובה, ולאחר חתימת השיר הוא מצרף הערה תחת הסימן נ"ב:

אחי, לו נוהרו בידך שתותיך
הוסבת אגרת שירה לגזר,
לו אך נשאתי חן בעיניך
הארץ, זה אחי שמבקר.

דודו ברק

ניתן לסכם איפוא ולומר, כי הנסיון „ליצור קשר" עם דמויות מעברה היהודי הכללי של פולין, או במלים אחרות – להדגיש את הרצף המתקיים בין העבר הכללי להווה האישי של המשורר, מצביע על אותו נסיון אובססיבי-כמעט של ה„אני השר" לרדת לחקר זהותו מתוך חיפוש שורשיו המקוריים. שורשים אלה היו עבורו תמיד נושא למחשבה, לדמיון, והנה עתה זכה לשגשם במפש.[1]

בניגוד לחשיפה האישית שבה פגשנו בשירים שהוצגו קודם, חל נתק בין ה„אני המשורר" ל„אני השר" בשיר „קרקוב, פוקניצה, ספטמבר מדמבי" (עמ' 56). ההתייחסות אל המשורר בשיר היא באמצעות הכינוי הרומז „הוא" – עובדה המקנה תחושה של ריחוק בין הדמות המתוארת לסיטואציה שבה היא פועלת. כביכול, נעשה כאן נסיון לבחון את ההתרחשויות מתוך פרספקטיבה מרוחקת בניגוד לעמדה המעורבת אותה נקט המשורר עד כה.

יסוד נוסף שברצוני להתעכב עליו הוא השימוש המיוחד שעושה דודו ברק במשקלים סדורים ובצורות שיריות קבועות. הכוונה למספר שירים הנכתבים בתבנית של סונטה, כלומר הבתים נבנים ביחידות של 4-4-3-3, כאשר את שני הבתים האחרונים אפשר גם לקרוא בתבנית של קופלט וקורטט (4-2). כך למשל נכתבים השירים – „בלוהר בחצות שקיניה" (עמ' 37) ו„בפשמישל בבית סבי" ועמ' 49, כאשר החריזה היא בתבנית של אבאב, אבאב, גדגד, הדהד ועובדה ההופכת בד"כ את הטור החורז ב„א" לטור הדומיננטי ובעל הנוכחות המשמעותית בשיר.[2]

בין השירים הכתובים בחריזה חופשית ובמשקל בלתי קבוע, משובצים שירים הכתובים במשקל קפדני וסדור ובחריזה קבועה, כגון: „בליל אפילה, בליל חושך" (אמפיברך) (עמ' 42), „הנהרי" (אמפיברך) (עמ' 50), „אינמליבי" (אנפסט) (עמ' 53), „מזרבי" (דקטיל) (עמ' 54) ועוד. נראה לי, כי השילוב של משקל קפדני וקבוע בין שירים הכתובים בתבנית חופשית, יש בו כדי לחזק את המגמה הכללית של הספר, אשר עמדנו עליה קודם – נסיון למזג ישן וחדש בדרך טבעית ואותנטית, עד כי קשה יהיה להבחין בה נבע ממה ומה קרב למה.

עם קריאת מחזור השירים השני של הספר – „חוץ הגשמות היתרות" נכונה לקורא אכזבה. ההתמודדות הכוזיות והאמיתית עם זכרון השואה המורשת היהודית בפולין, שאפיינה את מחזור השירים הראשון, נעלמת כמעט כליל במחזור השני, ופרט לשירים אחדים (כמחזור השירים „רבבת העמק – רבבת ההרי") ימצא הקורא שירים של „השתפכות הנפש" אשר ניטל מהם כוח הצירה ונימתם.

1) מפאת אורכו של השיר והמסגרת המצומצמת של דיוננו כאן, התמקדתי רק בבית הפותח ובבית המסיים של השיר, אך ללא ספק כדאי לעיין בשיר כולו. בסוף הספר מביא המחבר „מפתח שמות" של כל אחד מהאישים הנזכרים.

2) יצויין, כי האבחנה הקיימת בד"כ בין ה„אני המשורר", כותבו של השיר, לבין ה„אני השר" אשר מגולם כדובר בטקסטים הדבריים, מתבטלת בספר שלפנינו בשל הזהות המוחלטת שבין השניים – אשר המשורר חוזר ומדגיש.

מאת טליה רפפורט

קדום וקסום

ארצות המקרא, במוזיאון ת"א, שדי שאול המלך, תל-אביב.

ספר דה-לוקס עב כרס, שהוא נכס תרבותי בפני עצמו, מלווה את תערוכת „ארצות המקרא", המציגה לעיני הקהל את אוספו הפרטי של ד"ר אלי בורובסקי. זוהי הפעם הראשונה שמוזיאון ת"א מציג תערוכה ארכיאולוגית והיא משמש כתחנת ביניים לאוסף החשוב הזה בדרך למוזיאון המיוחד שיוקם עבורו בירושלים.

התערוכה כוללת כמאתיים פריטים המתפרשים על 5000 שנים ועל כל תרבויות העבר המרכזיות: מסופוטמיה, אירן, אנאטוליה, סוריה ולבנון, מצרים ועד יוון, רומא וביזנטיון. מלבד הערך הארכיאולוגי של רבים מהמוצגים, הם גם מתקשרים לחיים בימי קדם כפי שהם משתקפים דרך המקרא. כך שהתערוכה ממחישה רבים מן הפרטים המוכרים לנו מסיפורי התנ"ך.

בין המוצגים הבולטים יש להזכיר ארון מתים מצרי משנת 2000 לפנה"ס עשוי עץ ומצוייר כולו בהירוגליפים, עיניים ודגמים הנדסיים צבעוניים, את פסל רעמסס השני (זה שהכביד את עולו על אבותינו) היושב על כס מלכותו בן 1250 לפנה"ס ומכסה גראניט כבד של ארון מתים מצרי, שאורכו למעלה משני מטרים ואף הוא בערך מאותו זמן.

לצד מוצגים מונומנטאליים כאלה מוצגים גם פריטים קטנטנים אך מקסימים כגון שנהבים מצריים ופיניקיים ביניהם, למשל, האל בס בדמות גמד גרוטסקי משרבב לשון בן 1400 לפנה"ס וכן צלוחית תמרוקים מגולפת, או דמות-זעירה של אשה בזהב.

עוד מושכות את העין צלמיות פריון קטנות ועתיקות (5000 לפנה"ס) ממסופוטמיה שבורות גוון מתרכבות ונוטות להפשטה וכן צלמיות שכוחות, סכמאטיות ומופשטות במעט לגברי מאנטוליה מהאלף השלישי לפנה"ס. לאותו זמן שייכות גם צלמיות „עמוד" של נשים בצפון סוריה, שלהן עיני ינשוף ענקיות. אפים בולטים אך הן נטולות פה. לפולך בתפיים רחבות והן מקושטות בחרוזים ובמחרוזות כבדות. זוהי קבוצה מקסימה ומשעשעת שאי אפשר שלא לחייך מולה בהנאה. לא פחות מפתיעות גם אחיותיהן „הצעירות" יותר (1650–2100 לפנה"ס), גם הן מצפון סוריה, גם אפיהן מודקים, פיותיהן חסרים וצווארן עטוף מחרוזות, אך הן עירומות ומנוקבות נקבים גדולים בטבורן, שדיהן, עיניהן, אוזניהן, מצחן וכיסויי ראשיהן הגבוהים. גופן מעוטר בקווים מודקים וסגנון העיצוב המיוחד שלהן מרתק ומפליא את העין המודרנית.

צלמיות „עמוד" של נשים (צפון סוריה, 1900–2750 לפנה"ס בקירוב)

בלתי אפשרי, כמובן, למנות כאן את כל הפריטים הראויים לתשומת-לב, אך אזכיר עוד בקצרה את חותמות הגליל המסופוטמיות שבהן מגולפות בדייקנות ובעדינות דמויות של אלים וסמליהם, וסצינות דתיות, מיתולוגיות ויומיומיות, המלמדות הרבה על תרבות זו. הן ערוכות בוויטרינות בהתאם לנושאים השונים המתוארים בהן (מיתוס ואגדה, נגינה, משפט, כלכלה ומינהל וכד'), לצידן הטבעותיהן וצילומים מוגדלים שלהן עד שניתן לראות היטב את כל הפרטים העדינים.

התערוכה כוללת, כאמור, עוד עשרים מוצגים מעניינים, ביניהם דוגמאות כתב עתיק, תכשיטי אבן, כלי נשק מעוטרים, חפצי קבורה, כלים, קערות, מטבעות, פסלונים ועוד.

יש לציין גם את העבודה הקפדנית של האוצרת רבקה מרחב ואת העיצוב היפה של אולם התצוגה.

חדש – ישן

„בצלאל החדש" 1935–55, במוזיאון ת"א, שדי שאול המלך, ת"א.

חשיבותה של תערוכת „בצלאל החדש" במוזיאון ת"א היא תיעודית-היסטורית. התערוכה משחזרת את אווירת השנים 1935–55 בבית הספר לאמנות ועיצוב „בצלאל" – שנים שבהן נתנו שם את הטון יוסף בודקו ומרדכי ארדון. מאחר שהאחרון למד בבית הספר הגרמני המפורסם הבאוהאוס (שפעל בשנים 1919–33) וגם רבים מן המורים האחרים היו ממוצא גרמני, שלטו אז ב„בצלאל" איפיוני הבאוהאוס: סגנון פונקציונאלי, גיאומטרי, פשוט, נקי ותמציתי.

יש בתערוכה ייצוג לפעילות המחלקות השונות ב„בצלאל": במחלקת המתכת עיצבו את גביעי הכסף למגילת העצמאות, פמוטים, קופסת אתרוג, כתר תורה אך גם גביעים, כוסות ומערכת תה. מחלקת האריגה מציגה מפות ומפיות רקומות בדוגמאות שונות ויריעות אריג ברגמים שונים. מפעילותה של מחלקת הכתב יש כאן תרגילים שניתנו בשיעורים שונים, עיצוב עטיפות ספרים וכד'.

מחלקת הפיסול מיוצגת על ידי פסלי דיוקנים ומסיכות של בן-צבי, סרי, סגל, ברמן, לב, פייזר ואחרים. בתחום הציור יש כאן תמונות נוף של ארדון, סטינהרדט, אייזנשר, וציורי הכוויות של ריתקן, כאריאן, בוס, גת, קניספל ועוד. גם רישומי פחם ואקוורלים מוצגים בתערוכה (שחורן, אריכא, סלוב, אשחיים ועוד) וכן תחריטים וליטוגראפיות (ארדון, סמיר, בודקו, יוסי ופריל שטרן ועוד).

רבים ייהנו במיוחד מהכרזות שעיצבה המחלקה לגרפיקה שימושית. בעת שהפסלים, הציורים, הרישומים וההדפסים משקפים את סגנונות האמנות של התקופה ושם גם נושאים אקטואליים דאז וחלוצים, קיבוץ, מעברה, מלחמה, הכרזות מעבירות גם משהו מרוח הזמן ומחיי היומיום של שנות ה-40 וה-50 על המושגים, צורות הביטוי והטעם שהיו מקובלים אז. הכרזות גדושות בסיסמאות פטריוטיות נבלצות ומלבבות כמו: „קנה תוצרת הארץ ובניין הארץ בידך", „פרי הארץ לגאון ולתפארת", „דגים טריים מהדייג העברי", „שכם אל שכם – התגייס לעבודה" וכדומה.

לצד כרזות פרסומת לתנובה ולסיגריות „מטוסיאן" או „פאר" („הסיגריות של המורה") עולות מן הכרזות גם כמה מבעיות העת ההיא כגון „בינין נגד מלריה", או „מלחמה בארבה".

בקני-מידה עכשוויים סגנון העיצוב של הכרזות הללו הוא תמים ומגושם כלשהו, אך יש לו חן של פשטות וניחוח של פעם. התערוכה כולה וגם מחקרו של ד"ר גדעון עפרת (אוצר התערוכה) שהוא מעין קטלוג-ספר, מספקים הזדמנות טובה להכיר פרק חשוב בתולדות האמנות המקומית.

קסמי סין

קראמיקה סינית, במוזיאון ישראל, ירושלים.

כמה מתערוכות הקיץ הקוסמופוליטיות של מוזיאון ישראל נמשכות אל תוך הסתיו ומי שלא ראה אותן יוכל ליהנות מהן עוד בחורף.

תערוכת הקראמיקה הסינית היא אוסף מרשים של עשרות פסלונים וכלים מתקופות וסגנונות שונים, החל בכלים גדולים וגסים יחסית, המעוטרים רק בפסים וספירלות חומות או שחורות מן התקופה הניאוליטית (אלף שלישי ושני לפנה"ס) ועד לצלוחיות מעודנות מעשרות חרסינה לבנה הדקיקה.

אוסף הקראמיקה הזה של ד"ר סאקלר נאסף במשך 40 שנה והוא פורס לעינינו מגוון עשיר מהישגי הקדרות הסינית. יש בו, בין השאר, חפצי קבורה המלווים את הנפטר, ביניהם דגמים מוקטנים של בתים, תנורים, בעלי-חיים ויצורים מיתולוגיים וכן צלמיות קבורה של משרתים (שגודלן כחצי מטר) משושלת ג'ו (221–027 לפנה"ס) שנקברו עם אדוניהם לאחר שבוטל המנהג הקדום של הקרבת המשרתים עצמם.

עוד אפשר לראות בתערוכה פסל פאגודה בן ארבע קומות, פסלי שיירות של גמלים כפולי-דבשת (ששימשו כאמצעי תחבורה ומשא), פסלי פרשים על סוסים בזיגוג צבעוני וכן פסלי שדים חייכניים, חושפי מלתעות ובעלי קרניים וכנפיים שנועדו להגן על הבית.

בין שפע הכדים המעוטרים וכלי הבית היפהפיים שהתערוכה הזו גדושה בהם, אזכיר לפחות את קערות ה„טאמוקו" בגוני חום-שחור, שהם חלק מפולחן התה של הבודהיזם-צ'אן (זן), את כלי דינג העשויים מאבנית קשיחה ועדינה בשנהב-לבן דמוי חרסינה המקושטים בתבליט עדין של פרחים באותו גוון של הרקע, את כלי סלדון הירקרקים (צבע הצבעורים וההתחדשות) משושלת סונג (1127–960 לספירה) ואת כלי צ'ינג התכולים, הידועים במערב בשם „כחול מוצלל", שיוצרו בין השנים 1644–618 לספירה ושעל דפנותיהם הדקיקות חרוטים עיטורים עדינים.

העיצוב המושלם ואנין הטעם של המוצגים השונים הוא ממש הנאה לעיניים וזוהי הזדמנות להתרשם מהמסורת הסינית הארוכה והמפוארת.

פלאי הודו

„הודו המופלאה", אגף הנוער, במוזיאון ישראל, ירושלים.

באגף הנוער הירושלמי מוצגת עד דצמבר תערוכת „הודו המופלאה" שהיא חגיגה ססגונית לקטנים וגדולים כאחד.

מוסיקת רקע הודית מקדמת את פני הבאים וכן מוקרנות כל הזמן סדרות שקופיות שבהן נופים, שווקים, דמויות עממיות, תלבושות וסצינות הווי שונות, המעניקות תחושה של טיול להודו.

התערוכה כוללת שפע של תמונות מקסימות ועשירות עיטורים, פסלי בודהה, שטיחי קיר, רקמות, תכשיטים, אריגי סארי, כלי נגינה הודיים, בובות, תיאטרון צלליות עשויות עור ועוד. יש בה גם שחזור גומחת מקדש הינדי כולל פסל האל גאנש, שומרי הפתח, כלי הפולחן, מנורות, פעמונים, זרי פרחים, מחרוזות, כניפות מגוונות ועוד. מלבד הפאר הטקסי הזה משוחזר כאן גם פנים בקתה כפרית פשוטה, כולל ציורי האורז שעל הרצפה להרחקת רוחות רעות, תנור החומר, כלי הבית ועוד.

עוד יש בתערוכה פינות ויטרינות, כבין תנויות שבהן פריטים רבים הנוגעים בשוק על חיי היומיום בהודו: צעצועים וספרי ילדים, פסלוני פילים, קלפי משחק ועוד.

כמקובל באגף הנוער יש גם בתערוכה זו פינות הפעלה לילדים, ביניהן פינה למדידת סארי ואפשרות להדפסת דגמי קישוט על אריגים, פינת הצגה עם מריונטות על חוטים, פינה להכנת שרשרות פרחים צבעוניים, כמנהגים הודיים ועוד.

אגף הנוער של מוזיאון ישראל ידוע בתערוכותיו המוצלחות שמשלבות לימוד עם בילוי במינון ובאיזון הנכון. „הודו המופלאה" היא באמת תערוכה נפלאה והנאה מלאה לכל גיל.

הדיקטטורה הגרמנית

(המשך מהעמוד הקודם)

ומיטהליות („הפירדריל") והו „בתוך לחשה". אבל עמדה יסודית אחרת מראה, שכיוון כבן כשלעצמו אינו בהכרח גם ההסבר הסיבתי (הוא שמנגנון המפלגה („המדינה הנאצית תוך המדינה") התגבש לפני המשבר). בתקופת הרווחה האחת שהרפובליקה של „ויימאר" ידעה (1926–1929), גם הנבונות והשאינות בכבוד עלו לשבר בוא המשבר. כל זה מוקר עליידי בראכר והמהווה בסופו מסכם זה.

הדיקטטורה הגרמנית היתה אפשרית מכיוון שלהיטלר התלווה המנגנון הנאצי. שניהם, היטלר ומנגנונו, פעלו בתנאי רווחה והיו מוכנים לפעולה, כאשר המשבר נתן להם אפשרות הגשמה.

בנושא מנגנון הנאצים יש להתעכב על שני גורמים: הס"ס והסטודנטים הנאציים, אף כי אלה היו רק טיפה בים הנאציות. הס"ס (פלוגות המגן) היו העלית, המיסדר המפורסם, התחיל בתורת הגזע ובעל ערכי מוסר שאיפשרו ליישם אותם. מוסר זה הכיר ב„עקרון המנהיג" כאמת-מידה יחידה לשיפוט מוסרי. שפיכת דמים לפי פקודה היתה בעיניו מעשה תקין; אי-מילוי פקודה – פשע. המנהיג והאחר ממנה תת-מנהיגים לפי הצורך. אלה פועלים עקרונית לפי הרשאה של היטלר, אך למעשה לפי מה שנראה להם כרצונו, שהרי המנהיג אינו מקים מנגנונים מוסדיים להעברת רצונו, אלא משאיר לעצמו תמיד חופש הכרעה. במקום שהיטלר נמצא נעשה רצונו, בכל מקום אחר פועלים התת-מנהיגים בשם היטלר בלי ידיעתו. אנרכיה מוסדית היא התוצאה. זאת עוד לא כל התמונה, כי לצד מוסדות המפלגה ממשיכים לפעול מוסדות המדינה גם אחרי 1933 ולהם נוהלי עבודה ומשמעת מסורתיים. בין אם מוסדות אלה (שהמרכזי בהם הצבא) פועלים בעזרת „מנהיגים" כפויים על-ידי המפלגה ובין אם לאו, שני מקורות הסמכות הללו מפריעים זה לזה עד כדי שיתוק תיפקודי של המדינה. יש דיקטטור של קבע אחד שמתחתיו אנרכיה של ביצוע, שמתרבה ככל שהמנהיג מנסה להשליט בה סדר והיגיון על-ידי פיקוח כפוי, תמונה שונה באנגליה וארה"ב, שרב בהן מלל ואינטריגות עד לקבלת החלטה, ולאחר מכן ביצוע מוסדר ודיוק ברור.

הס"ס, התעלה על כל מוסדות המפלגה בתקופת הרייך, והשלים מוסרו על ידי פיקוח שאליטות בצירה. במגמה דומה, אבל מותאמת לחיי מוסדות החינוך והאקדמיה פעלה המפלגה בנוער הלומד, ובהצלחה מפתיעה הנוער העמיד קודרים גלובים ונקואים למשטר הנאצי, כך שהנאצים בצדק ביזו את מתנגדיהם – מתוכית הנוער. התרבות בעולם היתה של תנועה קנאית, אבל אידיאליסטית. תרמית זו סייעה הרבה להשליט על עם המשורדים וההוגים את דמות „הגבר" הלוחם, את שדי רכוש היהודים, את מתנות הריכוז ופרוזי האפוטרופסיה תירצו באימרה, שבמקום שמקציעים נופלים גם שבבים.

כאן מביא אותנו הספר אל הודיה, כיצד הצליחו היטלר והנאצים לשנות במשך פחות משלוש שנים דמות אומה, כך שהופיעה באולימפיאדה של ברלין 1936 בדמות העולם [illegible]. הפלישה אל איזור הריין המפורז באותה שנה השלימה את תרמית זיגפריד המחודש נצחון. שלוש שנים נוספות הוכיחו לעולם הנדהם שאין מעצור לתעצות הגרמנים. סיפוח אוסטריה וביתור צ'כיה היו התחלה, כיבוש פולין ולכיבוי אש מלחמת העולם השנייה התמשך ההכרחי.

בראכר מרחיב על מהלך המלחמה בתמציתיות, אבל מבליט שני עניינים מרכזיים להבנת טיב המדינה שהיטלר והנאצים עיצבו לפי עקרון המנהיג [illegible] ... לבצוע התקיימה דמות זיגפריד, אבל לא שיתקה את המדינות הדמוקראטיות, וכשלון רודולף הס באנגליה ראייה עם הכשלון בחזית הרוסית התגלו כל האנרכיה המסורתית בין הצבא, הרשויות המסורתיות של הרייך ומוסדות המפלגה, והמנהיג עצמו. אם עקרון המנהיג היה מבוסס על נאמנות ללא סייג, הרי התגשם האבסורד, שהיטלר היה הנבגד היחיד בין ראשי המלחמה: אהדתנו להבנות הקושרים עשויה לטשטש הבנת תופעה זו, שהרי מול המניעים האידיאליסטיים של קושרים אלה עומדים מאבקי הכוח של הרבים מקרב צמרת הנאצים.

בראכר הסב את תשומת ליבו למה שנראה להיסטוריונים רבים רק כחריזה של מסורת, אבל התגלה כחזיון תשמני בבואנו לעמוד על מלוא משמעות פעולת ההשמדה של היטלר. כוונתי לשיחות היטלר „ליד השולחן הערוך" שניהל בעצם ימי המלחמה עם המקורבים לו. בשעה זו גילה את צפונות תכניותיו. דמיונו הפרוע מתאר את הגרמנים כעם-אדונים בפועל בכל אירופה (מבלי להגביל את עצמו לשטח מסויים). כל העמים משרתים אותו עד כלות כוחם, שאז הם מושמדים. כדי להגדיל את עם-האדונים הוא מספח לו את התפרצות הגרמניות בעולם וכן עמים הראויים ל„השבחה", כמו ההולנדים. לאור סולם הערכים של העמים, כשהיהודים בתחתית, מקבלת השמדתם משמעות כללית: השמדת היהודים היא הפתרון הסופי האחד והיחיד שהיטלר הינסה בו. לא לראות בכך חלק מתוכנית כוללת יהיה מתול המאפשר להשוות את מעשי הנאצים עם כל מיני מעשים אכזריים סתם.

בראכר טוען בצדק, שאפשר וכדאי להשוות את המשטר הנאצי עם משטרים אחרים, השאלה רק אם יש בכך תועלת. השואה לשם הבלטת ייחודיותו מבחינה אנושית היא ללא תועלת: השואה לשם שילובו בתהלך ההיסטוריה הגרמנית הרצופה – מגמתית ומטעה.

בראכר מטפל הרבה בשאלת הניאו-נאציות שלאחרי שנת 1945, ויש טוענים שהוא מגזים בכך נוכח המספרים הזעירים של תנועה זו. יש להבין שהעסקתו בבעיה זו נובעת מאופיה מפני הדיקטטורה הנאצית ומתוך ראייתו, באיזו קלות אירגנו הנאצים דווקא נוער אידיאליסטי ותמים. אבל שיקול נוסף מצדיק מעקב מודאג זה. קודם כל, בעת שבראכר כתב את סיכומו בשנת 1969 היתה התנועה הניאו-נאצית וה„נפד" – ראשי התיבות לנפד"פ – אינה מקרית קולנית ופעילה ולא היה אפשר לדעת, אם לא יימצא איזה מנהיג שאפתן שיצליח להעלות תנועה זו במאבק מתמיד מתנועת מיעוט קטנה לגדולות, כפי שקרה עם היטלר אחרי מפלתו בשנת 1923. חשוב יותר הוא שיקול אחר: המפלגות האנטישמיות בשנות התשעים של המאה שעברה לא שגשגו בסופו של דבר ואמנם נעלמו, אבל הדביקו את כל המפלגות האזרחיות-שמרניות באנטישמיותן, כך שבראשית המאה ה-20 היתה אנטישמיות מתונה או תקיפה של כל האזרחות הגרמנית נורמה (למעט הליבראלים השמאליים והסוציאליסטים). נורמה זו התקיימה באזרחות במשך שנות המלחמה העולמית הראשונה והרפובליקה: על נקלה ציוות היטלר את האנטישמיות כדי ניזוי היהודים תחילה, השמדתם אחר-כך. השאלה הקשה והאחראית להיסטוריון היא, אם דבר מקביל יקרה גם לניאו-נאצים. הם נעלמו אמנם, אבל המסר שלהם יעבור אולי בצורה מתונה ומלוטשת למפלגות האזרחיות הגדולות, להמונים של קהל בעיקר, אבל גם לליבראלים המשכילים של כבשר.

נדמה לי, שהוויכוח בין ההיסטוריונים והציבור המשכיל על „ייחודיות השמדת היהודים" ו„חידוש התודעה הלאומית" הוריתו הראשונה בערעור הניאו-נאצים על דעת הרוב שהודה בפשעי הנאצים: משמעות עצם הצגת השאלה בדבר „ייחודיות השואה" כבר מטילה ספק בייחודיות, כפי שיתגלה באמת בפולמוסים, והתביעה המקבילה ל„חידוש התודעה הלאומית" אומרת בעצם ניסוח, שיש כאן מחסור העוקן השלם. אמנם, עצם הדרישה לתודעה לאומית היא בטוקסה (בכל העמים תכל הסקמות) אבל מקור השאלה בחוגי הניאו-נאצים דווקא אומר, שהכוונה לתודעה מסויימת, זאת המסומלת על-ידי סידאן (1870), טננברג (1915) וכיבוש מרחב המחיה הגרמני על אדמות הסלאבים (1941–1943). תביעה זו כלל אינה תמימה, כי כאן יעדים, שאפשר להשיג רק במלחמה (שאולי האמריקאים יהיו חלוציה). הוא הדין ביחס לנושא איחוד מחודש של גרמניה, שלכאורה מתייחסת רק לבר"ג ולרד"ג, אבל לא שוקלת כלל, שמא לרד"ג תודעה לאומית עצמית, שתתנגד בכוח לספיגה בגרמניה השנייה. האם חושבת הבר"ג על פשרה בין המסדרים הפוליטיים והחברתיים השונים כל-כך? ואם מדובר בתודעה היסטורית, האם החלק השלישי של גרמניה שהוא ברשות פולין ורוסיה אינו כלול ברעיון האיחוד? הפרספקטיבות ההיסטוריות אינן רומזות על איחוד, אלא על רוויזיה של מפת אירופה. שהתנאי המוקדם שלה מלחמה קרה או חמה.

בפולמוס שנושאו חידוש התודעה ההיסטורית בסימן גדולת גרמניה, לא לקח בראכר כמעט חלק. בתיעוד של הפולמוס מצאתי רק רשימה קצרה בצורת „מכתב קוראים", שהרי תפיסתו כפי שהתגלתה ב„דיקטטורה הגרמנית" זרה לשורש הפולמוס, שבשבילו המשטר הנאצי הוא פעם „משטרו של היטלר", פעם תוצר של „עידן האלימות", פעם פאשיזם בעלמא ופעם „משטר טוטליטארי", כפי שהטכנולוגיה המודרנית מקילה על בואו בכל המדינות המפותחות. המשותף לכל האיפיונים הללו הוא שהנאציות משתלבת בהתפתחות העולמית ומאבדת את ייחודה ואת כובד האחריות על פשעיה. אם מדובר ב„היטלריזם", הרי כאן פשעים של פרט, והעם הגרמני פטור מאחריות. אם זה תוצר של „עידן האלימות", הרי לפנינו כוח טבע שאין עם בודד מסוגל להתמודד אתו. דומה המצב כאשר העידן הוא „עידן הפאשיזם". רק אם התקופה היא המשך, אי-כי המשך קיצוני ומעוות, של הקו הרומנטי בהיסטוריה של גרמניה החדשה אחרי 1871 – גם אם לא היחיד – יש אחראים ויש מקום לבדוק את ההיסטוריה הגרמנית כפי שבראכר עשה.

כבר בספרו הנוכחי בדק בראכר, אם הסיווג „פאשיזם" ממצה את משמעות הנאציות, והגיע למסקנה שלילית. במכתבו הקצר הוא מרחיב את השאלה, מבדר אם מושג הטוטליטאריות ממצה ומבהיר יותר מהמושג הסגור פאשיזם. עצם הצגת השאלה מעוררת להרהור, ומסקנתו לגבי שני המושגים זהה: הם איפיון חלקי, אבל לקויים בחסר. פאשיזם הוא אנטיתיזה לפרלמנטאריזם, לדמוקראטיה, לליבראליזם וסוציאליזם. אבל בפועל קיימים „פאשיזמים" שונים מאוד והמשותף להם מינימאלי, בעיקר מידת השפעתם על עיצוב גורל האומות השונות לטווח קצר וארוך שונה מאד. נחשוב רק על [illegible] לעצב את האומה האיטלקית, לעומת הנאציות [illegible] המסורות על שכבות [illegible]. בולט עוד יותר מיעוט יכולתו של מושג הטוטליטאריות למצות את מהות הנאציות. ודאי שהנאציות היתה תנועה טוטליטארית, שלפי מהותה מבקשת להעניק לשליטים פיקוח מקיף על החברה והפרט ולמוסס את הכלים שיש לחברה ולפרט להתגונן בפני השלטון. אבל האם הטוטליטאריות אינה מאיימת גם היא על משטרים פרלמנטאריים, ליבראלים ודמוקראטיים? האם היא צמודה רק לדיקטטורה? [illegible] תתן עליכך תשובה שלילית. ובכן, כל „הפאשיזמים" והמשטרים הטוטליטאריים הם איומים על הדמוקראטיות, אבל את הדיקטטורה הגרמנית אינם ממצים. אותה מסבירה רק ההיסטוריה הגרמנית. בלי הבנתה אין אנו יכולים לעמוד על ייחודיות הופעתה, שעקביות הפשעים ויעילות ביצועם הם חד-פעמיים בהיסטוריה. ייחודיות זו ראה בראכר, בשעה שמרבית המשתתפים בפולמוס ההיסטוריונים עקפו אותה בעזרת הסברים, בחלקם מבריקים, אבל מפתלים, כדי שלא להודות בה. לחוקרים בני עמנו יאמר, שהשמדת היהודים היתה מרכיב עיקרי בתכנית, אבל במלואה אמרה, חזון של עולם של „עם עבדים ומורדי-עבד" לכל, פרט לעם-האדונים הגרמני.

בראכר אינו חושב שדרך ההיסטוריה הגרמנית הובילה בהכרח לדיקטטורה הגרמנית המבוצעת על-ידי היטלר ותנועתו. הוא אינו דן באלטרנטיבות, כי מה שלא התגשם אינו נושא לדיון היסטורי. אבל קיימים מעשים הרומזים על אפשרויות אחרות ועל אחת אמסור: בחודשים האחרונים ישבה ועדה משותפת של המפלגה הסוציאליסטית בגרמניה המערבית עם נציגים של המפלגה הקומוניסטית בגרמניה המזרחית ובחנה את המשותף לשתי התנועות על-אף התפיסות המנוגדות בעניין מהות הדמוקראטיה, הפרלמנטאריזם והליבראליזם, והגיעה למסקנה שיש משותף לגבי החזון ברורנו שנבגדו בקיצור „היהודיה האנושית". אם נפעיל את הדמיון ונתאר לעצמנו ועדה כזאת בימי הרפובליקה וויימאר, שהיתה קובעת את היעד של חיזוק הרפובליקה ומניעת עליית הנאצים, לא דרוש הרבה דמיון, כדי לקבוע שוועדה כזאת לא יכלה לקום אז, כי בקרב המפלגות המקבילות של אז לא היה המניע בזה. אם היטלר הוא האויב העיקרי או המפלגה היריבה. אבל כנגד זה לא דרוש הרבה דמיון כדי לקבוע שכנגד ברית כזו היה היטלר חסר-אונים, ולא היה מקים לעולם את הדיקטטורה הגרמנית.

ארבעה מי יודע

(המשך מהעמוד הקודם)

בבינוד הראשון, שלא מסעבים מוסיקליים גרידא הוא הכביש בריה תמהונית זו לתוך הרכיעה. היישר משורות בדרשמן. כדי לשמש קשר בין המציאות הארצישראלית המתחדשת לבין התרבות המערבית הורה, הקרה, המתנגבת. נתן שחם מרחיק לכת. בסוף הפרק המוקדש לפרידמן הוא מצרף, על דרך נ"ב, הברקה מפי קונראד הכותב לאביו: „יתכן שאקח לי שם עברי (שם פרטי, ולא שם משפחה). חשבתי על נמרוד, אבל זה נשמע לי יומרני מדי" (140). ובכן, נמרוד. אחד מגיבורי ה„בנעניים". גיבור הציד הקדום. פסלו המוצג במוזיאון. הפסל הכנעני. את השם הזה ואת כל הכרוך בו מבקש לו קונראד לאמץ כביטוי להזדהות. כמו ליעשות רק בראמוך מתהילמויינר. כמו שחם מסטיינמן. כמו בן-גוריון מגרין. הרבה סיבתיות מסונות ותמהות מקופלות בפרידמן זה, שהיה אחד מקורבנות המדינה שבדרך. קומפוזיטור שרוף וציוני אדוק. אבל לשאת את השם הגיבורי נמרוד ולהיות בה נפחד ומגוחך לבראהה – בכך מתאכזר נתן שחם אל עצמו ובקהל. אל עצמנו. אבל פרידמן עבר תהפוכות. בגיל עשר החליט להיות נוצרי. חזר בו והצהיר אמונים ליהדות. מכל דוכיה חזר בציונות. בבדשמן הרפתן שבו נלוש במוסיקאי. וגם בהתאכזרות אין לו אף לא ידיד אחד. ואת היומן אין הוא כותב בעברית עדיין. אבל השם נמרוד מוצא חן בעיניו. והוא מתאכזר אל עצמו בעבודה חקלאית, כדי לתת צידוק לסטיה המוסיקלית שבו.

בשנות הששים המאוחרות, לאחר מאה שנות ציונות אינטנסיבית, לאחר ארבעים שנות קיום מדינה יהודית ריבונית, חוזרת השאלה: „מי אנחנו" ומודדת. וסודרת. גם היום מתוארים בספרותנו יהודים מהורים, שאינם אמנים כפרידמן לחלוב לילה לילה באשמורת השלישית את הפרות, אך נאחזים בגבעות סלעיות כדי לקבוע עובדה: אנחנו כאן. ואחרים מחפשים גשר להידברות עם הערבים. ואחרים צופים ואומרים: אפיזודה חולפת. לא בגדי חאקי יביאו גאולה לעם ישראל. המגרשים לצבא השם לשחור יאמרו יפה.

בעיני האחרונים גם הפאתוס של היהודי הרוסי וגם הקור ההרציונאלי של היקה – שניהם כאחד מריפה. ואם אותה היא ממל של ריקנות מבפנים ושל מין נטו ללא רגש וכחרייבות הרי האפשרות שיהודי יאמץ לעצמו „דת" אחרת רוכה לגאולה אינה זוכה לאישור. אמנם ציונות אינה אמנות. אך גם טיוטות אינן מירשם בדוק להצלחתו של רומאן. ייתכן שנעשינו מפונקים. שוב אינו מסתפקים בלשון הטוה. דברי כפירה אינם עושים עלינו רושם. אני מצטרף בחלק לדעת אלה הסבורים, שיצירתו זו של שחם בסכנת שלב איבותי בכתיבתו. מכוייג אני עדיין באשר להערכה הכוללת שלה. לתיחוד היסודות השונים המרכיבים אותה. לאיזון ביניהם. אינני יכול להשתחרר מן ההרגשה, שיש הרבה מן האמת בעדותו של אגון בעניין השלכת הבית, רסיסים, שברים, גרוטאות וכו' לתוך התיבה. ואני עדיין ממתין בעניין לספר הבא, השלם, על אף פגמיה של המציאות.

דפדוף ראשון
ספרים חדשים

מאת אבי טנא

הגות

החכם והאנארכיסט

מאמרות / מאת קונג פו-צה (קונפוציוס) / תרגמו מסינית דניאל לסלי / האוניברסיטה הפתוחה / 136 עמ' / לאו-צה / מאת לאו-צה / תרגמו מסינית יורי בראורה / 123 עמ'. שני הספרים בהוצאת מוסד ביאליק.

„אמר המכובד: מי שלומד תורה וחוזר עליה לפרקים, הכי לא הנאה הוא לו; מי שבא אליו חבר ממרחק, הכי לא-תענוג הוא לו; מי שלא הכירו בו הבריות ובלבו אף-על-פי-כן לא בא לכלל תרעומת – הכי לא איש המעלה הוא?" אלה דברי קונג. „היודע אחרים פיקח / היודע עצמו נאור. / הכובש אחרים חזק / הכובש עצמו גיבור. / השמח בחלקו עשיר. / הנוהג במרץ עז-רצון. / מי שאינו מאבד מקומו מתקיים. / מי שמת ואינו כלה, זהו אריכות-ימים". אלה דברי לאו-צה. הוגים סיניים גדולים ובני-פלוגתא שפעלו במאה השישית והחמישית לפני הספירה. הראשון מורה הלכות ומטיף לציות ומתרפק על העבר ומשבח את המסורת ואת השמרנות ואת השלטון, השני, מעין אנארכיסט, המטיף לאפס מעשה, לאי-התערבות בהליך המאורעות כדי לא להפריע לסדר הטבעי להתגבר מעצמו ומטבע הדברים, גם שנוא כפשר של המוסכמות. בראש כל ספר מבוא מאת הראשון במבר מתרגמיו. בשולי „מאמרות" פסוקים מכתבינו העתיקים הנדרשים לאותם נושאים עצמם ופעמים אף יותר, גם ילידי אותו זמן. שני הספרים הם מהדורות שניות בסידרת ספרי המופת מספרות העולם של „מוסד ביאליק".

חברה

משימה ציונית

מעל לחוק, מאת משה נגבי / עם עובד / 164 עמ'.

„משבר שלטון החוק בישראל", נאמר בכותרת-המשנה של הספר הזה – ושמות פרקיו מיטיבים לספר מה שיש בו. תחילה הסב"כ כמשל למשבר הזה והמשך על הסיכוי שהחמיצה האסיפה המכוננת כשהכריזה על עצמה ככנסת ראשונה הנמנעה מלחוקק חוקה, על הסכנה לדמוקרטיה הנשקפת מכנסת כלייבוליה, על גנ"ץ בתהליך, לא בטוח לחוקה, על ביטול היועץ המשפטי לממשלה ועל גבול אי-הציות. סוף דבר בקביעה: „המאבק על שלטון החוק (הוא)... מאבק על עצם הגשמת הציונות... ההתגייסות למאבק גורלי זה (נעשתה) למשימה הציונית החיונית והדחופה ביותר". המחבר, המעגן את טענותיו בדוגמאות ובניתוחים מנומקים, הוא פרשנו המשפטי של „קול ישראל".

אסופות

ממרוקו עד אירן

האליאנס בקהילות ארץ הים התיכון / בעריכת שמעון שוורצפוקס / משגב ירושלים / 145 עמ'.

סימפוזיון שנערך במסגרת הקונגרס הבינלאומי השני לחקר מורשת יהדות ספרד והמזרח (לפני שנתיים) הוקדש לפעולה של חברת „כל ישראל חברים" ולהשפעתה על חיי הקהילות בארצות האיסלם, ממרוקו ועד אירן. עתה נאספו השומותיו בספר שחלקו עברית, חלקו צרפתית וחלקו אנגלית. אלה פרקיה: אגודת כי"ח ומצבן החברתי של הקהילות הים-תיכוניות בסוף המאה הי"ט, אגודת כי"ח מבקשת לתקן את החינוך היהודי הדתי הרבני בתורכיה, אגודת כי"ח והתנאים החברתיים של הקהילות הים-תיכוניות, כי"ח ויהודי תימן, אודות השפעת כי"ח על קהילות ישראל בארצות האיסלם ואודות מאפייניה בתנועת הכיבה, מפעלה החינוכי של כי"ח בעיראק, כי"ח ויהודי פרס. בפתח הקובץ מזכיר העורך, כי אין זו אלא ראשית מחקר בהיקפו ומורכבותו של התפקיד הנכבד שמילאה החברה.

תרגום

העריסה השנייה

זכרונותיו של מת / מאת מאשאדו דה-אסיס / תרגמה מפורטוגלית מרים טבלקין / המנוריה / 187 עמ'.

ז'ואקים מאריה מאשאדו דה-אסיס (1839–1908), גדול סופרי ברזיל במאה הקודמת, מוכר אלינו ברומאן החגיגי מבין הרומאנים שכתב, סופר בודד יחבו בראש קבאה להדריינגה, כי מדובר ב„יצירה של ברמינגו. כתביה בקולמוס של בדיחות-הדעת ובדיו של דכדוך-הנפש, ולא יקשה לנחש בה עשר לצבוח מיזוג כזה. ועוד הוא כספר, „שאינני ברזינק מחבר ברביע, אלא דווקא בירבינו מחבר, שקברו היה לו בעריסה שנייה". אחר-כך באים ק"פ פרקים קצרים המגוללים את קורות חייו של בראס קובאס, מן הסוף ולאחור, הביתה „בשתיים בצהריים באחד מימי השישי של חודש אוגוסט 1869" לאחור. מבילא יש כאן עלילה אפיזודית משלים קטנים על לקחיהם שזורים בה ברוב חכמה. יעיד, למשל, פרק קל"ב, הקרוי „שאינו רציני": „בצמצמי את הבריה של סלבה באהרה וניכרתי סאצלנו, כאשר אדם רואה את זולתו מר וזעף, הוא נוהג לשאול: „בראדרם, מי הרג לך את הכלבלבים?" כאומר: „מי גזל ממך את אהבתך, את פילגשך וכו'". אבל פרק זה איננו רציני.

„נעמת" – גליון ה-100

גליון ה-100 של „נעמת", ירחון האשה בעבודה ובחברה, בעריכתה של צביה כהן, ראה אור בימים אלה. „נעמת", מוותיקי עיתוני הנשים בארץ ובעולם, החל את הופעתו במארס 1943 בשמו הקודם „דבר הפועלת". נמכר עד היום למנויים בלבד. עם גליון ה-100 יימצא למכירה גם בדוכני העיתונים.

הופיעה הדפסה שניה:
„בכבלי משבר לאומי"
מאת – אליהו בולצקי
עיון בסוגיות – יסוד בחוזי העם, המדינה והחברה
להשיג אצל המחבר טל' 03-748942

صكذا من الاجل

הצעות עבודה

קבלן מעוניין במגרש בתל־אביב במזומן קומבינציה. 03-299674 03-867472 (29663)

בוטיק סיפה לארה"ב ותנאי העסקה מפתים לאחר שרות צבאי בעלי הופעה וכושר ביטוי עד גיל 27 שיעסקו בתב־רותו ת"א 03-812193, חיפה 04-525636, או ב"ש 04-660575 או 057-72039 (27831) 057-74051

למפעל אלקטרוניקה מלחימות ומרכיבות בעלות נסיון, מאזור השרון פתח־תקוה והסביבה. (27743) 052-23595

לעבודה קבלנית בבית, מלחימות מנוסות. 03-882776 לא בשבת (27739)

מרכזניות מנוסות על תדקע, לשעות ומזרח, לתקופות קצרות וממושכות, ליום מלא. "מנפאואר" בן־יהודה 12 ת"א, א'־ה', 14.00-08.00 (16478) 03-298877

לחברה קבלנית לעבודות צבע דרושים שרברבים וראשי צוותים 03-349536 03-712207 (15907)

לאיגוד המפרסמים מזכירה למשרה מלאה ניהול משרד ידע בהנה"ח הדפסה טובה להתקשר לאמיתי 200931 ביום א' בין השעות 12.00-16.00 בלבד. (14812)

אם ברצונך להחליף מכונית אם ברצונך לקנות טלוויזיה חדשה אם ברצונך להחליף סלון אנו הכתובת הכנסה נאה בשעות הפנאי אזור מגוריך 04-525636 057-72039 04-660575 02-246044 057-74051 03-812181 02-244279 (14662)

דרושות דיילות מכירות לביגאן צעצועים בת"א 03-824196, (14608) 03-834488

מלחימות מנוסות לחידוש והרכבת מעגלים מודפסים למפעל אלקטרוניקה בבני־ברק, דרוש נסיון קודם של שנתיים לפחות 5 ימי עבודה בשבוע 03-5791555-6 (14543) לכוכבה

עובד אחזקה דרוש במרכז המדגמי של אורט ישראל. לקביעת ראיון להתקשר 03-395052 (14530)

לחב' המלונאי דרושים מלצרים/ות לעבודות אקסטרא במלונות (13246) 03-237457

עובדי ייצור לעבודה מיידית תנאי שכר טובים 03-296846 "היגבור" (13235)

בוגרי צה"ל ובי"ס מקצועי לאחזקת מכונות תעשיה עבודה במשמרות לעבודה מיידית הצעות אחזקה תנאי שכר טובים "היגבור" (13213) 03-297840

מכונאי אחזקה +נסיון 3 שנים לעבודה מיידית תנאי שכר טובים "היגבור" 03-296846 (13207)

לבורנטית תעשייתית+ נסיון (למשמרות) מחולון בת־ים לעבודה מיידית תנאי שכר טובים "היגבור" 03-289597 (13198)

למוסטלה באם הכשירי יופי ואיפור דרושות יועצות יופי נשות מכירה לכל רחבי הארץ. הכשרה תינתן למתאימות. תל־אביב: 235229; גבעתיים־רמת־גן: 03-238804; ראשון־לציון: 03-312049; כפר־סבא־רעננה: 03-941773; בת־ים־חולון: 052-444717; פתח־תקוה: 03-846253; נתניה: 03-919904; אשדוד: 053-617205; קרית־גת: 08-552242; רחובות־יבנה: 051-881203; הרצליה: 08-451195; (13181) 052-88776

פקיד טכני, נסיון במכונת העתקות שמש+ ידע באנגלית לעבודה זמנית בחברת אלקטרוניקה בת"א 03-286111 (13153)

סגן מנהל+ ידע טכני בניהול 5 שנים לעבודה מיידית תנאי שכר טובים "היגבור" 03-296846 (13139)

לחברת בלדרות בינלאומית דרוש/ה פקיד/ה בעל/ת שליטה מלאה בעברית ובאנגלית לעבודה בימים א'־ה' בין השעות 15.00-20.00 וביום ו' 08.00-14.00 03-333069-065 (13149)

לנציגות בישראל של חברה אנגלית דרושה מזכירה כולל הפעלת טלקס. כתבנית אנגלית ומעבד תמלילים שפה אנגלית בשפה ראשונה־הכרחית. נא לפנות לדרל, טלפון 03-664892 (14659)

קופאים/ות לרשתות שיווק לאזורים: ת"א ורמת־אביב, ר"ג ובת־ים (13107) 03-286111

עובדי/ות ייצור, רצוי יוצאי/ות צה"ל+ פרופיל גבוה ונסיון נהיגה אפשרות למשמרות, למפעלים: בפתח־תקוה, בני־ברק בת־ים ראשל"צ ואור־יהודה 03-286111 (13096)

זה רציני! לצעירים/ות עד 28 עבודת שטח עם נשמה, עניין, אתגר, אוירה חמה ומיוחדת שכר גבוה! תנאים מליאים! (13086) 621587

פקידים/ות

דרושה פקידה ליום עבודה מלא באיזור התעשיה יהוד ידיעת שפה והדפסה עברית ואנגלית טובה ויכולת לנסח מכתבים רצוי ידע בהפעלת מחשב אישי (16569) 03-5365999

בפ"ת דרושה כתבנית עברית־אנגלית לאחר שירות צבאי, למשרה מליאה 5 ימים בשבוע, הכשרה על מעבד תמלילים תינתן במקום מיום א' ילדותי 03-9262369 (14696)

לסוכנות ביטוח כתבנית עברית בעלת נסיון וידע בוורדסטר 03-664892 (14667)

פקידה/ כתבנית לבי"ס אורט תל־השומר. (רצוי גם הדפסה באנגלית וידע בהנה"ח) טלפון בי"ס 03-616858, על בערב 03-804879 (14524)

לפקידות למרכז מידע ומודיעין ארצי לאזורים: חדרה, רמלה, ראשל"צ וחולון. (במשמרות) (13250) 03-286111

מזכירה מנוסה עברית אנגלית עבור תמלילים לחברה גדולה בהרצליה (תנאים טובים) (13135) 03-286111

למפעל לייצור כימיקלים פקידה לעבודה רבת עניין הדפסה עיברית אנגלית 8:00-16:30 (13000) 03-806281

לאלקטרוניקס־ליין דרושה פקידה עם ידע בהנה"ח והעברת חומר במחשב (רצוי חשבשבת) 03-337214 (14556)

לחברת שיווק דרושה למשרה מלאה פקידה עם ידע בהנה"ש (סוג 2) (14720) טלפון 258335

מורים וגננות

עוזרות ומטפלות

טבחים – קונדיטורים

גזירה/תפירה

למוטקס דרושה מודליסטית בעלת נסיון למחלקת הלבשה. גזרן בעל נסיון, עוזרת גזרנית, תפרים מצוינים (27796) 03-337725

לאריסטו שמט דרוש גזרן +עוזר גזרן עם נסיון מוכח 03-217737 (27620)

גזרן/ית ועוזר/ת לגזרן ותפרים מצוינים למתפרה "תדמית" (15928) 03-722343

תופרות לאוברלוק וזיגזג בעלות מקצוע תנאים טובים שכר גבוה 5 ימים (12957) 03-831491

לאופנת "הוניגמן" נשים וילדים דרושים גזרנים. 5 ימי עבודה בשבוע תנאים טובים +סוציאליות מלא 03-836266-7-8 בבנישתי 7 ת"א (כניסה מסלמה 69) (13227)

הנהלת חשבונות

קלדנית מסוף מנוסה, רצוי נסיון בהזנת חומר של הנהלת חשבונות, שעות עבודה גמישות, שכר גבוה וכל התנאים הסוציאליים כחוק. "מנפאואר" בן־יהודה 12 ת"א, א'־ה' 14.00-08.00 03-298877 (16485)

מנהל חשבונות עצמאי, מנוסה בעבודה עם מחשב, לתקופה ממושכת, ליום מלא, שכר גבוה ותנאים סוציאליים כחוק. "מנפאואר" בן־יהודה 12 ת"א, א'־ה' 8.00-14.00 (16473) 03-298877

למאפיית לחם־חן דרוש/ה מנהל/ת חשבונות עצמאי/ת עם נסיון (13287) 03-5515846

ספרים/ות

נגרים

אם אתה נגר מוכשר הקורא תוכניות ומבצע עבודות מורכבות ניתנת לך הזדמנות להישתלב בחברה מצליחה לנגרות עם אפשרות לשותפות. (אפשרות לשלב גם עסק קיים) 03-354611 (14528)

טכנאים הנדסאים

הנדסאי אלקטרוניקה מוסמך יוצא חו"א +נסיון בתעשיה בספקי כ"א R.S למפעל אלקטרוניקה (13218) 03-286111

הנדסאי אלקטרוניקה +נסיון המבדקים אוטומטיה+ ברטיסיות (A.T.E) לעבודה מיידית תנאי שכר טובים "היגבור" 03-296846 (13188)

שרטוט וגרפיקה

גרפיקאי ביצועיסט לעיתוני "אנשים ומחשבים" נסיון ואתגר 03-287560 03-295146 (16407)

עובדי דפוס

חשמל ואלקטרוניקה

חשמלאי מוסמך +עוזר לתעשיה נסיון לעבודה מיידית תנאי שכר טובים "היגבור" 03-289597 (13242)

חשמלאי מוסמך נסיון באחזקה בתעשיה למפעלים בב"א, חולון ורשל"צ 03-286111 (13088)

עובדי יהלומים

1. דרוש פועל 8/8 עגילות אבני משקל 2. דרוש פועל 8/8 פנוזי אבני משקל בתנאים מיוחדים. 3. דרוש פועל ברלנד למעלה 4. דרושה פקידה 7515680 (16346)

נהגים

במרכז הארץ דרושים נהגים מעל 15 טון +נסיון של 3 שנים לפחות, לעבודה קבועה: (27649) 03-364011

נהגים רשיון ג' רצוי מעל 15 טון פרופיל מ־82 עד גיל 27 לעבודה בנושא הבבאות (עבודה במשמרות) לעבודה מיידית תנאי שכר טובים "היגבור" 03-296846 (13109)

נהגי משאית (מעל 15 טון) לעבודת לילה מאזור פ"ת ר"ג וגבעתיים (13081) 03-286111

מחסנאים

מחסנאי טכני מנוסה, בוגר קורס מפ"מים, ידע בעבודה על מחשב ונסיון הכרחי, למפעל גדול בראשל"צ (13117) 03-286111

מוכרים/ות

סוכנים – מקדמי מכירות

מקדם מכירות צעיר ודינמי, שכר בסיסי +אחוזים, לחברה בענף התקשורת (14672) 03-5449626

פועלים/ות

עובדי נקיון

עובדי מתכת

מנהל עבודה מנוסה בעיבוד שבבי מקשה ובדבכה 03-9367573-4 (16472) 03-611546-7

חרש קונבנציונאלי +נסיון לעבודה מיידית תנאי שכר טובים "היגבור" (13221) 03-297840

מלחימות מחווטות מרכיבות+ נסיון במעגלים מודפסים לעבודה מיידית תנאי שכר טובים "היגבור" 03-289597 (13201)

מסגרים/ רתכים מנוסים קריאת שרטוט ויכולת עבודה עצמאית למפעל גדול בראשל"צ (13156) 03-286111

מנהל מחלקת ריתוך 7 שנות נסיון בניהול צוות, קריאת שרטוט, עבודות מסגרות עדינות למפעל בבת־ים (שכר גבוה) (13130) 03-286111

עובדי מוסך

מכונאי/ חשמלאי רכב בנזין/ דיזל +נסיון לעבודה מיידית תנאי שכר טובים "היגבור" (13261) 03-289597

שומרים

שרותי אחיות

שליחים

מוסכאי/ מפ"ט +נסיון לעבודה מיידית תנאי שכר טובים "היגבור" (13241) 03-289597

ביקוש עבודה

מכוניות

"יגל החדש" מציע כל סוגי המכוניות האירופאיות 1988 באספקה מהירה 03-848729 (15942) 03-848444

אוטוביאנקי

אוסטין

אופל

אלפא רומיאו

אמריקאיות

אאודי

ב.מ.וו.

מרצדס

סובארו

ג'יפים

דייהטסו

וולבו

ווקסהול

טלבוט

טנדרים

לנציה

מיני מינור

מסחריות

סוזוקי

סיאט

סיטרואן

סימקה–קרייזלר

פולקסווגן

פורד

המועצה המקומית אור-יהודה

דרוש/ה

מנהל/ת לתכנית הרווחה החינוכית

הכישורים הדרושים:
השכלה אקדמית בחינוך, רצוי נסיון במנהל חינוכי.
נא לפנות לטלפון: 03/348403, 052/455042

עו"ד יצחק בוכובזה
יו"ר המועצה.

א.כ.א.
אספקת כח אדם זמני בע"מ

דרוש לנו עבור אחד מלקוחותינו למשרה קבועה

חשב

מנהל־חשבונות ג' + 5 שנות נסיון (עדיפות לנסיון במלונאות). נסיון בתמחיר ותקציבים. העבודה בצפון הארץ.
נא לפנות בצרוף קורות חיים מפורטים בכתב יד ל: א.כ.א. רח' חיסין 14 תל־אביב 64284

דרושים

זמקו! אנשי מתעבים לתפקיד

1. נציג מכירות
2. נציג מכירות בכיר
לשיווק
מדפסות לייזר
טלפונים: 03-664702 03-664701
כשמבינים לייזר...

לחברה תעשייתית־שיווקית בדרום מרכז הארץ
דרוש:

מנהל מחסן משלוחים

כישורים נדרשים:
נסיון רב בנהול מחסן מוצרים מוגמרים — אחריות לעשרות עובדים פתוח שיטות לבקרת משלוחים לארץ ולחו"ל.
מועמדים מתאימים יפנו בכתב יד לת.ד. 50360 ת"א מיקוד 61500 עבור "מנהל מחסן" סודיות מובטחת!!

לחברת אלישרא
מערכות אלקטרוניות בע"מ
דרושים/ות

עובדים/ות ייצור

★ בעל/ת נסיון של שנה לפחות
★ הכרחי נסיון קודם בעבודות יצור ברמה צבאית.
★ ידע בקריאת שרטוטים — הכרחי
★ העבודה במשרה מלאה (7.30־17.00)
★ 5 ימי עבודה בשבוע
★ ארוחה בחדר האוכל
★ הסעות
★ סודיות מובטחת
בדבר פרטים נא לפנות לטל. 03-7545455 החל מיום א'.

קופת חולים מכבי

דרושים
למרפאת השיניים שנפתחה בירושלים

רופאי שיניים כלליים/מומחים
למשרות מלאות וחלקיות.

● בדבר פרטים נא לפנות בטל' 02-227274,5
רח' שלומציון המלכה 18 (בנין האחים ישראל).
— סודיות מובטחת —

המחלקה הטכנית — חבר

■ טכנאי/הנדסאי בניין לשרטוט קונסטרוקציה לפרוייקט זמני בר"ג.
■ טכנאי כימיה — נסיון בכימיה אנליטית לעבודה בשתי משמרות באזור נתניה וכ"ס.
■ כימאים מתחילים ומנוסים באנליטקה לאזור כ"ס.
■ לבורנט/ית — נסיון מעל שנתיים לעבודה בבשמרות למפעל תעשייתי חולון

לעבוד בחבר - להרגיש בבית

דרושים

סוכנים/ות מכירות

בעלי חוש מסחרי ורכב להקמת רשת שיווק למוצרים בלעדיים
טל: 03-493352

לבי"ס תיכון בר"ג דרושים

מורה לתנ"ך

מוריקים למנהל ופסיכולוגיה המועמדים יפנו
לטל' 03-722109 03-728048

קופת חולים מכבי

דרוש

עובד/ת (אפשרי נער/ה לפני גיוס)
לעבודה ברמת השרון
לתקופה של שלושה חודשים.
● בדבר פרטים נא לפנות לאביבה בטל: 402470

המחלקה הטכנית — חבר

■ הנדסאי/מהנדס תעשיה וניהול להכנת תיקי ייצור לחלקים מרוכבים (חצי מקרון).
■ הנדסאי מכונות — נסיון בתכנון צבות תעשייתית לפרוייקט ממושך בחולון.
■ הנדסאי/טכנאי קירור — נסיון מוכח מעל שנתיים לחולון וגוש דן — רשיון נהיגה.
■ הנדסאי תעשיה וניהול — נסיון במו"פ ניהול פרוייקטים באזור כ"ס.

לעבוד בחבר - להרגיש בבית

המחלקה הטכנית — חבר

■ סגן מנהל מחסן תוצרת — נסיון מעל 6 שנים רצוי סרן, סא"ל בצה"ל, גיל 30־45, תושב גוש דן — סודיות מובטחת.
■ מלחימות/מרתכות סנוסות למפעל מוקדם בר"ג, רמת החיל — שכר הולם.
■ חשמלאים מוסמכים בעלי תעודה לאזור ת"א.
■ חרטים קונבנציונליים לאזור חולון.

לעבוד בחבר - להרגיש בבית

דרושים

עובדים סוציאליים
לעמותת מט"ב

★ **רכז אזורי**
בדרום הארץ
להדרכה ופיקוח על סניפים באיזור, המכשירים ומפעילים עובדים סמך־מקצועיים העונים לצרכי רווחה ובריאות.

★ **מנהל סניפים**
בקרית־גת ואילת לניהול, פיקוח והפעלת עובדים סמך־מקצועיים באזור.

נא לפנות בכתב יד, בצרוף תולדות חיים ותעודות מקצועיות למט"ב, רח' בר־גיורא 12 תל־אביב, 64336.

דרושים

'ערביסטים'

אם את/ה:
• דובר/ת ערבית ברמה של שפת אם (או כמעט)
• דובר/ת עברית באותה רמה
• מסוגל/ת לתרגם ל־2 השפות הנ"ל מאנגלית
• מסוגל/ת להדריך (בעברית ובערבית)
• ואם את/ה מעוניין להשתלב בצוות של פרוייקט יוקרתי —
התקשר, מיום א', למוטי קורן ב"תים מחשבים" טל. 03-340962.

תים team תים מחשבים ומערכות בע"מ
Data General

למשרד נסיעות בחולון

דרושים:
1) פקידת נסיעות
לעבודה מפוצלת, בעלת תעודת מורשה ו/או נסיון בתיירות יוצאת.
2) שליח

פרטים בטל. 03-883322

לאגף קונגרסים של חברת תיירות בתל-אביב
דרושה:

מקדמת מכירות

הכישורים:
★ ידיעת השפות עברית ואנגלית על בוריין, שפת נוספת — יתרון.
★ נסיון בענף התיירות ו/או הקונגרסים.
★ רצוי השכלה אקדמאית.
★ גיל עד 40 והופעה נאה.
בפרטים נא לפנות לת.ד. 2136 ת"א 61020 בציון פרטים אישיים ונסיון קודם.

למוסד ממלכתי בחיפה
דרושות:

ארכיבאיות

● בוגרות תיכון
● לאחר שירות מלא בצה"ל
● תושבות חיפה והסביבה
מועמדות מתאימות תפנינה לת.ד. 2133 חיפה מיקוד 31020 ויצרפו קורות חיים ופרטים מלאים (כולל מספר ת.ז. וטלפון)
פנות מתאימות ייענו

למפעל תעשייתי בהוד השרון
דרוש

מנהל/ת מעבדה

★ כימאי/ת או מהנדס/ת כימיה — תואר שני או נסיון בתעשיה — לפחות 3 שנים
לפנות בכתב לת.ד. 331 הוד השרון מ. 45102

המחלקה הטכנית — חבר

■ כרסמים קונבנציונליים (חלקים גדולים) למפעל בטחוני באזור גוש דן.
■ רתכי שריון מנוסים למפעל בטחוני באזור גוש דן.
■ שרטטי מכונות — נסיון בזיווד אלקטרוניקה באזור הרצליה.
■ עובדות ייצור לאחר שרות צבאי פרופיל 72 ומעלה למפעל בטחוני במרכז

לעבוד בחבר - להרגיש בבית

היפרכל קניון איילון
דרושים/ות

קופאים/ות

– לאחר שירות צבאי
– תנאי שכר טובים

המעוניינים מתבקשים לפנות למנהל ההיפרכל במקום.

דרושים

1. טכנאי אלקטרוניקה
להחזקת צב"ד מתוחכם, דיגיטלי ואנלוגי
נסיון של שנתיים לפחות

2. מחסנאי טכני
לרכיבים אלקטרוניים
לעבודה במחסן. נסיון של שנתיים לפחות.

טלסים בע"מ
קרית עתידים ת"א
לפנות לעדנה טל: 03-492001

לחברת מחשבים
דרושים

א. אחראי ביצוע למדור שכר
★ נסיון בנושא עבוד שכר/כח אדם
הכרת חוקי מ"ה וב"ל
★ כשר ארגון וניהול

ב. עובד קלט/פלט למדור שכר
לקביעת ראיון לפנות: 338970 — אורנה

למשרד רויח בת־ים
דרושה

מזכירה
כולל הדפסה,
למשרה מלאה
טל: 03-621704

למעון ויצו ברמת־אביב ג'
דרושות:

מטפלות ועוזרות למבשלות

לפנות 03-414825
בשעות 08:00
עד 14:00

מהנדס ביצוע
לחברה קבלנית במרכז הארץ לעבודה ביטחונית
נא לכתוב נסיון ופרטים אישיים לת.ד. 3295 פתח־תקוה מיקוד 49130

למשרד מהנדסים
דרוש
הנדסאי/ טכנאי מכונות
בעל נסיון של 3 שנים לפחות בתכנון מכני וזיווד אלקטרוני.
להתקשר מיום א' ב־9.00 לנורית
טל: 03-375359

דרוש פקיד
לעבודה משרדית ובקור אצל לקוחות
בעל רשיון נהיגה
להתקשר בעבודה 4־03-9228403
בערב 03-912896, 03-726713

דרושה בטבו

בוגרת פסיכולוגיה
או מדעי ההתנהגות
לתפקיד של מאבחנת
לפנות טלפונית החל מיום א' 18.10.87 04-913666; 04-914052

למוסד ציבורי ארצי בתל־אביב
דרוש/ה

עורך/ת דין

בעל/ת ניסיון של מספר שנים בנזיקין, ביטוח, תאונות דרכים, תעבורה, לרבות הופעה בבתי־משפט.
המשרה מלאה (5 ימי עבודה בשבוע).
למועמד המתאים יוצעו תנאי שכר טובים.
על המעוניינים לפנות: לת.ד. 1334 תל־אביב מיקוד 61013 עבור מספר 432,
בצירוף קיצור תולדות חיים, ניסיון ושמות ממליצים.

אורט ישראל
המערכת ללימודי מבוגרים
מחוז ירושלים

דרוש/ה

עוזר/ת אדמיניסטרטיבי למחוז ירושלים

* רקע ונסיון בארגון * השכלה אקדמאית
* יוזמה ומרץ * רצוי בעל רכב

לפרטים:
המערכת ללימודי מבוגרים אורט ישראל
רח' דרורות ראשונים 8.
טל. 223033 02-221979

קרידה בע"מ
שרותי כח אדם

★ **מהנדס תוכנה** עם ידע בPABX ושפת C, לעבודה קבועה.
★ **כתבים טכנים** מנוסים, למשרה מלאה, שליטה בעברית ובאנגלית.
★ **תמחירן** בעל 3 שנות נסיון, סא 3 בהנה"ח חובה.
★ **מנה"ח** סא 3, עם 6 שנות נסיון בעריכת מאזנים חיובכים בתעשיה.
★ **מחסנאי טכני** נסיון ברכיבים אלקטרוניים, אנגלית ברמת שפת־אם. נסיון עבודה קבועה ומעולה.
★ **מחסנאי** מנוסה, הכרת ציוד לעיבוד שבבי רC.N.C, ידע בעיבוד מלאי — יתרון.

תל־אביב, דיזנגוף 155. טל. 03-240291/2
נתניה, שמואל הנציב 17. טל. 053-338901
רחובות, הרצל 185. טל. 08-485277

הכח שלנו הוא כח אדם. קרידה.

למפעל קונפקציה דרושה
תדמית/מעצב/ת אופנה
לעבודה במשרה חלקית.
טלפון (03)657255

"שמילי" ריקמה ממוחשבת
דרושות
עובדות בפתח־תקוה
נא לפנות טלפונית: 03/236746, מיום א'

למשרד צבי בראון — משאות כללית
מזכירה
מעבדת תמלילים מנוסה בלבד
(העדיפות בלנ"ר)
פרטים בטל' 03-221150־235890

שיווק "מוריה" דיזנגוף סנטר
דרוש
איש מכירות
מוכשר חרוץ ובעל יוזמה ונאים מצויינים
לפנות טל' 285391

קבוץ ברקאי מחפש
אחות מוסמכת
מגורים במקום
טל 06-378586־8 עד 14:00

מודעות מסווגות

פיאט · בת זוג · טרקטורים · באר שבע הדרום · סירות · בתי"ס לנהיגה · אילת · חליפי רכב משומשים · בן זוג · ריפוי והרזיה · חניה · הברות · צימרים להשכיר · דירות · שוק המציאות · רוצים לקנות · רהיטים · פוליש וניקיון · מחשבים · מחשבים · ציוד אמבטיות · ציוד · מכונות כתיבה · פיאט פיאט · מסעדות · חיות בית · אוטו־דבוקות · פיגו · כלי נגינה · רנו · הלוואות · תקלאות · אופנועים וקטנועים

[illegible]

הלוואות מיידית וזולה להבוני ההסתדרות ולאנשי ביטחון וחיוך 052-543202 03-344069 (27764) 03-773214

במחיר הזדמנות דיהטסו 1982+ ססע מצוינת (דולר) 5200 (13232) 03-686993

מנורים לבישול ואפייה מתאים לבתי אוכל וכו' ליום וקונדיטוריה בבני־ צע גזיל 03-5510432 (16567)

هكذا من الاصل

שישי אישי / אהוד מנור

מייקל ג'קסון והווידאו־קליפ הישראלי

פריחה ישראלית מפתיעה: בצד וידאו־קליפים של אנשי מקצוע, צצו סרטונים מוסיקליים ככלי להתבטאותם של סטודנטים לקולנוע

הווידיאו־קליפ (הסרטון של השיר) המדובר ביותר בשבועות האחרונים – בארה"ב, באירופה וגם בישראל – הוא זה שביים מרטין סקורסזה („נהג מונית", „רחובות זועמים", „השור הזועם", „ניו־יורק ניו־יורק" ו„מלך הקומדיה") עבור שיר הנושא באלבומו האחרון (והראשון מזה חמש שנים) של מייקל ג'קסון – „רע". מצויד בתקציב תפוח, ניפח ג'קסון את ממדי הקליפ למיני־סרט שאורכו עשרים דקות, ובו מנסה המשיח השחור־לבן (הוא מכחיש שהבהיר את עור פניו באמצעים כימיים) לפזר את הילת האלימות של צעירי הגטו העירוני השחור. לשם כך נשכרו שרותיהם של ריצ'רד פרייס (דיאלוג) ושל סקורסזה המשחזר כאן את אווירת סרטו „רחובות זועמים".

סטיבן הולדן תאר את הקליפ של „רע", ב„ניו־יורק טיימס", כ„תערובת מדאיגה של יומרה משיחית, פראנויה משתוללת ונרקיסיזם". גם אם מבחינה טכנית עולה הקליפ הזה על הקליפים המרהיבים לאלבומו הקודם של ג'קסון, אין ספק שרמתו הכללית עומדת ביחס הפוך לגובה תקציבו.

קשה אמנם להתעלם מן העובדה שלתקציב יש, לפעמים, השלכות יצירתיות: ולא נעים, אולי, להודות שנעים יותר לצפות בקליפ חסר השראה שהופק בתקציב גדול (כמו סרטוני השירים של „דוראן דוראן", למשל), מאשר בקליפ חסר השראה שנעשה בתקציב דל (וכאלה יש בשפע). לכן נעם לי לגלות (יחד עם השופטים האחרים בוועדת השיפוט בתחרות הוידיאו־קליפים הישראלית, במסגרת פסטיבל הסרטים הבינלאומי ה־4 שנערך השבוע בחיפה) שההשראה פוקדת את מחוזותיו העניים של הקליפ הישראלי.

ההשקעה הכספית העצומה בקליפים אמריקנים ובריטיים עומדת כמובן ביחס ישר לפוטנציאל המסחרי של התקליט. הפוטנציאל המסחרי המצומצם של תקליטים ישראליים מכתיב בעצם התרחקות מן האומנות העכשוית הזאת המתפתחת במהירות.

ואף־על־פי־כן, ניכרת בישראל, בשנתיים האחרונות, פריחה מפתיעה ביותר, כאשר בצד וידאו־קליפים של אנשי מקצוע, צצו סרטונים מוסיקליים ככלי להתבטאותם של סטודנטים לקולנוע.

בין יוצרי הקליפים הישראליים שהוגשו לתחרות בהפקת פנחס שץ בלטו שמותיהם של במאי קולנוע כרפי בוקאי („אוונטי פופולו") שביים את הקליפים ל„מדברים עלייך" של „משינה", ו„פרח" של גידי גוב; עמוס גוטמן („חימו מלך ירושלים") שביים את „זריחה" של ארם ו„אתה הרי יודע" של גורית גלרון; רפי אדר („כפפות") שביים את „הנה פתחתי חלון" ו„ילד אסור, ילד מותר" של ריקי גל, וכן את „רחבת הריקודים" ו„באה מאהבה" של יהודית רביץ; דניאל וקסמן („חמסין") שביים את „קשה בלילה" של הראלה בר; ומיקי בהגן („האינסטלטור") שביים את „מלח אדומים" של דורי בן זאב ואת „היא תיקח אותך" ו„אוהבת אותך, עוזבת אותך" של דפנה ארמוני.

ועדת השיפוט (גל אוחובסקי, נחום גרבית, אריה יאס, ג'קי יונגמן, יואב קוטנר ואני) צפינו בכששים הקליפים שהוגשו לתחרות. מאחר ואת כל מה שראינו ניתן לתאר בשלב זה כתעשיה הנמצאת בחיתוליה, חשנו שאין עדיין מקום לחלק פרסים נפרדים למרכיביו השונים של הקליפ (בימוי, עריכה, תסריט, צילום ותאורה). אנו מודעים היטב לכך שהקליפים הישראליים הם תוצאה של מאמץ משותף. הפרסים הוענקו, אם כן לבמאים כראשי צוות.

פרס מיוחד הוענק לפיה בסרמן, צעירה שהכינה סרטון לשיר „אחרי שנסעת" (גרוניך וכספי), דווקא בביצועה של אסתר עופרים. סרטון אנימציה יפה ביותר העושה שימוש בחול ים כדי ליצור דמויות ותנועה.

פרס מיוחד הוענק גם לבמאי דני ואלין (בהפקת הטלוויזיה החינוכית) על הסרטון לשיר „בואו לטייל" (שכתבו נירית ושלמה גרוניך לביצועו של שלמה בראבא). השיר לא שייך אמנם לסוג השירים שאיפיין את התחרות. (כלומר, הוא אינו שיר מתוך תקליט, וגם לא מתוך קריירה מסודרת של זמר־פופ), אך הוא מנציח באופן מוצלח, משעשע וכובש לב את דמותו של יאצק („מצב רוח טוב").

במקום השלישי זכה קליפ של שיר פחות מוכר מן השירים האחרים בתחרות. את השיר „עיר הלכה לישון" שר זמר בשם צ'ולי (שגם כתב את השיר יחד עם רן בגנו). ביימו שני צעירים, אמיר מלמד ואהרן קפלן (בהפקת חברת „הליקליפ"), אשר יחד עם הצלם אריה קאופמן, עשו שימוש נבון ומשמעותי בשילוב של צילומי שחור־לבן וסריטות צבע.

אמיר מלמד (בהפקת „הליקליפ" ואוניברסיטת ת"א) זכה גם בפרס השני על הקליפ „את שרה בדידי" (שכתבו דן תורן ורמי קליינשטיין). הקליפ הזה הוא דוגמה טובה לסרטון שאין בו עלילה במובן המקובל ושעיקר כוחו בצילום, בעריכה (של רוני אהרון) ובקונספציה הכללית ההולמת ומשרתת היטב את סגנונו המוסיקלי התוסס של רמי קליינשטיין.

במקום הראשון זכו שני קליפים שקיבלו מספר זהה של נקודות. האחד סרטון אנימציה של גיל הובן (שהוכן, כמו סרטון האנימציה של פיה בסרמן, בסדנת ויצ"ו בחיפה) לשירו של אריק איינשטיין (שכתב יחד עם מיקי גבריאלוב), „אוהב להיות בבית". סרטון מהיר רב המצאה שגיבורו האוהב לשבת בבית מזכיר לפעמים ראש ממשלה ישראלי לשעבר. כיון שגיל הובן לא נהנה, כמו במאים אחרים, משיתוף פעולה של הזמר, חביב במיוחד הוא הפתרון בו הגיבור המצוייר מפעיל את מקלט הטלוויזיה המצויר, ומתבונן באריק איינשטיין, הלא מצויר, המזמר, דווקא, שיר אחר שלו. הקליפ האחר שזכה במקום הראשון הוא זה שביים מוטי קירשנבאום (בהפקת „מיגוון") לשירו של דני סנדרסון, „אצל הדודה והדוד". זהו, ללא ספק, הקליפ המשעשע ביותר של השנה. הוא מצטיין ברעיונות קומיים וחזותיים ועלילתו משרתת היטב את עלילת השיר אך יש לו גם חיים עצמאיים משכנעים ביותר. בהחלט ניקוי ראש. וזוהי רק ההתחלה.

גוד לך, מייקל ג'קסון.

נסיכה רוסיה בברלין של היטלר. יומן / שמשון ארד

ברלין, פברואר '44, „ניצלתי את המצב והלכתי למספרה"

ההרס בברלין היה כמעט טוטאלי. תאוריה של וסילצ'יקוב מזכירים את תיאורי טולסטוי ב„מלחמה ושלום"

מרי וסילצ'יקוב ומשפחתה, שהשתייכו למועדון המוזר של האריסטוקרטיה האירופאית שלפני המלחמה, עקרו מרוסיה והתיישבו בגרמניה. באחד בינואר 1940 החלה מרי לתעד את חייה, את חיי החברה שמסביבה ומה שהתרחש בברלין. בין היתר נמצאו ברשימותיה תאורים מפורטים של נסיון הנפל לרצוח את היטלר ב־20 ביולי 1944, שלאחריו הוצאו רוב חבריה להורג

בינואר 1917 נולדה מרי וסילצ'יקוב בפטרבורג שברוסיה. אביה היה הנסיך אילריון וסילצ'יקוב, ואלמלא באה המהפכה הרוסית לעולם היה ודאי מגיע למישרה רמה בממלכת הצאר. משפרצה המהפכה והבולשביקים חרצו גורלן של כל משפחות האריסטוקרטיה למוות או לכלא, הצליחה משפחת וסילצ'יקוב להימלט לליטא העצמאית, שם היתה לה אחוזה. בליטא חיתה המשפחה עשרים שנה ולאחר שנחתם באוגוסט 1939 הסכם מולוטוב־ריבנטרופ, וליטא הופקרה כשטח־חסות סובייטי, נאלצה המשפחה לנדוד שוב. בעזרת ידידים השייכים למועדון המוזר של האריסטוקרטיה האירופאית שלפני המלחמה התיישבה בגרמניה. מרי ואחותה טטיאנה הגיעו לברלין זמן קצר לפני כן והקלו במעט על חבלי הקליטה של ההורים. מרי קיבלה את חינוכה בליטא, בצרפת ובגרמניה. בסוף שנות השלושים עבדה בצירות הבריטית בקובנה, בירת ליטא, ורכשה ניסיון שסייע לה למצוא עבודה בהגיעה לברלין של ראשית המלחמה.

„יומני ברלין 1940–1945" של מרי וסילצ'יקוב הופיעו לראשונה באנגליה לפני כשנתיים ואילו בארצות הברית (בהוצאת „קנופף") ראו היומנים אור רק השנה. רשימות ומאמרים על היומנים החלו להתפרסם בעיתונות האמריקנית באביב שעבר, ומעטים הם הספרים שהציפייה להם היתה גדולה כל־כך.

היומנים נכתבו במקורם באנגלית. הם חושפים אדם בעל אינטליגנציה מזהירה, אישיות מקסימה ואמיצה ומוח המבחין הן ביריעה הרחבה של ההיסטוריה והן בדקויות המפליגות של האנשים שבמחיצתם היא באה. בתמונות שעורך היומנים (אחיה של מרי) הביא בספר נראות מרי וסילצ'יקוב ואחותה טטיאנה כצעירות יפות במיוחד. נוסף לאישיות בעלת קסם רב ולאינטליגנציה ניחנה מרי גם ביופי מדהים, וגם בגרמניה הנאצית היה לצרוף הנדיר הזה כוח רב־עוצמה.

את היומנים החלה מרי וסילצ'יקוב לכתוב באחד בינואר 1940. כמעט מדי יום רשמה משהו. את מרבית הפרקים כתבה במכונת כתיבה במשרד. תחילה עבדה ברשות השידור, אבל במהלכה של שנת המלחמה הראשונה עברה מרי לעבוד במחלקת ההסברה של משרד החוץ הגרמני. דפי היומנים תוייקו תחילה בתיקי המשרד, תחובים בין מסמכים רשמיים. משתפחו הדפים המודפסים נהגה מרי להביאם לדירתה ולהטמינם במקום סתר. במהלך ההפצצות על ברלין נהרסו לא אחת הבתים שבהם התגוררה, והיא נאלצה לחפש לה מעון חדש ומקומות מחבוא חדשים ליומנים. חלקים מיומני 1941 ו־1942 והיומנים של ראשית 1943 אינם בנמצא: אולי הושמדו במכוון, חלקם ודאי אבד במלחמה ויתכן שחלקם טמון עדיין באיזה עליית גג בגרמניה המזרחית. היומנים הודפסו מחדש על־ידי מרי וסילצ'יקוב עצמה מיד לאחר המלחמה, אבל שלושים שנה, עד שנת 1976, היו גנוזים. בלחצם של ידידים ושל בני המשפחה הסכימה מרי לפרסם את היומנים ברבים.

„4.1.1940 – את מרבית היום בילינו באפלת החלונות, כיוון שאיש לא היה כאן מאז החלה המלחמה בספטמבר שעבר".

„7.1.40 – אנחנו מחפשות עדיין מקום עבודה. החלטנו לא לבקש את עזרתם של ידידים, אלא לפנות ישירות לאלה המוכרים לנו בבתי עסק ובמשרדים".

„15.1.40 – תקנה ממשלתית חדשה: אסור לעשות אמבטיה אלא בימי שבת וראשון. זאת מהלומה לא קטנה, שכן מזוהמים כאן כהוגן, והאמבטיה היתה גם אחת הדרכים להתחמם".

„29.1.40 – שתינו התחלנו לעבוד: אני ברשות השידור, וטטיאנה במשרד החוץ...".

„4.4.40 – מדי יום אנו מקבלים את הנוסח המלא של שידורי החדשות של הבי.בי.סי. וכן של שידורים זרים אחרים. הדפים מסומנים כ„סודיים ביותר"... איש בגרמניה אינו אמור לדעת מה קורה בעולם פרט למה שמותר לפרסום בעתונים היומיים, ואין זה הרבה. היום אחר הצהריים הופיע קולגה שלנו ממשרד החוץ ופניו אומרות אימה – הוא שכח במסעדה כרך של שידורים זרים. זאת היא עבירה חמורה ביותר ודינה מיתה בגרזן (ההמצאה החדשה של השליטים). הוא חש מיד למשרד כדי „להודות במעשה"".

אלה הם קטעים אופייניים לפרקי היומן שכתבה בשנה הראשונה. ארועי המלחמה אמנם משתקפים בהם, אבל יותר מכל דנו פרקי יומנה של מרי וסילצ'יקוב באנשים שפגשה, גרמנים שנמנו עם האצולה, דיפלומטים זרים איטלקים, ספרדים, שוודים ושווייצרים. ב־1940 הוצגה בפני ד"ר אדם פון טרוט. סבתו היתה אמריקנית, הוא זכה במילגת רודס באוקספורד וסייר בסין ובארצות הברית. אדם פון טרוט היה כנראה פטריוט גרמני שטרח בשיחות רבות שהיו לו עם פוליטיקאים זרים להניעם מלהתייצב נגד היטלר. למרות יכולתו להגיע לחלונות הגבוהים בלונדון התייחסו אליו בחשד. במכתב שכתב לאשתו ציין אדם פון טרוט: „נסעתי עם מיסי – כך כינו ידידיה את מרי וסילצ'יקוב – ושוב נדהמתי ממנה... יש בה משהו אצילי ואגדתי... משהו חופשי המאפשר לה להמריא מעל הכל ומעל כולם". אדם פון טרוט היה זה שהביא את מיסי למשרד החוץ וכבר בשלב מוקדם ביחסיה איתו הבינה שהוא שותף לקשר הסודי שהלך ונרקם במרוצת השנים, ושהיה אמור להרוג את היטלר ב־20 ביולי 1944 ולהקים ממשלה חלופית שתחתור לשלום. החבורה המנהיגה היתה מורכבת ברובה מקצינים ומעובדי מדינה שבאו מחוגי האצולה.

התיאורים המפורטים של מרי וסילצ'יקוב את הארועים הקשורים בנסיון הנפל של ה־20 ביולי 1944 הם אולי העדות המזעזעת והאותנטית ביותר לפרשה טרגית זאת. המחיר ששילמו אלה שגילו אומץ לב – אבל לא הרבה מדי תושיה – בהעיזם להפיל את היטלר, היה כבד ביותר. לפי המספרים הרשמיים של הארכיונים הנאציים נעצרו ביולי 1944 לאחר נסיון הקשר כ־7000 איש, שמהם הוצאו להורג בשנת 1944 5,764 איש ואילו במהלכם של חודשי המלחמה הראשונים של 1945 הוצאו להורג עוד 5,684. לפי כל העדויות, רק לגבי 160–200 איש היו לשלטונות הנאציים הוכחות מרשיעות בדבר מעורבותם בקשר. בין מי שהוצאו להורג היו 21 גנרלים, 33 קולונלים, שני שגרירים, 7 דיפלומטים בכירים אחרים, מזכיר מדינה אחד, 3 מזכירי מדינה, ראש המשטרה הפלילית בברלין (ידיד אישי של מרי) וכמה מושלי מחוזות וקציני משטרה בכירים.

סיפורה של מרי וסילצ'יקוב מעורר מחדש את אחת משאלות המפתח: האם היתה מוצדקת התעקשות של בריטניה וארצות הברית להביא לכניעה ללא תנאי של גרמניה, מדיניות שהטילה איסור מוחלט על הושטת כל עזרה לגרמנים שהיו מוכנים לתת את חייהם כדי להפיל את המשטר הנאצי. שאלה זו מתחדדת במיוחד מכיוון שברית המועצות, שלכאורה חרטה על דגלה קו נוקשה זה, דאגה למעשה לטפח את קבוצות הקצינים שנשבו בסטאלינגרד ולבנות את הלגיטימציה לממשל הקומוניסטי העתידי במזרח גרמניה.

בין הקשורים לנסיון הנפל של יולי 1944 היה גם נכדו של אוטו ביסמרק, שנעצר, עונה והומת, אבל זוכה כנראה בפקודתו האישית של היטלר, שלא רצה שייאמר שבין הקושרים נגדו היה גם ביסמארק. בין הנוגעים במעורבות בקשר שהוצאו להורג היה גם השגריר הגרמני האחרון במוסקווה (עד הפלישה הנאצית ביוני 1941). מה שהרשיע את השגריר שולנבורג הזקן, שהיה מידידיה הקרובים של מרי וסילצ'יקוב, היתה העובדה שאצל אחד הקושרים נמצאה רשימת מועמדים לממשלה האמורה לקום לאחר סילוקו של היטלר. בלי שידע על כך, היה שולנבורג אחד המועמדים לתפקיד שר החוץ.

„25.7.40 – ארוחות ערב בבית הורסטמן לחגוג את יום הולדתו של פרדי. מאז הנשף הצ'יליאני אנו לובשות שמלות ארוכות. השיחה נסבה על מסכות גז. לנו אין מסכות, דבר שמעורר קצת פליאה מכיוון שנפוצה שמועה שכמה פצצות גז נמצאו בין שברי מטוס בריטי שהופל".

אחיה של מרי, ג'ורג' וסילצ'יקוב, מעיר בשולי קטע זה שהורסטמן היה אחד האנשים המעניינים ביותר בברלין של ימי המלחמה. בעבר שימש דיפלומט חשוב, אבל בראשית שנות השלושים כשעלה היטלר לשלטון אולץ הורסטמן להתפטר משרות החוץ משום שאשתו היתה ממוצא יהודי. בשנת 1940 עוד שימשה דירתו בסטיינפלץ „אי של תרבות בים גואה של ברבריות". בנוסף על אוסף מרשים של ציורים וחפצי אמנות נהג הורסטמן לאסוף לביתו ידידים נבחרים, וביניהם את נשותיה היפות של אירופה. בפוליטיקה נזהר שלא לעסוק, אבל עצם קיומו של סלון זה אצל הורסטמן וטעמם המשותף של הבאים אליו – היוו הסתייגות ומחאה מעולמם של הנאצים.

ב־12 במאי 1941 הלכה מרי למדוד כובע חדש. מלחמה, הפצצות, מחסור, אמבטיות קצובות – כובע חדש הוא חובה. באותו ערב נודע לה מהבי.בי.סי. על נחיתתו של רודולף הס, סגנו של היטלר, בסקוטלנד. ב־18 במאי רושמת מרי ביומנה אחדות מן הבדיחות שקלטה בברלין לאחר טיסתו של הס לסקוטלנד. למשל: „הודעת המטה הכללי הגרמני: גרינג וגבלס עדיין בידיים גרמניות". או: „1000 שנות הרייך הפכו ל־100 שנות הרייך. אחד האפסים נעלם".

ב־30 במאי 1941 מציינת מרי שאין להשיג סבון אמיתי. ב־3.6.41 היא מספרת על ספרים באנגלית שאדם פון טרוט נותן לה ושעוברים בהסתר מיד ליד. ב־10 ביוני 1941, כלומר 12 יום לפני פלישת צבאות היטלר לברית המועצות היא כותבת: „רובו של הצבא הגרמני מתרכז בגבול הרוסי". ב־20.6, כלומר יומיים לפני הפלישה, יודעת היא לספר ביומנה ש„המלחמה עם רוסיה נראית עכשיו כבלתי נמנעת". מרי וסילצ'יקוב ידעה, ומה קרה לשגרירות הסובייטית בברלין ולשרותי המודיעין הרוסיים? היכן היו הם?

חודשים מספר לאחר שפלשו הגרמנים לברית המועצות הוטל בגרמניה איסור על ריקודים במקומות ציבוריים. היחידים שזכו לפטור מאיסור זה היו הדיפלומטים הזרים ומאחר שלמרי וסילצ'יקוב היו ידידים רבים בין הדיפלומטים הזרים, המלחמה וההפצצות אין פירושם מבחינתה סוף הנשפים. אלא שההפצצות העזות מן האוויר הלכו ותכפו. בשלהי 1943 ובמהלכה של 1944 נהגו האמריקנים לשגר אלף מפציצים ביום, ואילו הבריטים ביקשו להשלים בלילה מה שההפצצות האמריקניות לא הצליחו להרוס ביום. ההרס בברלין היה כמעט טוטאלי. תיאוריה של מרי וסילצ'יקוב את החיים בברלין בעת הפצצות האוויר מזכירים את תיאורי טולסטוי ב„מלחמה ושלום". השריפות ותימרות העשן, התמוטטות הבניינים והארמונות שקרסו לאבק; אנשים מבוהלים הרצים למקלטים, נשים וקשישים שלמדו שהפגיעה הישירה באיזור המקלט היא לעתים הקטלנית ביותר. כמה פעמים ניצלה מרי ממוות ודאי מפני שלא הצליחה להגיע בזמן למקלט. ובכל מקום שרצו המלשינים, בני משפחה, חברים לעבודה, שכנים. צילם של סוכני הגסטאפו והאס.אס. ריחף בכל. באוקטובר 1943 גילו סוכני הגסטאפו שאימה של ידידה של מרי היא יהודיה. מיד היא נשלחה למחנה טרזינשטט. ב־13 בנובמבר 1943 רושמת מרי את הקטע הבא: „הכל מודיעים מהוצאתו להורג של שחקן צעיר ידוע שנגזר עליו דין מוות בשל דברים שאמר, דברים שמהם משתמעת אפשרות תבוסתה של גרמניה. מנפרד פון בראוכיטש (אחיינו של המפקד העליון של הצבא) גם הוא בצרה. מישהו הלשין עליו בטענה שאמר דברים דומים לדברי השחקן".

מקטעי היומן של מרי וסילצ'יקוב מתקבל הרושם הברור שההפצצות הכבדות מן האוויר לא פגעו לא במתקני התעשיה הצבאית ולא במוראל התושבים. את מתקני התעשיה העבירו עוד בשלב מוקדם למפעלים תת־קרקעיים, ואילו בברלין עצמה נשארו בעיקר זקנים ונשים. שלוחות של משרדי ממשלה חשובים הועברו אל פינות שונות ברחבי הרייך. הפצצות פגעו, כמובן, גם ביעדים נרחבים בשאר חלקיה של גרמניה הנאצית. ובנוסף לצמתי תחבורה, נמלים ומסילות ברזל נהרסו ונפגעו גם כנסיות, ארמונות ובתי חולים. כך, למשל, נהרס ארמון משפחת מטרניך באיזור הריין. פול מטרניך, קצין קישור בצבא הגרמני, היה נינו של הנסיך מטרניך הגדול. במלחמה נישאה טטיאנה, אחותה של מרי, לפול מטרניך. גם הוא אינו מצטייר בפרקי היומן כחסיד נלהב של היטלר.

ב־25 בינואר 1944 מספרת מרי שסעדה ארוחת ערב עם הרוזן שולנבורג (לשעבר השגריר במוסקווה). במהלך הארוחה סיפר לה שולנבורג שהיינריך ויטגנשטיין נהרג בקרבות האוויר מעל איזור ברלין. המיור (הנסיך) ויטגנשטיין היה אולי הטייס המעולה ביותר בחיל האוויר הגרמני. הוא היה מידידיה הקרובים של מרי וסילצ'יקוב, וביומנה רשמה כי ימים אחדים לפני שנהרג טילפן אליה למשרד החוץ וסיפר לה שזה עתה חזר מביקור במטהו של היטלר כדי לקבל מידי „הקדוש ברוך הוא" את עלי האלון לעיטור המופת שלו. הוא אמר בטלפון: „ראיתי את הדרלינג שלנו". אחר כך הוסיף, שלהפתעתו לא נלקח ממנו האקדח לפני שהוכנס להיטלר, כך שיכול היה בעצם לירות בו ולהרגו. הוא רצה להוסיף ולדבר בענין זה, ומרי העירה לו שמוטב להשאיר זאת להזדמנות אחרת. כשנפגשו לאחר מכן, אמר היינריך ויטגנשטיין, הטייס הגרמני המהולל, בקשר לאותה פגישה עם היטלר שבפעם הבאה שיבוא במחיצתו של היטלר ישא על גופו חומר נפץ ויתפוצץ יחד איתו.

בפברואר 1944 היא כותבת: „ניצלתי את המצב, והלכתי למספרה". ולמחרת היום: „בתוך הכיוה לתספורת קניתי צבעונים. כמה אנשים [illegible] מצאתי פרחים אלה. [illegible] לשמור על [illegible] חיים [illegible]".

מרי לא כתבה על כך, אבל אחד מראשי המחלקות במשרד החוץ איש האס.אס. ד"ר סיקס, ערך באותה תקופה סמינרים לנספחים לענייני יהודים בשרות החוץ הגרמני. באותם הסמינרים נהג ד"ר סיקס להדגיש ש„השמדתם הפיזית של יהודי אירופה מונעת את הרבייה הביולוגית שלהם". באפריל 1944 מתייחסת מרי שוב לנושא היהודי. היא מספרת על שיחה שנתקיימה ודובר בה על „הרדיפות האנטי־יהודיות הנוראות".

ב־19 ביולי 1944, כלומר יום לפני נסיון הנפל להרוג את היטלר, כתבה מרי ביומנה: „האמת היא שקיים הבדל יסודי בין השקפת רבים לבין השקפתי: מאחר שאינני גרמניה, אני דואגת רק לחיסולו של השטן" (כלומר – היטלר).

„מעולם לא ייחסתי חשיבות רבה למה שיקרה לאחר מכן. מאחר שהם פטריוטים (הקושרים) הם מבקשים להציל את ארצם מהרס גמור על־ידי הקמת ממשלה זמנית. מעולם לא האמנתי שאפילו ממשלה זמנית תהיה מקובלת על בעלות הברית המסרבות להבחין בין גרמנים „טובים" ל„רעים". זוהי, כמובן, טעות פטאלית מבחינתם וכולנו נשלם על כך מחיר כבד".

נסיון הנפל של ה־20 ביולי 1944 כבר הוזכר אבל כדאי להוסיף אולי שתיים־שלוש הערות:

א. ב־23.7 סיפרה חברתה לעבודה וידידתה לורמרי שנבורג, שגוטפריד ביסמרק, נכדו של הקנצלר (וידיד בנפש של שתיהן) נתן לה במשרדו שתי חבילות גדולות. כאשר שאלה אותו מה יש בהן, גילה לה כי ארוזות בהן שאריות של חומר הנפץ מהפצצה שאמורה היתה לפוצץ את היטלר. לורמרי שנבורג הפצירה בביסמרק למצוא דרך ולסלק את חומר הנפץ. מסתבר שביסמרק ביקש לשמרו לנסיון התנקשות נוסף. לבסוף שוכנע להטמין את החבילות במרתף.

ב. מהמידע שהגיע אליה ידעה מרי לספר ביומנה ב־22.8.44 שמאז ה־20 ביולי נהג היטלר לטלפן מדי יום למטה הגסטאפו ולשאול כמה אנשים הוצאו להורג. לפי הוראתו האישית של היטלר השתמשו התליינים במיתרי פסנתר ולא בחבל התלייה המקובל כדי להאריך את עינויי הנדונים לתלייה. היטלר אף ציווה, מספרת מרי, שכל הוצאה להורג בתלייה תצולם, ושהסרט יימסר לידיו מיד.

בשלבים האחרונים של המלחמה התפוררה כמעט כל המערכת השלטונית, כולל משרד החוץ. מרי יצאה את ברלין ושימשה כאחות בבית החולים בוינה, אבל מוראות ברלין רדפו אחריה:

„12.2.45 – הפצצה מן האוויר".

„13.2.45 – הפצצה מן האוויר".

„14.2.45 – הפצצה מן האוויר. הדבר היחיד שעדיין פועל בוינה זאת התזמורת הפילהרמונית".

משנסתיימה המלחמה התברר שכל בני המשפחה – ההורים, טטיאנה ומרי עצמה – ניצלו. מרי וסילצ'יקוב נישאה ב־1946 לקצין מודיעין אמריקאי, ובמשך שנים חיו בפאריס. ב־1978, כשהיא בת 61, מתה מרי וסילצ'יקוב מלוקימיה.

יומני ברלין 1940–1945, מאת מרי וסילצ'יקוב, הוצאת „קנופף".